הלכה · מחברי זמננו · עיונים בהלכה ובש״ס

שער אשר - הלכות נדה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער אשר - הלכות נדה

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-אשר-הלכות-נדה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דברי פתיחה והקדמה 4
התנצלות המחבר בשפה רפה מדבר על דבר הספר יספר 18
חלק א 22
חלק ב 90
טעויות דפוס בספר טהרת הבית 191
חלק א 191
חלק ב' 191

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 - אסור בשימוש מסחרי

ביאורים, בירורי דינים וחקי הלכות בהלכות נדה

סובב הולך לפי סדר הספר העצום טהרת הבית עם משמרת הטהרה ב' חלקים, למרן מופה"ד והדרו, אשר המלך חפץ ביקרו, וכל העם רצים לקראתו, המאיר לארץ ולדרים, אשר מפיו אנו חיים, ומימיו אנו שותים. גאון עזנו ונזר תפארתנו מרן רבנו עובדיה יוסף שליט"א השי"ת יחזקהו ויאמצהו ואורך ימים ישביעהו ועל מי מנוחות ינהלו אמן. ועיקרו מיסד לבאר כל חמיר'א בדברי רבנו הגדול שליט"א הצב"י שמעון י. אשר ס"ט. שנת שמחת"י באומרים לי. (תשנ"ח) לפ"ק.

דברי פתיחה והקדמה

ישתבח הבורא ויתפאר היוצר אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון. חמדה גנוזה הנחילנו, ותורה ומצוות זיכנו. כי הם חיינו ואורך ימינו, ובהם יומם ולילה נהגה חכנו. ידוע הדבר ומפורסם הענין כי עסק התורה הוא מקור חיותינו לטוב לנו כל הימים. הן לעם ישראל ככלל והן לכל איש מישראל כפרט. ובמקומות רבים נאמר דבר זה. ונציין מעט מזעיר ואפס קצהו מהמובא בים תורתינו הקדושה בענין מעלת עסק התורה לכלל ולפרט.

איתא באבות דרבי נתן (פרק לא משנה ג'), תורה היתה כתובה ומונחת בחיקה של הקב"ה, ואומרת שירה עם מלאכי השרת תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם. ובגמרא פסחים (נד:) אמרינן שהתורה קדמה לעולם אלפיים שנה. והנה השי"ת מקור הטוב והחסד, ברוב טובו וחסדו שעשועין דיליה הנחילנו, תורת אמת נתן לנו, ברוך אשר בחר בנו. לטוב לנו ככלל, שהרי כבר נאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי (ירמיהו לג, כה). ודרש עליה רבי אלעזר שאלמלא ברית התורה שנאמר בה והגית בו יומם ולילה (יהושע א', ח) חקות שמים וארץ לא שמתי (פסחים סח:, נדרים לב.). ומבואר שאלמלא עסק התורה של עם ישראל אין זכות קיום לעולם. וכן אמרו חז"ל (שבת פח). מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו. ע"כ. והדברים מפורשים ואין מה להוסיף עליהם. וכן במקומות רבים מאוד בזוה"ק מפליג בשבח עסק התורה ובכחה להשבית אויב ומתנקם וכל דבר רע לכלל ישראל. ולדוגמא בעלמא מש"כ בזוה"ק (פר' בשלח דף נח.), ר' חייא אמר, ימינך ה' נאדרי בכח, דא אוריתא. ועל דא ימינך ה' תרעץ אויב, דלית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עובדי עבודה זרה, בר בשעתא דישראל

מתעסקין באורייתא, דכל זמן דישראל מתעסקין באורייתא ימינא אתתקף, ואתבר חילא ותוקפא דעבודה זרה וכו', וע"ש עוד.

ולא זו בלבד שע"י עסק התורה אתבר חילא ותוקפא דע"ז, אלא אף גם זאת שבכחה לגאולנו גאולת עולמים. ולא עוד אלא שאך ורק בה תלוי קירוב גאולתינו ופדות נפשנו. וכך פירש באור החיים הקדוש בפרשת תצוה (שמות כז, כ'), על הפסוק ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד, וז"ל: ובדרך רמז יתבאר הכתוב על דרך מאמר הובא בספר זוהר חדש, כי ד' גלויות של ישראל, כל א' מהם נגאלו ממנו בזכות אחד. גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ב' בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות, **אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה**, וזהו שרמז הכתוב כאן באומרו ואתה תצוה את בני ישראל, על דרך כי מלאכיו יצוה. או על דרך אומרם ז"ל אין צו אלא מלכות כי הוא ימלוך עלינו לעתיד, ותנאי הוא הדבר שיעסקו ישראל בתורה, וזהו אומרם ויקחו אליך שמן זית זך, ירמוז אל התורה שנמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה, והם דברי הזוהר שכתבנו בסמוך. ודקדק לומר זך שצריכין לעסוק בתורה לשמה בלי שמרים שהם לקנתר ח"ו או להתגדל וכדומה, אלה הם שמריה. ואמר עוד כתית פירוש שצריכין לעסוק בתורה ולכתת גופם וכוחם, על דרך אומרם זאת התורה אדם כי ימות וכו'. עכלה"ט. וכיו"ב כתב עוד לפרש בפרשת ויחי את הפסוק כבס ביין לבושו (בראשית מט, יא'), וז"ל: כי גלות ד' שבו יגלה הגואל העצום צריך שתהיה ביד ישראל מצות עסק התורה, **וזולת זה יתעכב מבוא**. ולזה רמז באומרו כבס ביין לבושו, פי' כי כחו של המלך המצופה, שילה שמו (דכתיב לעיל מיניה עד כי יבא שילה - המעתיק). הוא בחינת עסק התורה, שיתעסקו ישראל ביינה של תורה וכו'. ע"ש. (ועי"ע לקמן בד"ה ובאור החיים).

הנה מה שהביא מהזוהר חדש שגלות הרביעי תלוי בזכות משה, כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה. וכן מה שכתב לפרש בפרשת ויחי על הפסוק כבס ביין לבושו, נראה דאפשר לרמוז זאת בס"ד עפ"י הנאמר במלאכי (ג', כב- כג): זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים, וסמיך ליה, הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא. דהיינו שע"י שנזכור תורת משה לעסוק בה כדבעי, בזכות זה נזכה להנני שולח לכם את אליה הנביא, שיבא ויבשרנו על ביאת משיח במהרה בימינו, ונזכה לגאולת עולמים אמן.

ועל מה שכתב שהתורה נמשלה לשמן, מה שמן מאיר לעולם כך התורה. עי"י בדברים רבה (ז', ג') דהתורה נמשלה לשמן שמן תורק שמך. (וע"ש עוד). ועי"ע בגמ' (סוטה כא.) שהתורה נמשלה לאור. שכך דרשו חז"ל (שם) את הפסוק כי נר מצוה ותורה אור, תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור. את המצוה בנר לומר לך מה נר אינו מאיר אלא לפי שעה, אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך מה אור מאיר לעולם (הלמד בשוא, כלומר תמיד) כך התורה מגינה על העולם. ע"כ.

ופועל יוצא מהטוב לכלל הוא גם הטוב לפרט (שכל כלל בנוי מכללים הרבה, ובכלל מאתיים מנה). ומ"מ מלבד האמור הנה לך בפירוש מעט מדברי חז"ל על הטוב הצפון ע"י עסק התורה, לכל איש מישראל כפרט. בהתהלכך תנחה אותך, זה העולם הזה. בשכבך תשמור עליך, זו מיתה. והקיצותה היא תשיחך, לעתיד לבא. וכן אמרו בגמ' (קידושין פב.) דהתורה משמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו. וכן במסכת אבות (פ"ו מ"ז) גדולה תורה שנותנת חיים לעושיה בעוה"ז ובעוה"ב. וכן הוא במסכת כלה (פרק ח'). והכי איתא עוד שם אבות (פ"ו מ"ה) ובכלה (שם), גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות. וכן מצינו הרבה פסוקים בשבח עסק התורה, ובפרט בספר משלי, ודרשו עליהם חז"ל בתלמוד. ומהם, אורך ימים בימינה ובשמאלה עשר וכבוד (שם ג' טז) ועי' בגמ' שבת (סג.) מה שדרשו חז"ל על זה. וכן עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר (שם ג' יח), ועי' ברכות (לב:). ועוד כתיב, כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא (שם ד', כב), וכן רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך (שם ג', ח'), ועי' עירובין (נד.) מה שדרשו חז"ל על פסוקים אלו. וכן נראה לפרש בס"ד בשבח עסק התורה, גם את הפסוק נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי (תהילים קיט, קה). שכאמור (לעיל) מצוה היא בבחינת נר, ואורה מעט שמאיר לפי שעה בלבד. הנה כמו כן גם אינו יכול להאיר למרחק רק בקרוב אליו וזהו שנאמר נר לרגלי, דהיינו בקרוב אליו. אבל התורה שנמשלה לאור, שנאמר ותורה אור, היא מאירה לנתיבתי. דהיינו שמאירה את הדרך והנתיב שלפניו וברחוק ממנו ג"כ. ה' יזכנו לאור התורה אמן.

וכן במקומות רבים מאד בזוה"ק מפליג בשבח עסק התורה, גם לכל איש ישראל כפרט, וכך קורא בהם יתלהט לבבו בשלהבת אש התורה. ועי' לדוגמא בזהר (פרשת וישלח, דף קסח ריש ע"א), דכל מאן דאשתדל באורייתא קב"ה משיך עליה חיין עילאין, ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי דכתיב כי הוא חייך ואורך ימיך. וכתיב ובדבר הזה תאריכו ימים, חיין בהאי עלמא וחיין בעלמא אתי. ויעוי"ש עוד. וכן בזוה"ק (פרשת וישב דף קפד סוף ע"ב ודף קפה ריש ע"א) האריך בשבח עסק התורה. ומקצת מדבריו שם, וכל מאן

דאשתדל באורייתא לשמה, כד נפיק מהאי עלמא אורייתא אזלא קמיה ואכרזת קמיה ואינת עליה דלא יקרבון בהדיה מאריהון דדינא וכו'. וע"ש עוד. וכאמור כן הוא במקומות רבים בזוה"ק. כיעוי"ש.

וגם הנה לך דוגמא לטוב לנו, ע"י עסק התורה, ככלל וכפרט כאחד, מה שידוע ומפורסם מדברי חז"ל בת"כ על הפסוק אם בחקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם (ויקרא כו ג'), יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור. הא מה אני מקיים אם בחקתי תלכו שתהיו עמלים בתורה. ע"כ והובא ברש"י (שם). וע"ע באור החיים (שם) במ"ב פירושים שכתב על הפסוק הנ"ל שהאריך בהם במעלת עסק התורה. ע"ש ותרווה צמאונך. ובפוסקים שאחר פסוק זה בתוה"ק מבטיח השי"ת כל הטוב האפשרי והנחוץ לכלל ולפרט, גשמים בעתם, ונתתי שלום בארץ וחרב לא תעבור בארצכם וכו' (ואפילו חרב של שלום. תענית כב:), והפרתי אתכם והרבתי אתכם, ונתתי משכני בתוככם וכו' והדברים מפורשים וברורים ואינם צריכים הסבר כלל.

וז"ל רבינו אור החיים הקדוש על הפסוק ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחן שם ישראל כנגד ההר (שמות יט, ב'): קשה למה איחר המקום כי פסוק זה היה לו להקדים קודם פסוק שלפניו שאמר באו מדבר סיני. ואולי שהוא על דרך אומרם אהבה מקלקלת השורה להקדים המאוחר, שלהיות כי הוא זה יום המקווה לבורא, לתורה, לעולם, לעליונים ולתחתונים. ומיום הבריאה הם יושבים ומצפים מתי יבואו בני ישראל מדבר סיני, לזה כשהגיעו שמה לא עצרו כח לספר סדר הדבר ותכף קדמה ההודעה באומרו ביום הזה באו מדבר סיני, הגיע חשוק ונחשק לחושק וחשק ושמחו שמים וארץ כי זה הוא תכלית הבריאה ותקותה. ואח"כ חזר הכתוב להודיע פרטן של דברים. ע"כ. [וע"ש מה שביאר עוד בפסוק זה ג' ענינים הנצרכים כהכנה לקבלת התורה וקנינה. ע"ש.] ועם כל מעלתה ויוקרתה של תוה"ק שאין לך מעלה גדולה ממנה, וכל קיום העולם,הכלל והפרט, ממנה, עם כל זאת הנה תורה מונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד (קידושין סו.) היש לך מתנה גדולה מזו? והיש לך חסד גדול וטוב יותר מזה? ואין טוב אלא תורה שנאמר, כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו (משלי ד', ב') ועי' מנחות (נג:).

ואם חלילה נרפים מעסק התורה, הלא מודעת היא זאת דדין גרמא לכל ענין שהוא היפך הטוב ב"מ. וכדפירש רש"י על הפסוק ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצוות האלה (ויקרא כו, יד), וז"ל: ואם לא תשמעו לי להיות עמלים בתורה. ולדעת מדרש

חכמים יכול לקיום המצוות, כשהוא אומר ולא תעשו וגו' הרי קחום המצוות אמור. הא מה אני מקיים ואם לא תשמעו לי, להיות עמלים בתורה וכו'. ע"כ. וכן פירש באור החיים הקדוש זיע"א בדקדוק הכתוב ואם לא תשמעו לי, דהיכן נצטוו על השמיעה שיוצדק לומר בכפל התנאי אם לא תשמעו, ולא היה צריך להתחיל אלא מאם בחקתי תמאסו, ונרא כי כאן התכוון הכתוב להעירך כי מה שאמר בתחילת הדברים אם בחקתי שכוונתו הוא על עסקי התורה ועל זה רשם בהפכיותה שלילת השמיעה, ואיזו מצוה שתלויה בשמע אזן הוי אומר עסק התורה ע"ד אומרו שמעו ותחי נפשכם. ישמע חכם ויוסיף לקח. ולצד שנתכוון ה' במאמר בחקתי לכל מה שפירשנו בה בכפל התנאי תלה כל הנמשך העדר התורה. עכלה"ט.

וכן בזוה"ק בכמה דוכתי. ולמשל בזוה"ק (פרשת בשלח דף נח. בהמשך לדבריו שהזכרנו לעיל), ובשעתא דישראל לא מתעסקין באורייתא, שמאלא אתתקף ואתתקף חיליהון דעובדי עבודה זרה, ושלטין עלייהו וגזרין עלייהו גזרין דלא יכלין למיקם בהו, ועל דא האתגליו בני ישראל ואתאבדרו בני עממיא, הדא הוא דכתיב על מה אבדה הארץ וגומר. ויאמר על עזבם את תורתי דהא כל זמנא דישראל ישתדלון באורייתא, אתבר חילא ותוקפא דכל עובדי עבודה זרה הדא הוא דכתיב ימינך ה' תרעץ אויב. אמר רבי אלעזר ודאי הכי הוא, דכל זמנא דקליהון דישראל אשתמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכו' כמה דתנינא (בראשית כז) הקול קל יעקב, ואי לאו הידים ידי עשיו. והא או קימנא. ע"כ. ואתה תחזה דהכל תלוי בעסק התוה"ק אם לטוב ואם למוטב חלילה.

והנה על הפסוק הקול קל יעקב והידים ידי עשיו ידוע מה שיש לשאול על כך, שלכאורה נראה שעם כל זה שהקול קל יעקב מ"מ הידים ידי עשיו, ומנין דרשו חז"ל הקדושים כשהקול קל יעקב אין הידים ידי עשיו? הנה בספר דברי אליהו על התורה (ליקוטים בש"ם הגר"א) הסביר כוונת חז"ל כשהקול של יעקב, הידים של יעקב הם ידי עשיו. כלומר שכחו של עשיו נמסר ליעקב. ע"כ. (ואגב, מה שצוין שם לגמ' (גיטין נז) על דברי חז"ל בזמן שקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין הידים ידי עשיו, אמנם הפסוק הקול קל יעקב והידים ידי עשיו מובא בגיטין (שם) אך אינו ענין לפרוש זה. ע"ש. ודו"ק. ודברי חז"ל אלו הם בפתיחה לאיכה רבתי ב', ועי"ע בב"ר (סה, טז), ובזהר הנ"ל (שמות נח, ובזהר בראשית קעא.) ועי"ע במש"כ להסביר בזה בספר לב אליהו (ספר בראשית פרשת תולדות עמ' צו) ביתר הסבר. ע"ש. ויש הסבר נוסף על זה, שהכתיב בפסוק הוא הקל (חסר וא"ו) קול יעקב, וכשהל קול יעקב - היינו לימוד ועסק התורה הוא קל יעקב ואינו ברוב עז ותעצומות כדבעי, חלילה, אזי הידים ידי עשיו

שולטות ח"ו. ומכאן כשהקול קול יעקב הוא בכמות ובאיכות כדבעי - אין הידים ידי עשיו שולטות. ודו"ק.

ומן המפורסמות היא כמש"כ הרמב"ן (במדבר י', לה) על הא דאיתא בגמ' (שבת קכז.) שפרשת ויהי בנסוע הארון נכתבה במקום שנכתבה, דתניא רשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. והסביר הרמב"ן זלה"ה שבאגדה נמצא שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, אמרו שמא ירבה ויתן לנו מצוות. וזהו ויסעו מהר ה' שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה'. וזהו פורענות ראשונה והפסיק שלא יהיו שלש פורעניות סמוכות זו לזו ונמצאו מוחזקים בפורענות. וקרא החטא פורענות אע"פ שלא אירע להם ממנו פורענות. ושמא אלמלא חטאם זה היה מכניסם לארץ מיד. עכלה"ט. אתה הראת לדעת שאלמלא חטא בריחתם מהר סיני ורפיונם מקבלת התורה כדבעי, היו נמנעים כ שאר החטאים שנעשו במדבר, ובכללם מעשה העגל וחטא המרגלים, וממילא היו נמנעים כל הפורענויות והצרות שנגרמו בעטין. והיו נכנסים מיד לארץ ומקדש על תילו ואיש תחת גפנו ותחת תאנתו וכו'.

ואיתא במסכת אבות (פ"ד מ"י) ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך. וז"ל רבינו יונה (שם): אלו הרשעים הדובים והאריות הבטלים ממלאכה שהם שבט מוכיח ובהם נפרע מן הבטלים בתלמוד תורה כי לא בידו רוצה לשלם, אך ע"י אחרים במדת הפורענות. ולעומת זאת אם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה ליתן לך. ובמדה טובה הקב"ה בעצמו ובכבודו נותן שכר לעוסקי תורתו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח, וע"ש עוד.

ובאור החיים פרשת ויחי ביאר את הנאמר, ובדם הנבים סותה (בהמשך למש"כ לבאר על הנאמר כבס ביין לבושו, והבאנו דב"ק לעיל ד"ה ולא זו בלבד), וז"ל: ואומרו ובדם ענבים וגו' נתכוין לומר כי אם יגיע זמן הגאולה ולא ימצא יין. פי' שאין בנו תורה תהיה הגאולה באמצעות עול ותוקף הגלות אשר יצירון אומות העולם לישראל, כאומרם ז"ל כי כשיגיע קץ הנחתם ולא יהיה בישראל זכות לגאולם יעמיד להם מלך קשה כהמן וכו', והוא אומרו ובדם ענבים, כי באמצעות היסורין יזדככו הנפשות ויתבררו ניצוצי הקדושה כדרך שיתבררו מאמצעות בחינת התורה, אלא שזו מלאכתו נאה וזו מלאכתו בלתי נאה וכו'. ומבואר, דעסק ועמל התורה יש בו לכבס ולהכשיר בצורה נאה, ואם חלילה נרפים מעסק התורה אזי הכיבוס וההכשר יהיה ע"י יסורים ב"מ. ועוד לו בהמשך דב"ק, כי הפרש גדול יהיה בין אם תהיה הגאולה באמצעות התורה והמצוות שאז יגלה

בגלוי מלכות עליון, לאם תהיה באמצעות הנקמה אשר תהיה בישראל, יהיה בבחינת עני ורוכב וכו'. ע"ש.

וכן דרשו חז"ל על הפסוק ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים (שמות יז, ח'). ואמרינן בגמ' (סנהדרין קו.) מאי לשון רפידים רבי יהושוע אומר שריפו עצמן מדברי תורה. וכן הוא בזוה"ק (שם, בשלח דף סה:). ועל דרך זה כתב באור החיים זלה"ה (שם) וז"ל: ויבא עמלק וגו', להיות שנתעצלו בתורה שנמשלה למים דכתיב כה דברע כאש ולא נתעסקו במלחמתה של תורה, לזה הענישם בצמאון כנגד בחינת המים ובאש המלחמה של עמלק. ה' יצילנו מכל דבר רע ויזכנו לעסוק בתורה הקדושה כדבעי, אמן.

וידוע הדבר דיתר על כן שעסק התורה מחוייב לקיום העולם, לכלל ישראל ולפרט, לטוב לנו כל הימים, ומבלעדיה, ידיעת ההפכים אחת היא, ח"ו. הנה עוד בה דאין דרך אמצעית לאמר בשרירות לבי אלך. כי אם הבור ריק אין בו מים, אבל נחשים ועקרבים יש בו (שבת כב.) ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים (עי' תענית דף ז'. והרמב"ם פ"ג מהלכות תשובה ה"ט). כי מבלעדי עסק התורה אי אפשר שלא יחטא ולא יקלקל ולא טתחייב ח"ו. וכבר אמרו חז"ל בגמ' (קידושין ל:) בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. וכד דייק פורתא אתה תחזה שאין תרופה ליצה"ר אלא תורה בלבד. דהנה חז"ל הקדושים לא אמרו שיש תרופה נוספת (או אחרת), אלא תורה בלבד. וכן הוא להדיא באבות דרבי נתן (פרק טז), דאמרינן התם, יצה"ר אין לו תקנה אלא תורה בלבד. ודברי חכמים כדורבנות (קהלת יב, יא), ואמרינן עלה בגמ' (חגיגה ג): למה נמשלו דברי תורה לדרבן, לומר לך מה דרבן זה מכוין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף ד"ת מכוונין את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים, וע"ש עוד. ועי"ע באור החיים הקדוש שכתב על הפסוק ואם לא תשמעו לי וכו' (ויקרא כו, יד, בהמשך לדב"ק שהבאנו לעיל), עוד לצד שרצה לומר שלילת שמירת המצוה ומיאון עשות רצונו יתברך, לזה הקדים הסיבה ואמר שסיבת הדבר היא לצד שלא למדו תורה, ע"ד אומרים ז"ל, אמר הקב"ה בראתי לכם יצה"ר בראתי לו תורה תבלין. הרי אין תקוה להנצל מיצה"ר ע"י עסק, זולת התורה. וכשיושלל מהתורה יטה אזנו ליצרו הרע ,וע"ש עוד.

ומצינו שדרשו חז"ל עוד על הא דויבא עמלק דסמיך לפסוק הקודם דכתיב ביה, היש ה' בקרנו אם אין, דמחמת שהטילו ספק בהימצאות השי"ת מיד ויבא עמלק. כדפירש רש"י שם. ועי"ע בזוה"ק שם (בשלח דף סד.). והנה לעיל (ד"ה וכן דרשו) הבאנו מאי דאמרינן בגמ' (סנהדרין קו.) שעמלק בא מכיון שריפו עצמן מד"ת. והא הכא אמרינן שבא מחמת ספק באמונה אמנם לפי דרכנו יבואר בס"ד די"ל דהא בהא תליא, ודין

גרמא שהטילו ספק בהימצאות השי"ת, מחמת שלא עסקו בתורה כדבעי וריפו עצמן מד"ת. על כן נפלו לחסרון האמונה, אם יש ה' בקרבנו אם אין. וכדכתב רבינו אור החיים הנ"ל וכשישלל מהתורה יטה אזנו ליצר הרע. ופועל יוצא מיד הוא. ויבא עמלק. כי על כן בא כדי להזכירם ולהראותם הימצאות השי"ת. וכדאמרינן במשנה ר"ה (כט.), והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו', וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שובורות מלחמה, אלא לומר לך כל זמן זהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. כיוצא בדבר אתה אומר עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי. וכי נחש ממית או נחש מחיה. אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נמוקים. ע"כ. וכיו"ב בגמ' (ברכות לג.) במעשה דרבי חנינא בן דוסא, אין ערוד ממית אלא החטא ממית. ב"מ. וכאמור דין גרמא דלא עסקו בתורה כדבעי וריפו עצמן מדברי תורה, על כן מיד באו לחסרון אמונה ולבית הספק אם יש ה' בקרבנו אם אין. וכדתב אור החיים הקדוש הנ"ל וכשישלל מהתורה יטה אזנו ליצרו הרע. ה' יצילנו אמן.

אתה הראת לדעת דיצה"ר אין לו תקנה אלא תורה בלבד וכנ"ל. ובמשנה המפורסמת במסכת פאה (פ"א מ"א) איתא, ותלמוד תורה כנגד כולם. ועי' בספר בנין עולם מה שהביא מדברי קדשם של רבותינו על משנה זו ומה שהאריך בענין מעלת עסק התורה. ע"ש. ועי"ע בספר אור לציון חכמה ומוסר להגאון הגדול מוהר"ר בן ציון אבא שאול שליט"א, וה' ישלח לו רפו"ש במהרה אמן, במה שכתב בשער התורה בענין מעלת עסק התורה. ע"ש.

ובגמרא קידושין (מ:) אמרינן גדול תלמוד שהלימוד מביא לידי מעשה. וכ"פ הרמב"ם (פ"ג מהלכות ת"ת ה"ג) וז"ל: אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת, אלא ת"ת כנגד כל המצוות כולן, שהלימוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום. ע"כ.

ועוד כתב שם (ה"ד) וז"ל: היה לפניו עשיית מצוה ות"ת,אם אפשר למצוה להיעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו. ע"כ. ועי' כ"מ שם. וכבר פסק לעיל מיניה שם (פ"א מהלכות ת"ת ה"ה), דכל איש מישראל חייב בת"ת בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין זקן גדול שתשש כוחו. אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אישה ובנים חייב לקבוע זמן לת"ת ביום ובלילה, שנאמר והגית בו יומם ולילה. ע"ת. ועי' בכ"מ (שם) שהערה מקורו

הטהור מכמה מקומות בתלמוד שכמה חכמים היו חולים ועניים כמו רבי אלעזר בר"ש בב"מ (פד.) שהיה חולה, ורבי חנינה בן דוסא בתענית (כז:) והילל ביומא (לה:) שהיו עניים וכולם עוסקים בתורה. ע"כ.

ועל כל פנים קביעת עתים לתורה ביום ובלילה חובה גמורה היא, וכדאיתא בגמ' (שבת לא.), אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עיתים לתורה, עסקת בפו"ר, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר וכו'. ועוד איתא בתלמוד (קידושין מ:, סנהדרין ז.) דתחילת דינו של אדם על דברי תורה שנאמר פוטר מים ראשית מדון. ע"ש. וכ"פ הרמב"ם (פ"ג מהלכות ת"ת ה"ה), וכ"פ מרן הש"ע אור"ח (סימן קנו סעיף א'). כי זה כל האדם, שאם לא יקבע עתים ללמוד תורה בודאי כשל יכשל, כי אין בור ירא חטא ואין עם הארץ חסיד (אבות פ"ב מ"ה). וביתר שאת עי' מש"כ בזוה"ק (פרשת ויצא דף קסג ע"א)... ווי לון כד יתבע לון קוב"ה עלבונא דאורייתא. ויתענשון עונשא דמרדי במאריהון וכו' ופירש שם בהגה"ה (אות א') וז"ל: שלפי שלא למדו לא עשו מצוות ומעש"ט ועברו עבירות ומרדו במאריהון, אפי' שוגג נחשב כמזיד, אחר שבמזיד לא עסקו בתורה, לכן מה שיעבירו נחשב כמזיד. ע"כ. אבל ע"י קביעת עיתים לתורה ידעה את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, וטוב לו בזה ובבא. וכבר מקדם קדמתא דרשתי על זה בס"ד במקהלות, דהנה כל אדם מחפש לחיות חיים טובים ומתוקנים. ואתה תחזה מכל הלין מלין, דהם בקושי אפס קצהו מדברי חז"ל הקדושים, כי הם חיינו ואורך ימינו לטוב לנו בעוה"ז, מלבד הטוב הצפון לעוה"ב. ועל כן יש לנו לקיים גם ובהם נהגה יום ולילה, לטוב לנו כל הימים. [ואף אם ילמד שלא לשמה, שלומד התורה לטוב לו בעוה"ז, יבא לשמה - ללמוד ולעמול בתורה הקדושה לעשות נח"ר לפניו יתברך ולעשות רצונו יתברך, ועי' פסחים נ:]. אלא שיצה"ר עושה מלאכתו בחריצות ומסמא ב"מ עיני הרואה,א"כ לפחות יש ללמוד זאת מסברא פשוטה. דהנה כל מכשיר קטן כגדול מצורף לו דף הסבר להוראות כיצד ונכון להפעיל את המכשיר כדי להפיק ממנו את מירב האפשרויות ומירב התועלת בצורה הטובה ביותר. ואין חולק דהדאם יציר כפיו של הקב"ה ישתבח שמו לעד, הוא המכשיר המשוכלל ביותר בכל הדצח"ם (דומם, צומח, חי, מדבר). ואיה דף ההסבר להפעלתו בצורה הנכונה ביותר שבה יהיה ניתן להפיק את התועלת המירבית ביותר. (וכפי שמגדירים זאת כהיום - איכות חיים). הנה לנו תוה"ק תורת חיים שנותנת תכנית חיים לאיכות חיים אמיתית, וכפי שנאמר ובחרת בחיים (דברים ל', יט). ואין חיים אלא תורה שנאמר כי חיים הם למוצאיהם (ועי' עירובין נד.). ועוד אמרו בזוה"ק (פרשת תרומה קסא:) שהקב"ה אסתכל

באורייתא וברא עלמא. והיינו שהתורה היא תכנית שעל פיה נברא ונוצר האדם. ודרך משל כמו שקודם שבונים בנין מכין המהנדס תכנית, וכל תג שבתכנית מהוה נדבך חשוב בבנין (וכיו"ב יש להסביר מה שנאמר בפרשת הקמת המשכן כמה פעמים כאשר אתה מראה בהר, ודו"ק. ואכמ"ל). כך כשבא הקב"ה לברא את האדם התכנית שהיתה לפניו יתברך היא התורה הקדושה. וכל דבור שבה הוא להחיותינו כהיום הזה. ויש להזהר בכל תג שבה למען נלך בדרך טובים ואורחות ישרים נשמור. וכמו בכל מכונה, היצרן בודאי יודע טוב יותר מכולם איך נכון וראוי להשתמש בה, ולא יתכן שאדם יחליט דרך משל להכניס במקום אבקה למכונות כביסה דבר אחר, או אפילו כמות אחרת וכן על זה הדרך. שאם יעשה כן הרי המכונה תתקלקל או לפחות במקרה הטוב לא תפעל את פעולתה כראוי. כך לא יתכן שאדם יחליט להתנהג בצורה אחרת, ואפילו בדבר הקטן ביותר, ממה שכתוב בהוראות ההפעלה שלו, היא תוה"ק.

וב"ה אשר מזה כעשרים שנה שם חלקי ממרביצי התורה והיראה בשכונות דרום ת"א, חולון ועוד, ורבים שבים לצור מחצבתם. ולא רק זאת אלא גם עוזבים הבלי העוה"ז וחיי שעה ומוסרים עצמם לעסק התורה במסירות גדולה, ומתרבים ספסלים בית המדרש, כ"י. ואין ספק שאין זה אלא בחסדי השי"ת ובחמלתו כי לא כלו רחמיו, והערה רוח קדושה וטהרה על עמו ונחלתו, בארץ הקדש ובתפוצות. וגם אנו העוסקים במלאכת הקודש אין זה מכחנו ומחכמתנו שנאמר אף חכמתי עמדה לי, אלא זכות הוא שנתגלגל על ידינו ומגלגלים זכות ע"י זכאי בעזה"י, אבל הכל בחסד ה' יתברך עלינו.

ואכן זכינו ובחסדי השי"ת יצאו מבית מדרשנו, אשר לא זה השנה השתים עשרה להווסדו, רבים גדולים בתורה ויר"ש טהורה. ומהם מכהנים כראשי כוללים, רבני קהילות ומגידי שיעורים. וכולם ממזכי הרבים שצדקתם עומדת לעד. כמו כן, זיכנו השי"ת ברשת שיעור תורה "עונג שבת", אשר הפכנו את פני האיזור, ורבים זכו לשוב לצור מחצבתם ולהקים בתים נאמנים בישראל על אדני התורה והיראה. ומה עוד שהגדיים נעשו תיישים, והרחבנו את מעגל שיעורי התורה לכולל ערב למצויינים ללימוד בעיון בש"ס ובפוסקים. וכמו כן נוסף בעז"ה כולל יום לבעלי תשובה, ומדרשיות לנוער ולבחורים, וכן לנערות, ובשיעורי ילדים לבנים ולבנות ועוד.

אך דא עקא כי כמה עגמת נפש וצער היו מנת חלקי, בשנים האחרונות ובפרט בזמן האחרון, ולילות עמל מנו לי, מקומץ אנשים קשים עלי קנאה גדולה אשר שתו בשמים פיהם ולשונם תיהלך בארץ, שפתי קמי והגיונם עלי כל היום, שבתם וקימתם אני מנגינתם. וחלקם בפיהם שלום ידברו ובקרבם ישימו ארבם, רוממות אל בגרונם וחרב

פיפיות בידם. ולולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי. ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחתי אויבי לי. ותהי זאת נחמתי בעניי כי גדולי התורה עומדים לימיני לחזקני ולאמצני להמשיך ולהגדיל תורה ולהאדירה, זכרה להם ה' לטובה ולברכה. ואני תפילה לפני ה' יתברך: "עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבושו כי אתה ה' עזרתני וניחמתני". [ועי' למרן מופה"ד רבינו עובדיה יוסף שליט"א, בהקדמה לשו"ת יבי"א חלק ו', ועי"ע בהקדמה לשו"ת יבי"א ח"ז וח"ח, ובהקדמה למאור ישראל ח"א וח"ב]. ואף גם זאת נחמתי בעניי שאם כך בחלקו של מרן מופה"ד רבינו הגדול שליט"א, מה יגידו אזובי הקיר אשר כמוני. ובהקשר לזה אציין, שבאחד הלילות שהייתי בצער מאנשים אלו, ופתחתי שו"ת יביע אומר ח"ו כדי ללמוד בו בחיור"ד, והנה לו זזה ידי מעמוד ההקדמה שנפתח לפני (וכאילו הדפים קפאו על עומדם) עד אשר הביטו עיני לדברים הנ"ל, ונזכרתי בהם והתחזקתי הרבה בזכות זה, ואמרתי לנפשי כין שלימוד תדיר בספרי מרן שליט"א, ובשיפולי גלימיה אנא נקיט (ועי"ע לקמן בהתנצלות המחבר) וזכיתי ללמוד מתורתו של רבינו שליט"א, הנה דיו לתלמיד להיות כרבו גם בצער מאנשים קשים. וכבר אמרו חז"ל אלא תולדות יעקב יוסף. ואף גם זאת יש ללמוד מרבינו הגדול שליט"א, שגם בכה"ג יש להמשיך בעסק תוה"ק על כל גווניה, וביתר שאת וביתר עז, בעזה"י וישועתו. וראיתי במעשה זה שכילו מרן שליט"א בא לחזקני, וכפי שכך היה באמת כשנכנסתי לקדש פנימה למרן שליט"א. ואמכ"ל.

ואשא תפילה לאל נורא עלילה, אנא ה' חזקני ואמצני, רפאני וארפא הושיעני ואושעה. כי ממך תקותי לכונן סדר עבודתי. ועד עתה התקיים כי טוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה ברווח, (אבות דרבי נתן פ"ג מ"ו). ותורה שלמדתי באף היא שעמדה לי (קהלת רבה ב'). ותחנונים ידבר רש, לאל נכסף ונדרש, שמעתה אזכה לישב באהלה של תורה מתוך מנוחה ושלוה, השקט ובטחה ורפואה שלימה ונהורא מעליא לעבודתו יתברך אמן. ויה"ר שיהיה חיבורי זה לזכות ולע"נ מו"א המדוכה ביסורים, משכים ומעריב בתי כנסיות ובתי מדרשות אוהב התורה ולומדיה ר' ברוך אשר בן יוסף ז"ל. תנצב"ה. נפשו בטוב תלין וזרעו ירש ארץ אמן.

מזמור לתודה

ומקום אתי לפרוע מקצת חובי,ולהכיר טובה במזמור לתודה.תחילה וראש,לאל מרום וקדוש. להשי"ת שזיכני להגיע עד הלום,ובראש דברי תודתי אענדם כספיר ויהלום.

אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. על הטוב אשר גמלני, ובחצרות ה' הושיבני, והסתופף בהיכלו זיכני. ומטל ילדותי תורתו הנחילני, ובבתי ספר של החינוך העצמאי

"יסודי התורה" ו"סיני" בת"א הדריכני. וגם אחר זאת לא עזב חסדו ואמיתו ממני, ומעיל צדקה יעטני, ובישיבה החשובה "אור התורה" ב"ב נתנני, ומתורתו הקדושה לימדני. ובבית המדרש "נתיב בנימין" בת"א גידלני, ומזה שתים עשרה שנה בראש בימ"ד "דרכי מישרים" - "שער אשר" העמידני. ואף גם זאת ממרביצי התורה מזה כעשרים שנה שמני, וממעתיקי השמועה להיות חנני, ועד הלום הגיעני. "**הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו**". ועוד ידו נטויה בעזה"י לעזרני, ברוחני ובגשמי לי ולזרעי אשר חנני, ועדי זקנה וגם שיבה על מי מנוחות ינהלני, ובנאות דשא ירביצני, ובמעגלי צדק ינחני. אמן.

ולבניו, בני אל חי. ראשון בקודש מרן מלכא מופה"ד והדרו גאון ישראל וקדשו אשר כל העם הולכים לאורו. ואשר ממימיו אנו שותים ומפיו אנו חיים.מקים עולה של תורה ותשובה, הוראה ויראה, כמה גדולים מעשי חייא (ב"מ פה:), וגם חיזקני ואימצני להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה בעזה"י, ג"ע ונזר תפארתנו, מדברנא דאומתיה הראשל"צ **רבינו עובדיה יוסף שליט"א**. השי"ת יחזקהו ויאמצהו, אורך ימים ישביעהו, ועל מי מנוחות ינהלהו ויאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל אמן.

מזמור לתודה למורנו ורבנו ועט"ר, רב רבנן אשר העמיד תלמידים הרבה ועוד ידו נטויה בעזה"י, שר הצבא דגול מרבבה חסיד במצוות ובמידות עשר ידות, לו ההוד והתפארת תורה וענוה קשורים ככותרת מוהר"ר הגאון רבי צבי סימן טוב שליט"א. הרב הראשי לעדתנו יהדות אפגניסטן וראש כוללות "נתיב בנימין" ירושלים ות"א. ועוד. אשר רוממני וגידלני בחסדי השי"ת וגם העמידני (בשנת תשמ"ו) בראש הכולל למצויינים "דרכי מישרים". ותמיד עומד לימיני ואף ידו תיכון עמי. אנא ה' חזקהו ואמצהו, ולכל מילי דמיטב תזכהו, וברכות לעד תעדהו, בבריאות איתנה ונהורא מעליא, וכט"ס לו ולב"ב תנחילהו. אמן.

מזמור לתודה לרב רחומאי דיתיב בתוונא דלבאי, אור עיני וחמדת לבבי, אהובי כנפשי. מקים עולה של תורה ותשובה בעיר חולון וסביבתה, ורק לעשות נח"ר לפניו המחשבה לבו מלא חסד ורחמים, אמת וצדק נחלת איש תמים. ומעוון משיב רבים ועצומים. וגם שם נפשו בכפו להעמיד אמת וצדק על תילו, ולהציל עשוק מיד עושקו. הרב הגאון **מוהר"ר חיים רבי** שילט"א ראש מוסדות "עטרת חכמים" בחולון ת"ו, אשר הרבה תורה ודעת למדתי על ידו. ומני אז ועד הלום בלבי חקוק יותר מכל יהלום. אשר תמיד עושה למעני, יותר מאשר מגיעני. אתה ה' תשמרהו, וכציונה רצון תעטרהו, ששון ושמחה כבוד והצלחה תעדהו. ויזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה, כרצון נפשו הטהורה. בנחת ושובה, ברבות הטובה, לו ולכל ב"ב אמן.

מזמור לתודה וברכה נאמנה, למרת אמי הצדקת והיקרה מרת לאה (ג'ווהר) מנב"ת, אשר כל ימיה מסירות ונתינה ואהבת תורה ותפילה, ואשר עמדה לעזרתו של מו"א ברוך אשר ז"ל, שהיה סגי נהור למעלה מחמישים שנה במסירות שא"א לתאר, וכן כל הוויתה נתינה ואהבה אין קץ לילדיה ולנכדיה. אנא ה', אתה תשמרה וכצינה רצון תעטרה, בבריאות איתנה ונהורא מעליא תברכה, ותזכה לאריכות ימים ושנים, בטוב ובנעימים, דשנים ורעננים, עם הילדים והנכדים, שמחים ומאושרים, לעשות רצון קונם עושים, אמן.

וכן אשא ברכה לאחי היקרים, ר' דניאל, ר' מרדכי, ר' יהודה ור' אהרן הי"ו, הם ונשיהם, ואחותי טובה ובעלה, ובניהם וכל אשר להם ויזכו לכל מילי דמיטב, ולרוב נחת דקדושא מכל יוצ"ח, בבריאות איתנה ופרנסה טובה אמן.

גם ברך לקחתי למר חמי איש תם וישר ר' יוסף יוספי הי"ו ונו"ב, שיזכו לכל מילי דמיטב ונחת דקדושה מכל יוצ"ח, בבריאות איתנה וכט"ס, אמן.

ונות בית תחלק שלל, היא נות ביתי עקרת הבית ועזרתי בחיים, אם הבנים שמחה, אורה זו תורה (מגילה טז:), אשר נטתה שכמה לסבול את כל משא הבית וטיפול הילדים אשר חנן אותנו השי"ת ברחמיו וברוב חסדיו, במסירות נפלאה. כי אין עומד לנגד עיניה אלא עסק תורתו יתברך ובפרט הרבצת התורה בקרב ההמון הרחב, וכן שאהיה פנוי להשיב דבר הלכה לציבור הרחב.ואף היא מרבה פעלים בהשיבה לשאלות ובהדרכה לטהרת המשפחה ושלום בית ועצה טובה קמ"ל, ועוד. ואת עלית על כולנה שלא נתנה עיניה בהבלי העוה"ז ומסירותה הגדולה לתורה עמדה לנו בזמנים קשים של חוסר כל. זכרה לה ה' לטובה וקבל תפילתה - תפילתינו שנזכה לראות יחד את כל ילדינו גדולים בתורה ויר"ש טהורה, ויהיה שמם כשם הגדולים אשר בארץ המה לגאון ולתפארת, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה', ישראל אשר בך אתפאר. מתוך נחת ושלוה ובריאות איתנה ונהורא מעליא לעבודתו יתברך אמן .

ואלה יעמדו על הברכה

ברכות שמים מעל, להאי גברא רבה, חסידא קדישא ופרישא, ממקימי עולה של תורה, ענוותן כהלל חן ערכו מי ימלל, הגה"צ רבי שמעון חירורי שליט"א, אשר האיץ בי עודדני והמריצני חדו"ת לאור (ועי"ע בהתנצלות המחבר), ומברכותיו יבורך אי"ש (שמעון יוחאי אשר). אתה ה' תשמרהו, ששון ושמחה תעדהו. בבריאות איתנה ונהורא מעליא תברכהו. ולכל מילי דמיטב ברו"ג וכט"ס תזכהו, לו ולכל ב"ב והסובבים הודו, אמן.

גם ברכות יעטה מורה, לכבוד מעלת והדרת, שר הצבא דגול מרבבה, מעמיד תלמידים הרבה ומקים עולה של תורה הגאון רבי אליהו שרים שליט"א, ראש ישיבת "תורה

והוראה". הוא וכל ב"ב, אשר סייעו בעין יפה וברוח נדיבה להוצאת ספרי הקטן. אתה ה' תשמרהו, ולרפואה שלימה וחיים טובים
תזכהו. ששון ושמחה תעדהו ולכל מילי דמיטב ברו"ג תזכהו, לו ולכל ב"ב והסובבים הודו, אמן.
וברכות מרובות, לכבוד מעלת הרבנים הגדולים מקימי עולה של תורה ומפיצי אור התורה בעירנו ת"א, והעומדים על משמרת הקדש , הרב הגאון רבי משה מאיה שליט"א, רב שכונת יד אליהו וראש ישיבת זכרון משה, ועמו בקדש הרב הגאון רבי אברהם יוסף שליט"א ראש הבד"ץ ב"י ורב מרכז ת"א, אשר מסייעים ומחזקים רבות את פעילותינו התורניות, ועומדים לימיני תמיד. הנה שכרם אתם ופעולתם לפניהם לטובה ולברכה כל הימים באושר עושר וכבוד והצלחה וכט"ס אמן.
גם ברך לקחתי, לכבוד מעלת האחים המבורכים הרב הגאון המפורסם לשם ולתהילה רבי יצחק יוסף שליט"א ראש ישיבת "חזון עובדיה" ירושלים ת"ו ומחבר סדרת הספרים המפורסמים "ילקוט יוסף", אשר הקדיש מזמנו היקר ועבר על ספה"ק (כדי לקבל הסכמת מרן ר' אבהו שליט"א) ושבחו מאד והמליץ טוב בעדו. הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו לטובה ולברכה כל הימים ברוב טובה והצלחה אמן. וכן לכבוד הרב הגאון רבי דוד יוסף שליט"א רבה של הר נוף י"ם, וראש בית מדרש יחוה דעת. ממקימי עולה של תורה בארץ הקודש ובתפוצות, השי"ת יזכהו לכל מילי דמיטב ברו"ג ויזכה עוד להגדיל תורה ולהאדירה אמן.
ברכות מאליפות לידידי היקרים והנעלים מאד, אשר אהבת עולם אהבתים, חברי בית מדרשנו המשמשים בקדש ומרביצי תורה ויראה, כל אחד לפי כבודו ומעלתו בקהילתו החשובה. השי"ת ימלא כל משאלות לבם לטובה ולברכה כל הימים ועוד יפוצו מעינותיהם חוצה להגדיל תורה ולהאדירה, ברבות הטובה וההצלחה ברו"ג אמן.
יבורכו מפי עליון הני תרי צנתרי דדהבא העוסקים במלאכה, אשר טרחו ועמלו רבות בהוצאת ספה"ק הזה ידידי וחביבי, ליש ולביא רב פעלים לתורה ולתעודה **הרה"ג בנימין מדר שליט"א** חבר בית מדרשנו ורב הקהילה החשובה נוה טל, וממקימי עולה של תורה בנוה אליעזר והסביבה. ועמו ידידי וחביבי רב הפעלים ומזכה הרבים **הרב נתן אלנתן שליט"א**. אתה ה' תשמרם, ותזכם לבריאות איתנה ונהורא מעליא, אושר ועושר לעבודתו יתברך הם וכל בני ביתם אמן. ברך ה' חילם ופיעל ידם תרצה, ותהי משכורתם שלמה מעם ה' אלקי ישראל, וזכו לרוב נחת מכל יוצאי חלציהם ברו"ג, אמן.

התנצלות המחבר בשפה רפה מדבר על דבר הספר יספר

איתא ביומא (לח:) אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן, ראה הקב"ה שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור, שנאמר כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן אפילו בשביל צדיק טובא משמע. אמר רבי נחמן בר יצחק חסידו כתיב. ע"כ.

והנה בחסד ה' עלינו זכינו בדור יתום זה למאור הגדול מבצר עז ומגדול, מרן מופה"ד והדרו, אשר המלך חפץ ביקרו, וכל העם רצים לקרתו, המאיר לארץ ולדרים, בספריו המאירים והבהירים, עניו כיונים על אופיקי התלמוד והפוסקים, אשר מפיו אנו חיים וממימיו אנו שותים **מרן רבינו עובדיה יוסף שליט"א**. השי"ת יחזקהו ויאמצהו ואורך ימים ישביעהו ועל מי מנוחות ינהלהו אמן.

ואנא עבדא דנקיטנא בשיפולי גלימי דרבנו הגדול שליט"א, וספריו הקדושים לנו לעינים, יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחוה דעת, הנה לאחר לימוד הסוגיא בש"ס ובפוסקים ראשונים ואחרונים, טור וב"י, וש"ע ונו"כ. אגמור חיפוש מחיפוש בספרי רבינו הגדול שליט"א. וכך הוה עובדא גם בלומדינו מסכת נדה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא (בזמן חורף תשמ"ז) בבית המדרש "דרכי מישרים" (וכעת נקרא "שער אשר") אשר בראשותי. (וגם כמה שנים קודם לכן למדנו נושא זה בבית המדרש "נתיב בנימין" עם ידי"ן הרב הגאון מוהר"ר חיים רבי שליט"א). ולקראת סיום מקצוע זה (בתמוז תשמ"ח) בבית מדרשנו זרח והאיר באור יקרות הספר הנפלא טה"ב ח"א ואח"כ (בשבט תש"ן) טה"ב ח"ב. מטבע הדברים ביודענו עוד מקדם קדמתא שכל דברי רבינו הגדול שליט"א צוף דבש אמרי נועם מתוק לנפש ומרפא לעצם (משלי טז, כד), על כן כבכורה בטרם קיץ אשר יראה הרואה אותה, בעודה בכפו יבעלנה (ישעיה כח, ד'). ובלומדי אז בספרי רבינו הגדול שליט"א ראיתי לבאר ולברר לעצמי כמה ענינים אומר לדב"ק טוב הוא ויחזקהו במסמרים לא ימות (ישעיה מא, ז'), וכתבתים בקיצור נמרץ בשולי הגליון. וגם ראיתי לת"ח אשר כגילי שהתקשו באיזהו מקומן וביארתי להם הדברים כפי הבנתי הדלה בס"ד. אמנם מעט מזעיר פה ושם, הוקשה לי הקטן ג"כ או שנטתה דעתי הקצרה והדלה מדעתו הרחבה והעמוקה של רבינו הגדול מרן המחבר שליט"א, ואין זה אלא מקוצר המשיג ועומק המושג. וכדרכה של תורה נשאתי ונתתי בדב"ק. וברור ופשוט ואצ"ל שאיני אומר קבלו דעתי (ועי' להגאון החזו"א זיע"א באגרותיו, ח"ב אגרת טו).

ועדיין צריכים אנו למודעי, על מה ראיתי ככה, לאחר כעשור שנים, לחרוט הדברים בעט ברזל ולהביאם לדפוס. וברפט שמתחילה לא עלה על דעתי לעשות כדבר הזה,

רק שרטטתי לעצמי כדרך לימודי. והן אמת שמן המפורסמות היא גודל מעלת כתיבת חידושי תורה והפצתם לזכות את הרבים, להבין ולהורות לשעה ולדורות, וכמו שכתבו רבותינו הגדולים, הלא בספרתם. עי' בספר פלא יועץ (ערך ספר, ועי"ע בערך אספה), ועי' בהקדמה לספר לב שומע להגאון הגדול מוהר"ר חיים הכהן זצוק"ל, ובהקדמה לספר שער שימעון אחד (ח"א) להגה"צ רבי שימעון חיררי שליט"א, ובספרו שו"ת שערי צדק ח"ב (חאור"ח סימן א'), ועי"ע בהקדמה לספר קרן אור להרה"ג משה חורב שליט"א שהביא למעלה משבעים (!) טעמים במעלת כתיבת חדו"ת והדפסתם. ועי"ע. בהקדמה לספר מלאכת אופיר לידי"ן חבר בית מדרשנו הרה"ג אופיר אלבז שליט"א.ברם, כשאני לעצמי אמרתי שאולי אין הדברים אמורים לגבי דידי ומי יימר דראויים הם למעלה זו ולא כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול (ברכות טז:). אלא שכמה סיבות הביאנו לכך: **א**. דאין מסרבין לגדול (פסחים פו:, ב"ש פז.), הוא ניהו הגה"צ חסידא קדישא ופרישא מוהר"ר שמעון חיררי שליט"א, השי"ת יחזקהו ויאמצהו ולכל מילי דמיטב יזכהו אמן. אשר בכל עת ובכל זמן האיץ בי להדפיס חידושי התורה אשר עמדי (ולאו דוקא ד"ת אשר כאן). ולא יכלתי לסרב יותר מפני הכבוד ומפני היראה. וכאשר שחתי לפני הגה"צ הנזכר שליט"א, כדברים הנ"ל, שאולי אין בדברי חידוש לא חכמה ולא מלאכה, ושמא יש בזה רמות רוחא וכו', ויען ויאמר, אדרבה דא"כ הדבר דחכמה אין כאן בזה ידעו ערכך באמת ולא יחשבו אותך ליותר ממה שאתה באמת, וא"כ לא רמות רוחא יש כאן אלא ההיפך מזה, ענוה יש כאן. ולאידך גיסא אם כחמה וחידוש יש כאן הלא חיובא רמיא עליך, "ואל תמנע טוב מבעליו" כתיב (משלי ג', כז). ואין טוב אלא תורה שנאמר, כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו (משלי ד', ב'). וא"כ ממה נפשך יש להעלות הדברים על שלחן מלכים, מאן מלכי, רבנן.

ב. לקיים את אשר דברתי עלי להשתדל בזה, כאשר נלקח ממני תיק והיו בו כמה מחברות חידושי תורה, ובהם גם מחברת מערכות שבה היו כתובים מקצת מן הדברים שהובאו כאן. ואחר חיפוש ולא נמצא. אמר לי הגה"צ עליון למעלה שליט"א, אם תשתדל להוציאם לאור תמצא אותם, וכך היה שבו ביום נמצא באורח פלאי (ואכמ"ל).

ג. איתא בגמ' שבת (קיח:), וא"ר יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי, יודע אני בעצמי שאיני כהן,אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה. ע"כ. (ועי' בעיון יעקב). ואמנם לצערי לא הגעתי עדיין למידה זו, ועכ"פ על דרך זה נתקיים גם בי הקטן והצב"י, שלא יכלתי לסרב לחברי ולתלמידי ואעשה כבקשתם. ובעזה"י אם חפץ ה' בידי יצלח ותהיה

תועלת מספה"ק, אין זה כי אם בזכות הרבים שהביאוני לכך. כי לב יודע מרת נפשו (משלי יד, י'), שאין זה מזכותי.

ד. הנה כבר אמרו החכמים הלא בספרתם (עי' להגאון מילסא בהקדמה לספרו תורת גיטין) דדבר טוב אחד מציל על כל הספר כולו. ואני תקווה שימצא הלומד יותר מדבר טוב אחד בעזה"י.

ה. ואף גם זאת ראיתי ונתון אל לבי, שאם יראה הרואה לתרץ מה שהוקשה לי זהיר פה וזהיר שם. או יאלפני דעת על מה שכתבנו, הנה שכרי אתי ופועלתי לפני. על כן את אחי אנוכי מבקש להודיעני קושט דברי אמת ומה' ישאו ברכה.

ו. וגם ראיתי בליקוטי עצות להר"ן (ערך ת"ת אות מז) שלא יתרשל בחידושי תורה שלו אלא יכתבם לספר וע"י זה יזכה לטובה ולברכה, וע"ע שם (ערך מחלוקת אות כא). ולזאת אזרתי אומץ ונפשי לתת לפניכם היום הכתוב כאן לחיים טובים ולשלום אמן.

ועוד צריך אני למודעי, דספר זה יצא ראשונה מדברי תורה אשר באמתחתי, וזאת כיוון שרוב ככל הדברים היו כתובים לפני בקצירת האומר, ולא נצרכתי אלא להרחיב הדברים ולהוסיף להם נופך בס"ד. ולכן הקדמתי את האמור כאן. והשי"ת יזכני להוציא לאור עולם כל אשר קיבלה נשמתי בהר סיני, אמן.

ומתחילה חשבתי בלבי שיהיה זה קונטרס הכתוב בקיצור נמרץ, ובזה אצא ידי חובה על כל הנ"ל. אלא שחברים מקשיבים הי"ו, קולם ישמיעוני, שנכון יותר להרחיב הדברים מעט, ואף את דברי מרן המחבר שליט"א להביא באופן שיהיה מובן גם לקורא שאינו נמצא כעת ממש בענין. (ולא די בציון העמוד שעליו הדברים חוזרים). וראיתי שדבריהם נכונים מכמה סיבות. חדא, דסיכום דברי רבינו הגדול שליט"א יועיל גם למי שלומד את משמרת הטהרה כעט. ועוד דכש"כ שמועיל למי שכבר למד וצריך להיזכר במה שכתוב שם. וגם לרבות, דיהיו לפני כל קורא פסקי הלכה ותורף דב"ק של רבינו הגדול שליט"א מים התורה אשר במשמרת הטהרה. ונוסף עוד גם מה שכתב הרמב"ן (בריש קונטרס דינא דגרמי), כי אם לא יהיה בדברינו רק השנות הדברים לא הפסדנו טרחינו ועמלינו אצל היודע ועוד הנאמן. ע"כ. וכבר המליצו על כיו"ב "מצוה בחזרת". ובביאור הנכתב בצידו פעמים קצרתי מאד ופעמים הארכתי לפני הענין ולפי הזמן, דיודעים כל באי עירי ושער מקומי שרבו טרדותי ואפס הפנאי, הן בבית המדרש שברשותי, והן בהרבצת תורת לציבור הרחב די בכל אתר, ואת עלית על כולנה להשיב דבר הלכה שאולי דבר, אשר בחסדי ה' אכשור דרא ושואלי'ם רבים הילכו בו וליל. והן אשר עצה ותושיה יבקשו מקטן אשר כמוני, ונותרה את הכרמים שמעוני. ובפרט שגם מצב בריאותי אינו איתן

איתי ועיתים חלים ועתים ל"א. ובין שיעורא לשיעורא ובין גברא לגברא, כתבתי את אשר לפניכם והדן לכף זכות דנין אותו לזכות (שבת קכז:).
קראתי לחיבור זה בשם "**שער אשר**" לרמוז שמי בקרבו. כי "שער אשר" גימטריה שמעון יוחאי אשר ס"ט, בדיוק. חושבנא דדין כחושבנא דדין. וכמש"כ הרוקח בהקדמה לסיפרו שצריך המחבר שמו בשם חיבורו. ועוד ירמוז כי בעזה"י ובחסדיו הרבים הוא **שער** והתחלה לשאר חידושי תורה **אשר** עמדי (שו"ת, מערכות, דרשות ורעיונות על סדר פרה"ש ועוד). יזכני ה' יתברך להוציאם לאור עולם במהרה מתוך נחת ושלוה השקט והבטחה אמן. ועוד ירמוז כי ענין טהרת בית ישראל בדקדוקו הן הנה שער קדושתו של עם בחר לו יה, בני אל חי. **אשר** בזה יבדלו משאר אומות העולם בתכלית ההבדלות. עי' מסכת כלה (פ"א) וכלה רבתי (פ"ב) דמי שעז פנים בין הנדה הוא. ע"ש. ויש להאריך עוד בגודל מעלת הטהרה וחיוב לדקדק בהלכותיה, שהוא היסוד העיקרי שעליו נשענים כל בית ישראל, אלא שאפס הפנאי ועוד חזון למועד בל"ן בע"ה וישועתו. ומ"מ רק נזכיר שחשיבות מיוחדת יש ללימוד מסכת נדה אליבא דהלכתא, ובפרט שהוא צורך רבים ללמדם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, וע"י זה יזכו ללמוד על מנת ללמד וגם ללמוד על מנת לעשות שמספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. עי' פרוש רבינו עובדיה מברטנורא באבות (פ"ד מ"ה), שביאר דיברי התנא (שם) הלומד על מנת ללמד מספיקין בידו ללמוד וללמד, דהיינו שהלומד על מנת להיות תמיד עסוק בתורה ואין בדעתו גומל חסדים עם הבריות (כרבה בר"ה יח.), מספיקין בידו כפי מחשבתו. והלומד על מנת לעשות , שהוא רוצה לעסוק בתורה ולהיות ג"כ גומל חסדים (כאביי שם) יזכה ללמוד וללמד וגם לשמור ולעשות כפי מחשבתו. ע"כ. וידוע מה שדרשו חז"ל (סוכה מט:) על הפסוק ותורת חסד על לשונה (משלי לא, כו), תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זוהי תורה שאינה של חסד, ע"כ. והכ יזכה לתורת חסד ללמוד וללמד וגם לשמור ולעשות. [ואין להקשות דהא רבה נמי לימד תורה וא"כ גבי דידיה חסד נמי איכא. די"ל כפי שתירצו בזה בתוס' (ר"ה יא, וע"ע תוס' ובמות קה.).ע"ש,ודו"ק]. ועי"ע מש"כ לפרש על המשנה זו רבינו יונה (שם), הלומד על מנת ללמד, ח"ו אין זה מדבר בלומד על מנת ללמד ולא לעשות. אלא שלומד רק פסקי הלכות איסור והיתר וזה מה שמעלה בידו, אבל הלומד על מנת לעשות דהיינו שמפלפל בלימוד וטורח הרבה וכל מחשבתו על המעשה להיות אמיתי , ובזה מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. עכת"ד. וגם לפני זה נכון הוא שילמוד כנ"ל. ובתפארת ישראל (שם ס"ק כז) ביאר, דלומד על מנת ללמוד הוא בדברים שאינם למעשה, והלומד על מנת

לעשות הוא לימוד שיש בו הלכה למעשה, וע"ז קאמר שזוכה ללמוד וללמד וגם לשמור ולעשות המעשה. והכא נמי כנ"ל. והשי"ת יזכנו לכל המעלות והמידות בלימוד ובעסק התורה ובקיום מצוותיה אמן.

ועיני לשמיא נטלית, יהי רצון מלפני ה' או"א שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל חלילה בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם. (ברכות כח: ועי' פירש"י ומהרש"א שם). ויה"ר מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתאיר עיני במאור תורתך, ותצילני מכל מכשול וטעות הן בדיני איסור והיתר, והן בדיני ממונות, הן בהוראה והן בלימוד. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. ומה ששגיתי כבר העמידיני על האמת, כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (ט"ז אור"ח סוף סימן קי).

ואני תפילה לאל נורא עלילה, שיתקבל חיבורי זה ברעוא בבי מדרשא קדם רבנן ותלמידהון. ויה"ר מלפניך ה' או"א שאזכה לחבר עוד חיבורים טובים ומועילים, ולהוציא לאור כל אשר קבלה נשמתי מהר סיני, מתוך נחת ושלוה בבריאות איתנה ונהורא מעליא אמן.

הכו"ח יום יא לחדש אדר שנת שמחת"י באומרים לי לפ"ק. יומא דהילולא דמרן החיד"א זיע"א הצב"י שמעון י. אשר ס"ט תל אביב ת"ו.

חלק א

א. עמוד ד. משמרת הטהרה. סוף סעיף א'. בענין הרואה כתם. דאע"ג דאיכא ספק ספיקא מ"מ יש להחמיר. וכתב מרן המחבר שליט"א אבל בעלמא כל ספק ספיקא להקל.

נ"ב. ר"ל בנדה דעלמא וק"ל. ואין ר"ל בעלמא דהיינו שבשאר איסורים דעלמא עבדינן ספק ספיקא ולאפוקי מאיסור נדה. זה אינו כמבואר שם לעיל מיניה בסמוך. והוא בענין מש"כ הרמב"ם (פרק ט' מהלכות איסורי ביאה הלכה א') שכל הרואה כתם על בשרה או על בגדה הרי זו טמאה מדברי סופרים וכו'. וכתב על זה מרן הכסף משנה דקשה שהרי יש כאן ספק ספיקא שמא מגופה בא או שמא מעלמא, ואם תמצא לומר מגופה שמא מן העליה בא. ותירץ שאעפ"כ החמירו בו חכמים משום שאיסור חמור הוא. ע"כ. וע"ש במשמרת הטהרה מה שכתבו האחרונים בזה. וכתב מרן המחבר שליט"א, שאין ללמוד מתירוצו של מרן הכ"מ הנ"ל שאין להקל באיסור נדה גם במקום שיש ספק ספיקא להקל מכיון שאיסור נדה הוא איסור חמור, זה אינו. והוכיח כן מהש"ס (נדה נט:) ומדברי קדשם של רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל. כיעו"ש. וסיים, אלא כוונת מרן היא שבמקום

שהחמירו חכמים בפירוש כמו באיסור כתמים, לא רצו לסמוך על ספק ספיקא משום חומרת האיסור אבל בעלמא כל ספק ספיקא להקל. וכאמור ר"ל בנדה דעלמא וכנ"ל.
ברם אעיקרא דמילתא לכאורה עדיין צריך ביאור, דהנה כידוע דדוקא בכתמים שומעים להקל, שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל וכדאיתא במשנה נדה (נח:). ואפילו קיל טפי משאר איסורי דרבנן וכדכתב הרא"ש (פ"ח סימן ח'), במחלוקת רבי חנינא ורבי ינאי (נדה נט.) בהיה עליה כגריס ועוד ואותו עוד רצופה בו מאכולת, דרבי חנינא אמר טמאה ורבי ינאי אמר טהורה. יעוי"ש. וכתב הרא"ש הנ"ל וז"ל: והלכתא כרבי ינאי דבשל סופרים הילך אחר המיקל "וכל שכן בכתמים". וכ"כ עוד הרא"ש שם (פרק ט' סימן ג') דבכתמים הילך אחר המיקל. וכ"כ בתוספות הרא"ש (דף ס: ד"ה כל). וכן בענין בגדי צבעונין דפליגי בה רבנן ור' יוחנן (דף ס"א:), כתב שם הרא"ש (פרק ט' סימן א' שאחר הלכות כלאי בגדים) דבכתמים שומעים להקל, וכדעת הרמב"ם (פרק ט' מהלכות איסורי ביאה הלכה ז') שפסק כר' יוחנן להקל. והרב המגיד שם הביא דגם הרשב"א ז"ל הסכים לרבינו הרמב"ם מעיקר הדין. וכ"כ הב"י (סימן קצ. דף סא ריש ע"ב) לדעת הרשב"א, שכתב דנראים דברי הרמב"ם שלא אמרו כתמים להחמיר אלא להקל. וכ"כ הש"ך (סימן קצ ס"ק יא וס"ק מו). ועי"ע במעדני יו"ט (פ"ט ס"ק ז').
ברם בקושטא, לא קשה מידי. דמן התורה אין אשה נטמאת אלא עד שתרגיש בבשרה, כמו שנאמר (ויקרא טו) ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה. ודרשינן בגמרא (נדה נח:) דם ולא כתם. והיינו שתרגיש בבשרה. וחכמים גזרו על דין כתמים, ואפילו דאיכא ביה ספק ספיקא. וזאת משום חומרת האיסור שבעיקר הדבר, וכמו שכתב מרן הכ"מ והסבירו מרן המחבר שליט"א. וכעין זה מצינו בדין טבילה ביום השביעי, דאסורה לטבול ביום השביעי. ואע"ג דתשמיש גופיה אינו אלא גזירה דרבנן דשמא תראה ותסתור, ואעפ"כ אסורה גם מלטבול ביום השביעי. ואף דהוי גזירה לגזירה, גזרינן. דיש לומר כיון שיבואו לידי איסור כרת גזרינן. עי' בבית יוסף (סימן קצז), שהביא דברי הרשב"א (ומקורם בתורת הבית הארוך בית שביעי שער שביעי) שכתב על הא דאסורה לטבול ביום השביעי שאע"פ שגזירה לגזירה היא זו, החמירו עליה מפני כרת שבה, ולא עוד אף בשמיני לא תטבול ביום משום סרך יום שביעי, אא"כ יש חשש סכנה או מניעה בטבילת הלילה כסכנת צינה או משום גנבים וכיו"ב (שאז מותרת לטבול בשמיני).ועי"ע בב"י (סימן קפג) ד"ה ומ"ש (וציין לו בב"י הנ"ל סימן קצז) שדעת כל הפוסקים שאסורה לטבול ביום השביעי לכתחילה. שכ"כ רש"י ותוספות וסמ"ג והתרומה והמרדכי, וכן הוא לדעת הטור, וכן הוא למעשה גם לדעת הרי"ף והרמב"ם. ואין חולק בדבר אלא הרז"ה (דס"ל

שהגזירה קאי על תשמיש ביום השביעי, אבל לטבול שרי), וכבר דחה הרשב"א דבריו. ע"ש. (וכעת יצא לאור טה"ב ח"ב, ועי"ע שם במשמרת הטהרה עמוד תע ואילך מש"כ בענין הטבילה ביום השביעי. ע"ש).

ואמנם היא הנותנת, דכיון דהוי גזירת חכמים במקום דאיכא ביה ספק ספיקא, תפסו בה להקל במאי דאפשר. ולא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל (נדה נח:). וכן מוכח בגמרא (שם, ובחולין נה.) בענין שיעור הכתם, דא"ר אבהו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגריס של כתמים להקל. ופירש"י (חולין נה.) דאע"ג דכגריס שיעורו, בעינן כגריס ועוד. וטעמא משום דכתמים עצמן דרבנן, דמדאורייתא עד דחזיא מגופה כדכתיב דם יהיה זובה בבשרה. ע"כ. וה"ה לשאר דיני הכתם דתלינן להקל במאי דאפשר. דאחר שגזרו על הכתמים לא אמרו כתמים להחמיר אלא להקל, וכנ"ל בדברי הרא"ש הרשב"א והש"ך הנ"ל.

ב. עמוד יז. משמרת הטהרה. סוף אות ד'. שגם בתוך שבעה נקיים יש להקל בזיבת דבר לח וקינחה בעד שאינו בדוק ומצאה דם פחות מכגריס, שטהורה היא.

נ"ב. ולכאורה קצת קשה דאם קינחה בלבד (ולא בדקה) אזי לא מיבעיא דקינחה בעד שאינו בדוק ומצאה דם פחות מכגריס שטהורה היא, אלא אפילו קינחה בעד הבדוק אם מצאה בו דם פחות מכגריס, טהורה היא. שהרי כתב מרן המחבר שליט"א לעיל דזיבת דבר לח הוי מדרבנן והוי דינו ככתם בעלמא. ונראה דיש לומר דקינחה לאו דוקא, אלא ר"ל בדקה בעד שאינו בדוק בעומק, ואעפ"כ כיון דיש לה חזקת טהרה אף בז' נקיים (וכמ"ש מרן שליט"א לבאר כן לעיל), לפיכך אם בדקה בעד שאינו בדוק ומצאה דם פחות מכגריס טהורה. כמבואר בש"ע (סימן קצ סעיף לו). ע"ש. כנלע"ד פשוט. וי"ל דט"ס הוא. או אגב שיטפיה קאמר לה רבינו שליט"א.

[ואף שהדבר ברור כנ"ל מ"מ ליתר ביאור אוסיף לפרט בענין. דהנה כ"כ להדיא החתם סופר יור"ד סימן קנט - דכוותיה נקטינן בענין זה של זיבת דבר לח (ודלא כהנודע ביהודה סימן נה) - וזה לשונו: אבל שתהיה (כצ"ל) הרגשה כזאת (של זיבת דבר לח, יעוי"ש) מוציאתה מחזקת טהרה שלה עד שנאמר שאם נאבד העד או שאינו בדוק תהיה בספק (כצ"ל) טומאה, זה לא אמרינן ואי אפשר לאומרו כלל. דכיון דהני נשי דידן רוב ימיהן מרגישות (כצ"ל) זיבת דבר לח ואיננו דבר חידוש אצלהן כמו פתיחת פי המקור, והרי אשה בחזקת טהרה עומדת בין וסת לוסת, ואיה חזקת טהרתה, ופשיטא שאינה טמאה יותר, אלא כשאר בדיקות עד שאינו בדוק. ע"כ. והיינו שאינה טמאה בפחות מכגריס וכמבואר בש"ע (סימן קצ סעיף לו). וא"כ פשוט כמו שאמרנו שמה שכתב כאן מרן המחבר שליט"א "וקינחה" בעד שאינו בדוק ר"ל בדקה (בעומק) בעד שאינו בדוק. כנלע"ד ברור בס"ד. וכן נראה גם ממה שהביא מרן המחבר שליט"א (לעיל מיניה בסמוך) דברי הגאון רבי שלמה קלוגר בספרו קנאת

סופרים (בהשמטות לספר שירי טהרה תשובה א', דף לד סוף ע"ג) שכתב בנידונו, באשה שהרגישה זיבת דבר לח, ותחבה הכתונת שלה באותו מקום בעומק קצת מפני שלא היה לה אז עד לבדוק בו, ואח"כ בדקה הכתונת במקום ההוא ומצאה שם דם פחות מכגריס שיש להקל בזה וכו'. וכתב בהמשך דב"ק דהויא ככל "בודקת" בעד שאינו בדוק ומצאה בו דם פחות מכגריס שטהורה. ע"כ. (ואף שתחבה הכתונת באותו מקום בעומק קצת, מ"מ צ"ל דהוי לפנים מן הפרוזדור, שאל"כ לא הוה צריך לומר דהוי כ"בודקת". ודו"ק). ושו"ר במקור הדברים בספר קנאת סופרים הנ"ל, וראיתי לו שמלבד האמור כ"כ עוד להדיא. וז"ל, כיון דאזלינן בתר הך דעה דזיבת דבר לח אינה הרגשה, א"כ מה בין זה לכל הבודקת בעד שאינו בדוק ומצאה פחות מכשיעור שטהורה וכו'. ע"ש. וכעת בהגיעי לעמוד שסא אנכי הרואה שאכן כדברינו כן מתבאר בס"ד מדברי מרן המחבר שליט"א. והביא שם דברי החתם סופר הנ"ל (לענייננו), וכתב שם בבירור שאם "בדקה" לאחר הרגשת זיבת דבר לח בעד שאינו בדוק אינה טמאה בפחות מכגריס. אלא דינה כשאר בדיקות עד שאינו בדוק. יעוי"ש. וכ"כ בשו"ת דברי מלכיאל חלק ג' (סימן סב), שאם בדקה אחר הרגשת זיבת דבר לח ומצאה מראה לובן ובקצותיו מראה אדום, אפשר לתלות ההרגשה במראה לובן שמצאה וכו', ע"ש. והביאו מרן המחבר שליט"א לקמן (עמוד שסב). וכן ראיתי לו שם (עמוד שסב שיטה ל"א ואילך בסוגריים) שכתב מרן המחבר שליט"א דבזיבת דבר לח אפילו ברור לנו שבא דם מגופה טהורה עד כגריס ועוד. וגם בזה מבואר כמו שדייקנו בס"ד, דאף בעד הבדוק יש להקל בקינוח עד כגריס ועוד. ואם כשבדקה אחר הרגשת זיבת דבר לח, נמצא המראה הטמא שהוא פחות מכגריס כשעודנו לח, עי' מש"כ בזה בשו"ת דברי מלכיאל הנ"ל, ומש"כ מרן המחבר על זה (עמוד שסב). ע"ש. ועי"ע מש"כ בזה לקמן (אות מט). ואכמ"ל. (ועי"ע בש"ע (סימן קצו סעיף ו') ובשיעורי שבט הלוי (שם ס"ק ז'), שגם בדיקה בבית החיצון נקראת קינוח. אמנם אין לומר שזה כוונת מרן המחבר שליט"א במה שכתב קינחה בעד שאינו בדוק וכו' שכוונתו שבדקה בבית החיצון, שלפ"ז דוקא בדקה בבית החיצון דינה הכי שבבדקה בעד שאינו בדוק ומצאה דם פחות מכגריס טהורה היא. וזה אינו דגם אם בדקה בעומק ממש דינה שטהורה היא כמבואר בש"ע (סימן קצ סעיף לו), וגם מדברי מרן המחבר שליט"א כנ"ל. וגם לשון קינוח המדובר הוא קינוח חיצוני. אלא שכאמור צ"ל שבדקה בעומק כנ"ל. ואכמ"ל יותר). וזה פשוט. אלא שהוכרחתי לזה כיון שראיתי טועים בזה בדעת מרן המחבר שליט"א. וגם שואלי'ם הלכו בו].

ג. עמוד יז. טהרת הבית. (סימן א' סעיף ה'). .... אבל אם לא הכניסה את העד בעומק הרחם אלא מחוץ לפרוזדור, אינה טמאה אלא טומאת כתם מדרבנן וכו'.

נ"ב. אבל בהכניסה את העד בפרוזדור דינו כבריש הסעיף דהיינו שדינו כהכניסה את העד בעומק הרחם סמוך למקור (שחוששים שמא הרגישה וכסבורה הייתה שהרגשת העד היא, והרי היא כספק טמאה מן התורה). ופשוט. וכ"כ הרמב"ם (פרק ה' מהלכות איסורי ביאה הלכה ה') והובא במשמרת הטהרה (עמוד יח). ויעוי"ש עוד.

ד. עמוד כה. (**משמרת הטהרה**) **בד"ה גם מ"ש. במש"כ בשו"ת חשב האפוד שגם לדעת הכו"פ אם מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגד צבוע אפילו באופן שבודאי יצא מגופה טהורה, כיון דהוי שלא בהרגשה.**

נ"ב. ואין להקשות דהא הכו"פ ס"ל דכל שיצא מגופה בודאי, אע"פ שבא בלא הרגשה וטומאתו רק מדרבנן מכל מקום טמא בכל שהוא (ולא תלינן במאכולת). דשאני הכא שאף שבא בודאי מגופה כיון שבא על דבר שאין מקבל טומאה או על בגד צבעוני, כל שהוא בלא הרגשה, טהורה ואפילו ביותר מכגריס. שכן הוא בגמ' (נדה נז:) ובש"ע (סימן קצ סעיף י), וכ"כ הסדרי טהרה (שם סוף אות לו) כמש"כ בשו"ת חשב האפוד הנ"ל. וכ"כ הכו"פ גופיה (ריש סימן קפג על דברי הש"ך שם), וז"ל: רק באמת איכא מקום דאפילו מדרבנן אינה טמאה במקום דלא שייך כתם דהיינו קרקע עולם, או בבגדי צבעונים וכדלקמן סימן קצ. ע"ש. ושם בסמוך כתב לחלוק על המנחת יעקב בראתה כתם פחות מכגריס, וכתב בזה"ל: כי כיון שנודע לה שבא מגופה כך בלי הרגשה, אפילו טיפת דם כחרדל טמאה משום כתם כמבואר בסימן קצ, דלא צריכין גריס ועוד רק להוציא מספק מאכולת. משא"כ בדליכא חשש מספק מאכולת פשיטא דאפילו בכל שהוא טמאה משום כתם. ע"כ. ופשוט.

ואמנם אנן נקטינן שהעיקר כהמנחת יעקב שאף שבא בודאי מגופה, אפילו על דבר שמקבל טומאה ועל בגד לבן טהורה עד כגריס ועוד, כמו שהעלה שם מרן המחבר שליט"א. ומכל שכן דלא נקטינן כדברי החשב האפוד הנ"ל במה שרצה להחמיר בקינוח אפילו שקינחה בבגדי צבעונין כיון שהדם היה על גופה. וכפי שיעוי"ש (במשמרת הטהרה הנ"ל) בדברי קדשו של מרן המחבר שליט"א. [ולא באנו בזה רק להבהיר דברי הכו"פ הנ"ל, כיון שראינו לקצת מן הלומדים שהתקשו בזה].

ה. עמוד כט. (**משמרת הטהרה בקטע העליון**). **הביא מרן המחבר שליט"א מחלוקת האחרונים ז"ל בענין אם חרם דרבינו גרשום שלא לישא אשה על אשתו קל יותר מחרם דרבינו גרשום לגרש אשתו בעל כרחה או שמא חמור יותר.** (**ונ"מ למי שאין אשתו יכולה ללדת**) **ולא הכריע בדבר וסיים ואכמ"ל.**

נ"ב. ועי"ע בעמ' רפ"ג בענין זה. ולפי מש"כ שם מרן המחבר שליט"א, וכן לפי מה שסיים בעמוד רפה בריש אמיר, נראה דעת מרן המחבר שליט"א שגרושין בעל כרחה קיל טפי מלישא עוד אשה בעל כרחה. יעוי"ש. ויעוי"ע מה שכתבנו בענין זה לקמן (אות כג).

ו. עמוד סז. (**משמרת הטהרה**). **לענין לישן עם אשתו במטה אחת בעונה הסמוכה לוסתה, העלה מרן המחבר שליט"א להחמיר בזה, על פי דברי הראב"ד בבעלי הנפש**

(עמוד כז) בדין אבל. וכתב שה"ה הכא, ודחה דברי השלחן גבוה (ס"ק ה') והזבחי צדק (ס"ק ח') שהקלו בזה. שכיון שהיא בעונת וסתה יש לחוש פן תפרוס נדה בזמן שעודו ישן עמה בקירוב בשר, ונמצא שעובר על לא תקרב וכו'. ע"ש. וכ"כ עוד שאפילו אם היינו מתירים כשהוא בבגדו והיא בבגדה (וכדעת ר' יצחק בן גיאת בדין אבילות, שהובא בטור סימן שפג), מ"מ בלא בגדים, והוא ישן עימה בקירוב בשר בודאי שאין להקל, שהרי גם באבילות דרבנן כתב הראב"ד הנ"ל שאין היתר כלל אלא ע"י דבר חוצץ בינו לבינה, ומשום לך לך אמרין נזירא, יש להחמיר שלא תישן עמו במטה אחת כלל. עכת"ד.

נ"ב. לכאורה קצת קשה שהרי כתב מרן המחבר שליט"א לעיל (ריש עמוד סה) לחלק לדעת הרמ"א שהחמיר באבילות לגבי חיבוק ונישוק, שבסמוך לוסתה יש להקל בזה (שהרי הסכים הרמ"א ז"ל לדברי מרן הש"ע כאן שלא אסרו אלא תשמיש בלבד, ולא שאר קריבות). והיינו טעמא משום שבתשמיש יש לחוש יותר, שדרכו של דם וסת לבא בהרגל התשמיש (שכ"כ הפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל. והביאם שם מרן המחבר שליט"א. יעוי"ש). ולכן כיון שמה שאסרו חכמים תשמיש סמוך לוסתה הוא מפני שחששו שמא תראה, יש לומר שבחיבוק ונישוק דלא שייך האי טעמא מישרא שרי, מה שאין כן באבילות שהוא איסור דרבנן מצד עצמו, ולא מתוך חששא, גם בחיבוק ונישוק יש להחמיר.

ונמצאנו למדים, שבדין פרישה סמוך לוסת דוקא בתשמיש גופא יש להחמיר (כיון שיכול לגרום לדם וסת שיבוא, מה שאין כן בחיבוק ונישוק). ואין להחמיר בחיבוק ונישוק בפרישה סמוך לוסת גם לדעת הרמ"א ז"ל שהחמיר בזה בדין אבל (וכנ"ל). וא"כ קשה למה נדמה כאן (בענין לישן עם אשתו במטה אחת בעונה הסמוכה לוסתה). ואדרבה מהטעם הנ"ל שדוקא בתשמיש יש לחוש לדם וסת שיבוא, י"ל שלישן עם אשתו במטה אחת בעונה הסמוכה לוסתה שרי, שהרי בזה לא שייך האי טעמא שיש לחוש לדם וסת שיבוא, וכדשרינן חיבוק ונישוק בסמוך לוסתה מטעם זה. וכן מש"כ עוד מרן המחבר שליט"א שיש לחוש פן תפרוס נדה בזמן שעודו ישן עימה בקירוב בשר, ונמצא שעובר על לא תקרב וכו'. י"ל דאם תפרוס נדה בכה"ג אינה נדה מהתורה שהרי לא הרגישה. ואף שהיתה ישנה הא קי"ל דאגב צערא מתערא (נדה ג.). וא"כ אינו עובר על לא תקרב דאורייתא ואין כאן אלא חששא מדרבנן. וכן משמע מלשון הראב"ד והרמב"ן והרשב"א שלא אסרו בסמוך לוסתה אלא תשמיש. ומשמע שגם לישן עמה במטה אחת מותר, וכדכתב כן מרן המחבר שליט"א (כאן). ומש"כ על זה דמ"מ י"ל שלא נתכוונו להתיר אלא קריבה של חיבוק ונישוק שמיד שתראה הוא פורש ממנה, אבל שינה במטה אחת אסור מהטעם הנ"ל,

שמא תראה דם בשינתה ולא תרגיש בו. לפי האמור שבראיה כזו אינו עובר על לא תקרב דאורייתא ואין כאן אלא חששא דרבנן, וכן מהטעם שדוקא בתשמיש יש לחוש לדם וסת שיבוא (וכנ"ל), יותר נראה לשון הראב"ד והרמב"ן והרשב"א הנ"ל שלא אסרו רק בתשמיש בלבד.

ומכל מקום למעשה יש להחמיר. דמלבד שמי יבא אחר המלך מרן מלכא המחבר והדרו שליט"א, ובפרט להקל. עוד בה דבודאי יש מקום להחמיר בזה מצד גדרי קדושה וטהרה וכמו שכתב הב"ח (סימן קפד) והש"ך שם (ס"ק ו') לענין חיבוק ונישוק, וכש"כ הכא. ובפרט לפי מה שכתב הגאון ר"ז ז"ל ע"פ דברי הט"ז (ס"ק ג') להחמיר באלה משום שמביאים לידי חשק ושמא יבא עליה. וכתב הר"ז ז"ל דלפי זה כש"כ דאין לישן עמה במטה אחת (ויעוי"ש עוד). וכן ראוי להחמיר למעשה. (רק שלכאורה ק"ל כנ"ל על עיקרי הדברים והראיות שהביא מרן המחבר שליט"א להחמיר. וכדרכה של תורה. וכבר אמרו חז"ל (ברכות סב.) תורה היא וללמוד אני צריך. והיע"א).

ז. עמוד עז. טהרת הבית. (סימן ב' סעיף ו'). אשה ששכחה זמן וסתה, צריך לפרוש ממנה על כל פנים בעונה בינונית וכו'.

נ"ב. רצונו לומר שכחה זמן וסת הפלגתה האחרונה, ופשוט. ושו"ר שכ"כ בקצר.

ח. עמוד עח. (משמרת הטהרה). בדין פרישה סמוך לוסת בעונה בינונית. כתב מרן המחבר שליט"א אע"פ שאנו אין לנו אלא דברי מרן הש"ע שצריך לפרוש בעונה בינונית, וכמו שהסכימו האחרונים, מכל מקום הבו דלא להוסיף עלה לאסור כל יום השלשים בלילה וביום מעת לעת, אלא די בעונה אחת, וכדברי הב"ח וסיעתו, וכן מוכח מלשון מרן הש"ע. ועל כל פנים הוה ליה ספק ספיקא להקל בזה, שמא הלכה כהרי"ף והרמב"ם והראב"ד והרא"ה שאין דין עונה בינונית כלל, ואם תמצא לומר שהלכה כדברי בעל האשכל והרשב"א והטור והש"ע, שמא די בעונה אחת בלבד כהב"ח והסדרי טהרה ופרי דעה ונחל אשכול. ובפרט שכן נראה מסתמות דברי הפוסקים. ע"כ דב"ק.

נ"ב. ואף שיש בזה גם ספק ספיקא להיפך שמא כהאו"ז, שבכל פרישה בעינן שתי עונות, ושמא כהכו"פ ודעימיה דעל כל פנים בעונה בינונית בעינן הכי. מ"מ כבר כתב מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד עה), ולקמן (עמוד קכ וכן בעמוד תלב ועוד), ובשו"ת יביע אומר ח"ד (חלק אור"ח סימן מג), ובשו"ת יחוו"ד חלק ה' (סימן כא בהערה עמוד צג והלאה), דלא עבדינן ספק ספיקא להחמיר בדרבנן, (ודלא כהערך השלחן). וקי"ל דוסתות דרבנן. (כמבואר לעיל במשמרת הטהרה עמוד מ - נו, כיעוי"ש).

ט. עמוד פה - פו. (משמרת הטהרה). ד"ה והנה. הביא מחלוקת המהר"ם פדואה והסדרי טהרה, במעוברת או מניקה שראתה אם צריכה לחוש לעונה בינונית. וסיים (שם עמוד פו), ולענין הלכה נראה שכן ראוי להחמיר לעונה בינונית של יום שלשים בלבד וכמו שכתבנו לעיל. ומ"מ המיקל לגמרי בזה יש לו על מה שיסמוך. ע"כ.

נ"ב. על מה שכתב מרן המחבר שליט"א שראוי להחמיר לעונה בינונית של יום שלשים בלבד וכמו שכתבנו לעיל. הוא לאפוקי מהש"ך דס"ל דעונה בינונית ביום ל"א. ולאפוקי מהפוסקים דכתבו להחמיר בעונה בינונית ביום ל' וגם ביום ל"א. וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א לעיל (סימן ב' סעיף ו') ובמשמרת הטהרה שם. אבל פשוט שצריכה לחוש פעם אחת מאותה ראיה להפלגה שבין ראיה זו לראיה שלפניה. בין שהראיה הקודמת היתה קודם שהוכר עוברה ובין אם היו לה ב' ראיות בימים אלו עצמם. ועי' בבדי השלחן (סימן קפט ס"ק שלז). וכן צריכה לחוש ליום החדש. וכדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע. ועי' פתחי תשובה (סימן קפט ס"ק לא).

י. עמוד צו. טהרת הבית. (סימן ב' סעיף יב). שהיוצא לדרך לדבר מצוה, כגון לפדיון שבויים ולצדקה וכיוצא בזה, אינו צריך לפקוד את אשתו קודם צאתו לדרך, אפילו שלא בעונת וסתה, שיש לחוש פן יתבטל אח"כ מעשיית המצוה. ומכל מקום אם רכש כבר כרטיס נסיעה באופן שאם יבטל נסיעתו יבא לידי הפסד, אין לחוש לכך (שיתבטל אח"כ מעשיית המצוה). ולכן נכון לפקוד את אשתו קודם שיצא לדרך. ע"כ.

נ"ב. גם בכהאי גוונא שכבר קנה כרטיס נסיעה וכו' ואין לחוש שיתבטל אח"כ מעשית המצוה, ואף נכון שיפקוד את אשתו קודם שיצא לדרך וכנ"ל. מ"מ אם יוצא לדרך בעונה הסמוכה לוסתה אין להקל בזה. עי' במשמרת הטהרה על סעיף זה בסופו ממש (עמוד צח).

יא. עמוד קג. טהרת הבית. (סימן ב' סעיף טו). אשה שיש לה וסת קבוע, וראתה כתם ונטמאה, והגיע זמן טבילתה בעונת וסתה. אין להתיר לה לטבול ולשמש עם בעלה הואיל והיא זמן עונת וסתה. אבל אם אין לה וסת קבוע, אע"פ שהיא צריכה לחוש לראייתה האחרונה, אם חל זמן טבילתה בלילה של זמן הוסת האחרון, מותר לה לטבול ולשמש עם בעלה. ע"כ.

נ"ב. ובליל עונה בינונית אין להתיר. כדקי"ל דהוי דינו כדין וסת קבוע. ואמנם גם בוסת קבוע שאין להתיר בתשמיש כשחלה טבילתה בעונת וסתה, מכל מקום מותר לה לטבול משום שאר קריבות ואין לגזור שמא יבא עליה. דכל דין פרישה סמוך לוסת אינו אלא מדרבנן. כ"כ מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד קט ד"ה ומ"מ). וכן למעשה

יש להתיר לה מן הדין לטבול ולשמש עם בעלה גם אם יש לה וסת קבוע והגיע זמן טבילתה בעונת וסתה, בזמנינו שיש כדורים לדחות הוסת ובפרט במקום צורך וחשש איסור חלילה. וכן מתבאר ממה שכתב מרן המחבר שליט"א בטהרת הבית (שם ריש סעיף יח). וכ"כ מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד קיט סוף אות יח) שלענין מעשה לדידן דנקטינן כרוב גדולי הפוסקים שדין פרישה סמוך לוסת אינו אלא מדרבנן, שפיר יש לסמוך מן הדין על לקיחת כדורים אלה, כיון שהוברר אצל רוב הנשים שמעכבים את הוסת. וכ"ש שיש להקל ביתר שאת לגבי הכלות, שבזה בלאו הכי ג"כ העלה מרן המחבר שליט"א להקל (שם סעיף טז). וכן בנידון האשה שתמיד חל ליל טבילתה בעונת וסתה שמותרת לטבול ולשמש עם בעלה (שם סעיף יז), שיש להקל ביתר שאת ע"י כדורים. וכן ראוי שתעשה וכמש"כ בספר שיעורי שבט הלוי, (סימן קפד סעיף ב' בד"ה ובפת"ש) והובא במשמרת הטהרה (עמוד קטז סוף אות יז).

יב. עמוד קכא. משמרת הטהרה. בדין אשה שהגיע זמן עונת וסתה, ושכחה ושמשה עם בעלה ובאמצע תשמיש נזכרו שהיא נמצאת בעונת וסתה, הביא מרן המחבר שליט"א דעות הפוסקים אם יפרוש באבר חי או באבר מת דוקא. וסוף דבר העלה שצריך לפרוש מיד אפילו באבר חי, ואם חושש שמא בשעת יציאתו יוציא שכבת זרע לבטלה, ינעץ צפרני רגליו במטה, וישהה כך בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש באבר מת. ובין יתר הפוסקים הביא דברי שו"ת שאילת דוד (חיור"ד סימן ב' דט"ז סע"א) שנראה מדבריו דלדידן דקי"ל וסתות מדרבנן, אם עבר ושימש בעונת וסתה ולא נטמאת לא עשה איסור כלל, ורק אם נטמאת בשעת תשמיש נענש כמזיד על שהכניס עצמו בספק לשמש בשעת וסתה, כיון שחזקה אורח בזמנו בא וכו'.

נ"ב. לא זכיתי להבין דב"ק של הגאון שאילת דוד מדוע אם עבר ושימש בעונת וסתה ולא נטמאת לא עשה איסור כלל, הרי מכל מקום עבר על דברי חכמים שאסרו לשמש בעונת וסתה ומה בכך שלא נטמאת. ושו"ר שכן כתבו בפשטות המנחת יעקב בתורת השלמים (סימן קפד ס"ק ג'), ובשו"ת רב פעלים חלק ג' (חיור"ד ר"ס יד). שבכל אופן איסור דרבנן מיהא איכא. (וכנראה דכיון דפשיטא להו דדינא הכי, לא כתבו להסביר או להוכיח כן). ושוב בינותי שאכן כבר רמז לזה מרן המחבר שליט"א במה שציין להם בסוגריים שם בסמוך. וגם נראה דלא גרע מהעובר על איסור דרבנן בשוגג, דקי"ל להלכה דבעי כפרה. עי' בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק יור"ד סימן יד). ועי"ע בטהרת הבית ח"א במשמרת הטהרה (סוף עמוד קכה. ובעמוד קפה ובריש עמוד קפו). וכל שכן הכא שעובר במזיד על איסור דרבנן. ומה גם דלדעת כמה מרבותינו הראשונים זיע"א הוי דין פרישה סמוך לוסת איסור תורה.

שכן דעת ר"ת (בתוס' יבמות סב:), סה"ת, הרוקח, והאו"ז. עי' במשמרת הטהרה (עמוד מ-מא). וכ"כ כמה מרבותינו האחרונים ז"ל גם בדעת הרמב"ם (כ"כ לדעתו הנודע ביהודה והערוך השלחן. וכן נראה מדעת הרמ"א והערוך לנר - עי' משמרת הטהרה עמוד מו ד"ה ואשר). והנה אף דלא קי"ל כוותייהו אלא כדעת הריטב"א, רש"י, רב אחאי גאון, האשכל, הראב"ד, בה"ג, הרשב"א, הראב"ן, ר"י, רבי ישעיה מיטראני, תוס' רי"ד, הרמב"ן, המאירי, ר"א מן הרר, הרי"ף, הר"ן, המ"מ, ר"י החסיד, רבינו ירוחם, הטור אבן העזר (סוף סימן כה) ומרן הש"ע יור"ד (סימן קפ"ד סעיף י') דמדבריהם מבואר דוסתות דרבנן. כמובא כל זה במשמרת הטהרה הנ"ל (ח"א, עמ' מ-מא). מ"מ הא עבר על איסור דרבנן מיהא. אא"כ נאמר דהגאון שאילת דוד ס"ל כדעת הנתיבות (בחו"מ סימן רלד) והפרי תואר (יור"ד סימן קי"ט ס"ק יז) דהעובר על איסור דרבנן בשוגג לא בעי כפרה. ע"ש. (ואין ספרו מצוי תח"י. וצ"ע). ועל כל פנים לדידן דנקטינן דגם העובר על על איסור דרבנן בשוגג בעי כפרה, א"כ עשה איסור. [וקצת ראיה מהגמ' הקידושין (פא:) במעשה דרבי חייא בר אשי. ע"ש. ועל הא דתניא אשה הפרם וה' יסלח לה ורבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוי בכי אמר ומה מי שנתכוין לאכל בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה סליחה וכפרה, מי שנתכוין לאכל בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה וכו'. והן אמת דהתם מיירי באיסורא דאורייתא, ובזה גם לדברי הגאון שאילת דוד כן הוא דבעי כפרה. (דלא קאמר בנידו"ד דלא בעי כפרה אלא משום דקי"ל דוסתות דרבנן). אמנם מה שאכן אולי יש ללמוד מהגמ' הנ"ל לענייננו, דהנה התם לא קעבר על שום איסור רק חשב שעושה איסור ובכל זאת בעי כפרה, והכא הא עבר למעשה איסור ממש, דקעבר על דברי חכמים. ודו"ק].

וכן י"ל על מה שכתב בספר פרדס רימונים (סימן קפה מקשה זהב ס"ק ג', דף נ' ע"ד) שהובא במשמרת הטהרה כאן, שכתב שבמה שיפרוש באבר חי ליכא איסורא מאחר שעדיין לא ראתה, וזה ברור. עכ"ל. ולכאורה אחר המחילה רבה כראוי וכיאות אינו ברור כל כך, דהא קיימא לן שיציאתו הנאה לו כביאתו, ולפי האמור אף שלא ראתה ולא נטמאת, מ"מ עבר על דברי חכמים שאסור לשמש בעונת וסתה וא"כ איסור דרבנן מיהא איכא, ביציאתו באבר חי. וכמו שכתב החוו"ד (בביאורים אות ז') והגרש"ק בספר שיורי טהרה (בסימן קפד תשובה ג') שהביאם מרן המחבר שליט"א לעיל מיניה.

ומיהו יש להזכיר דלמסקנא דמילתא נקטינן כמו שכתב בשו"ת מהר"ם שיק (חלק יור"ד סימן קעו) שרשאי לפרוש באבר חי, כיון שפרישתו ממנה מצוה, ולא גרע מהיוצא לדרך שהתירו לו לפקוד את אשתו, משום שהפקידה צורך מצוה היא. ואדרבה כאן יש לחוש

שאם ישהה עמה שמא תראה בסוף הביאה במשך זמן שהייתו עד שימות האבר, וגם שמא לא יתאפק בלא דישה, לכן עדיף לפרוש מיד באבר חי.

וכן מסקנת מרן המחבר שליט"א שאם אין חשש שיוציא זרע לבטלה יפרוש מיד באבר חי. ואנו לא באנו בעניותינו רק לברר דברי קדשו של השאילת דוד דס"ל שאם עבר ושימש בעונת וסתה ולא נטמאת, לא עשה איסור כלל. וכן במש"כ הפרדס רימונים שבמה שיפרוש מיד באבר חי ליכא איסורא מאחר שעדיין לא ראתה, וכנ"ל. והיע"א.

וכעת סמוך להדפסה הגיעני ספר שאילת דוד הנ"ל. וראיתי לו שם שעיקר דבריו נסבו לדחות דברי הסוברים דחשש אשה הרואה דם מחמת תשמיש הוי חשש וסתות דרבנן ולא הוי אלא איסור דרבנן, ונסמכו על דברי הרשב"א (סימן תתלט) שכותב דלכן מחמרינן עליו לגרש דקילא ליה שהיא רק חששא דוסתות דהוי רק מדרבנן. ואיהו הגאון שאילת דוד דרך קסתו להשיב על דבריהם דאף למ"ד וסתות דרבנן אם עבר ושימש וראתה דם ונטמאת בשעת תשמיש הוי איסור תורה. ושכן מוכח מהגמ' שבועות (יז:) דקאמר בגמ' דהמשמש עם הטהורה ונטמאת, דאם לא היה סמוך לוסתה הוי שוגג דקסבר יכולני למיבעל ומביא קרבן, וקאי על המשנה שם והוי אליבא דכו"ע, אף למאן דסובר וסתות דרבנן. ואם עבר ושימש ולא נטמאת, למ"ד וסתות דאורייתא הוי איסור תורה מקרא דוהזרתם את בני ישראל מטומאתם. ולמ"ד דוסתות דרבנן הוי אסמכתא בעלמא ולא עביד איסורא כלל. ובהמשך דב"ק כתב להוכיח כן שאם נטמאת, לכו"ע, אף למ"ד וסתות דרבנן, הוי איסור תורה. (משום דסמוך לוסתה הוי מיעוט המצוי, שיש נשים דוסתן מקדים ורואות דם. וכדאמרינן בגמ' ביצה לענין לאכל מן הבהמה קודם בדיקה. דאף שבודאי ליכא איסור, דמשנשחטה עומדת בחזקת היתר, מיהו אם נמצאת טרפה לאחר שאכל נענש כשוגג ולא כאונס שלא היה לו למהר. וה"נ דכוותיה). ואחר זאת כתב (מה שהביא כאן מרן המחבר שליט"א משמיה) דהכא נמי אם עבר ושימש בעונת הוסת ולא נטמאת לא עשה איסור כלל. (אבל אם נטמאת בזה הוי מזיד ולא בר קרבן ונענש כמזיד, דעל מה סמך לשמש בשעת הוסת דרוב נשים רואות בעונת וסתן. ואם לא הוי רוב עכ"פ הוי ספק שקול, ולמה הכניס עצמו להספק המרובה הזה).

ולהאמור עד כאן, עדיין קושייתנו במקומה עומדת, למה אם עבר ושימש בעונת הוסת ולא נטמאת לא עשה איסור כלל, וכנ"ל. אמנם אנכי הרואה שכתב עוד בנידון זה וז"ל: ולדעתי הוי כמו מונח לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ולקח אחת מהן ואכל, דאם אח"כ נמצא שומן לא עשה איסור מפורש אף שהוא צריך כפרה כדין נתכוין לאכל בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה. ואם עלה בידו חלב קא עביד איסורא במזיד. [והמשיך שם בענייננו בהסבר דברי הרשב"א הנ"ל,

ולחיבת הקדש אביא דב"ק לפני הקורא היקר, וז"ל: כמו כן הדין הזה אם אח"כ תימצא טמאה עשה איסור במזיד ולא נחלקו בהסברא דוסתות דאורייתא או דרבנן אלא דאם אח"כ נמצאת טהורה, אם עבר איסורא רבה על עשה דוהזרתם דמוטל על עצם הזמן, או דלא הוי אלא כמו שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה. וכונת הרשב"א בתשובתו דענין זה קיל ליה, דהא על עצם הזמן אין כאן איסור דוסתות דרבנן. ועל החשש דשמא תראה מקיל עצמו שמא לא תראה, אבל גוף האיסור לשמש עם האשה שרואה מחמת תשמיש הוי איסור תורה איסור כרת לכו"ע, שאם תראה בשעת תשמיש נדון כמזיד ובר כרת הוא ודו"ק בזה. עכלה"ט].

ומבואר מדב"ק של הגאון שאילת דוד דאכן גם לדעתו ז"ל, שסובר דאם עבר ושימש בעונת וסתה ולא נטמאת, למ"ד וסתות דרבנן (והכי קי"ל) לא עשה איסור כלל, מ"מ בעי כפרה. וזה כדברינו בס"ד. וא"כ לכאורה אין מקום לקושייתנו עליו שהרי כאמור גם הוא ז"ל ס"ל הכי. ועוד ראינו בדב"ק שגם הוא ז"ל דימה ענין זה להא דנתכוין לאכל בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה. ועי' מש"כ בזה לעיל. ומ"מ עדיין ק"ק בדב"ק שכתב דלא עשה איסור כלל, הא הרי מ"מ עבר על דברי חכמים שאסרו לשמש בעונת וסתה. ואף גם זאת דאיהו נמי ס"ל דמ"מ בעי כפרה. ואיך שייך לומר דלא עשה איסור כלל. ולכאורה נראה דנכון יותר לומר דלא עשה איסורא רבה כפי דס"ל אליבא דמ"ד דוסתות דאורייתא דעבר איסורא רבה, על עשה דוהזרתם את בני ישראל (כנ"ל בדב"ק). אבל למ"ד דוסתות דרבנן איסורא מיהא עבר. כנלע"ד. והיע"א. ואכמ"ל יותר.

יג. עמוד קמח. משמרת הטהרה ד"ה ואם. שיטה ששית וכמו שכתבנו במקומו.

נ"ב לעיל עמוד פא - פד.

ומיירי בדין אשה שאין לה וסת קבוע שצריכה לבדוק עצמה בשלש פעמים הראשונים קודם תשמיש ואחר תשמיש (כמבואר בטה"ב סימן ג' סעיף ז', ובמשמרת הטהרה שם). הביא דברי המהר"ם פדואה (סימן כה) שאם היא מעוברת כיון שהיא מסולקת דמים עדיפא מאשה שיש לה וסת וא"צ בדיקה. והובא להלכה בפוסקים האחרונים ז"ל. וכתב מרן המחבר שליט"א שנראה שאע"פ שגם בזה הזמן אין המעוברת נחשבת כמסולקת דמים, אלא אחר שיוכר עוברה דהיינו אחר שלשה חדשים וכמו שכתבנו במקומו, בנידון דידן שרוב הפוסקים סוברים שאפילו אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש לפיכך כיון שנודע בבירור שהיא מעוברת ע"י בדיקה רפואית, תיכף ומיד נחשבת מסולקת דמים לעניין זה, וא"צ בדיקה כלל.

ועל מה שכתב שמעוברת נחשבת כמסולקת דמים (בדרך כלל, פרט לכאן), רק אחר שיוכר עוברה דהיינו אחר שלשה חדשים וכמו שכתבנו במקומו נ"ב לעיל עמוד פא - פד. ואולם בנידון דידן שרוב הפוסקים סוברים שאפילו אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה

כלל לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש, לפיכך מכיון שנודע בבירור שהיא מעוברת על ידי בדיקה רפואית, תיכף ומיד נחשבת מסולקת דמים לענין זה ואינה צריכה בדיקה כלל וכו'.

יד. עמוד קעג. משמרת הטהרה ד"ה ועינא. במחלוקת הרמב"ם והראב"ד, בעדים שהעידו על דבר שהוא אסור. שלדעת הרמב"ם אפילו מי שיודע בבירור שהוא מותר, ושהעדים שקר העידו, אסור לו לאכול ממנו אף בצינעא. משום שכל שאסור משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. ולדעת הראב"ד אדם נאמן על עצמו להקל אפילו באיסורי תורה נגד עדים כשרים. וכמו שכתב הגאון בכור שור בחידושיו ליבמות (פז:). **וכתב החקרי לב ח"א יור"ד (סימן ד' דף ז' ע"א) שרוב ככל הפוסקים סבירא להו כהראב"ד.**

נ"ב.

א. והובא ענין זה לעיל (עמוד קנה), ושם מבואר שכדעת הראב"ד ס"ל נמי לרש"י, והתוספות, הר"ש, הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א, הר"ן, והנמוקי יוסף, ושכן הסכימו גדולי האחרונים, ומהם התשב"ץ, והמהרימ"ט, והמהרשד"ם, ועוד.

ב. מחלוקת הרמב"ם והראב"ד הנ"ל היא בפרק יא מהלכות שגגות, ומה שהביא מהמהרש"ם בספר דעת תורה, שכתב הבכור שור שדברי הרמב"ם הם בפרק יג מהלכות שגגות, אכן כ"כ המהרש"ם בספר דעת תורה (הלכות נדה סימן קפה ס"ב ד"ה חשובה כודאי טמאה) משמיה דהגאון בכור שור בחידושיו ליבמות (פז:). ואולם זה ט"ס ודברי הרמב"ם הם בפרק יא מהלכות שגגות הלכה ח' וכ"כ מארא דהאי שמעתא, הבכור שור גופיה (שם בחידושו ליבמות פז:), שדברי הרמב"ם והראב"ד הם בפרק יא מהלכות שגגות, וכן יראה הרואה ברמב"ם הנ"ל. וגם רבינו שליט"א הביא דברי הבכור שור במשמרת הטהרה לעיל (עמ' קנה) שציין לרמב"ם בפרק יא. והוא פשוט. (ונראה שרבינו שליט"א שהביא כאן דברי המהרש"ם בספר דעת תורה, אגב שיטפיה נקט כלשון המהרש"ם שכאמור נפל בו ט"ס).

טו. עמוד קעז. (משמרת הטהרה). הביא מרן המחבר שליט"א מש"כ בשו"ת בית אפרים (חלק אבהע"ז סימן א' דף ב' סעיף ב'.) להוכיח מהש"ך חשן משפט (סימן פ"ב) בשם הר"ש מקינון, דמהני מיגו אף במקום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא. יעוי"ש.

נ"ב. וזה בודאי דלא כהרשב"א בתשובה שהובאה בבית יוסף יורה דעה (סימן א'), והביאה מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד קעה) בדין שוחט שאמר לא שחטתי כהוגן, ושני עדים מכחישים אותו ואומרים ששחט כהוגן, שאינו נאמן. ואף על פי כן לדידיה אסורה, דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא. וכ"כ הרבה אחרונים והביאם במשמרת הטהרה שם.

ומבואר שבדין דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא הוא גם במקום שיש עדים שמכחישים אותו. ולשיטה זו ה"ה דלא מהני מיגו במקום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא. דהא לא עדיף מיגו מעדים, וכמש"כ התוספות בב"ק (ע"ב:) בד"ה אין לך בו. והובא במשמרת הטהרה הנ"ל. ואולי אף למהרא"י בתרומת הדשן (בפסקים וכתבים סימן רכו) שחולק על הרשב"א וכמו שכתב במשנה למלך (בפרק ג' מהלכות יבום הלכה יג), וס"ל דלא אמרינן שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא נגד עדים, זהו דוקא נגד עדים. אבל במיגו דלא עדיף מעדים, שמא י"ל דגרע נמי מעדים, ואמרינן דלא מהני מיגו במקום דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא. אלא שמדברי מרן המחבר שליט"א (במשמרת הטהרה עמוד קעה) נראה דלדעת מהרא"י דלא אמרינן שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא נגד עדים, ה"ה דלא אמרינן שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא במקום דאיכא מיגו. והיע"א.

טז. עמוד קפו. טהרת הבית. (סימן ד' סעיף טו). אשה שראתה כתם ואמרה פלוני החכם טיהר לי את הכתם, ואפילו אמרה בסתם חכם אחד טיהר לי את הכתם ואת שמו לא הגידה, נאמנת. ואם אחר כך שאלו את החכם, והכחיש את דבריה, ואמר שהיא משקרת בין שאומר שלא שאלה את פיו כלל, ובין שאומר ששאלה אותו והוא טימא את הכתם, החכם נאמן וטמאה היא.

נ"ב.

א. ואע"פ שאינה נאמנת וטמאה היא, מכל מקום לא תברך על טבילתה. עי' במשמרת הטהרה (עמוד קפז ד"ה ולענין ואילך). אלא אם כן אמר החכם שחזר בו מהוראתו. (דהיינו שאמר שבאמת טיהר קודם לכן ועכשיו חוזר בו ומטמא, שאז תברך על טבילתה).

ב. בדין זה מיירי בכתם שבא בהרגשה או בעד הבדוק, אבל בכתם בלי הרגשה האשה נאמנת. עי' במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קפח ד"ה ועינא, ואילך).

יז. עמוד קפח. (משמרת הטהרה). הביא דברי החכם צבי (סימן מו), שאפילו אם ראה המורה את הכתם בעודו לח שהיה לו מראה טהור ואחר זמן נמצא מראה טמא, הרי היא טהורה, דאזלינן תמיד בתר שעת יציאת הדם מן הגוף בין לטמא בין לטהר, ושכן הסכים החוו"ד (סימן קפה). אולם השבות יעקב ח"ב (סימן עד) חולק על החכם צבי בזה. ובשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א (סוף סימן יב) כתב דמסתפינא למעבד בה עובדא לקולא. וסיים מרן המחבר שליט"א, ועי' בשו"ת אבני נזר (חלק יור"ד סימן רכו). ואכמ"ל.

נ"ב. ועי' בזה בהרחבה לקמן במשמרת הטהרה (עמוד שג - שה). והביא שם מרן המחבר שליט"א אחרונים רבים, כיד ה' הטובה עליו בפ"י בפע"ע, שדיברו בזה. ומסיק שם לענין

הלכה שבכתם שבא בלי הרגשה אזלינן לקולא כהח"צ ודעימיה. וכן יש להקל אף בעד בדיקה מטעם ספק ספיקא, שמא ראיית דם בבדיקת עד אין איסורא אלא מדרבנן (דלא נפיק מפלוגתא דרבוותא אי הוי מדאוריתא או רק מדרבנן וכמבואר לעיל עמוד יח - כג), ושמא הלכה כהח"צ וסיעתו והוי ספק ספיקא להקל בדאורייתא, וספק אחד בדרבנן. יעוי"ש. ואולם במראה שבא בהרגשה יש להחמיר. ע"ש.

יח. עמוד קצח. (משמרת הטהרה בהערה). בענין אם ספק שאינו שקול מצטרף לספק ספיקא. וכתב רבינו שליט"א (שיטה שביעית) ובמקום אחר הארכנו עוד בזה.

נ"ב. לעיל בסימן א' סעיף א' במשמרת הטהרה (עמ' א' - ג'). וכן במשמרת הטהרה לקמן (עמוד רלט ד"ה והנה, ועמוד שן ד"ה ומצאתי - עמוד שנא. ע"ש). והעלה שם דשפיר חזי לאצטרופי. יעוי"ש נימוקו וטעמו כצפיחית בדבש. ועי' בזה עוד בשו"ת יביע אומר חלק ד' (חיור"ד סימן יב אות יד), ובחלק ה' (חיור"ד סימן ג' אות ג') ובחלק ו' (חיור"ד סימן כג אות ד'), ושם (חיור"ד סימן כד סוף ד"ה ועדיין). ועי' בזה גם בשו"ת יחוו"ד חלק ב' (סימן עד אות ה'). ואמנם בזה האחרון מתבאר לכאורה בהיפך, שספק שאינו שקול אינו מצטרף לספק ספיקא, ולכאורה צ"ע. אלא שנראה ליישב דבאמת הביא סברות החולקים בנידון, דסבירא להו כל בתר איפכא שספק שאינו שקול אינו מצטרף לספק ספיקא, כצירוף לסניף לשאר הטעמים בנידונו שם. דהתם בנידונו מיירי ששני הספיקות אינם שקולים וכמבואר שם (ריש אות ה'). דבזה בודאי לא עבדינן ספק ספיקא. ומה שהביא אחר כך דעות הפוסקים הסוברים שגם אם ספק אחד אינו שקול (אע"פ שהספק השני שקול) לא עבדינן ספק ספיקא הוא ליתר חיזוק וכסניף, וכנ"ל. וכן מתבאר עוד שם (סוף אות ה'). ע"ש. כנלע"ד. והיע"א.

יט. עמוד רכו. טהרת הבית. (סימן ה' סעיף ה'). אשה שיש לה וסת קבוע, ושימשה סמוך לוסתה, ואפילו היה זמן וסתה ביום ושימשה בלילה שלפניו, וראתה דם מחמת תשמיש, אנו תולים ראייתה משום וסתה שהקדים לבוא, ואין דינה כרואה מחמת תשמיש, ואפילו אם אח"כ ראתה מחמת תשמיש ב' פעמים רצופים שלא בזמן הסמוך לוסתה, אין ראיה זו מצטרפת להן, ואין דינה כדין רואה מחמת תשמיש. ע"כ.

נ"ב. במה שכתב אשה שיש לה וסת קבוע. וכן הוא הדין אם שימשה בעונה בינונית, שדין עונה בינונית כדין וסת קבוע, כפי שנפסק בש"ע (סימן קפט סעיף ד'). ושו"ר שמרן המחבר שליט"א דן בזה במשמרת הטהרה (עמוד רכח), והביא דעות רבותינו האחרונים בזה והעלה כנ"ל, שדין עונה בינונית כדין וסת קבוע, גם להקל כבנידון דידן.

כ. עמוד רמט. טהרת הבית. אע"פ שהרואה מחמת תשמיש ויש לה מכה באותו מקום תולה במכתה, בין בשעת וסתה ובין שלא בשעת וסתה, ואינה נאסרת על בעלה, מכל מקום שלא בשעת תשמיש אם רואה דם בהרגשה, כגון שנזדעזע גופה וראתה דם, אינה תולה במכתה, אלא אם כן שלא בשעת וסתה. אבל אם ראתה דם בעונת וסתה אינה תולה במכתה. והרי היא טמאה. וכן אם ראתה דם בהרגשה בעונה בינונית שהיא משלשים יום לשלשים יום טמאה. ומ"מ לא תברך על הטבילה. (**ויעוי"ש עוד כמה פרטי דינים**).

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א דראתה דם בעונת וסתה, הוא דוקא אם ראתה בעונת וסתה הקבוע או בעונה בינונית שהיא משלשים יום לשלשים יום לבעלת וסת שאינו קבוע, דלדידה הוי עונה בינונית כוסת קבוע, כמבואר בש"ע (סימן קפט סעיף א' וסימן קפד סעיף ט'). אזי דינא הכי שאם ראתה בהרגשה טמאה. וצריכה שבעה נקיים ותטבול בלא ברכה. אבל אם ראתה בעונת וסתה שאינו קבוע שהוא יום החודש, או וסת ההפלגה (מספר הימים שבין המחזור שלפני האחרון לבין המחזור האחרון), דינה כמי שראתה שלא בשעת וסתה, שאפילו ראתה בהרגשה כגון שנזדעזע גופה תולה במכתה וטהורה. כן מוכח מדברי הרשב"א בתורת הבית (דף קפא עמוד ב') שכתב שאפילו ראתה בשעת וסתה תולה במכתה כיון שאשה בחזקת טהרה עומדת וכו'. והוא ז"ל מיירי אפילו בזמן וסתה הקבוע. דסתם שעת וסתה, זמן וסתה הקבוע הוא. וכן הוא לדעת הרמב"ם (פרק ח' מהלכות איסורי ביאה הלכה יד) שכתב וז"ל: אשה שראתה דם מחמת מכה שיש לה במקור, אף על פי שראתה בשעת וסתה, טהורה. ע"כ. וכתב על זה מרן הכסף משנה שכן כתב הרשב"א שאפילו בשעת וסתה תולה במכתה. והביאם רבינו שליט"א במשמרת הטהרה כאן, וכתב עוד שכן נראה גם דעת הר"ן בחידושיו לנדה (טז.). ואף על פי דלא נקטינן הכי להלכה, אלא חיישינן לדעת התוספות נדה (טז.), וספר התרומה (סימן צב), והמרדכי (פרק ב' דשבועות), והגהות מיימוני (פרק יא מהלכות איסורי ביאה הלכה יג), שבשעת וסתה אינה תולה במכתה אם ראתה דם בהרגשה. וכן כתב בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פרג סימן תרכו וסימן תרכז), וכן כתב בספר האשכול (סימן מה ריש עמוד קטז). וגם בתוספות הרא"ש כתב כזאת שבשעת וסתה אינה תולה במכתה כל שרואה דם בהרגשה. והביא כל זה רבינו שליט"א במשמרת הטהרה כאן. וכאמור כל מחלוקתם הוא שראתה בהרגשה בזמן וסתה הקבוע. ואם כן לא מיבעיא לדעת הרמב"ם והרשב"א הנ"ל דמקילים אפילו בזמן וסתה הקבוע, דיש להקל בזמן וסת שאינו קבוע. אלא אף לדעת התוספות ודעימיה

הנ"ל דמחמירים, הוא דוקא בזמן וסתה הקבוע. אבל בזמן וסת שאינו קבוע לא החמירו, ושרי אף לדידהו. ופשוט.

וכן מוכח ממה שכתב מרן המחבר שליט"א בטהרת הבית כאן, שאם ראתה דם בעונת וסתה אינה תולה במכתה והרי היא טמאה, וסמיך ליה דה"ה אם ראתה דם בהרגשה בעונה בינונית שהיא משלשים יום לשלשים יום שטמאה. ודין עונה בינונית הרי הוא כוסת קבוע, וכנ"ל. ומוכח דדוקא אם ראתה בהרגשה בזמן וסתה הקבוע יש לחוש לדעות הפוסקים הנ"ל שלא תולה במכתה. אבל אם ראתה (אפילו בהרגשה) בזמן וסתה שאינו קבוע כגון יום החודש או ההפלגה תולה במכתה וסמכינן בזה על דעת הרשב"א והרמב"ם, ופשוט. (ולא באנו בזה רק להבהיר הדין שלא יהיה מקום להסתפק).

כא. עמוד רעג. טהרת הבית (סימן ה' סעיף טו). בדין אשה שראתה מחמת תשמיש פעם אחת שאע"פ שמותרת לשמש פעם שניה לאחר שתטהר, מ"מ צריכה לחוש לראייתה, שאם ראתה בלילה הראשון לטבילתה, כשתגיע לטבילתה השניה שלאחר מכן, צריכה לפרוש מבעלה בליל טבילתה. ואם פירשה ולא ראתה באותו לילה, וגם בתשמיש שהיה לאחר מכן לא ראתה, אינה צריכה לפרוש בליל טבילתה השלישית, שכל עוד לא נקבע לה וסת בשלש פעמים, אין לה לחוש לראייתה אלא פעם אחת, וכשלא ראתה חזרה להיתרה. ואין צריך לומר שאם עברה ושימשה בליל טבילתה השנית ולא ראתה, שבודאי נעקר וסת ראייתה מליל טבילתה ומותרת לשמש בליל טבילתה השלישית. וכל זה כשראתה מחמת תשמיש בפעם הראשונה, אבל אם ראתה דם בליל טבילתה קודם שתשמש עם בעלה, אינה צריכה לפרוש ממנו בליל טבילתה שלאחר מכן.

נ"ב. הנה פשוט שדם זה שראתה קודם תשמיש עם בעלה היה בהרגשה. דאם לא כן, אלא שראייה זו היתה בלא הרגשה כגון שראתה כתמים וכיוצא בזה, הרי בזה בלאו הכי אין דין פרישה סמוך לוסת, כמבואר בש"ע (סוף סימן קצ). אלא ודאי שראתה דם זה שקודם התשמיש עם בעלה בהרגשה. ובזה ג"כ ברור שדינה ככל ראיית דם בהרגשה שצריכה לחוש לו בחודש הבא לשלש החששות המקובלות לבעלת וסת שאינו קבוע, שהם עונה בינונית, וסת ההפלגה, ויום החודש כמבואר בסימן קפט. ואם יש לה וסת קבוע צריכה לחוש לקביעותה, וגם לשלשת החששות הנ"ל שמיום ראייתה בהרגשה קודם התשמיש עם בעלה, כמבואר כל זה בש"ע (ריש סימן קפט). וכוונת מרן המחבר שליט"א פשוטה לפניה שאינה צריכה לפרוש ממנו בליל טבילתה שלאחר מכן כדין הרואה בשעת תשמיש שדינה כן, אבל מכל מקום ברור שצריכה לחוש לחששות הנ"ל. ואכן אם יחול אחד מעונות הפרישה הנ"ל - עונה בינונית, וסת ההפלגה, או יום החדש

- בליל טבילתה צריכה לפרוש מבעלה, רק שסיבת הפרישה ככל פרישה של רואה דם בהרגשה, ולא מסיבת ראייתה בליל טבילה. מה שאין כן ברואה מחמת תשמיש שבכל אופן צריכה לפרוש בליל טבילתה. ופשוט.

כב. עמוד רעז. (משמרת הטהרה). שיטה שמינית. ... ולפי מה שכתבנו לעיל בסעיף י' בשם האחרונים שכל שעברה אותה עונה ולא ראתה אע"פ שלא שימשה שוב אינה חוששת, ואין צריך לפרוש ממנה, הוא הדין כאן.

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א ולפי מה שכתבנו לעיל בסעיף י'. ר"ל מה שכתבנו לעיל על סעיף י' שבש"ע (סימן קפז), והובא לעיל במשמרת הטהרה ריש עמוד רעד. [או י"ל שהוא ט"ס וצ"ל ולפי מה שכתבנו לעיל סעיף טו שבמשמרת הטהרה (הדן על מה שכתב בסעיף י' שבש"ע סימן קפז). והיינו הך]. והכא מיירי בדין אשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, אף על פי שמותרת לבעלה, מכל מקום חוששת לראיה אחרונה פעם אחת, וכשיגיע חצי שנה מראיית דם האחרונה אסורה עונה אחת. וכמו שכתב בש"ע (סימן קפז סעיף יא). וכתב הש"ך שה"ה שחוששת לוסת החודש, כגון אם שימשה פעם שניה בט"ו וניסן חוששת אחר כך לט"ו באייר, ואם לא ראתה בט"ו באייר חוששת להפלגה של חצי שנה, ואינה חוששת לט"ו בסיון. וכן כתב המנחת יעקב בתורת השלמים (ס"ק לו). והפתחי תשובה (ס"ק מח) כתב בשם החוו"ד, דהא דאינה חוששת לט"ו בסיון היינו דוקא כשעברה ושימשה בט"ו באייר ולא ראתה שנעקרה ההרכבה (פירוש, וסת המורכב מהטבילה ומהתשמיש). אבל אם לא שימשה אסורה. ולכן הרואה מחמת תשמיש פעם אחת נאסרת לאותו יום החדש לעולם כל ימיה, אלא אם כן עברה ושימשה ולא ראתה. ע"ש. וכתב מרן המחבר שליט"א על דברי החוו"ד הנ"ל, ונראה דלטעמיה אזיל שכתב סברא זו גם לענין ליל טבילה, (נ"ב. וכ"כ בפתחי תשובה הנ"ל ס"ק מח), וכנ"ל.(נ"ב. בסעיף הקודם במשמרת הטהרה, עמוד רעד). ולפי מה שכתבנו לעיל בסעיף י' בשם האחרונים שכל שעברה אותה עונה ולא ראתה אע"פ שלא שימשה שוב אינה חוששת וא"צ לפרוש ממנה, ה"ה כאן. ושכן מתבאר בתשובת מהר"ם. וכן הוכיחו עוד אחרונים. יעוי"ש. נ"ב. על מה שכתבנו לעיל בסעיף י', ר"ל מה שכתבנו לעיל על סעיף י' שבש"ע (סימן קפז) והובא לעיל במשמרת הטהרה ריש עמוד רעד. [או י"ל שהוא טעות סופר וצריך לומר ולפי מה שכתבנו לעיל בסעיף טו שבמשמרת הטהרה (הדן על מה שכתב בסעיף י' שבש"ע סימן קפז,) והיינו הך]. וכנ"ל. וליתר ביאור נציין דהתם מיירי באשה שראתה מחמת תשמיש פעם אחת, וכתבו האחרונים ז"ל שמותרת לשמש פעם שניה לאחר שתטהר. אלא שמכל מקום צריכה לחוש לראייתה, שאם ראתה בלילה

הראשון לטבילתה, כשתגיע לטבילתה השניה שלאחר מכן צריכה לפרוש מבעלה בליל טבילתה, ואם פרשה ולא ראתה באותו לילה וגם בתשמיש שהיה לאחר מכן לא ראתה, אינה צריכה לפרוש בליל טבילתה אלא פעם אחת, וכשלא ראתה חזרה להיתרה. והחוו"ד ס"ל שאינה חוזרת להיתרה אלא אם כן שעברה ושימשה בליל טבילתה השנית דוקא, ולא ראתה. ולא די בפרישה בליל טבילה ותשמיש לאחר מכן שלא ראתה בו. ועל זה כתב מרן המחבר שליט"א דהחוו"ד לטעמיה אזיל.

כג. עמוד רפג. (**משמרת הטהרה**). **הביא מחלוקת האחרונים בענין אם חרם דרבינו גרשום שלא לישא אשה על אשתו קל יותר מחרם דר"ג לגרש אשתו בעל כרחה או שמה חמור יותר.**

נ"ב. נראה דעת מרן המחבר שליט"א כדעת האחרונים ז"ל שגירושין בעל כרחה קיל טפי מלישא עוד אשה בעל כרחה. ואולם לאחר שהביא להקת פוסקים ז"ל דסבירא להו הכי, כתב מרן שליט"א וז"ל: ועל כל פנים בנידון דידן אם אינה רוצה להתגרש ולא למצוא תרופה למכותיה, יכולים להתיר לו לישא אשה אחרת עליה שלא יבטל ממצות פריה וריביה ושלא יעמוד בלא אשה. וכן כתב בערוך השלחן (סעיף צא), ובטהרת ישראל (ס"ק קנה). ע"ש. עכלה"ט. ואח"כ כתב להקל בזה גם לדידן שנשבעים בשעת החופה שלא לישא אשה על אשתו כפי שיעוי"ש. ולפי האמור שנראה דעת מרן המחבר שליט"א שגירושין בעל כרחה קיל טפי מלישא עוד אשה על אשתו, א"כ עדיף יותר שיגרשנה בעל כרחה ולמה כתב שנתיר לו לישא אשה אחרת עליה. ומה עוד שלפי האמור שלגרש אשתו בעל כרחה קיל טפי מלישא עוד אשה לא נצטרך להכנס לסלע המחלוקת בענין השבועה שלא לישא עוד אשה על אשתו. ועוד, שהרי כתב לקמן (עמוד רפד ד"ה והנה) דבזה הזמן שאין רגילות כלל לישא אשה על אשתו, עליו לגרשה כשאי אפשר לה להתרפאות כדי שיוכל לישא אשה אחרת ולא ישאר בהרהורי עבירה, דכיון דאגידה בה לא יהבי ליה איתתא אחריתי (כתובות סד.), ושכ"כ הח"מ (סימן יז ס"ק ז'), ובספר נתיבות לשבת (סימן א' ס"ק יג), וכ"כ הישועות יעקב (שם ס"ק ח'), וכן כתבו עוד הרבה אחרונים. וסיים שם (ריש עמוד רפה) דטבא ליה עבדינן ליה ומחייבים אותו לגרש כדי לישא אשה אחרת ואף על פי שקיים פו"ר, ולא יעמוד בלא אשה. וצע"ק. והיע"א.

כד. עמוד רפו. טהרת הבית (**סימן ו' סעיף א'**). **בדין מראות דמים. כתב מרן המחבר שליט"א על מראות הטהורים** (**הלבן, ואף שאינו לבן לגמרי אלא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק והוכהה מראיתו. וכן מראה ירוק טהור הוא, בין אם הוא צהוב כמראה הזהב,**

בין אם הוא כמראה השעוה, וכל שכן הירוק ככרתי או כעשבים. וכן מראה כחול טהור הוא) שאפילו אם יש באחד מהם "סמיכות דם ועב הרבה" טהור הוא.

נ"ב. כן הוא לשון הש"ע (סימן קפח סעיף א'). ור"ל שמראה הטהור סמיך ועב כמו שדרך דם להיות כן. (אבל פשוט ביותר שאין ר"ל שהיה בו ממראות הדמים). וכן הוא לשון הרמב"ם (פרק ה' מהלכות איסורי ביאה הלכה ו'): לא כל משקה הבא מן החדר מטמא אלא הדם בלבד. שנאמר דם יהיה זובה בבשרה, לפיכך אם שתת מן הרחם לובן או משקה ירוק, אף על פי "שסמיכתו כדם" הואיל ואין מראהו מראה דם הרי זה טהור. ושו"ר לקמן במשמרת הטהרה (עמוד רפז) שכתב על זה, אבל הירוק והלבן אף על פי שסמיכותו כדם. וכן ראיתי בספר בדי השולחן (סימן קפח ס"ק יד). ע"ש.

כה. עמוד דש. שיטה אחרונה, ועמוד שה בריש אמיר (משמרת הטהרה). ואם ראתה בבדיקת עד כתם ירוק ונשתנה לאדום, לכאורה יש להתיר מטעם ספק ספיקא, משום שדין ראיית דם ע"י בדיקת עד לא נפיש מפלוגתא דרבוותא אי הוי דאורייתא או רק מדרבנן, וכמו שכתבנו במקומו וכו'.

נ"ב. לעיל עמוד יח - כג. (ובעיקר הענין בבדיקת עד שנשתנה המראה הטהור לטמא שיש להתיר מטעם ספק ספיקא, כבר ביארנו הספק ספיקא לעיל אות יז. (ע"ד מרן המחבר שליט"א עמוד קפח). ובמראה טהור שבא על ידי הרגשה, ונשתנה אח"כ לאדום, יש להחמיר. וכמ"ש במשמרת הטהרה (עמוד דש).

כו. עמוד שה. (משמרת הטהרה) ד"ה אולם. הביא מרן המחבר שליט"א דברי הגרש"ז אוירבך זצ"ל בקונטרסו בעניני נדה (אות כו) שכתב, אם יתחכמו הרופאים שע"י תחבולה יצליחו לשנות מראה הדם שבגוף האשה לצבע ירוק ולא אדום, ואפילו עשו כן בתוך ספירת שבעה נקיים, אפשר שיעלו לה אותם ימים שרואה בהם דם ירוק למנין הנקיים. ואין שום הבדל בין אם כך היה מראהו מצד הטבע או שנשתנה לירוק באופן מלאכותי, שהרי גם במראה שחור דאמרינן אדום הוא אלא שלקה, הוצרכו לומר שלאחר שנעקר הוא משחיר, ומוכח שאילו ידעו באופן ברור שכבר השחיר קודם יציאתו מן המקור הרי זה טהור וכו'. ע"כ. ושבספר הלכה ברורה (בסוף הספר) הביא בשם הגאון ר' פנחס אפשטיין זצ"ל דפשיטא ליה כל בתר איפכא ושאי אפשר לומר שאם נהפך מראה הדם ע"י תחבולות מלאכותיות שישתנה דינו ע"י כך. ע"כ.

נ"ב. ולכאורה תנא דמסייע ליה להגרש"ז אוירבך זצ"ל הוא הצמח צדק מליובאוויטש (חלק יור"ד סימן קכה), והערוה"ש (סימן קפח ס"ק יז), והגר"מ פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (חלק ב' מיור"ד סימן ע'), שהובאו לקמן במשמרת הטהרה (עמוד שי ד"ה כתב הב"ח),

בענין מש"כ הב"ח (ריש סימן קפח), שמצא כתוב בשם מהר"ם זנוויל כ"ץ שקיבל, שאם נמצא כתם במראה לבן לאחר שרחצה בחמין טמאה, שדרך הדם להתלבן אחר רחצה. ושכן ראה בשם מהר"ר מרגליות שקיבל מפי הרב מהר"ר דוד לנצהוט, שאשה שיצא ממנה סמיכות לבן ועב כמה שעות לאחר שרחצה במרחץ טמאה, שדרך הדם להתלבן ברחיצה ותלינן דדם נדה הוא וטמאה מספק. וכתב עוד הב"ח שנראה לו שעל פי הוראה זו נהגו הנשים שלא ללכת למרחץ בימים שבין לבישת לבנים לטבילה והוא מפני שחששו פן יראו דם ויתלבן ותהיה טמאה ולא תדע. ע"כ. והט"ז (ריש סימן קפח) תמה על דברי מר חמיו הב"ח הנ"ל, וגם הגאון בעל עבודת הגרשוני העלה להקל בזה, וכ"כ בספר בית לחם יהודה. ובשו"ת צמח צדק מליובאוויטש הנ"ל העלה שאין לחוש לזה כלל, שהרי אף אם יתלבן הדם על ידי הרחיצה כיון שנתלבן קודם שנעקר מגוף האשה ואחר כך יצא ממנה כשהוא לבן טהורה. גם הערוך השלחן הנ"ל תמה על דברי הב"ח וכתב שאפילו אם נאמר כדבריו שהדם מתלבן ברחיצה, מה בכך הרי סוף סוף בצאת הדם מגוף האשה היה טהור. וכי ציותה התורה לחקור איך היה מראה הדם קודם צאתו מן הגוף, שהרי באמת יש סממנים שבאכילתם עושים שינויים בגוף האדם, והאם נצטרך לחקור ולדרוש מה אכלה ומה שתתה קודם ראייתה, אלא ודאי שאין לנו אלא מה שעינינו רואות. ע"כ. וכדברים האלה כתב גם הגר"מ פיינשטיין הנ"ל. וכ"כ עוד אחרונים להקל בזה, וכן העלה מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד שיא) להקל בדין האשה שעלתה מן הרחצה בחמין. ומכל הלין מלין, ובפרט מדברי הצמח צדק והערוך השלחן והגר"מ פיינשטיין זצ"ל הנ"ל, מבואר יוצא כדברי הגרש"ז אוירבך זצ"ל, שאם נשתנה הדם בתוך הגוף קודם שנעקר ויצא מן המקור ה"ז טהור. ומאידך גיסא תנא דמסייע ליה להגאון רבי פנחס אפשטיין זצ"ל הוא הב"ח ודעימיה הנ"ל. וכשם שבדין רחצה בחמין ואחר כמה שעות מצאה מראה לבן עב וסמיך טמאה היא לדעתם, הוא הדין בנשתנה מראה הדם ע"י תחבולות מלאכותיות ויצא בצבע ירוק (וכיו"ב מצבעים הטהורים) שטמאה לדעתם. (אמנם לפי זה נצטרך לומר שהגאון רבי פנחס אפשטיין זצ"ל ס"ל כהב"ח בדין רחצה בחמין ומצאה מראה לבן וכו' שטמאה. וצ"ב).

ונמצאנו למדים דפלוגתא זו, שאם ע"י תחבולות מלאכותיות ישתנה מראה הדם שבגוף האשה לצבע ירוק ולא אדום אם טמאה היא אם לאו, תליא בפלוגתא דהב"ח והט"ז ודעימייהו בענין מראה סמיכות לבן ועב לאחר שרחצה בחמין. כנ"ל. ומאחר וקי"ל כהט"ז ודעימיה שטהורה היא. א"כ ה"ה הכא בנידון דידן, ומבואר יוצא כדברי הגרש"ז אוירבך זצ"ל להקל דטהור הוא. כנלע"ד. והיע"א. רק דצע"ק מדוע לא נסתייעו, מר

כדאית ליה ומר כדאית ליה, מהנך רבוותא דבפלוגתא דהב"ח והט"ז ודעימייהו. והיע"א. (וברור שאין לחלק ולומר שלדעת הגאון ר' פנחס אפשטיין זצ"ל השינוי ע"י הרחיצה נקרא שנשתנה באופן טבעי ולכן סבירא להו להני רבוותא להקל ברחצה בחמין ומצאה לאחר מכן מראה לבן עב וסמיך. מה שאין כן בשתיית סממנים או בתחבולות מלאכותיות אחרות. דמה לי שתיית סממנים ומה לי רחיצה בחמין. והיינו הך. וכמו שכתב הערוה"ש להדיא, שהרי סוף סוף בצאת הדם מגוף האשה היה טהור. ואכמ"ל).

כז. עמוד שח. משמרת הטהרה. לאחר שפלפל מרן המחבר שליט"א (מעמוד שה ד"ה אשה - עמוד שח) בענין אשה שהביאה עד בדיקה עם כתם אדום אצל מורה הוראה, והיא אומרת שמתחילה היה לבן, או ירוק כמראה הזהב, אלא שלאחר מכן נשתנה מראהו והאדים, האם נאמנת בדבריה לטהר הכתם, ע"פ דברי החכם צבי (הובאו לעיל אות יז) דאזלינן תמיד בתר יציאת הדם מן הגוף בין לטמא ובין לטהר. והביא מרן המחבר שליט"א דעות הפוסקים בזה והראה פנים לכאן ולכאן כיד ה' הטובה עליו בפ"י בפע"ע, סיים בדברי שו"ת חסד לאברהם קמא (חלק יור"ד סימן נה) שנשאל בנידון דידן, והעלה דלפי מה שכתב החכם צבי דבכהאי גוונא יש לטהר, נאמנת האשה לומר שהיה לבן מתחילה ואח"כ האדים, ויש להתירה. וסיים מרן המחבר שליט"א וכן נראה לי עיקר להלכה ולמעשה.

נ"ב. וזהו דוקא במראה שלא היה בהרגשה, וכמש"כ לעיל במשמרת הטהרה (עמוד דש), וכן בעד בדיקה (שם עמוד שה). אבל בראתה מראה טהור על ידי הרגשה ונשתנה אח"כ לאדום יש להחמיר (שם עמוד דש).

כח.עמוד שי. (משמרת הטהרה), ד"ה כתב הב"ח. בענין מה שכתב הב"ח (ריש סימן קפח): מצאתי כתוב בשם מהר"ח זנויל כץ שקיבל שאם נמצא כתם במראה לבן לאחר שרחצה בחמין, טמאה, שדרך הדם להתלבן אחר רחיצה. וכן ראיתי בשם מהר"ר יעקב מרגליות, שקיבל מפי הרב מהר"ר דוד לנצהוט, שאשה שיצא ממנה סמיכות לבן ועב כמה שעות לאחר שרחצה במרחץ טמאה, שדרך הדם להתלבן ברחיצה ותלינן דדם נדה הוא וטמאה מספק. ונראה שעל פי הוראה זו נהגו הנשים שלא ללכת למרחץ בימים שבין לבישת לבנים לטבילה, והוא מפני שחששו פן יראו דם ויתלבן ותהיה טמאה ולא תדע. ע"כ. והט"ז (ריש סימן קפח) תמה על מר חמיו הב"ח הנ"ל, וכ"כ עוד אחרונים רבים לדחות דברי הב"ח הנ"ל, יעוי"ש במשמרת הטהרה הנ"ל (ותורף דבריהם הובא בקצרה לעיל בסמוך אות כו).

נ"ב. מלבד דברי קדשם של כל האחרונים הנ"ל, לכאורה יש להקשות עוד על דברי הב"ח ז"ל, על מה שכתב שנראה שעל פי הוראה זו נהגו הנשים שלא ללכת למרחץ בימים שבין לבישת לבנים לטבילה, והוא מפני שחששו פן יראו דם ויתלבן ותהיה טמאה ולא תדע. ע"כ. וקשה דהא איכא ספק ספיקא שמא לא יצא ממנה כלום, ואם יצא מראה לבן שמא באמת מראה טהור הוא (שגם לשיטת הב"ח ודעימיה אינה אלא מספק, וכמש"כ מהר"ר דוד לנצהוט דתלינן דדם נדה הוא, וטמאה מספק). ועוד בה מש"כ הצמח צדק מליובאוויטש, והערוה"ש, והגר"מ פינישטיין זצ"ל (הובאו דבריהם לעיל אות כו), ושאר האחרונים ז"ל. וכי היכי דלא לישוויה לרבינו הב"ח ז"ל קטלי קניא באגמא ח"ו, יעוי' באיגרות משה הנ"ל (חלק ב' חיור"ד סימן ע') מה שכתב להסביר עיקר דברי קדשו של הב"ח ז"ל. יעוי"ש. ומכל מקום לדינא כתב דאין להורות כהב"ח, יעוי"ש.

כט. עמוד שלב, שיטה אחרונה. ועמוד שלג, בריש אמיר (משמרת הטהרה). כתב מרן המחבר שליט"א בסוגריים. עי' בלשון הריב"ש סימן שעט שהובא לעיל. ע"כ.

נ"ב. והוא לעיל עמוד שכו. והדברים אמורים בענין שאין החכם השני רשאי לטהר מה שטימא הראשון אלא אם כן החכם השני גדול מן הראשון בחכמה ובהוראה. אבל אם הוא שקול כמותו, וכש"כ אם הראשון גדול יותר בחכמה ובהוראה אסור לשני לחלוק עליו ולטהר, אלא אם כן טעה הראשון בדבר משנה, או בדבר מפורש בפוסקים להיתר. ויש חולקים ואומרים שאפילו אם היה השני גדול בחכמה ובהוראה יותר מן הראשון אינו רשאי לטהר ולהתיר מה שטימא ואסר הראשון, אלא אם כן טעה בדבר המפורש בדברי הפוסקים להתיר. וכן דעת מרן המחבר שליט"א כדעת היש חולקים. והנה אף על פי כן העלה שבכמה אופנים רשאי החכם השני לטהר ולהתיר מה שטימא ואסר הראשון.

א. אם היה החכם הראשון חוכך לאסור. הואיל ומכל מקום לא אסר עדיין, הרי חבירו רשאי להתיר. (משמרת הטהרה, עמוד שכז).

ב. אם החכם הראשון אסר משקול דעתו והחכם השני יש לו קבלה מרבותיו להתיר. (שם עמוד שכח - שכט).

ג. אם החכם השני סומך בהיתרו על דעת רוב הפוסקים האחרונים, בודאי שיכול להתיר מה שאסר חבירו מכח סברא בעלמא. (שם עמוד של - שלא).

ד. בדבר שנחלקו בו מרן והרמ"א והאחרונים, והורה חכם אחד להחמיר כדברי הרמ"א וסיעתו שלא כדברי מרן, והשואל הוא מבני עדות המזרח שקבלו עליהם הוראות מרן בין להקל ובין להחמיר. (שם עמוד שלא - שלב).

וכתב עוד מרן המחבר שליט"א (שם, עמוד שלב) בדין זה האחרון, ואף במראות הדמים, שהכל תלוי במראית העין ובסברא בעלמא (וכמו שכתב רבינו תם בספר הישר). מכל מקום אם נחלקו האחרונים בדבר, ודעת מרן להקל, כגון מראה צהוב כמראה הזהב והשעוה או כחלמון ביצה, שהחכמת אדם וסיעתו החמירו בזה בהפסק טהרה, והורה חכם אחד לאסור, רשאי החכם השני לבטל הוראת הראשון ולהתיר כדעת מרן שסובר שמראה כזה טהור הוא, ולא חילק בין ראתה מראה כזה כשהיא טהורה או בהפסק טהרה וכיוצא בזה. והוסיף עוד, וכל שכן שאני סובר דבכהאי גוונא אם האשה הלכה ושאלה לחכם שהורה לה לאיסור כיון שהיא משועבדת לבעלה לאו כל כמינה לקבל עליה הוראת האוסר, (עי' בלשון הריב"ש סימן שעט שהובא לעיל) וכו'. וע"ז נ"ב שלשון הריב"ש הוא לעיל עמוד שכו. שכתב "שכיון ששאלו" לחכם הראשון וטימא, הרי "קבלו" דעתו ולכן אין השני רשאי לטהר. ע"כ. ור"ל שדוקא באופן כזה ששאלו שניהם הבעל והאשה לחכם הראשון אז קבלו שניהם דעתו. מה שאין כן אם האשה הלכה ושאלה לחכם שהורה לה איסור, כיון שהיא משועבדת לבעלה לאו כל כמינה לקבל עליה הוראת האוסר.

ל. עמוד שלד. טהרת הבית (סימן ז' סעיף א'). בדין תרומת הדשן (סימן רמו), באשה שהרגישה בימי טהרתה שלא בשעת וסתה שנפתח פי המקור שלה להוציא דם, ובדקה עצמה מיד ולא מצאה כלום, הרי זו טמאה שחוששים שמא יצא ממנה טיפת דם כחרדל ונתקנחה או נאבדה, ואמנם רק לא תברך על טבילתה משום סב"ל (שם. ובמשמרת הטהרה עמוד שלז). ואם נסתפקה אם היתה לה הרגשה כזאת או לא יש להקל (שם. ושם עמוד שלז - שלח). וכן אם הרגישה זעזוע בגופה, או שהרגישה זיבת דבר לח, ובדקה עצמה ולא מצאה דבר, הרי זו טהורה. ע"כ.

נ"ב. אע"פ שבהרגישה זעזוע בגופה הוי הרגשה דאורייתא כמו פתיחת פי המקור (עי' לעיל עמוד ו' סימן א' סעיף ג', ובמשמרת הטהרה שם), ואם כן לכאורה דינה גם כן כדין פתיחת פי המקור שבלא מצאה כלום טמאה. ואולם זה אינו, דדוקא בראתה דם עם ההרגשה של זעזוע גופה, אזי הוי דין ראיית דם זו ראיית דם בהרגשה דאורייתא, כדין ראתה דם בפתיחת פי המקור. אבל בהרגשת זעזוע בגופה לבד, תולים בשאר מקרים ובסיבות אחרות. ועי' גם במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שלט - שמ).

לא. עמוד שלה. (משמרת הטהרה) ד"ה אמנם. בדין תרומת הדשן הנ"ל, באשה שהרגישה בימי טהרתה שלא בשעת וסתה שנפתח פי המקור שלה להוציא דם, ובדקה עצמה מיד "ולא מצאה כלום" שהיא טמאה, שחוששים שמא יצא ממנה טיפת דם כחרדל ונתקנחה או נאבדה. לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א דברי הרמ"א בדרכי

משה (ריש סימן קפח) שכתב לתמוה על דברי התרומת הדשן, כתב וז"ל: גם בשו"ת הרדב"ז חלק א', (סימן קמט) כתב על דברי התרומת הדשן, ואני אומר שהמקיים חומרא זו עובר משום נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה (עירובין סג:), ומבטל מצות עונה וכו'. נ"ב. בתר דסגידנא קמיה דיקר אורייתיה דמרן המחבר שליט"א, אנכי הרואה בדברי הרדב"ז הנ"ל שלכאורה לא כתב כן אלא עמש"כ התרוה"ד, דאפילו היכא דאיכא למיתלי להרגשה, כגון שמצאה לבן או כל מראה טהור, להלכה טהורה היא. אבל למעשה כתב (התרומת הדשן), אמנם ירא אנכי להקל אם נמצא על העד לחלוחית דסמיך ויש בו מישוש קצת אף על גב דלובן הוא, מפני הטעם שאינם יודעים להבדיל בין דם לדם. ע"כ. ועל זה כתב הרדב"ז שהמקיים חומרא זו עובר משום נשי עמי תגרשון וכו'. אבל זה לא קאי על נידון דידן דאם הרגישה פתיחת פי המקור ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום שיש לטמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוח וכו'. וזה מוכרח, כיון שלאחר שכתב הרדב"ז כי המקיים חומרא זו עובר משום נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה וכו', בא לדון בנידון דידן וכתב, גם מה שכתב דאם הרגישה ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום יש לטמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוח דהרגשה סברא דאורייתא היא וכו', אינו נכון אצלי כלל דמשמע מדבריו שטמאה מן התורה והא ודאי ליתא דהא כלל גדול אמרו אין האשה מטמאה מן התורה עד שתרגיש ותראה, וז"ל הרמב"ם ז"ל ראש פרק תשיעי וכו'. ע"כ. ומוכח שבענין שבדקה ולא מצאה כלום לא קאמר הרדב"ז שעובר משום נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה וכו'. כנלע"ד. והיע"א.

לב. עמוד שלו. (משמרת הטהרה). בדין תרומת הדשן (סימן רמו) הנ"ל, באשה שהרגישה בימי טהרתה שלא בשעת וסתה שנפתח פי המקור שלה להוציא דם, ובדקה מיד ולא מצאה כלום, שהיא טמאה, שחוששים שמא יצאה ממנה טיפת דם כחרדל ונתקנחה או נאבדה. הנה כתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה הנ"ל דמלבד מה שנחלקו הרמ"א בדרכי משה (ריש סימן קפח), והרדב"ז חלק א' (סימן קמט) והשאילת יעב"ץ חלק ב' (סימן ה'), ובשו"ת דברי מלכיאל חלק ב' (סימן נו אות טו), ובשו"ת שב יעקב (סימן לו), על דברי תרומת הדשן הנ"ל, עוד בה דאיכא בהא ספק ספיקא לקולא, שמא לא ראתה כלל ואם תמצא לומר ראתה, שמא מראה טהור ראתה (שמבואר בתרומת הדשן שם, ובש"ע ריש סימן קפח, שאפילו הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה מראה טהור טהורה). אך על כל פנים למעשה אין לנו אלא דברי הש"ע שפסק כדברי התרומת הדשן להחמיר. (כמבואר במשמרת הטהרה עמוד שלד - שלה).

נ"ב. אע"ג דקי"ל דעבדינן ספק ספיקא נגד מרן הש"ע, ואפילו אם שני הספקות נגדו (עיין לדוגמא בספר לוית חן סימן נא, וכמבואר עוד בכ"ד בספרי מרן המחבר שליט"א), זהו דוקא כשפסק מרן ז"ל לאסור בכל דין בפני עצמו, אז י"ל שבהצטרף שתי הספיקות יחד לא היה מרן ז"ל פוסק להחמיר, אבל במה שפסק מרן ז"ל להדיא לאסור כבנידון דידן, לא שייך לומר ספק ספיקא נגד מרן, כנלע"ד פשוט. וכן הסכים עמי ידיד נפשי מו"ר הרה"ג ר' חיים רבי שליט"א. ושו"ר שכן כתב גם מר בריה דרבינא הרה"ג ר' יצחק יוסף שליט"א בספר או"ה (עמוד רצה, ושם עמוד רצו) להסביר טעם הדבר דעבדינן ספק ספיקא נגד מרן השלחן ערוך, ואפילו אם שני הספיקות נגדו. ושם קיבץ כעמיר גרנה כל המקומות שדיבר בדין זה ר' אבהו מרן המחבר שליט"א. [וכדי שיהיו מצויים אותיום, ולרגל המלאכה אשר לפני אעתיקם ככתבו וכלשונו לפני הקורא היקר - שו"ת יבי"א חלק א', (עמוד רס):, ובחלק ב' (חלק יורה דעה סימן יד אות א'. ובסימן ה' אות א') ובחלק ג' (חאור"ח סימן כח סוף אות יז), וחלק ד' (חיור"ד סימן כג סוף אות ב', וחאור"ח סימן לג אות א' ואות טז), וחלק ו' (חאבהע"ז סימן ג' אות ח', ועמוד רכב ועמוד רעח. וחאור"ח סימן טו אות ט'). ויחוה דעת חלק ה' עמוד רלח ועמוד רמז. (ודלא כמש"כ בחלק ג' סימן לד אות ג'). ועיין עוד בזה ביחון אור תורה חשון תשל"ז. ע"ש. ע"כ].

לג. עמוד שלו. (משמרת הטהרה). בדין תרומת הדשן הנ"ל, ובמש"כ מרן המחבר שליט"א דמלבד מה שחלקו האחרונים הנ"ל על דברי תרומת הדשן, עוד בה ספק ספיקא לקולא, שמא לא ראתה כלל ואם תמצא לומר ראתה שמא מראה טהור ראתה. הנה מרן המחבר שליט"א כתב להוכיח ששתי הספקות ספיקות גמורים הם. כיעוי"ש.

נ"ב. אמנם לדעת מרן המחבר גופיה, א"צ שיהיו שתי הספיקות ספיקות גמורים. אלא די שאחד מהם ספק שקול, אע"פ שאין הספק השני ספק שקול עבדינן ספק ספיקא. עי' במשמרת הטהרה לעיל (עמוד א' - ג') ולקמן (עמוד רלט, ועמוד שן - שנא) ובעוד כ"ד, והבאנום לעיל (אות יח). יעוי"ש. ומה שכתב מרן המחבר שליט"א להוכיח ששתי הספיקות ספיקות גמורים הם, נראה דלא כתב כן אלא לרבותא. דאע"ג דאיכא ספק ספיקא, ולא עוד אלא ששתי הספיקות שקולים הם, עם כל זה אין לנו אלא דברי מרן הש"ע ז"ל שפסק כדברי התרומת הדשן להחמיר.

לד. עמוד שלט. (משמרת הטהרה). בדין תרומת הדשן הנ"ל. העלה (שם עמוד שלז ד"ה ומה - עמוד שלט) באשה שהסתפקה אם היתה לה הרגשה כזאת של פתיחת פי המקור אם לאו, שיש להקל בזה. וסיים עלה (עמוד שלט שיטה שניה), ועל כל פנים

גם בספק הרגשה צריכה לבדוק עצמה, ואינה טהורה בלי בדיקה, וכמו שכתב הרדב"ז שם. ע"כ.

נ"ב. ונראה דאפילו בדקה לאחר זמן רב מהני. דהא איכא כמה ספיקי (כמש"כ במשמרת הטהרה עמוד שלח), שמא לא הרגישה, ואת"ל הרגישה שמא מראה טהור היה, וכמש"כ בשו"ת נודע ביהודה תנינא (חיור"ד סימן קיח), ובתשובה מאהבה (תשובה שסג). ובשו"ת יהודה יעלה אסאד (חלק יורה דעה סימן רכ) כתב דאיכא תלת ספיקי, שהנודע ביהודה (שם) חולק על עיקר דינו של התרומת הדשן להחמיר בהרגשה בלא ראיה, אפילו הרגישה בבירור. וכתב על זה מרן המחבר שליט"א (בעמוד שלח) שיותר היה לו להביא דברי הרמ"א והרדב"ז והשאילת יעב"ץ וסיעתם (הובאו לעיל אות לב), שמפקפקים גם הם על דברי התרומת הדשן להחמיר בהרגשה בלא ראיה. ע"כ. ומכל מקום איכא תלת ספיקי: שמא לא הרגישה, ואת"ל הרגישה שמא הדין כהנודע ביהודה והרמ"א והרדב"ז והשאילת יעב"ץ וסיעתם דאין להחמיר בהרגשה בלא ראיה, ואת"ל דראתה שמא מראה טהור היה. ועוד נראה להוכיח כן, דאפילו בבדקה לאחר זמן הרבה מהני, דמכש"כ הוא ממה שכתב בספר תפארת צבי (במקור חיים סימן קצ ס"ק ט') בדין תרומת הדשן הנ"ל שהרגישה שנפתח מקורה, שאם הבדיקה היתה לאחר ההרגשה כל כך זמן עד שיכולה לתלות שיצאה ממנה ליחה לבנה ונתיבשה בחלוק שלה, טהורה היא. ודוקא אם בדקה מיד שאין שהות שהליחה תתיבש מזמן ההרגשה עד הבדיקה עד שלא יהיה רישומה ניכר, טמאה. ושכן מוכח מתשובת שב יעקב (סימן מד). ע"ש. וכן כתב בשו"ת יד הלוי (חלק יורה דעה סימן צא), והובא במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שמא), והסכים לזה מרן המחבר שליט"א, כיעוי"ש. ואם כן כש"כ בנידון דידן שהיא מסופקת בהרגשה. שאם תבדוק לאחר זמן י"ל שיצאה ממנה ליחה לבנה ונתיבשה כנ"ל. ויתר על כן י"ל שלא יצא ממנה כלום. שהרי אם בדקה עצמה מיד ולא מצאה כלום דינה שטהורה היא, דמה שצריכה לבדוק הוא שלא יצא ממנה דם, ואם לא מצאה כלום טהורה. וע"כ נראה כנ"ל שאף שבספק הרגשה צריכה לבדוק עצמה ואינה טהורה בלי בדיקה, מכל מקום אפילו בדקה לאחר זמן רב מהני. וכן נ"ל מלשון הרדב"ז הנ"ל (סוף סימן קמט), שכתב שיש לה לחוש כל זמן שלא בדקה, אבל בדקה בעצמה יפה איננה חוששת כלל וכו', וכן משמע מדברי מרן המחבר שליט"א שכתב בסתמא שצריכה לבדוק עצמה ואינה טהורה בלי בדיקה ולא כתב עד מתי צריכה לבדוק לעיכובא. ואילו בדין פתיחת המקור (שהרגישה בודאי שנפתח מקורה) לקמן (עמוד שמה) כתב דבדיעבד יש להקל כשבדקה בתוך זמן של מעת לעת. כנלע"ד פשוט.

לה. עמוד שלט. (משמרת הטהרה), ד"ה ודע. בדין תרומת הדשן הנ"ל, באשה שהסתפקה אם היתה לה הרגשה של פתיחת פי המקור אם לאו, שיש להקל בזה. כתב מרן המחבר שליט"א שהדין כן אף באשה שהיתה לה ספק הרגשה בשעת וסתה. כיון שלדעת הרדב"ז חלק א' (סוף סימן קמט) שאפילו בשעת וסתה אם הרגישה ובדקה ולא מצאה כלום הרי היא טהורה, הנה על כל פנים בספק הרגשה של פתיחת פי המקור בשעת וסתה, ובדקה מיד ולא מצאה כלום, וגם לאחר שעברה עונת וסתה לא ראתה, ובדקה שוב ומצאה טהורה, אין לה לחוש לספק הרגשה שלה אע"פ שהיה זה בשעת וסתה, משום שיש ספק ספיקא להקל [ולאפוקי ממה שכתב הגאון רבי שלמה קלוגר בספר מי נדה בקונטרס אחרון קמא (סימן קצ ס"א בד"ה וגם לפי), שבשעת וסתה כולי עלמא מודים לסברת התרומת הדשן שהיא טמאה]. ע"כ.

נ"ב. על מה שכתב משום שיש ספק ספיקא להקל. לכאורה ה"נ איכא תלת ספקי (וכנ"ל אות לד), שמא לא הרגישה, ואת"ל הרגישה שמא הדין כנודע ביהודה והרמ"א בדרכי משה והרדב"ז והשאלת יעב"ץ וסיעתם, דאין להחמיר בהרגשה בלא ראיה (לעיל אות לב), ואת"ל דראתה שמא מראה טהור היה. וצ"ל דספק ספיקא לאו דוקא. או י"ל כיון דבספק ספיקא סגי להיתירא, מילתא פסיקתא נקט [ולא רק אליבא דהגאון רבי יהודה אסאד בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חלק יורה דעה סימן רכ) דס"ל דאיכא הכא תלת ספיקי].

לו. עמוד שמא. טהרת הבית (סימן ז' סעיף ב'). אשה שהרגישה בפתיחת פי המקור להוציא דם, ובדקה מיד ומצאה מראה טהור, לבן או ירוק וכיוצא בזה, טהורה. כי גם המראות הטהורים באים מן המקור, ויש לתלות ההרגשה בהם. ואם הוחזקה כן שלש פעמים או יותר, שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור, והיא בודקת עצמה, נמצא מראה טהור, אינה צריכה מן הדין לבדוק יותר את עצמה תיכף ומיד בכל פעם, אלא יש לתלות שהיה מראה טהור.

נ"ב. וצריך בירור אי דינא הכי אף בשעת וסתה, שכיון שהוחזקה למראות טהורים ה"ה אף בשעת וסתה, או י"ל דשעת וסתה שאני. לכאורה נראה דזהו דוקא שלא בשעת וסתה, שכיון שכשהיא שלא בשעת וסתה היא בחזקת מסולקת דמים, ועל כן מוקמינן לה בחזקה שמראות טהורים ראתה. אבל בהרגישה בימים שצריכה לראות בהם, לכאורה נראה דכיון דקי"ל חזקה אורח בזמנו בא (נדה טז., סד:), א"כ צריכה לבדוק עצמה ואפילו שהוחזקה כבר, שלש פעמים או יותר, שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור, והיא בודקת עצמה, נמצא מראה טהור. וכן נראה ממש"כ בשו"ת מהר"י אשכנזי (חלק יורה דעה סימן כח) שמכיון שהוחזקה לראות מראות טהורים מוקמינן לה בחזקתה, ואפילו

אם אחר הבדיקה לא מצאה כלום "כיון שהיא שלא בשעת וסתה טהורה". ע"כ. והביא דבריו מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד שמז). וכן ראיתי לגאון החזו"א הלכות נדה (סימן פט ס"ק א ד"ה ונראה) על הא דהרגישה פתיחת פי המקור, שכתב וז"ל: ונראה דהרגילה בפליטת הרחם יש להקל אף באשה שיש לה וסת "שלא בשעת וסתה" דכיון דהיא מסולקת דמים ורגילה בפליטת שאר שטפון, אין חוששין לראיית דם. עכ"ל.

[ומש"כ יש להקל "אף" באשה שיש לה וסת, בא לרבותא דאף זו שיש לה וסת דינה שלא בשעת וסתה, כדין ד' נשים דדיין שעתן ובכללן מעוברת ומניקה. עי' תוה"ש (סימן קצ ס"ק ב'), ובפ"ת (שם ס"ק ז'), ובחזו"א הנ"ל לעיל מיניה. ואכמ"ל].

ואולם לפי מש"כ הרשב"א בתורת הבית (דף קפא ע"ב), דתלינן במכה ואפילו בשעת וסתה, והיינו טעמא משום שהאשה בחזקת טהרה עומדת הנה כי כן דאף בשעת וסתה בחזקת טהרה היא עומדת ויש לתלות במכה. וה"ה בנידון דידן שכיון שבחזקת טהרה עומדת יש לתלות שנפתח מקורה למראות טהורים. שמוחזקת היא בכך, שבכל פעם שמרגישה פתיחת פי המקור והיא בודקת עצמה נמצא מראה טהור. וכדברי הרשב"א הנ"ל קי"ל להלכה. יעוי' בב"י (סימן קפז). ומה גם שביאר מרן הב"י (שם) שדברי הרשב"א אמורים אפילו במכה שאינה יודעת בה שמוציאה דם בודאי, ולאפוקי מדברי ספר התרומה, והמרדכי, והגה"מ, שתולה דוקא במכה שיודעת בה שמוציאה דם. וגם הד"מ והב"ח ועוד אחרונים הסכימו לזה. ואמנם הרמ"א (בש"ע סעיף ה') עשה בזה פשרה, שבאשה שיש לה וסת תולה גם במכה שאינה יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם, ובאין לה וסת תולה במכתה רק אם יודעת שמכתה מוציאה דם. הנה בנידון דידן הרי יודעת שבכל פתיחת פי המקור רואה מראות טהורים ושוה דינה ליודעת שמכתה מוציאה דם. ואף גם מה שכתב הרמ"א (שם) דמ"מ בשעת וסתה או מל' יום לל' יום אינה תולה במכתה דאל"כ לא תטמא לעולם, ואנן בשעת וסתה קיימין, ואם כן לכאורה אין לתלות בשעת וסתה. גם זה אינו. דהתם טעמא דהרמ"א הוא דלא תטמא לעולם דכל דם שרואה תולה במכה, משא"כ הכא בנידון דידן שכאשר תראה דם תטמא. ופשוט.

ועוד י"ל דלכאורה כש"כ הוא. דהנה תלינן במכה אפילו ביום וסתה ואף שדם לפנינו. ואפילו שאינה רגילה לראות בכל שעה, משום דאפילו בשעת וסתה בחזקת טהרה עומדת, וכנ"ל. וא"כ בהרגישה פתיחת פי המקור שאין דם לפנינו, וגם מוחזקת היא למראות טהורים בכל פעם שמרגישה כן, ולדברי הרשב"א הנ"ל הרי בחזקת טהרה עומדת אפילו ביום וסתה. נראה דלא גרע מיהא מהא דתלינן במכה, ואף קיל טפי.

ובפרט דבעיקר דינה דהרגישה פתיחת פי המקור אית בה כמה ספיקי אף כשלא מוחזקת למראות טהורים. דמלבד מה שנחלקו הרמ"א בדרכי משה (ריש סימן קפח), והרדב"ז חלק א' (סימן קמט), והשאילת יעב"ץ חלק ב' (סימן ה') ובשו"ת דברי מלכיאל חלק ב' (סימן נו אות טו), ובשו"ת שב יעקב (סימן לו), על דברי תרומת הדשן, [דהוא מרא דהאי שמעתתא להחמיר בדין זה של פתיחת פי המקור], עוד בה דאיכא בהאי דינא ספק ספיקא לקולא, שמא לא ראתה כלל ואם תמצא לומר שראתה, שמא מראה טהור ראתה (שמבואר בתרומת הדשן שם, ובש"ע ריש סימן קפח שאפילו הרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ומצאה מראה טהור טהורה). כמובא כל זה במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שלו), וכנ"ל (אות לב). ומהלין טעמי נראה דאית לן למימר דיש להקל בהרגישה פתיחת פי המקור ומוחזקת למראות טהורים דאינה צריכה לבדוק עצמה אפילו שהרגישה כן ביום וסתה. וכן ה"ה בבדקה ולא מצאה כלום די"ל מראה טהור היה כפי חזקתה ונימוח.

ואל תשיבני מהא דקי"ל חזקה אורח בזמנו בא (נדה טז., סד:), וא"כ לכאורה אין לתלות במה שמוחזקת למראות טהורים.דכבר ישב על מדוכה זו דחזקה אורח בזמנו בא, מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לעיל (עמוד צא ד"ה והנה - עמוד צג), ושם הביא כמה וכמה טעמים שחזקת אורח בזמנו בא אינה חזקה גמורה, ולא הויא חזקה מעלייתא ומשום הכי קי"ל וסתות דרבנן, בין לענין עבר וסתה ולא בדקה, ובין לענין פרישה סמוך לוסתה. ע"כ. ומינה לנידון דידן. וחזקה דידן דרגילה למראות טהורים עדיפא. דו"ק ותשכח. והא קמן עמוד ההוראה אשר באורו נראה אור הוא הרשב"א ז"ל, אשר ס"ל דתלינן אף ביום וסתה, ומוכח דלא חיישׁ להאי חזקה דאורח בזמנו בא. ומינה נמי לנידון דידן דהיכא דאיכא למיתלי תלינן וכנ"ל, ולא חיישינן לחזקה דאורח בזמנו בא.

וגם אין לומר דכיון שיש מחמירים דאין לתלות במראות הטהורים שמורגלת בהם אף שלא ביום וסתה וכמש"כ בשו"ת בית שלמה (חלק ב' מיורה דעה סימן לו), תיסגי לן להקל בזה שלא ביום וסתה בלבד, והבו דלא להוסיף עלה להקל גם ביום וסתה. דהנה דעת הבית שלמה רבים לוחמים לה, ונדחה קראו לה. דמלבד מש"כ בשו"ת מהר"י אשכנזי והחזו"א הנ"ל להקל שלא ביום וסתה, כ"כ עוד בשו"ת דברי חיים מצאנז ח"א (חלק יורה דעה סימן לד), והניף ידו שנית בשו"ת דברי חיים חלק ב' (סימן סו). וכן הסכים המהרש"ם (סימן קפח). ועי"ע בשו"ת שבסוף ספרו. וכ"כ בשו"ת תשורת שי חלק א' (סימן תנז). וכ"כ המהר"ש קלוגר במי נדה ובשיירי טהרה. ועוד. ולא מיבעיא לדעת התפארת צבי (סימן א' ס"ק ט') שנביא לקמן בס"ד. וכן מבואר בס"ד מדברי הרשב"א הנ"ל. ועוד בה כמה ספיקי כנ"ל. ועיין במשמרת הטהרה,(עמוד שמז ואילך).

ואף דלקצר אני צריך, מ"מ ראיתי ונתון אל לבי להבהיר גם מאי דפשיטא כביעתא בכותחא, כדי להסיר מכשול שלא יהיה מקום לטעות. דהנה מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שלט) ד"ה ודע, הביא שלדעת הרדב"ז (החולק על תרומת הדשן בדין זה דהרגישה פתיחת פי המקור) ה"ה אם הרגישה כן אפילו בשעת וסתה ובדקה ולא מצאה כלום שהיא טהורה. וכתב עליו מרן המחבר שליט"א דנפקא מינה לאשה שנדמה לה שהרגישה בשעת וסתה, ובדקה מיד ולא מצאה כלום, וגם לאחר שעבר עונת וסתה לא ראתה, ובדקה שוב ומצאה טהורה, שאין לה לחוש "לספק הרגשה שלה" אע"פ שהיה זה בשעת וסתה משום שיש ספק ספיקא. ע"כ. (ועי' מש"כ בזה לעיל (אות לה) דתלת ספיקי נמי אית בה. ע"ש). ולכאורה דוקא בספק הרגשה יש להקל בשעת וסתה, אבל לא בהרגישה ודאי. אולם יש לדחות דהתם מיירי בשאינה מוחזקת למראות טהורים בכל פעם שמרגישה פתיחת פי המקור, ולכן דוקא בספק הרגישה יש להקל. מה שאין כן במוחזקת למראות טהורים די"ל דאף דבודאי הרגישה יש להקל וכנ"ל. ואגב ברור ופשוט דלדברי הרדב"ז הנ"ל אף ביום וסתה א"צ לבדוק וכל שכן הוא. ורבותא נקט דאפילו בדקה ולא מצאה כלום טהורה שאין האשה טמאה מן התורה עד שתרגיש ותראה דוקא. אבל הרגשה בלתי ראיה לדב"ק אינה כלום, שהרי יש כמה מאורעות שמהם תבוא הרגשה לאשה ואינה פתיחת הקבר להוציא דם, וכדכתב הרדב"ז כן בתשובותיו חלק א' (סימן קמט). ואין צריך לומר דכש"כ הוא לדעתו בנידון דידן דכבר הוה חזקה שלש פעמים ויותר שבכל הרגשה כזו רואה היא מראות טהורים.

וגם מש"כ מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שמט בסופו ממש, וריש עמוד שנ) בדין זה של הרגשת פתיחת פי המקור והיא מוחזקת למראות טהורים, שאינה צריכה לבדוק עצמה דיש לנו להעמידה בחזקת היתר, והוסיף, ועוד שהרי היא מרגישה הרגשות אלה "שלא בשעת וסתה" שאז היא בחזקת מסולקת דמים, וציין להרמב"ן בחידושיו לנדה (טו.) דשלא בשעת וסתה בין וסת לוסת היא בחזקת מסולקת דמים. וכן כתב הר"ן (בפ"ב דשבועות) וכו'. ע"ש. ולכאורה מבואר מדב"ק דדינא הכי דוקא שלא בשעת וסתה שאז היא בחזקת מסולקת דמים. ברם בקושטא אינו כן, דכי דייקת שפיר תשכח דלא כתב כן מרן המחבר שליט"א אלא לרווחא דמילתא, אבל לפום דינא נראה דאף בשעת וסתה מישרא שרי דאין צריכה לבדוק כיון שמוחזקת למראות טהורים. דהנה לעיל מיניה (עמוד שמח - שמט) נו"ן כיד ה' הטובה עליו בפ"י אם גם באיסורא דאורייתא מוקמינן לה בחזקת היתר לקולא. וסוף דבר העלה (עמוד שמט, בסופו) שהעיקר כדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים שאפילו באיסורא דאורייתא מוקמינן לה בחזקת היתר.

וכתב, ומינה לנידון שלנו שמאחר שהיא רגילה לראות מראות טהורים על ידי הרגשה, והוחזקה בכך, יש לנו להעמידה בחזקת היתר, ואפילו אם נאמר שחומרת התרומת הדשן היא מן התורה, בכהאי גוונא אף הוא יודה להקל. ואח"כ הוסיף לרווחא דמילתא, ועוד שהיא מרגישה הרגשות אלו שלא בשעת וסתה וכו'.

וזה מוכרח, דהלא גם כל מה שנו"נ אם באיסורא דאורייתא ג"כ מוקמינן לה בחזקת היתר, ומינה לנידון שלנו, הוא ג"כ לרווחא דמילתא. דבאמת כבר הביא לעיל (עמוד שמח) מה שכתב החסד לאברהם קמא (חלק יורה דעה סימן נז) שחלילה לומר שכוונת התרומת הדשן בעיקר הדין לומר שיש בזה איסור תורה, אלא אין זה אלא חומרא מדרבנן, וכתב עליו מרן המחבר שליט"א, ולפי זה בנידון דידן שהיא רגילה במראות טהורים בודאי שאין להחמיר, דהוי ליה ספיקא דרבנן ולקולא. וכן לפי מה שכתב הנודע ביהודה תנינא (סימן קיח וקיט) וסיעתו, שאין זה מתורת ודאי אלא ספק, בנידון דידן הוי ליה כעין ספק ספיקא ולקולא.

ונוסף גם הוא, מסתימת דברי מרן המחבר שליט"א בטהרת הבית (סימן ז' סעיף ב', עמוד שמא) שכתב וז"ל: ואם הוחזקה כן שלש פעמים או יותר, שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור, והיא בודקת עצמה, נמצא מראה טהור, אינה צריכה מן הדין לבדוק יותר את עצמה תיכף ומיד בכל פעם. אלא יש לתלות שהיה מראה טהור. ע"כ. הנה מסתימת דב"ק שליט"א דלא חילק בין בשעת וסתה לבין שלא בשעת וסתה משמע דשוין בדינן.

וקצת סיעתא וכעין ראיה לדברינו, ממה שכתב המהרש"ם בתשובה חלק ו' (סימן צט), והובאו דבריו במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שס), בנידון האשה שהרגישה פתיחת פי המקור שלא בשעת וסתה ובדקה מיד בעד או בחלוק שאינו בדוק, ומצאה עליו מראה טהור ובצדו או בתוכו מראה טמא פחות מכגריס. ואחר שהביא מה שכתב בשו"ת חתם סופר (חלק יורה דעה סימן קסז - קסח) להחמיר בזה, ומה שכתב הנודע בשערים מהדורה תנינא (חלק יורה דעה סימן יג) בד"ה הגם שחולק עליו ומתיר, כתב המהרש"ם הנ"ל שבספר בת עיני בחידושיו ליורה דעה (סימן קפז) צידד להקל בספק זה, שיש לומר שדוקא באופן שלא מצאה כלום החמיר התרומת הדשן, אבל בנמצא מראה טהור גם כן לפנינו, שפיר איכא לאוקומי האשה בחזקת טהרה, ולתלות ההרגשה במראה טהור. והעיר ממחלוקת האחרונים אם בספיקא דאורייתא מוקמינן בחזקת היתר, והוכיח ממה שכתב הרשב"א שאם יש לה מכה תולה במכתה אפילו בשעת וסתה, משום דמוקמינן לה בחזקת טהרה. והוסיף וכל שכן בנידון דידן דהוי שלא בשעת וסתה וכו' (יעוי"ש עוד במש"כ עוד בנידונו.

יעוי"ש). הנה לפנינו שיש לסמוך על דברי הרשב"א כשיש במה לתלות אפילו בשעת וסתה. כן הוא מעיקר הדין עכ"פ. (וכש"כ שלא בשעת וסתה). וכמו דתלינן במכה תלינן נמי המראה במאכולת שהיתה על העד שאינו בדוק וההרגשה למראה טהור. וה"נ בנדו"ד שמוחזקת למראות טהורים, שיש לתלות ההרגשה למראות טהורים שרגילה ולמודה בהם. ובפרט דבעיקר דינא דבהרגישה פתיחת פי המקור אית ביה כמה ספיקי וכנ"ל. וכעת זכתה עין לראות בספר היקר בדי השלחן (סימן קפח סעיף א') ד"ה טהורה, דשם הביא דברי הגאון החזו"א הנ"ל שהרגילה במראות טהורים לאחר הרגשת פתיחת פי המקור ויש לה וסת, והרגישה שלא בשעת וסתה ובדקה ולא מצאה כלום דטהורה, וכתב עוד שכעין זה כתבו ג"כ החכמת אדם (בכלל קיג ס"ק ז'), והמהרש"ם (בסימן קפח). ושמדבריהם משמע דגם באשה שאין לה וסת קבוע אבל יש לה רגילות שאינה רואה בפחות ממספר ימים ידוע, ואירעה לה הרגשה קודם לזמן זה שיש לטהר בזה. והוסיף עוד שאפשר שגם בחזו"א מטהר בזה, ושכן נראה לו שיש להקל גם באשה שאינה רגילה לראות דם נדות עד שיארעו לה איזה מיחוש הגוף ככאב הראש וכדומה, דבהא נמי נידונת כמסולקת דמים קודם ביאת המיחוש (וכדכתב בסימן קפד סעיף א' בביאורים ד"ה אשה). עכת"ד. והנה מה שציין לחכמת אדם הנ"ל הנה הוא שם (בבינת אדם ס"ק ז') ד"ה ולפ"ז, וז"ל: ... דלעולם תליא במצוי וא"כ בין וסת לוסת וכ"ש בימי עיבור והנקה כיון דאז פתיחת המקור לא שכיח וזיבת הליחה מצוי אצלה, בדיעבד אם לא בדקה טהורה אם לא הרגישה רק זיבת דבר לח וכו'. ע"כ. ומבואר מדב"ק (של החכמת אדם) דלא דיבר בנידון דידן דמוחזקת למראות טהורים בהרגשת פתיחת המקור, ואדרבה כתב דפתיחת המקור לא שכיח, והיינו דבהא לא איירי. ואנן קיימין בהרגישה פתיחת המקור. ואף גם זאת דלא התיר אלא רק זיבת הלח. אמנם בזה י"ל דהיא הנותנת דמה שלא התיר אלא רק זיבת הלח הוא משום דלא הוחזקה למראות טהורים בהרגשת פתיחת המקור, שהרי כתב דפתיחת המקור לא שכיח. ודו"ק. ומ"מ צל"ע ע"ד ספר בדי השלחן הנ"ל שציין להחכ"א בדין פתיחת המקור,דכאמור לא דיבר מזה. ואם יש את נפשך לומר שקאי ע"ד החכמת אדם (שם סעיף ג'), הנה מלבד דלא דיבר שם מענין אשה שיש לה רגילות שאינה רואה בפחות ממספר ימים ידוע, כדכתב הרב בדי השלחן משמו, הנה גם שם לא דיבר מעניין פתיחת פי המקור אלא בהרגשת זיבת דבר לח. וז"ל: נשים שרגיל בהם ליחה לבנה ומוחזקות בזה אפילו הרגישה זיבת דבר לח ולא בדקה טהורה, כיון שמוחזקת בכך ורגילה בכך תלינן במצוי. עכ"ל.

ולכאורה אולי אפשר היה לומר בדוחק, דכיון דלדעת החכמת אדם בהרגישה זיבת דבר לח ג"כ טמאה מן התורה ודינה שוה להרגישה פתיחת פי המקור כמו שכתב שם (כלל קיג סעיף א'). ע"ש. א"כ אף שכתב הרגישה זיבת דבר לח ה"ה גם אם הרגישה פתיחת פי המקור. אולם נראה דזה אינו, כיון דכתב להדיא בבינת אדם הנ"ל (ס"ק ז') דמה שיש לתלות כשהרגישה זיבת דבר לח במראות טהורים שרגילה בהם ומצוי אצלה (דהיינו שמוחזקת בהם, ופשוט), הוא כיון דפתיחת פי המקור לא שכיח. ודו"ק. ועוד, דאם איתא דה"ה בהרגשת פתיחת פי המקור הוה ליה למינקטיה לרבותא יתיר מזיבת דבר לח. דהא האחרונים ז"ל פליגי אי זיבת דבר לח חשיב הרגשה אפילו שזב ממקורה כל שלא הרגישה פתיחת פי המקור. דהנה בשו"ת חת"ס (יור"ד סימן קמה, וקסז ובעוד כמה דוכתי) ס"ל דהרגשת זיבת דבר לח אינה אסורה מן התורה רק הרגשת פתיחת פי המקור. והכי ס"ל לעוד מרבותינו האחרונים ז"ל ועיין בשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק יורה דעה סימן טו אות ד') שהאריך והרחיב בזה כיד ד' הטובה עליו (בפ"י), והביא שם להקת אחרונים דהכי ס"ל. ע"ש. ומשם בארה. וכן מצאתי כעת להגאון תשורת שי (סימן תנו) שעמד בנידון פתיחת פי המקור ורגילה למראות טהורים, ובין דבריו מצאתי ראיתי (בד"ה ועוד כיון דפליגי), שלחלק יצא כנ"ל, דזיבת דבר לח קיל טפי מפתיחת פי המקור. ע"ש. ופשוט. ולכן גם אם יש את נפשך לומר שלזה התכוון הרב בדי השלחן, שאחר שהביא דברי הגאון החזו"א באשה שרגילה בפליטות טהורות מרחמה ובדקה ולא מצאה כלום שטהורה שלא בשעת וסתה, כתב "שכעין זה" כתב גם החכמת אדם. והיינו זיבת דבר לח, ולכן כתב "כעין זה" וכו'. הנה לפנינו דיש לחלק ביניהם לדינא טובא, ועל כן לא שייך לומר על זיבת דבר לח "כעין זה" לדין פתיחת פי המקור. ואכמ"ל. (ועיין לקמן אות מב, מה שכתבנו בזה ע"ד מרן המחבר שליט"א שהביא דברי החכמת אדם הנ"ל ג"כ לענין פתיחת פי המקור. ומה שכתבנו שם ליישב בדוחק, אינו שייך כאן. ודו"ק). וצ"ע ע"ד הרב בדי השלחן. והיע"א.

ומה שכתב שכן הוא למהרש"ם (סימן קפח), דבאשה שיש לה וסת טהורה, ושמשמע מדבריו שגם באין לה וסת, עכ"פ בימים שיש לה רגילות שאינה רואה בהם ג"כ יש לטהר, ומשמע מדבריו דביום וסתה מ"מ יש להחמיר. אכן כן כתב המהרש"ם, אלא שהוא במהרש"ם (סימן קצ סעיף א') ד"ה ועיין תשובת. והביא כן מדברי שו"ת דברי חיים ח"ב (סימן סו). ומשמע דהכי ס"ל. ולפי מה שכתב בשו"ת מהרש"ם ח"ו (סימן צט) שהבאנו לעיל להסתייע מדב"ק בנידונו שם לנידון דידן, לכאורה הוה ליה להקל אף ביום וסתה. ועל כל פנים בהמשך דבריו כתב בספר היקר בדי שלחן הנ"ל, אמנם אשה שאין לה וסת קבוע ואירעה הרגשה אחר הזמן שרגילה לראות יש להחמיר אצלה אם בדקה ולא מצאה

כלום לפי דברי הפוסקים האלו. אבל בתפארת צבי (בסימן א' ס"ק ט') כתב לטהר בזה בכל גווני, וטעמו שם דכשם שתולין דם במכה הידוע שמוציאה דם, אף שאינה מוציאה דם בכל שעה וכדאיתא בסימן קפז סעיף ה', כך יש לתלות הרגשת ראייה במראות טהורות הואיל והיא רגילה במראות אלו אף שאינה רואה בכל שעה. וסיים, ולפי זה היה מקום לומר שאף באשה שיש לה וסת, בשעת וסתה, אי נמי ביום ל' באשה שאין לה וסת, יש לטהר. שגם במכה שמוציאה דם היה בדין לטהר אף בשעת וסתה אי לאו הסברא דא"כ לא תטמא לעולם, וכמש"כ הרמ"א שם בסימן קפז. והכא לא שייך הך סברא שהרי תהיה טמאה כשתמצא מראה טמא וכו'. וסיכם, ולכאורה טעם נכון הוא ומכל מקום למעשה צ"ע. ע"כ. וששתי מאד על דבריו אלו. דהנה הנם ממש כדברינו לעיל. הן בטעם תליית הרגשת הראייה במראות טהורות, וכטעם הרשב"א דתולין דם הנמצא במכה וכמו שהביא כן מהתפארת צבי. והן מה שכתב איהו גופיה דגם להרמ"א שפיר דמי לתלות, דהכא לא שייך הך סברא שלא תטמא לעולם. וכדכתיבנא בס"ד.

[ומה שכתב בתפארת צבי הנ"ל שתולין דם במכה הידוע שמוציאה דם, הנה עי' בזה לעיל דלדעת מרן הב"י ז"ל דברי הרשב"א אמורים גם במכה שאין ידוע שבודאי מוציאה דם. ולאפוקי מדברי ספר התרומות, והמרדכי, והגה"מ, שתולה דוקא במכה שיודעת בה שמוציאה דם. וגם הד"מ והב"ח ועוד אחרונים הסכימו לזה. וכפי הנראה שהתפארת צבי כתב כן על פי הפשרה שעשה הרמ"א, שבאין לה וסת תולה במכתה רק אם יודעת שמכתה מוציאה דם, ואפילו הכי כתב דנידון דידן הוי כיודעת שמכתה מוציאה דם משום שרגילה למראות טהורים. וזה ממש כדכתיבנא לעיל בס"ד. ע"ש. ובזה תולה אף באין לה וסת אפילו לדברי הרמ"א, ומכש"כ לדעת מרן ז"ל. ומינה לנידון דידן, דהלא לדעת מרן ז"ל ודעימיה אין צריך שתהיה יודעת שמכתה מוציאה דם אלא תולין במכה בסתמא. וא"כ כש"כ בענייננו דשוה דינה ליודעת שמכתה מוציאה דם. ואכמ"ל].

ובדרך אפשר, נראה עוד לצרף כסניף נוסף ולרווחא דמילתא, דהנה יהיה איך שיהיה בלאו הכי נמי צריכה לבדוק עצמה בסוף עונת וסתה, וכמבואר בש"ע (סימן קפד סעיף ט'). והנה בדינא דהאי איתתא דאיתא קמן בהרגישה פתיחת פי המקור, שקלו וטרו בה רבנן בתראי עד איזה זמן יכולה לתלות במראה טהור. עי' במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שדמ - שמה), ומשם בארה. וסוף דבר כתב שם מרן המחבר שליט"א דלענין הלכה יש להקל כשבדקה בתוך מעת לעת ומצאה מראה טהור. וכדעת הערוך השלחן (סימן קצ ס"ק ח'), והגאון ר' ידידיה טיאה וייל בתשובה (חלק יורה דעה סימן נא דף קלב ע"ב). ע"ש. (ומיירי כמובן באינה מוחזקת למראות טהורים). ולפי שבנידון דידן נראה לפי האמור שמעיקר הדין א"צ בדיקה. ומה גם שממילא תבדוק עצמה בסוף אותה עונה כדינה, נראה דיכולה לסמוך על זה (גם לכתחילה) בבדיקה שתבדוק ממילא בסוף אותה עונה. והיה ואם תמצא

מראה טהור, טהורה וכנ"ל (ואף שהוא יום וסתה, הנה מנגד מוחזקת היא למראות טהורים). ואם לא תמצא כלום יש לתלות שהיה מראה טהור כפי חזקתה שמורגלת היא בכך, ונימוח. וגם לרבות, שאם לא מצאה כלום, יש לתלות באופן אחר, שאם עבר כל כך זמן עד שיכולה לתלות שיצאה ממנה ליחה לבנה ונתייבשה בחלוק שלה, ג"כ קי"ל דתולה בה וטהורה היא. עי' במשמרת הטהרה (עמוד שמא, סוף סעיף א') ד"ה והנה. (ועי"ע מש"כ בזה לקמן אות מ', ע"ד מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה עמוד שמה).

ולסיכום, מכל הלין טעמי תריצי נראה דהאשה שהוחזקה שלש פעמים ומכש"כ יותר, שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור, והיא בודקת עצמה, נמצא מראה טהור, מעיקר הדין אינה צריכה לבדוק את עצמה גם אם הרגישה כן ביום וסתה, וכן בהרגישה כן לאחר הזמן שרגילה לראות בו, אלא יש לתלות שהיה מראה טהור, וכדברי התפארת צבי. ומ"מ כדי לצאת אליבא דכו"ע ראוי ונכון שתבדוק עצמה אם אירע לה הרגשה כזאת ביום וסתה. ובפרט אם היא בעלת וסת קבוע, או אם הוא יום ל', לבעלת וסת שאינו קבוע. אבל א"צ לומר דאם לא בדקה עצמה, דבדיעבד על כל פנים בודאי יש להקל. כנלע"ד. והיע"א.

יהיה איך שיהיה בלאו הכי נמי צריכה לבדוק עצמה בסוף עונת וסתה, וכמבואר בש"ע (סימן קפד סעיף ט'). ופשוט. [ואם לא בדקה עצמה בסוף עונת וסתה, הוא ענין בפני עצמו, (בסתירת דברי מרן ז"ל מסימן קפד ס"ט לסימן קפט סעיף ד'), ואין כאן מקומו. ומ"מ כדי לא למנוע טוב, ואין טוב אלא תורה (שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו), נזכיר את מסקנת ההלכה שאם הוא סוף עונת וסתה הקבוע, או יום ל' לבעלת וסת שאינו קבוע, אסורה בתשמיש עד שתבדוק, ואפילו אחר כמה ימים אם בדקה ומצאה טהור, טהורה ומותרת (ודלא כהב"ח שמחמיר בזה). ואם עבר עונת וסתה שאינו קבוע (כיום החודש, או וסת ההפלגה), מותרת אף בלי בדיקה. ועי"ע בזה בשו"ת יבי"א ח"ו (חלק יורה דעה סימן טז אות א'). ובמשמרת הטהרה אשר בטהרת הבית ח"א (עמוד קכז - קכט)].

לז. עמוד שמא. במשמרת הטהרה (אות ב'), וריש עמוד שמב (שיטה ראשונה בריש אמיר). הביא דברי התרומת הדשן (סימן רמו) בדין אשה שהרגישה בפתיחת פי המקור, ובדקה עצמה ומצאה מראה לבן או ירוק שטהורה, שגם מראה לבן וירוק בא מן המקור, שכן מוכח מהגמ' בפרק כל היד וכן כתב הרמב"ם (בפרק ה' מהלכות איסורי ביאה הלכה ו'). וכיון שנוכל לתלות ההרגשה בלבן או בירוק תלינן וכו', ושכן נראה לפי התלמוד וההלכה. ע"ש. עכת"ד.

נ"ב. לכאורה קצת קשה במה שכתב לדעת התרומת הדשן. אמנם אכן כ"כ התרומת הדשן, אך הוסיף שלמעשה ירא להקל, והחמיר בזה. ע"ש. וי"ל שכיון שמעיקר הדין ס"ל לתרומת הדשן להקל, הכי נקטינן לדעתו. וכיו"ב מצינו להרשב"א בתשובה (סימן צב) שכתב דמה שכתב בחידושיו (יבמות קיד.) שמתיר לספות לקטן איסור דרבנן בידיים, אינו אלא להלכה אבל לא למעשה. וכ"כ מרן הב"י אור"ח (ריש סימן שמג) משמיה דהרשב"א. ואף על פי כן רבים מן האחרונים ז"ל תפסו בדעת הרשב"א כפי שכתב בחידושיו. ומכללם הגרעק"א בשו"ת רעק"א (סימן טו) והביאו הביאור הלכה (סימן שמג), וגם הוא ז"ל תפס כן בדברי הרשב"א. וכן תפס המהר"ם שיק (חאור"ח סימן קעג), וכ"כ ג"ע ונזר תפארתנו המחבר מרן המחבר שליט"א בשו"ת יבי"א ח"ה (חיור"ד סימן יא אות א'), ועוד כתב מזה שם (חיור"ד סימן ד' אות ג'), ושם חלק ד' (חאור"ח סימן מז אות ד'), ושם חלק ו' (חאור"ח סימן מח אות יט). וה"נ דכוותיה כנלע"ד ליישב דב"ק של רבינו שליט"א. והיע"א.

לח. עמוד שמב. (משמרת הטהרה). בענין מראות טהורים שבאשה אם באים מן המקור או שמראות טהורים אינם באים מן המקור. והביא מרן המחבר שליט"א שמדברי החינוך (מצוה רז) מתבאר שמראות טהורים אינם באים מן המקור, ושהמנחת חינוך (שם אות ד') תמה בזה על בעל החינוך שדבריו צ"ע, שהרי מבואר בנדה שגם דמים טהורים באים מן המקור, אלא שהתורה טיהרה אותם וכו'. יעוי"ש. ואמנם גם התוס' רי"ד (נדה כב.) ס"ל כבעל החינוך שמראות טהורים אינם באים מן המקור שכתב וזו לשונו: "מקור מקומו טמא". קשה לי אם כן דמים טהורים אמאי לא מקבלי טומאה מן המקור. ונהי שהאשה טהורה מכל מקום הם יהיו טמאים. ונראה לי שהדמים טהורים אינם באים מן המקור, אבל החתיכה מפלת אותה מן המקור. ע"כ. והרה"ג המו"ל תוספות רי"ד רבי נתן זקש ז"ל, הביא דברי בעל החינוך, והשגת המנחת חינוך, והוכיח מהגמ' (נדה יט.) כדברי המנחת חינוך שגם דמים טהורים באים מן המקור. וכתב עוד הרה"ג המו"ל הנ"ל וז"ל: אולם נראה כוונת התוס' רי"ד והחינוך שההבדל בין דם טהור לדם טמא הוא, שהדם הטמא מתהווה במקור עצמו, ואילו הדם הטהור מתהווה לפני המקור ומשם יורד אל המקור, ומשם יוצא לחוץ. ולעולם גם הדם הטהור מן המקור יוצא. ע"ש.

נ"ב. לא זכיתי להבין דברי קדשו של הרה"ג המו"ל. דאם כן הדרא קושיא לדוכתא, דמכל מקום הם יהיו טמאים דמקור מקומו טמא. ומה לי אם הדם הטהור מתהווה לפני המקור,

הא סוף כל סוף גם לפי הסבר זה יורד הדם אל המקור ומשם יוצא לחוץ. (ואין מצוי תחת ידי תוס' רי"ד עם הגהות הרה"ג המו"ל רבי ניסן זקש ז"ל, רק תוס' רי"ד הרגיל). **וצל"ע. והיע"א.**

לט. עמוד שמב. (שיטה אחרונה), וריש עמוד שמג. כתב מרן המחבר שליט"א וז"ל: ולא נראה כן מדברי התרומת הדשן, שמכיון שלדבריו אם לא מצאה כלום טמאה מתורת ודאי וכנ"ל, אם איתא שרוב מראות טהורים באים מן העליה ולא מן המקור, יש לתלות פתיחת פי המקור במראה טמא שנימוק, ואפילו כשמצאה מראות טהורים, ויש לדחות. ע"כ.

נ"ב. על מה שכתב טמאה מתורת ודאי וכנ"ל. נראה שהוא טעות סופר וצריך לומר טמאה מתורת ספק וכנ"ל. והוא לעיל במשמרת הטהרה (עמוד שלו - שלז). ונראה עוד שכן מוכח מהמשך דברי רבינו שליט"א שכתב אם איתא וכו', ודו"ק. והיע"א.

מ. עמוד שמה. (משמרת הטהרה). בדין תרומת הדשן (סימן רמו) באשה שהרגישה פתיחת פי המקור, ובדקה "מיד" ומצאה מראה טהור, לבן או ירוק וכיו"ב שטהורה. וכ"פ מרן הש"ע (סימן קפח סעיף א'). הנה במשמרת הטהרה (עמוד שדמ - שמה) הביא דברי רבותינו האחרונים ז"ל בענין זה. יעוי"ש. ומשם בארה. וסוף דבר העלה כדברי הערוך השלחן (סימן קצ ס"ק ח') והגאון ר' ידידיה טיאה וייל בתשובה (חלק יור"ד סימן נא דף קלב ע"ב), שיש להקל כשבדקה בתוך מעת לעת ומצאה מראה טהור. ע"כ.

נ"ב. וראיתי מתקשים, דהנה במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שמא) העלה כדברי התפארת צבי (במקור חיים סימן קצ ס"ק ט') שאם הבדיקה היתה לאחר ההרגשה כל כך זמן, עד שיכולה לתלות שיצאה ממנה ליחה לבנה ונתייבשה בחלוק שלה, טהורה היא. ודוקא אם בדקה מיד שאין שהות שהליחה תתייבש מזמן ההרגשה עד הבדיקה עד שלא יהיה רישומה ניכר, טמאה, ושכן מוכח מתשובת שב יעקב (סימן מד), וכ"כ בשו"ת יד הלוי (חיור"ד סימן צא). וצירף לזה דעת הפוסקים שחולקים על עיקר דינו של התרומת הדשן וסוברים להקל. ע"ש. ולפי זה גם לאחר מעת לעת יש להקל וכפי שכתב בספר תפארת צבי הנ"ל. ואדרבה הוא, שלאחר מעת לעת יש לתלות יותר שיצא ממנה ליחה לבנה ונתייבשה בחלוק שלה. ומאחר שגם לאחר מעת לעת יש להקל, וכאמור, א"כ למה בנידון דידן יש להקל כשבדקה בתוך מעת לעת דוקא. ובאמת דלא קשה מידי, ואין כאן קושיא כלל, דאה"נ אם בדקה ולא מצאה כלום, והבדיקה היתה לאחר ההרגשה כל כך זמן עד שיכולה לתלות שיצא ממנה ליחה לבנה ונתייבשה בחלוק שלה, טהורה היא, שיש לתלות שיצא ממנה מראה טהור ונתייבש בחלוקה וטהורה היא, וה"ה אף לאחר מעת לעת מההרגשה. ואדרבה הוא שככל שבדקה מאוחר יותר יש יותר לתלות כנ"ל

שנתייבש בחלוקה וטהורה היא. ושאני הכא שמצאה מראה טהור ובזה לא שייך לומר שנתלה שנתייבש בחלוקה, שהרי מראה לפנינו. ובזה שיש מראה לפנינו יש להקל עד מעת לעת מההרגשה שמראה טהור זה הוא שיצא בהרגשת פתיחת פי המקור וכדעת הערוה"ש ודעימיה. ופשוט. כנלע"ד.

מא. עמוד שמו. (**משמרת הטהרה**). **בדין תרומת הדשן הנ"ל. בענין הבדיקה לאחר הרגשת פתיחת פי המקור להווכח אם מראה טהור הוא אם לאו, האם צריכה להיות בדיקה בחורים ובסדקים כדרך הבדיקות בתוך שבעה נקיים, או די בקינוח מבחוץ, הביא דברי רבותינו האחרונים ז"ל בזה, וסו"ד העלה שהואיל וחומרת התרומת הדשן תליא בפלוגתא דרבוותא, יש לסמוך להקל בקינוח מבחוץ, ואם לא נמצא על העד מראה טהור, יכולה לבדוק בעומק הרחם, ואם נמצא לח במראה טהור, די בכך ומוקמינן לה בחזקת טהרה. ע"כ. [והוא כדברי הגאון רבי צדוק הכהן מלובלין בשו"ת תפארת צבי חלק ב' (תשובה א' אות ו'), שהביאו מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה כאן].**

נ"ב. לכאורה נראה שבזמנינו שלובשת בגד הסמוך לבשר הדוק הוי כקינחה מיד, אף לדעת החוות דעת (סימן קפח ס"ק ב') והגאון רבי אליהו גוטמאכר (חלק יורה דעה סימן מח) שמחמירים שצריכה לבדוק מיד תוך שעור וסת, והובאו דבריהם במשמרת הטהרה (לעיל עמוד שדמ). ושו"ר שכיו"ב כתב מרן המחבר שליט"א לקמן במשמרת הטהרה (עמוד שנג) לאחר שנו"נ בדברי הפוסקים (בארוכה כיד ה' הטובה עליו בפ"י. עמוד שמז - שנג) במי שהוחזקה שלש פעמים או יותר, שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור, והיא בודקת עצמה, נמצא מראה טהור אם צריכה לבדוק יותר את עצמה תיכף ומיד בכל פעם או שיש לתלות שהיה מראה טהור. והעלה שמן הדין אין צריכה לבדוק יותר את עצמה בכל פעם שמרגשת כן, אלא יש לתלות שהיה מראה טהור. וסיים עלה, דהגאון ר' צדוק הכהן מלובלין בשו"ת תפארת צבי חלק ב' (סימן א') כתב שאם לובשת מכנסים ובהם בגד פשתן או צמר גפן שנדחק לאותו מקום, נחשב הדבר לבדיקה תמידית והובא בדרכי תשובה (סימן קצ ס"ק כא). ולכן בזמנינו שלובשים מכנסים דחוקים לגוף אינן צריכות לבדוק בכל פעם שמרגישות כיון שאפשר שיתברר ע"י כך אם ראתה מראה טהור או טמא. ושכן כתב בספר בדי השולחן (סימן קפח (כצ"ל) ס"ק כב). ע"כ. (ויעוי"ע מה שכתבנו שם, לקמן עמוד שנג בענין זה, והוא לקמן אות מה). ואולם הנה דברי התפארת צבי חלק ב' (סימן א'), והם שם בס"ק יד, נאמרו במי שמרגשת תדיר פתיחת פי המקור וכשבודקת מוצאת מראות טהורים. והרב השואל יעץ לה ללבוש מכנסים כאלה שנדחקים ע"ג אותו מקום

מבחוץ. ע"ש. וגם מרן המחבר שליט"א הביא דברי התפארת צבי הללו (לקמן בעמוד שנג) לאחר שדן במי שכבר הוחזקה שלש פעמים או יותר למראות טהורים. וכן הוא בבדי השלחן (סימן קפח ס"ק כב) שהביא דברי התפארת צבי לאחר שדן באשה המוחזקת למראות טהורים כנ"ל. ולפ"ז נראה דדוקא באשה זו המוחזקת למראות טהורים דינא הכי שיכולה לסמוך על הבגד הסמוך לבשר במקום בדיקה. דכיון דלפום דינא נקטנין דא"צ בדיקה כלל, יכולה לסמוך על הבגד הסמוך לבשר לרווחא דמילתא. ברם מאידך גיסא י"ל דה"ה גם אם לא הוחזקה עדיין בכך. דזיל בתר טעמא, דכיון שאפשר שיתברר אחר כך על ידי כך אם ראתה מראה טהור או טמא, א"כ הרי זה בכלל בדיקה. שכן העיקר להלכה שדי בקינוח מבחוץ (הואיל וחומרת התרומת הדשן תליא בפלוגתא דרבוותא ואיכא בה כמה ספיקי, כנ"ל אות לד). ולכאורה כן מדויק גם בלשון התפארת צבי שכתב שנחשב הדבר לבדיקה תמידית.

ולמעשה נראה, דבאינה מוחזקת למראות טהורים, צריכה לבדוק עצמה ולא תסמוך לכתחילה על הבגד הסמוך לבשר. וכאמור בדיקה זו סגי לה בקינוח מבחוץ, ואם לא נמצא עליו מראה טהור, יכולה לבדוק בעומק הרחם, ואם נמצא לח במראה טהור, די בכך ומוקמינן לה בחזקת טהרה. והיינו טעמא שצריכה לבדוק עצמה כשאינה מוחזקת למראות טהורים הוא שכיון שאם לא נמצא מראה טהור, צריכה לבדוק בעומק הרחם. הרי שלא די לסמוך על בגד הסמוך לבשר, דשמא לא ימצא עליו דבר ותצטרך לבדוק כנ"ל.

ועל כל פנים בדיעבד מיהא דלא בדקה עצמה ולאחר זמן מצאה על הבגד הסמוך לבשר מראה טהור נראה דיש להקל. כיון דהבגד דחוק והדוק באותו מקום והוי כבדיקה וכנ"ל. וי"ל דלמראה טהור זה היתה ההרגשה. וכדקי"ל בדין אשה שהרגישה שנפתח מקורה שלא בשעת וסתה, ובדקה מיד בעד או בחלוק שאינו בדוק, ומצאה עליו מראה טהור, ובצדו או בתוכו מראה טמא פחות מכגריס דנקטינן כדעת המתירים שתולים ההרגשה במראה טהור, ואת המראה הטמא במאכולת, כיון שהוא פחות מכרגיס. ועיין בזה בארוכה במשמרת הטהרה (עמוד שנו - שסב). ע"ש ותרווה צמאונך. וה"נ הבגד הסמוך לבשרה הוא בגד שאינו בדוק, וכש"כ הוא שבנידונינו יש לתלות ההרגשה במראה הטהור, דגם אין דם לפנינו וגם דאעיקרא דמילתא דברי התרומת הדשן תליא בפלוגתא דרבוותא, ואיכא בה כמה ספיקי כנ"ל (אות לד), ופשוט.

ואם לא מצאה כלום כיון שלהלכה נקטינן שיש להקל כשבדקה בתוך מעת לעת ומצאה מראה טהור, וכדעת הערוך השלחן (סימן קצ ס"ק ח'), והגאון ר' ידידיה טיאה וייל בתשובה

(חלק יורה דעה סימן נא דף קלב ע"ב). וכפי שהעלה כן מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד שדמ - שמה). ע"ש. ומשם בארה. א"כ יכולה עדיין לבדוק עצמה עד מעת לעת מהרגשתה. ואם עבר כל כך זמן עד שיכולה לתלות שיצאה ממנה ליחה לבנה ונתייבשה בחלוק שלה, ג"כ קי"ל דתולה בה וטהורה. עיין משמרת הטהרה (עמוד שמא, סוף סעיף א') ד"ה והנה. ואגב אורחא, מענין לענין באותו ענין. אין להקשות דאם לא בדקה, ובדיעבד סגי בבגד הסמוך לבשרה א"כ למה הוזקקנו להראות פנים להקל כשבדקה בתוך מעת לעת, הלא דברים ק"ו, דגם בלא בדיקה זו יש לסמוך על הבגד הסמוך לבשרה. אין להקשות כן, דשתי תשובות בדבר. חדא, די"ל דאה"נ דאם היתה מוצאת מראה טהור על הבגד הסמוך לבשרה לא היתה צריכה לבדוק עוד, וכיון שלא מצאה על הבגד הסמוך לבשרה כלום לכך צריכה לבדוק, וכל שבדקה בתוך מעת לעת ומצאה מראה טהור בבדיקתה שפיר דמי. ועוד י"ל דבהא דנקטינן להקל כשבדקה בתוך מעת לעת הוא לענין עיקר דין שיעור הזמן שיכולה לבדוק לאחר ההרגשה ולא מיירי שלובשת בגד הסמוך לבשרה כשהוא הדוק כבזמנינו. ופשוט.

מב. עמוד שמז. (משמרת הטהרה). ד"ה ומה. בדין תרומת הדשן הנ"ל. כתב מרן המחבר שליט"א, שאם הוחזקה שלש פעמים או יותר שבכל פעם שמרגישה פתיחת פי המקור ובודקת עצמה והנה הוא מראה טהור, אינה צריכה יותר לבדוק עצמה, ותולה שהיה מראה טהור, כן כתב החכמת אדם (כלל קיג סימן ג'): "ונראה לי שנשים שרגילות לראות ליחה לבנה ומוחזקות בכך, אפילו הרגישה ולא בדקה טהורה, שכיון שמוחזקת ורגילה בכך תלינן במצוי". ע"כ.

נ"ב. ואני בער ולא אדע. וצריך לי עיון (וכבר הוקשה לי כן ע"ד הספר החשוב בדי השלחן עיין לעיל אות לו, ד"ה וכעת). ולמען ירוץ הקורא הריני חוזר על דברי "שניות לאריות" עם קצת תוספת. ומסתמא מה שקשה לי הוא מעומק המושג וקוצר המשיג. וכן בכל שאר הדברים המוקשים לי הקטן, והיע"א. ועל כן את אחי אנכי מבקש שיודיעוני מה שיש ליישב קושט דברי אמת, בזה ובשאר. ומה' ישאו ברכה. דהנה ז"ל החכמת אדם (כלל קיג סימן ג') הנ"ל: " ונראה לי (דה"ה) נשים שרגיל בהם ליחה לבנה ומוחזקות בזה אפילו הרגישה "זיבת דבר לח" ולא בדקה טהורה כיון שמוחזקת בכך תלינן במצוי". ע"כ. הנה לא היקל בכך אלא בזיבת דבר לח דוקא אבל לא בפתיחת פי המקור. ועוד דגם זה שהיקל בזיבת דבר לח דוקא, הוא ג"כ רק בדיעבד אם לא בדקה. והיה נראה לכאורה לומר דכיון דלדעת החכמת אדם הנ"ל בהרגישה זיבת דבר לח ג"כ טמאה מן התורה ודינה שוה להרגישה פתיחת פי המקור, כמו שכתב שם (כלל קיג סעיף א').ע"ש. א"כ אף שכתב

הרגישה זיבת דבר לח ה"ה גם הרגישה פתיחת פי המקור. אולם נראה דאי אפשר ליישב כן. כיון שהחכמת אדם כתב להדיא בבינת אדם (שם ס"ק ז') דמה שיש לתלות בהרגישה זיבת דבר לח במראות טהורים שרגילה בהם ומצוי אצלה הוא כיון דפתיחת פי המקור לא שכיח. דז"ל:... דלעולם תליא במצוי וא"כ בין וסת לוסת וכ"ש בימי עיבור והנקה כיון דאז "פתיחת המקור לא שכיח" וזיבת הליחה מצוי אצלה (היינו שמוחזקת לכך, ופשוט. - המעתיק), "בדיעבד אם לא בדקה" טהורה אם לא הרגישה רק זיבת דבר לח וכו'. ע"כ.

ועוד דאם איתא דה"ה בהרגישה פתיחת פי המקור הוה ליה למינקטיה לרבותא יתיר מזיבת דבר לח. דהא האחרונים ז"ל פליגי אי זיבת דבר לח חשיב הרגשה אפילו שזה ממקורה כל שלא הרגישה פתיחת פי המקור. דהנה בשו"ת חת"ס (יור"ד סימן קמה, וקסז ובעוד כמה דוכתי), ס"ל דהרגשת זיבת דבר לח אינה אסורה מן התורה רק הרגשת פתיחת פי המקור. והכי סבירא להו לעוד מרבותינו האחרונים ז"ל. ועיין למרן המחבר שליט"א בשו"ת יביע אומר ח"ה (חלק יורה דעה סימן טו אות ג'), שהאריך הרחיב בזה כיד ד' הטובה עליו (בפ"י), והביא שם להקת אחרונים דהכי ס"ל. ע"ש. ומשם בארה. וכן מצאתי להגאון תשורת שי (סימן תנו) שעמד בנידון פתיחת פי המקור ורגילה למראות טהורים, ובין דבריו ראיתי (בד"ה ועוד כיון דפליגי), שלחלק יצא כנ"ל, דזיבת דבר לח קיל טפי מפתיחת פי המקור. ע"ש. ופשוט. (ולקמן הבאתי בס"ד מדב"ק השייכים לענייננו).

ובדוחק, אולי י"ל דמרן המחבר שליט"א הביא דברי החכמת אדם הנ"ל, לפי מש"כ בהמשך דבריו (עמוד שמח) להשיב ע"ד הבית שלמה (ע"ש), דלפי מש"כ החסד לאברהם קמא (חלק יורה דעה סימן נז) שחלילה לומר שכוונת התרומת הדשן בעיקר הדין לומר שיש בזה איסור תורה, אלא אין זה אלא חומרא מדרבנן. לפי זה בנידון דידן שהיא רגילה במראות טהורים בודאי שאין להחמיר, דהוה לי ספיקא דרבנן ולקולא. ע"כ. וא"כ דין פתיחת פי המקור שוה להרגשת זיבת דבר לח. ומכל שכן לפי מש"כ בהמשך דב"ק שבאמת נראה שבכל ספק דאורייתא אם יש חזקת היתר אזלינן בתר חזקה לקולא וכו'. ע"ש.

ומכל מקום זה נראה לי דחוק כיון שהחכמת אדם גופיה כתב בבינת אדם (ס"ק ז') הנ"ל להדיא, דמיקל בזיבת דבר לח דוקא, כיון דפתיחת פי המקור לא שכיח. דהיינו דבזה האחרון, פתיחת פי המקור, אינו מיקל. ואף גם זאת מה שכתב להקל בזיבת דבר לח כיון שמוחזקת למראות טהורים, לא כתב להקל בזה רק בדיעבד. ואנן קיימין דלא תצטרך לבדוק לכתחילה. (וכאמור אפילו בפתיחת פי המקור).

וכעת אנכי הרואה במשמרת הטהרה (עמוד שנ), שבהמשך דב"ק של מרן המחבר שליט"א בנידון דידן דהרגישה פתיחת פי המקור ורגילה למראות טהורים, שכתב שבשו"ת תשורת שי חלק א' (סימן תנו, כצ"ל) הביא דברי החכמת אדם והדברי חיים שהתירו, ולעומתם הביא דברי הבית שלמה שדחה היתר זה בשתי ידים, ושבשו"ת תשורת שי הנ"ל, כתב עליו דלדעתו כחא דהיתירא עדיפא וכו' ע"ש. והנה גם בשו"ת תשורת שי הנ"ל שהביא דברי החכמת אדם והדברי חיים שהתירו מחד גיסא ודברי הבית שלמה שדחה היתר זה מאידך גיסא, הנה גם שם הנידון הוא בהרגשת "זיבת דבר לח" ורגילה למראות טהורים. אלא שלכאורה יקשה קצת ע"ד התשורת שי הנ"ל שהביא בחדא מחתא עם דברי החכמת אדם גם את דברי הדברי חיים. דהנה הדברי חיים מיירי בפתיחת פי המקור כמו שכתב להדיא בתשובתו הנ"ל, והחכמת אדם כאמור מיירי בזיבת דבר לח. ובפרט שהתשורת שי כתב להדיא לחלק בין זיבת דבר לח להרגשת פתיחת פי המקור וז"ל: (שם ד"ה ועוד כיון דפליגי) ועוד כיון דפליגי האחרונים אם זיבת דבר לח חשיב הרגשה אפילו הרגישה שזב ממקורה, כל שלא הרגישה פתיחת פי המקור או זעזוע גוף או עקיצה וצער כדאיתא בשו"ת שב יעקב סל"ט וסימן מ"ם. וזיבת דבר לח מהמקור הוא ענין אחר מהרגשת פתיחת פי המקור, כמ"ש שם סימן לט וכ"כ בשו"ת אמרי אש דפתיחת פי המקור והרגשת זיבת דבר לח הם שני עניינים, ע"ש בסימן סב. עכ"ל. ואולם אפשר לומר דכיון דדן בזיבת דבר לח הסתייע מדברי הדברי חיים שהיקל אפילו בפתיחת פי המקור. אלא שלכאורה הוו"ל לפרושי, דמכל שכן הוא לדברי הדברי חיים. ואכמ"ל.

ומכל מקום לענייננו העולה מדברי התשורת שי הוא דמיירי בזיבת דבר לח. ועל זה מיירי החכמת אדם. וגם מפורש בדבריו שיש חלוק ברור כידוע בין זיבת דבר לח לפתיחת פי המקור. וכמו כן מצאתי ראיתי למהרש"ם בשו"ת שבסוף ספרו דעת תורה (בתשובה לסימן קצ סעיף א' והוא משו"ת מהרש"ם חלק א' סימן קפח), שג"כ דן בענין האשה הרגילה בזיבת דבר לח לבן. והביא דברי החכמת אדם להקל ודברי הבית שלמה להחמיר כנ"ל, וכתב להקל כהחכמת אדם. ובסוף תשובתו הביא דברי הגאון מגלוגא דבכה"ג שרגילה לראות ליחה לבנה בשעת הרגשה גם התה"ד מודה. ועוד ציין המהרש"ם גם לדברי הדברי חיים הנ"ל. ולשונו משמע דנקטיה לרבותא דאף בפתיחת פי המקור דינא הכי. וכמו שכתבנו בס"ד. ובאמת את דברי החכמת אדם הביאם המהרש"ם לזיבת דבר לח דוקא וכדכתיבנא בס"ד. ולפי זה יש יותר להסתייע בנידון דידן מדברי הגאון מגלוגא והמהרש"ם מאשר מדברי החכמת אדם.

ועל כל פנים ברור דלדינא בודאי נקטינן כפי מה שפסק מרן המחבר שליט"א, דכל שמוחזקת למראות טהורים תלינן בהם אף בהרגשת פתיחת פי המקור. דהא קמן שכן גם דעת הגאון מגלוגא והמהרש"ם להתיר בזה מלבד הדברי חיים. ויתירה מזאת כתבנו בס"ד לעיל (אות לו), שמעיקר הדין נראה, דדינא הכי אף ביום וסתה. ע"ש. (ולא באנו בזה כאן אלא לדון (כדרכה של תורה) במש"כ מרן המחבר שליט"א להסתייע מדברי החכמת אדם הנ"ל) והיע"א.

מג. עמוד שן. (משמרת הטהרה). בענין האשה שהרגישה בפתיחת פי המקור ובדקה מיד ומצאה מראה טהור שדינה שהיא טהורה. ואם הוחזקה כן שלש פעמים או יותר שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור והיא בודקת עצמה נמצא מראה טהור אינה צריכה מן הדין לבדוק יותר את עצמה מיד בכל פעם, אלא יש לתלות שהיה מראה טהור. הביא מרן המחבר שליט"א דברי שו"ת תשובת שי חלק א' (סימן תנז) שהביא דברי החכמת אדם (כלל קי"ג סימן ג') והגאון מצאנז בשו"ת דברי חיים ח"א (חיור"ד סימן לד) שהעלו כן להלכה. ובשו"ת תשורת שי הנ"ל הסכים עמהם ודחה דברי הבית שלמה (ח"ב מיור"ד סימן לו) שהחמיר בזה, וכתב שם שגם באיסור תורה יש לתלות במצוי. ועוד כתב וז"ל: ואם כן לא מבעיא להרז"ה דסבירא ליה שאין רוב הדמים של אשה טמאים, אלא אף להראב"ד דס"ל רוב דמים טמאים, מכל מקום בנידון דידן כיון שהוחזקה לראות מראות טהורים, וכן מצוי אצלה, לא חשיב ספק שקול. וכו'.

נ"ב. נראה דר"ל לא חשיב ספק שקול דנימא ביה דאף על פי שרגילה למראות טהורים כיון דרוב דמים טמאים הוי ספק עכ"פ, ומספק יש להחמיר שבכל פעם שמרגישה כן תבדוק את עצמה. אלא אין לומר כן ובאמת לא הוי ספק שקול אלא אף להראב"ד דס"ל דרוב דמים טמאים, מ"מ בנידון דידן דהוחזקה לראות מראות טהורים וכן מצוי אצלה הוי כרוב דמים טהורים וכדעת הרז"ה שאין רוב הדמים של האשה טמאים. כנלע"ד כוונת הדברים. ושו"ר במקור הדברים בספר תשורת שי הנ"ל (והוא בסימן תנו, כצ"ל, ד"ה ולע"ד), וראיתי לו שכן כוונתו כאשר פירשנו בס"ד.

מד. עמוד שנא. (משמרת הטהרה). בדין הנ"ל באשה שהוחזקה ג"פ או יותר לראות מראות טהורים לאחר הרגשת פתיחת פי המקור דנקטינן להלכה שאינה צריכה מן הדין לבדוק יותר את עצמה מיד בכל פעם, אלא יש לתלות שהיה מראה טהור. הביא מרן המחבר שליט"א שכן כתב גם הגאון מליובאוויטש בשו"ת צמח צדק (חלק יורה דעה סוף סימן קלב), ושהגאון הנ"ל הביא עוד סימוכין לדבריו ממה שכתב הרמ"א בהגה"ה (סימן קפז סעיף ה), שאפילו במכה שאינה יודעת אם מוציאה דם, תולה במכה

משום ספק ספיקא, שמא מן הצדדים, ואם תמצא לומר מן המקור שמא מן המכה, והכא נמי יש ספק ספיקא, שמא מן הצדדים ואם תמצא לומר מן המקור יש לומר שמראה טהור היה כיון שרגילה לראות מראה טהור. וכתב על זה מרן המחבר שליט"א דלכאורה לא דמי להיא דהרמ"א דמיירי ברואה מחמת תשמיש, ובכהאי גוונא הספק דשמא מן הצדדים הוי ספק שקול וכמו שכתבו כן רבותינו האחרונים ז"ל. יעוי"ש. אבל כאן שהרגישה פתיחת המקור מעצמה, יש לומר שהספק דשמא מן הצדדים לא נחשב ספק להצטרף לספק ספיקא וכמו שכתב כיו"ב הט"ז (ריש סימן קצ). ע"ש. וסיים עלה מרן המחבר שליט"א וז"ל: ומכל מקום כבר כתבנו לעיל שמכיון שיש ספק אחד שהוא שקול, כגון כאן דתלינן שמא מראה טהור הוא, "מאחר שהיא רגילה ומוחזקת בכך", ראוי לצרף גם הספק דשמא מן הצדדים הוא, אע"פ שהוא מיעוט, לספק ספיקא, ובפרט בצירוף חזקת היתר של האשה, וכמו שכתב התשורת שי הנ"ל. ע"כ.

נ"ב. מה שכתב "מאחר שהיא רגילה ומוחזקת למראות טהורים" הוי ספק שקול, כתב כן לרווחא דמילתא דבכהאי גוונא אף להראב"ד, דס"ל רוב דמים שמן המקור טמאים, אף על פי כן כיון שמוחזקת למראות טהורים הוי ספק שקול. אבל להרז"ה אין צריך שתהא רגילה ומוחזקת למראות טהורים כדי שיקרא ספק שקול, דהוא ז"ל ס"ל שאין רוב הדמים של האשה טמאים (וממילא הוי ספק שקול). ואצ"ל להמהר"ח אור זרוע (סימן קיב) דס"ל רוב דמים שבאשה אינם מחמשה מראות הטמאים דהוי ספק שקול, ויותר מזה. וכן להתוס', כמו שכתבו בדעתם הנודע ביהודה תנינא (סוף סימן קיח) ובשו"ת ברכת יוסף לנדא (חלק יורה דעה סימן מח), כנ"ל במשמרת הטהרה (עמוד שנ).

ועוד י"ל דנקט בהכי, "שהיא רגילה ומוחזקת בכך", כיון שכ"כ הגאון מליובאוויטש הנ"ל, שכתב דה"נ יש ספק ספיקא, שמא מן הצדדים, ואת"ל מן המקור יש לומר שמראה טהור היה, כיון שרגילה לראות מראה טהור. והגאון הנ"ל ס"ל דבספק השני שיש לומר שמראה טהור היה הוא דוקא מפני שרגילה לראות מראות טהורים וזאת כיון דבעלמא ס"ל כהראב"ד שרוב דמים של האשה טמאים, ומ"מ בנידון דידן כאן שהוחזקה לראות מראות טהורים הוי ספק שקול. ומרן המחבר שליט"א בא לומר שאף שספיקו הראשון שמא מן הצדדים אינו ספק שקול, מ"מ כבר כתבנו לעיל, (עיין אות יח ואות לג) שמכיון שיש ספק אחר שהוא שקול גם הספק שאינו שקול שפיר מצטרף לספק ספיקא, ולשיטתו של הגאון הנ"ל הספק השני שמא מראה טהור היה הוא כאמור ספק שקול דוקא אם רגילה ומוחזקת למראות טהורים. ולכן נקט מרן המחבר שליט"א בלשונו שהיא רגילה ומוחזקת בכך לראות מראות טהורים. וראשון נראה עיקר.

מה. עמוד שנג. (משמרת הטהרה). לאחר שפלפל בארוכה (עמוד שמז - שנג) בדברי הפוסקים, במי שהוחזקה שלש פעמים או יותר שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור, והיא בודקת עצמה ונמצא מראה טהור אם צריכה לבדוק יותר את עצמה תיכף ומיד בכל פעם, או שיש לתלות שהיה מראה טהור, והעלה שמן הדין אין צריכה לבדוק יותר את עצמה בכל פעם שמרגשת כן, אלא יש לתלות שהיה מראה טהור. אחר כל זאת סיים עלה, דהגאון רבי צדוק הכהן מלובלין כתב בשו"ת תפארת צבי חלק ב' (סימן א') שאם לובשת מכנסים ובהם בגד פשתן או צמר גפן שנדחק לאותו מקום נחשב הדבר לבדיקה תמידית, והובא בדרכי תשובה (סימן קצ סוף ס"ק כא). ושלכן בזמנינו שלובשות מכנסים דחוקים לגוף אינן צריכות לבדוק בכל פעם שמרגישות כיון שאפשר שיתברר על ידי כך אם ראתה מראה טהור או טמא, ושכ"כ בספר בדי השולחן (סימן קץ ס"ק כב). ע"ש. ע"כ.

נ"ב. [מה שכתב מרן המחבר שליט"א שכ"כ בספר בדי השולחן (סימן קצ ס"ק כב) הוא ט"ס וצ"ל (סימן קפח ס"ק כב). ופשוט דאגב שיטפיה כתב כן. משום דגם בסימן קצ מיירי באותו ענין של הרגשת פתיחת פי המקור].

וברור הדבר שגם אם לא מצאה שום מראה בבגד הדחוק לאותו מקום דטהורה, דתלינן במראה טהור שנימוח, וכפי חזקתה. שהרי מוחזקת היא שלש פעמים או יותר שבכל פעם שמרגישה פתיחת פי המקור והיא בודקת עצמה נמצא מראה טהור. ואצ"ל שאם בדקה את הבגד הסמוך לבשר לאחר ההרגשה כל כך זמן, עד שיכולה לתלות שיצאה ממנה ליחה לבנה ונתייבשה בחלוק שלה שטהורה היא. שבזה גם אם לא הוחזקה בג"פ למראות טהורים אחר הרגשת פתיחת פי המקור, תלינן בהכי כמבואר במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שמא). וכל שכן הוא בנידון דידן, שכבר הוחזקה שלש פעמים או יותר שבכל פעם שהיא מרגישה פתיחת פי המקור ובודקת עצמה נמצא מראה טהור. ואכן ראיתי בספר בדי השלחן בציונים (סימן קפח ס"ק נה) שכתב וז"ל: ואם אינה מוצאת עליו לא מראה טהור ולא מראה טמא היא טהורה זולת אם אירע כן אחר הזמן שרגילה לראות בו שאז יש להסתפק בדינה וכדלעיל. עכ"ל. ויעוי' בבדי השלחן (שם ס"ק כב) שטעם הדבר הוא כמו שכתבנו שמעמידין אותה על חזקתה שנפתח פי מקורה למראות טהורים. אא"כ אירע כן אחר הזמן שרגילה לראות בו שאז הורע חזקתה ולכן אז יש להסתפק בדינה, כמו שעלה ונסתפק בזה שם בביאורים ד"ה טהורה. יעוי"ש. ומ"מ לעיל (אות לו) עמדנו על מה שכתב הרב בדי השלחן בביאורים הנ"ל. וכתבנו בס"ד שנראה שאף ביום

וסתה, וכן לאחר הזמן שרגילה לראות בו יש להקל מעיקר הדין, וכדברי התפארת צבי שהובא בביאורים שם, והמחמיר תע"ב. ע"ש. (לעיל אות לו).

מו. עמוד שנז. (משמרת הטהרה). בדין אשה שהרגישה שנפתח מקורה שלא בשעת וסתה, ובדקה מיד בעד או בחלוק שאינו בדוק, ומצאה עליו מראה טהור ובצידו או בתוכו מראה טמא פחות מכגריס. הביא מרן המחבר שליט"א שיש אוסרים מפני שחוששים שמא ההרגשה היתה למראה דם טמא, ואפילו בטיפת דם כחרדל אסורה, ויש מתירים שתולים ההרגשה במראה הטהור ואת המראה הטמא יש לתלות במאכולת כיון שהוא פחות מכגריס. והעלה שהלכה כדברי המתירים ואפילו בתוך שבעה נקיים יש להקל, ושבהרגשת זיבת דבר לח יש להקל בפשיטות. יעוי"ש. (עמוד שנו - שסב).

ובמשמרת הטהרה הנ"ל (עמוד שנז) ביאר מרן המחבר שליט"א שאע"פ שיש כאן ספק של תורה, שאפשר שההרגשה היתה לדם טמא, והרי דם לפנינו, מ"מ הואיל וההרגשה היא שלא בשעת וסתה שאז היא בחזקת מסולקת דמים, וכמו שכתבו הרמב"ן (נדה טו.), והר"ן (פרק ב' דשבועות), וכיוצא בזה כתב המהרש"א (כתובות ט.), והבית שמואל (סימן סח), דהא דתלינן בבוגרת בדם בתולים, משום דלא שכיח ראיית דם שלא בשעת וסתה. וכן כתב הגאון רבי יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק (חלק יורה דעה סימן יז אות ה'). לכן יש לתלות ההרגשה במראה טהור, ואת הדם יש לתלות במאכולת, כי יש להעמיד את האשה בחזקת טהרה. וכמו שכתב הרשב"א בתורת הבית (דף קפא ע"ב), דהיינו טעמא דתלינן במכה ואפילו בשעת וסתה, משום שאשה בחזקת טהרה עומדת. ע"כ.

נ"ב. הנה מדברי הרשב"א הללו מוכח שאפילו בשעת וסתה האשה בחזקת טהרה עומדת. ועיין לעיל (אות לו) דעל כן האשה שרגילה ומוחזקת למראות טהורים בפתיחת פי המקור, לפום דינא אית לן למימר שאפילו אם הרגישה פתיחת פי המקור ביום וסתה אינה צריכה לבדוק את עצמה ותלינן במראה טהור כפי חזקתה. ע"ש.

ומה דהכא תלינן ההרגשה במראה טהור ואת המראה הטמא תלינן במאכולת שלא בשעת וסתה דוקא, הנה לפי דברי הרשב"א הנ"ל שהאשה בחזקת טהרה עומדת אף ביום וסתה, א"כ לכאורה קשה דהוה לן למתלי כן (דהיינו ההרגשה במראה טהור והדם במאכולת), אף ביום וסתה. אבל פשוט דזה אינו ויש לחלק ביניהם טובא. והחילוק ברור ופשוט דהרשב"א מיירי דתלינן במכה [ולשיטתו תלינן אפילו במכה שאין ידוע שמוציאה דם כמבואר בב"י סימן קפז, ועיין לעיל (אות לו) מש"כ עוד בזה וצרף לכאן], ולכן יש לומר דהדם הנמצא הוא מהמכה. וזה לא שייך בנידון האשה שהרגישה הרגשת פתיחת פי המקור ומצאה מראה

טהור ובתוכו או בצידו מראה טמא, דאם קרה כן ביום וסתה י"ל דההרגשה היתה למראה הטמא וטמאה. דהא אין כאן מכה דנתלה בה. ומה גם דחזקה אורח בזמנו בא (נדה טז. סד:), ואע"פ שאינה חזקה גמורה (עיין לעיל אות לו). אבל אם קרה כן שלא ביום וסתה דאז היא בחזקת מסולקת דמים יש לתלות ההרגשה במראה טהור והדם במאכולת, ופשוט.

מז. עמוד שסא. (**משמרת הטהרה**). **בהרגישה זיבת דבר לח ומצאה מראה טהור ובתוכו או בצדו מראה טמא פחות מכגריס. הביא דברי החתם סופר** (**סימן קנ**) **דפשוט שאינה טמאה בפחות מכגריס, אלא דינה כשאר בדיקות עד שאינו בדוק.**

נ"ב. ומבואר עוד בדב"ק דלא רק אם מצאה כן על בגדה הוי דינה שאינה טמאה בפחות מכגריס, אלא גם אם בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לאחר שהרגישה הרגשת זיבת דבר לח ומצאה מראה טמא פחות מכגריס דינה שטהורה, ותלינן המראה הטמא בכך שאין העד בדוק. ועי' מש"כ בזה לעיל (אות ב') ע"ד מרן המחבר שליט"א. (ואם כשבדקה אחר הרגשת זיבת דבר לח, נמצא המראה הטמא שהוא פחות מכגריס כשעודנו לח, עי' להלן בסמוך (עמוד שסב), מש"כ בזה בשו"ת דברי מלכיאל חלק ג' (סימן סב) ומש"כ מרן המחבר שליט"א על זה. ועי' מש"כ בזה לקמן (אות מט). ע"ש . ואכמ"ל.).

מח. עמוד שסב. (**משמרת הטהרה**) **שיטה לא ואילך, בסוגרים. מבואר דלדידן הרגשת זיבת דבר לח לא חשיבה הרגשה. ונקטינן נמי שאף אם בודאי יצא מגופה צריך להיות יותר מכגריס.**

נ"ב. ועל דבר שאין מקבל טומאה כגון נייר וכיוצא בזה אף ביותר מכגריס טהורה, ואפילו שבודאי יצא מגופה, כיון דלא חשיבה הרגשה, וכדין כתמים בעלמא. ופשוט.

מט. עמוד שסב. (**שם**). **לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א דנקטינן נמי שאף אם בודאי יצא מגופה צריך להיות יותר מכגריס, כדברי המנחת יעקב, וההלכות קטנות, וסיעתם** (**כמבואר לעיל עמוד יא והלאה**), **כתב עוד, אם כן גם "כשבדקה" אחר הרגשת זיבת דבר לח אם הוא פחות מכגריס טהורה. ע"כ.**

נ"ב. פשוט שמה שכתב מרן המחבר שליט"א גם כשבדקה אחר הרגשת זיבת דבר לח, אם הוא פחות מכגריס טהורה, היינו שבדקה עצמה בחלוקה הוא הבגד הסמוך לבשר, שדינו כאינו בדוק, וראתה מראה טמא פחות מכגריס שהיא טהורה. ורצונו לומר שאפילו שהמראה הטמא לח, וברור שיצא מגופה עתה, בהרגשת זיבת דבר לח שקדמה לבדיקה. עם כל זאת כיון דקי"ל דהרגשת זיבת דבר לח לא חשיבא הרגשה, אף אם בודאי יצא מגופה צריך להיות יותר מכגריס. דמרן המחבר שליט"א קאי על דברי השו"ת דברי מלכיאל (סימן סב) בד"ה ואם, דמחמיר בזה דאם בודאי יצא מגופה כה"ג שהמראה לח

טמאה. ועל זה כתב רבינו שליט"א דלדידן טהורה, דתלינן המראה הטמא (שהוא פחות מכגריס) בהרגשת זיבת דבר לח, דלא חשיבא הרגשה. ופשוט דכן הדין אם בדקה את הבגד הלבן הסמוך לבשר בלבד ולא את עצמה, ומצאה מראה לח טמא פחות מכגריס. וכש"כ הוא. וכן אם קינחה בלבד בבגד הסמוך לבשר.

[ואף שאין צריך להאריך בזה יותר, מ"מ כיון שראיתי למקצת מהלומדים שנבוכים בזה אאריך בדברי הגם שאינם כ"כ מן הצורך. אבל אין ר"ל שבדקה בעד שאינו בדוק, ומצאה עליו מראה טמא כשהוא לח שתהיה טהורה. זה בודאי אינו. דבזה בודאי מראה לח זה שהוא טמא בא בבדיקה שבדקה עצמה כעת, כיון שהעד לא היה עליה בזמן הרגשת זיבת דבר לח, שנתלה המראה הטמא בהרגשת זיבת דבר לח. וכל שכן ואין צריך לומר שאין ר"ל שבדקה בעד הבדוק. דבאלו קי"ל דבדיקות עד הוי ספק הרגשה, שמא הרגשת העד קיהתה הרגשת יציאת הדם והוי ספק דאורייתא וטמאה אף בפחות מכגריס (לבד אם נתנה דעתה בשעת הבדיקה ואומרת ברי לי שלא הרגשתי ביציאת הדם), כמבואר לעיל בטהרת הבית (סימן א' סעיף ה'), ובמשמרת הטהרה שם (עמוד יח - כח). והובא לקמן בטה"ב (סימן ח' סעיף יב). וכן אין ר"ל שבדקה בבגד הסמוך לבשר לאחר זמן שהמראה הטמא (שהוא פחות מכגריס) כבר התייבש. דבזה כבר כתב לעיל מיניה דנקטינן להקל בו. וגם הגאון דברי מלכיאל הנ"ל מודה דנקטינן להקל בזה דתלינן המראה הטמא היה על חלוקה (בבגד הסמוך לבשר) מקודם, או שבא לאחר מכן בלא הרגשה.

ואגב, מש"כ הגאון דברי מלכיאל הנ"ל בסוף דבריו בפיסקא הנ"ל, "...ומוכח שעתה יצא ממנה". ר"ל בהרגשת זיבת דבר לח שקדמה לבדיקה. דגם הוא ז"ל מודה דלא אמרינן שיצא ממנה בבדיקה. דלענין זה הוי הבדיקה בחלוקה כדין עד שאינו בדוק די"ל דהמראה הטמא היה עליו קודם לבדיקה. ומש"כ שאין לתלות שהיה מקודם, כדין עד שאינו בדוק. ר"ל דאף דתלינן שהמראה הטמא היה קודם לבדיקה (כדין עד שאינו בדוק) מ"מ בנידון דידן אין להתיר בזה. כיון שקודם לבדיקה הרגישה זיבת דבר לח, והמראה הטמא הינו לח אז בודאי יצא מגופה, ולכן אין דינו כעד שאינו בדוק דעלמא דנימא שמראה זה היה קודם גם להרגשת זיבת דבר לח. ולכן לדעתו ז"ל יש לטמא בזה. ואמנם אנן נקטינן להקל וכנ"ל. (וכאמור הארכתי בזה קצת, הגם שהדברים ברורים, כדי שיתבאר יותר למקצת מהלומדים שנתקשו בזה)].

נ. עמוד תט. טהרת הבית (סימן ח' סעיף יב). כתב מרן המחבר שליט"א שבבדקה בעד הבדוק בעומק הרחם ומצאה דם על עד הבדיקה אע"פ שהיא אומרת שלא הרגישה ביציאת הדם מן המקור חוששים שמא הרגישה. וכסבורה היתה שהרגשת העד היא, והרי היא כספק טמאה מן התורה אפילו בטיפת דם כחרדל, ואפילו נראה הכתם בבגד צבעוני ובדבר שאינו מקבל טומאה, כגון "נייר צבעוני" וכיו"ב טמאה וכו'. יעוי"ש.

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א ודבר שאינו מקבל טומאה כגון נייר צבעוני וכו'. ומשמע לכאורה שדוקא נייר צבעוני אינו מקבל טומאה אבל נייר לבן מקבל טומאה (וכן ראיתי למי שחשב לומר כן). זה אינו, אלא גם נייר לבן אינו מקבל טומאה. עי' לעיל בטהרת הבית (סימן ח' סעיף יד) ובמשמרת הטהרה שם (עמוד תו - תז) דנייר לא מקבל טומאה, ולא חילק בין צבעוני ללבן. ולפי המבואר שם אין מקום לחלק בכך, וכל נייר אינו מקבל טומאה, כיעוי"ש. כן נראה לי ברור ופשוט לדעת מרן המחבר שליט"א. ונראה דאגב שיטפיה דבגד צבעוני אמרה לנייר צבעוני. ועוד נראה דאין לומר דלרבותא כתב כן, דאפילו הוי נייר שהוא דבר שאין מקבל טומאה וגם דהוי צבעוני בכל זאת כיון שהוא בבדיקה - טמאה. שאם כן הוא דלרבותא נקט לנייר צבעוני, הוה ליה לפרושי, דהרי יש בזה מקום לטעות דדוקא נייר צבעוני אינו מקבל טומאה, וזה אינו כאמור. וגם דלא מצינו מי מהפוסקים שדנו בדין הנייר שחילק בזה בין נייר לבן לנייר צבעוני. וכל מחלוקתם היא אי מיקרי דפנים חדשות באו לכאן וע"כ אין נייר מקבל טומאה, או שיש לדונם ממה שהיו עשויים ואם עשויים מבלאי בגדים וכיו"ב יש להחמיר. ומבואר מדבריהם, דהפוסקים המקילים בדין הנייר מקילים גם בנייר לבן, והפוסקים המחמירים ס"ל להחמיר גם בנייר צבעוני. ועל כן אין בזה רבותא דהוי נייר וגם צבעוני. ולכן נראה דראשון עיקר דאגב שיטפיה דבגד צבעוני אמרה לנייר צבעוני.

ומכל מקום איך שלא יהיה, מה שיש לציין הוא שגם בנייר לבן דינא הכי שאינו מקבל טומאה וכמתבאר מסתימת דברי מרן המחבר שליט"א שיש להקל בנייר, ולא חילק בין נייר לבן לנייר צבעוני. וכנ"ל בטהרת הבית (סימן ח' סעיף י'), ובמשמרת הטהרה שם (עמוד תו - תז) כאמור. (וכ"ה במשמרת הטהרה, ריש עמ' כח). וממילא גם בעניינו הדין הוא שאם בדקה בנייר לבן, אע"פ שאינו מקבל טומאה דינה שטמאה. ואגב אבוא אעירה שעדיף יותר שלא להשתמש בנייר אדום או ורוד לקינוח, שפעמים שהנייר מתלחלח ונימוח ונשאר באותו מקום או בבגד הסמוך לבשר, וטועים לחשוב שבא מגופה ונכנסים לבית הספק, אם בבדיקה שבדקה עצמה בעד, או שנמצא על בגד לבן הסמוך לבשר יותר מכגריס מראה אדמומי. ואינו אלא מנייר זה.

נא. עמוד תלג. משמרת הטהרה. בענין אשה שמצאה כתם ואין לה במה לתלות הכתם ומסופקת אם דם הוא או צבע, דמדינא דגמרא (נדה סא:) היה עליה להעביר שבעה סממנים הידועים ואם עמד הכתם בעינו הרי זה צבע וטהורה, ואם עבר הצבע או כהה עינו הרי זה דם. ואם אינה מעבירה עליו הסממנים ההם טמאה מספק (ובזמן הזה שאין אנו בקיאים בהעברת סממנים אלו, י"א שטמאה מספק. וי"א שהואיל ואי אפשר

לברר הדבר, והוא ספק כתם ספק צבע, יש להקל בספק כתמים דרבנן. והעלה מרן המחבר שליט"א שכן עיקר להקל). והביא דברי מרן הב"י (סימן קצ) שהסכים לדברי הרב המגיד שגם לדעת הרמב"ם הדין כן שאם לא העבירה עליו שבעה סממנים ההם, טמאה מספק, ושכן הדין לכו"ע. ומיהו בהעביר הסממנים ועמד בעינו הרי זה צבע וטהורה. כ"כ הרמב"ם, הרשב"א, הראב"ד, והרב המגיד. אלא שלדעת הרמב"ן עדיין היא טמאה לבעלה. שלדעתו זה ששנינו העברת סממנים הוא לגבי טהרות, אבל לבעלה טמאה. ע"כ.

נ"ב. ולכאורה דברי הרמב"ן הנ"ל צריכים ביאור, שהרי מצינו שלבעלה קיל טפי מלטהרות כמבואר בגמ' (נדה יא.), ובש"ע (סימן קפו) לענין בדיקות שקודם ואחר תשמיש, כיעוי"ש. ואכן בחפשי האיר ה' עיני וראיתי לרבינו הפרישה (סימן קצ ס"ק מה) שעמד בזה, וכדי שיהיו דברי קדשו מצויים אותיום לפני הקורא היקר, הריני להביא דבריו, וז"ל: שלא הוזכרה בדיקת סמנין וכו'. וא"ת הא לעיל (סימן קפו) כתב רש"י באשה שאין לה וסת מחמירין לענין טהרות טפי מלבעלה, והכא מחמירינן טפי לבעלה מלטהרות. ויש לומר, דשאני לעיל דאיירי בבדיקה דקודם ואחר תשמיש, ע"ז הקילו בבעלה כדי שלא יהא לבו נוקפו. וכמ"ש שם ב"י בסוף הסימן דבדיקות אינו אלא חומרא, אבל מן הדין אין צריך בדיקה, לכך מחמירין טפי בטהרות, אבל הכא שריעותא לפנינו דהיינו הכתם, לכך מחמירין טפי בלבעלה שהוא בכרת. ועוד י"ל דלענין טהרות דאם החמירו לומר דלא יועילו העברת ז' סמנים היו מטמאים גם כן טהרות שעשתה למפרע מעת לעת, ומשום הכי הקילו לסמוך אהעברת ז' סמנים למפרע, ומש"ה סומכין עליהן גם כן להבא, (אלא דיש פלוגתא בזה אם טמאה למפרע מחמת כתם) משא"כ בלבעלה לא רצו להקל לסמוך עליהן לכתחילה. אבל לעיל בבדיקה לא רצו להחמיר בבעלה משום לבו נוקפו, אבל לענין טהרות דלא שייך האי טעמא הצריכו לבדוק ואם תמצא דם בבדיקתה הרי היא וטהרותיה טמאה מן הדין, ואם לא תמצא דם הרי לא תפסיד כלום בבדיקתה, וק"ל. שוב מצאתי שהב"י כתב בסימן קצא (על ענין אחר שכתבו הג"מ בשם ר"ח שס"ל דמחמירין יותר לגבי בעלה מלגבי טהרות כתב הב"י ע"ש עכ"ה), דלבעלה דיש כרת יש להחמיר טפי מבטהרות, והא דהחמירו לענין בדיקה בטהרות טפי מלבעלה, שאני התם משום דגזירת מעת לעת לא שייכא אלא בטהרות וכו'. ע"ש. עכ"ל.

נב. עמוד תמב. משמרת הטהרה. בדין אשה שנתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס, ונמצא עליה כתם כשיעור שני גריסים דינה שטהורה. כיון שיכולה לתלות שיעור גריס בדם שנתעסקה בו, וכגריס במאכולת. וזהו כדעת הרמב"ם (בפרק

ט' מהלכות איסורי ביאה הלכה כו) שפסק בבעיא דר' ירמיה (בנדה נט.) דלא איפשיטא דהוה לה ספיקא דרבנן ולקולא, וכמו שכתב הרב המגיד שם, ודלא כהרא"ש שהחמיר בזה. ויעוי"ע במשמרת הטהרה הנ"ל. ושם הביא דדעת האו"ז בסוף (סימן שמח) דבבעיא דלא איפשיטא בדרבנן אזלינן לחומרא. אלא שכבר מבואר בשו"ת יחוה דעת חלק ו' (סימן י' עמוד סב) שהרי"ף והרמב"ם ורוב הראשונים חולקים על זה וסבירא להו דאזלינן לקולא.

נ"ב. עי' במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שפו - שפז) שגם שם דובר מענין זה דבעיא דלא איפשיטא בדרבנן. ושם (עמוד שפז) כתב מרן המחבר שליט"א דהאו"ז סותר את עצמו, ואף שכתב בחלק א' (בסוף סימן שמח) כנ"ל, דבבעיא דלא איפשטיא אזלינן לחומרא, ואפילו בדרבנן. הנה בחלק ב' (סימן קמז) כתב דכל דלא איפשיט בש"ס דינו כדין תיקו דאיסורא בדרבנן לקולא, ובדאורייתא לחומרא, ודע שלא השווה מדותיו, ע"כ.

ואולם אעיקרא דמילתא קשיא לי, דהנה בדין כתם שנמצא על בשרה והוא ארוך ודק כרצועה לאורך הירך, או שהיה אורך הכתם לרוחב הירך, או שהיה עגול וחלול כטבעת, או שהוי טיפין טיפין ויש בהם כדי לצרפם לשיעור כגריס ועוד, הרי זו טמאה. כ"פ הרמב"ם (בפרק ט' מהלכות איסורי ביאה הלכה ט') והטור והש"ע (סימן קצ סעיף ט'). והמקור לזה בנדה (נח.) בעי ר' ירמיה כשיר מהו. [פירש רש"י רצועה בעיגול כצמיד] כשורה מהו. טיפין טיפין מהו. לרוחב ירכה מהו וכו', ונקטינן לחומרא. וכתב במשמרת הטהרה (עמוד שפו - שפז) דאף על גב שהבעיא של ר' ירמיה לא איפשיטא, ולכאורה הוי ספק דרבנן דאזלינן לקולא מ"מ הפוסקים פסקו לחומרא. וה"ט כמו שכתבו הראב"ד, והרשב"א, והמאירי, והרב המגיד, דשאני הכא שהש"ס רצה לפשוט מהברייתא לאיסורא, ואף דדחינן לה אשינויא לא סמכינן. ולכאורה קשה דמאי שנא הכא בעניננו בנתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגריס ונמצא עליה כתם כשיעור שני גריסים, שיכולה לתלות שיעור גריס בדם שנתעסקה בו וכגריס במאכולת. וה"נ הוי בעיא דר' ירמיה (בנדה נט.) דלא איפשיטא, ואף הכא רצה הש"ס לפשוט לאיסורא (דקאמר בגמ' תא שמע נתעסקה באדום אין תולה בה שחור, במועט אין תולה בו מרובה. היכי דמי לאו כי האי גוונא, וכו'. ע"ש), והכא סמכינן אשינויא (דמיירי שנתעסקה בכגריס ונמצא עליה שני גריסים ועוד, וקמ"ל דלא נימא שקול כגריס דם צפור ושדי בי מיצעי, זיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא. יעו"ש.), ומ"ש מהתם בבעיא דר' ירמיה כשיר מהו כשורה מהו וכו', ולא איפשיטא ולא סמכינן אשינויא. וא"כ צריך ביאור לדעת הרשב"א והטור והש"ע, דלכאורה סתרי אהדדי, וכנ"ל. וצל"ע. והיע"א.

נג. עמוד תמד. טהרת הבית. בענין שאין האשה טמאה משום כתם כשמצאה בחלוקה כתם יותר מכגריס. אלא אם היה בדוק לה קודם שלבשה אותו וראתה שהוא נקי מכל כתם. אבל אם אינו בדוק לה קודם שלבשתו ולבשה אותו בלא בדיקה ומצאה בו כתם אפילו יותר מכגריס טהורה וכו'.

נ"ב. אבל אם היה החלוק מכובס, ולקחה אותו ממקום שרגילים להצניע בגדים המכובסים, ארון בגדים וכיוצא בזה, אם נמצא עליו כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, טמאה. ואף שלא בדקה את החלוק לפני שלבשה אותו וראתה שאין בו כתם, מ"מ כיון שכובס והונח במקום מוצנע אין להקל בכתם שהוא יותר גדול מכגריס ועוד. וכן מתבאר ממש"כ במשמרת הטהרה לקמן (עמוד תמו). ע"ש.

נד. עמוד תמה. משמרת הטהרה. בענין הנ"ל (אות נג) בחלוק שאינו בדוק לה קודם שלבשה אותו, ולבשה אותו בלא בדיקה ומצאה בו כתם אפילו יותר מכגריס שטהורה. ולכאורה קשה ממש"כ מרן הש"ע (סעיף לו) וז"ל: בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה אפילו הניחתו שמור בתיבתה ומצאה עליו דם טמאה אם יש בו כגריס ועוד. ע"כ. והביא דברי הפוסקים שחילקו בזה בין חלוק שאינו בדוק לה לבין עד שאינו בדוק, ודלא כהט"ז. יעוי"ש. והביא מה שכתב הגרעק"א בחידושיו (סעיף לט), שדברי הט"ז תמוהים בזה, שאיך אפשר לומר שכל שלקחתו ממקום מוצנע נחשב לבדוק וטמאה, הרי הרשב"א מיקל אפילו בעד שלקחתו ממקום מוצנע ובדקה בו, ולא בדקתו מעולם שטהורה, ואפילו ביותר מכגריס, וכו'. יעוי"ש.

נ"ב. ונראה שהרשב"א מיירי בעד שלא כובס אע"פ שלקחתו ממקום מוצנע, וכפי שכתב שלא בדקתו מעולם. אבל בעד שכובס והונח בארון בגדים לא אמר כן. כנלע"ד פשוט. ושוב ראיתי שכן מתבאר מדברי הסד"ט (ס"ק סא) שכתב (בעניינו) על דברי הרשב"א הללו, דהתם מיירי בעד שלא היה בחזקת בדוק מעולם, מה שאין כן כתונת שהיתה פעם בחזקת בדוקה וכו', והובא במשמרת הטהרה לקמן (עמוד תמז). והרי זה כדברינו בס"ד. ועיין מש"כ לעיל בסמוך (אות נג).

נה. עמוד תמט. טהרת הבית. בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, אע"פ שהיה מונח במקום מוצנע בארון, ומצאה עליו כתם דם, ואינה יודעת אם הכתם היה על העד קודם שתבדוק עצמה או שמא הכתם הזה יצא מבדיקתה, אם היה הכתם יותר מכגריס טמאה, ואם היה פחות מכן הרי זו טהורה בין שהיה הכתם עגול בין שהיה משוך, שאנו תולין שהכתם היה בעד קודם שתבדוק עצמה. ע"כ.

נ"ב. וצ"ל שלא כובס העד קודם לכן. ועל כן אע"פ שהיה מונח במקום מוצנע בארון, הדין כנ"ל. אבל אם כובס קודם לכן והונח במקום מוצנע בארון ובדקה עצמה ומצאה עליו דם טמאה אף בפחות מכגריס, ואפילו בכל שהוא. מלבד אם נמצא על העד טיפות קטנות מאד כנקודות, והיא שלא בשעת וסתה ויש לה חזקת טהרה. עיין במשמרת הטהרה לעיל (עמוד לג) ובספר שיעורי שבט הלוי (עמוד י') ד"ה ולפעמים, וכן שם (בעמוד קצג). ונראה דמרן המחבר שליט"א לא כתב מזה שהעד כובס, כיון שאין דרך כ"כ לכבס העדים שאינם נקיים. (אלא זורקים אותם). ולכן כתב דין הכיבוס בחלוק דוקא (לעיל עמוד תמה). אבל אם בכל זאת כובס העד והונח בארון אזי הדין כנ"ל.

נו. עמוד תסג. טהרת הבית. שלש נשים שלבשו חלוק אחד שהיה בדוק זו אחר זו, ולא נבדק בינתיים, או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו, ואחר כך נמצא עליו כתם, כולן טמאות. ובלבד שיהיה הספסל מדבר המקבל טומאה וכו'. ע"ש.

נ"ב. כן הוא הדין כשבאו לישאל בבת אחת. אבל אם באו לישאל בזה אחר זה, הנה במשמרת הטהרה (סוף עמוד תסד) כתב שיש להקל בזה. ומ"מ סוף דבר העלה במשמרת הטהרה (עמוד תסז) שלהלכה נראה דבדין הנ"ל של שלש נשים שלבשו חלוק אחד, אף אם באו לישאל בזה אחר זה, ראוי להחמיר כדעת רוב האחרונים, ומכל מקום הרוצה להקל בזה אין מזניחים אותו, שיש לו על מה שיסמוך.

נז. עמוד תעו. (משמרת הטהרה). בדין המחזיר גרושתו מעוברת אם צריכה שבעה נקיים. הביא מרן המחבר שליט"א דברי המהריק"ש בזה בשו"ת אהלי יעקב (סימן קכה) שכתב, שאע"פ שהבית יוסף (סוף סימן קצב) כתב בשם הר"ש בן הרשב"ץ שמחזיר גרושתו צריכה שבעה נקיים. וכ"כ הרדב"ז בתשובה, שהדברים קל וחומר במחזיר גרושתו שהיא מכירה אותו יפה וזוכרת המעשים שבינו לבינה, שבודאי שיש לחוש שתבוא לידי חימוד, ולכן צריכה ז"נ, ואולם מ"מ מאחר שחכמי הרופאים כתבו שדרך המעוברות לתעב המשגל, יש לומר דלא מחמדא וכו'. וצירף עוד כמה טעמים להיתר, כיעוי"ש. אלא שבשו"ת הרדב"ז חלק ג' (סימן תכג) כתב אודות ראובן שבא על אשה פנויה ונתעברה ממנו ובא לכונסה בחופה וקידושין כדת משה וישראל, שהדבר ברור שצריכה ז"נ. שאף על פי שהיא מעוברת לא עדיפה מקטנה שלא הגיע זמנה לראות שצריכה ז"נ, ועוד שהרי כמה מעוברות רואות דם, ואם מפני שהיא רגילה בו, אדרבה מהאי טעמא יש לחוש יותר שתראה דם חימוד כיון שהיא מכירתו וזוכרת המעשים שבינו לבינה ומהרהרת בו וכו'. ומרן החיד"א בברכי יוסף בשיורי ברכה (סימן קצב ס"ק ז') העיר על המהריק"ש שלא הזכיר תשובה זו של הרדב"ז כלל, וכתב

הגם שיש לחלק קצת בין נידון הרדב"ז לנידונו דמיירי במחזיר גרושתו מעוברת וכו'. ע"כ.

נ"ב. ור"ל הגם דיש לחלק בין הנושא מעוברת שלו לבין מחזיר גרושתו מעוברת, כמו שכתב המהריק"ש, שדין מחזיר גרושתו לא נזכר בתלמוד כלל וזה אינו דומה לנושא המעוברת ממנו. ולכן י"ל דמהריק"ש לא מזכיר תשובת הרדב"ז חלק ג' (סימן תכג) בענין הנושא מעוברת שלו. עם כל זה היה לו להביאו. וזאת כיון ששאר הטעמים שכתב המהריק"ש שם להיתר במחזיר גרושתו שלא צריכה שבעה נקיים, שייכים גם בנושא מעוברת שלו. כן הם כוונת דברי קדשו של מרן החיד"א ז"ל. ומכל מקום קשה לי בדברי מרן החיד"א ז"ל שבכל זאת הליץ על המהריק"ש במה שכתב הגם דיש לחלק בין הנידונים מקצת טעמים שכתב שם המהריק"ש ואשר על כן לא הביא המהריק"ש דברי הרדב"ז בחלק ג' (סימן תכג) כנ"ל. דהנה מלבד ששאר הטעמים שכתב שם המהריק"ש להיתר שייכים גם בדין הבא לכנוס המעוברת ממנו, ואתה הראתה לדעת שהרדב"ז החמיר להצריך המעוברת ממנו שבעה נקיים, ואם כן הוה ליה למהריק"ש להזכירו בנידונו בדין המחזיר גרושתו. עוד בה דבמחזיר גרושתו איכא חימוד טפי מהנושא מעוברת שלו, שהרי המגורשת ממנו הסיחה דעתה ממנו לגמרי. מה שאין כן במעוברת ממנו שיש לה עוד תקוה שישאנה. ועוד, שבמחזיר גרושתו היא מכירה אותו יותר יפה, וזוכרת המעשים שבינו לבינה יותר מהנושא את המעוברת ממנו, ואיכא חימוד טפי. ובנושא את המעוברת ממנו כתב הרדב"ז, ואם מפני שהיא רגילה בו אדרבה מהאי טעמא יש לחוש יותר שתראה דם חימוד כיון שהיא מכירתו וזוכרת מעשים שבינו לבינה ומהרהרת בו. ע"כ. ולכן יש לחוש יותר לחימוד במחזיר גרושתו דוקא. ואם הרדב"ז ז"ל החמיר בנושא את המעוברת ממנו והצריך שתספור שבעה נקיים, כל שכן שיש להחמיר ולהצריך שבעה נקיים במחזיר גרושתו מעוברת. ואם כן, מה שכתב מרן החיד"א ז"ל אחר שהעיר על דברי המהריק"ש שלא הזכיר מתשובת הרדב"ז, הגם שיש לחלק קצת וכו', ומשמע שהיה קצת מקום "לדבר השמיטה", לפי האמור מתבאר שהן אמת שיש לחלק בין הנידונים אלא דאדרבה, מהחילוק ביניהם תתעצם הקושיא על דברי המהריק"ש שלא הביא דברי הרדב"ז הנ"ל. וצ"ע. והיע"א.

ושוב ראיתי סיעתא לדברי, שבהסיחה דעתה ממנו בבירור, יש חימוד טפי. והוא ממה שהביא מרן המחבר שליט"א בסמוך (עמוד תעז, ד"ה ועינא) דברי הגאון רבי שלמה קלוגר בספר מי נדה והרדב"ז בחלק ד' (סימן רסג). ומבואר בדבריהם כנ"ל. וגם רבינו שליט"א סיים עלה וכתב להדיא שהכל תלוי אם הסיחה דעתה ממנו או לא. יעוי"ש.

וגם קצת קשה לי במה שכתב מרן החיד"א ז"ל, שיש לחלק בין הנידונים מקצת "טעמים" שכתב המהריק"ש. והלא אין חילוק בין הנידונים רק בטעם אחד, שהוא כאמור שדין מחזיר גרושתו לא נזכר בתלמוד כלל. דהנה מטעם שכתב שמאחר וחכמי הרופאים כתבו שדרך המעוברת לתעב המשגל ולכן יש לומר דלא מחמדא הרי זה שייך בשני הנידונים. ומבואר בדברי הרדב"ז שגם במעוברת יש לחוש לדם חימוד, ולא סמך על דברי הרופאים. וכן הטעם שמעוברת מסולקת דמים, ואפילו אם היה לה וסת קבוע לא חוששת, והוא הדין שאין לחוש לדם חימוד. גם זה שייך בשני הנידונים, שהרי שתיהן מעוברות. וכן מה שצירף שאם אמרה ברי לי שלא ראיתי, וכן במה שכתב שאם נחמיר נפיק מינה חורבא שיש לחוש פן יתחרטו ולא ישלימו, אלו הדברים שייכים גם בנושא את המעוברת ממנו. והיע"א.

נח. עמוד תעז. טהרת הבית. איש ואשה שהיו חילוניים וחיו ביחד חיי אישות בלי חופה וקידושין, ואח"כ עברה עליהם רוח טהרה וחזרו בתשובה. וברצונם להתחתן בחופה וקידושין כדת משה וישראל. צריכה שבעה נקיים וטבילה, שכיון שבאו להנשא כדת יש לחוש לחימוד, ואפילו אם היתה האשה מעוברת ממנו צריכה שבעה נקיים וטבילה. ע"כ.

נ"ב. קצת קשה, דבלאו הכי נמי תיפוק ליה דבעינן שבעה נקיים וטבילה מדין נדה. ובדוחק צריך לומר דמיירי כששמרו דיני טהרה וטבילה כדת, ורק חיו בלתי חופה וקידושין. ודוחק. וצ"ע. ובהיות ספרי הקטן למראה עיני הג"ר יצחק יוסף שליט"א (כדי לקבל הסכמת מרן המחבר ר' אבהו שליט"א) כתב ע"ז בזה"ל: למה דוחק, זה האמת . ע"כ.

נט. עמוד תעז. משמרת הטהרה. הביא מרן המחבר שליט"א דברי הרדב"ז בחלק ד' (סימן רסג). שאם גירש את אשתו כדי לקיים שבועתו, והוא עתיד להחזירה, וגם היא יודעת וממתנת בכל יום שיחזירנה, תבועה ועומדת היא ודעתה עלויה, ואין כאן תביעה חדשה ואינה מהרהרת בו עד שתבוא לידי חימוד, ודומה למי שיש לו פת בסלו, וכו'. ובמשמרת הטהרה לעיל (עמוד תעו) הביא דברי הרדב"ז בחלק ג' (סימן תכג) אודות ראובן שבא על אשה פנויה ונתעברה ממנו ובא לכונסה בחופה ובקידושין כדת משה וישראל, שהדבר ברור שצריכה שבעה נקיים וכו'.

נ"ב. ופשוט שאין להקשות דלכאורה דברי הרדב"ז סתרי אהדדי, דהחילוק ברור שבמגרש את אשתו על מנת להחזירה והיא גם יודעת שכן הוא. אין כאן שום חימוד. מה שאין כן בנושא מעוברת שלו כדת משה וישראל, ופשוט. ומ"מ נושא גרושתו, שלא היה בדעתו להחזירה וגם היא הסיחה דעתה ממנו, יש לה יותר חימוד מנושא מעוברת

שלו. ואף ששתיהן צריכות שבעה נקיים. שבמעוברת שלו יש לה עדיין תקוה שישאנה משא"כ בגרושתו שהסיחה דעתה ממנו לגמרי. ופשוט. ועי"ע לעיל בסמוך (אות נז) מש"כ בזה.

ס. עמוד תקה. (משמרת הטהרה). בדין הבועל בעילת מצוה, אפילו אם בדקה לאחר מכן ולא מצאה דם היא טמאה. שמא יצא ממנה טיפת דם ונאבדה או שמא חיפה אותה שכבת זרע. במה דברים אמורים כשגמר ביאתו שהוא בהכנסת כל האבר בפנים, אבל אם לא גמר ביאתו בהכנסת כל האבר, אם בדקה ולא מצאה דם, מותר לבעול שנית. ובמשמרת הטהרה הנ"ל (עמוד תקה) העלה מדיוק נפלא בדברי הראשונים כמלאכים זיע"א שאפילו אם לא פלט שכבת זרע אסורה לו אם היה גמר ביאה.

נ"ב. ולכאורה נראה היה לומר דאפילו דגמר ביאתו בהכנסת כל האבר בפנים, כל שלא פלט שכבת זרע אינה אסורה לו, ומותר לו לבעול שנית.

דהנה לדברי הראב"ד בספר בעלי הנפש (עמוד כט) ורוב הרבנים שהביא הרוקח (סימן שיז עמוד קצו), אינה טמאה אלא אם כן ראתה דם בשעת בעילה (שאי אפשר בלא צחצוחי זיבה). אבל אם לא מצאה דם, אפילו גמר ביאתו ואפילו גם אם פלט שכבת זרע אינה טמאה ומותרת לו. והביא דבריהם מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לעיל (עמוד תקב), וכתב על דבריהם שנראה טעמם משום שכיון שדם בתולים דרבנן לא חיישינן לשמא נאבד הדם או שחיפהו שכבת זרע. אי נמי משום דאמרינן ספק ספיקא, שמא באמת לא היה דם כלל, ואם תמצא לומר שהיה דם ונאבד או חיפוהו שכבת זרע שמא לא בא עמו דם מן המקור. וכתב שם מרן המחבר שליט"א אע"פ שלהלכה בודאי שהעיקר להחמיר וכמו שכתבו כל הראשונים הנ"ל (האשכול, הרשב"א, הרמב"ן, המאירי, הרא"ש, והר"ן). ובהגהות מיימוני (פרק יא מהלכות איסורי ביאה אות ג') הביא דברי הראב"ד להקל, וכתב שרש"י פסק להחמיר, ושכן דעת המהר"ם, וכן פסקו הטור ומרן הש"ע (סימן קצג), על כל פנים מידי מחלוקת לא יצאנו והיכא דלא גמר ביאתו מיהא יש להקל, וכמו שכתב הרמ"א בהגהה (סימן קצג) שנהגו להקל אם לא גמר ביאתו. וכ"כ הב"ח. ולכאורה י"ל כן גם בגמר ביאתו ולא פלט שכבת זרע. דעל כל פנים מידי מחלוקת לא יצאנו (דלהראב"ד ודעימיה בלא מצאה דם אפילו בפלט שכבת זרע יש להקל, וכנ"ל), ובלא הוציא זרע מיהא יש להקל. וכן כתב עוד מרן המחבר שליט"א בהערה (עמוד תקג), שכיון שעיקר איסור דם בתולים מדרבנן, ויש מקילים בלא ראתה דם, בהערה (דהיינו שלא גמר ביאתו) יש להקל. וגם כעין מה שכתב בשו"ת מאורי אש (חלק יור"ד סימן סו) שהקולא של הרמ"א היא מפני שהסתמך על דעת המקילים בלא ראתה דם. והכא נמי דכוותיה.

ואולם נראה שאין לומר כן, ויש לחלק בזה טובא. דשאני הכנסת כל האבר ואפילו לא פלט שכבת זרע, דבזה יותר י"ל דהוה טיפת דם ונאבד מאשר לא גמר ביאתו בהכנסת כל האבר ואפילו פלט שכבת זרע. דהא בהכנסת כל האבר יש חששא גדולה יותר שהיתה טיפת דם ונאבדה דשמא היו הבתולים בעומק יותר והרי הכניס כל האבר, משא"כ כשלא הכניס כל האבר י"ל דשמא עוד לא פגע בבתולים. וגם י"ל עוד דבהכנסת כל האבר יש לחוש יותר לשמא יצא טיפת דם מן המקור (שמחמת כן החמירו לטמא האשה לאחר ביאה ראשונה, כידוע).

אלא שמדברי הפרישה (סימן קצג ס"ק ה'), והט"ז (שם ס"ק ג'), והמנחת יעקב בתורת השלמים (שם ס"ק א'), מבואר יוצא שאם לא פלט שכבת זרע עדיין מותרת היא לו, אע"פ שגמר ביאתו בהכנסת כל האבר. דהנה הפרישה הנ"ל העיר ממה שכתב הטור לעיל (סימן קצב) בדין תבעוה להנשא ונתפייסה, שצריכה לישב שבעה נקיים, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה בו, ואם כן למה הוצרכו לומר בדם בתולים שמא חיפהו שכבת זרע, ותירץ דשאני דם בתולים שהוא קרוב לצד חוץ, ואם כן למה לא מצאתו בבדיקה, לפיכך צריך לומר שמא חיפהו שכבת זרע. מה שאין כן לעיל בתבעוה לינשא דהחשש הוא משום דם ראיה שהוא מן המקור שהוא בפנים ולא יצא כל כך לחוץ ולכן אפשר בלי שום טעם, ולא מצאוהו בבדיקה משום שהוא לצד פנים, ועוד יש לחלק דשאני התם הואיל שהוא מחמת חימוד אין יוצא כל כך לחוץ כמו הכא. עכ"ל. וגם הט"ז (שם ס"ק ג') עמד בזה וכתב ליישב, דשאני התם שהיא הולכת אנא ואנה ולא שייך לבקש באיזה מקום אם יצא ממנה דם, מה שאין כן כאן שהיא שוכבת במטה ואפשר לבדוק ולראות אם יש דם בסדין שתחתיה, ולכן הוצרכו לומר שמא חיפהו שכבת זרע. ע"כ. וכן גם המנחת יעקב בתורת השלמים (שם) עמד בזה, וכתב ליישב, שמשום שבדם בתולים יש ספק ספיקא להקל, שמא לא ראתה דם כלל, ואת"ל ראתה שמא דם בתולים בלבד הוא, לכך צריך לבקש טעם וחששא גדולה להחמיר שמא חיפהו שכבת זרע. ע"כ. ומדברי קדשם מבואר יוצא שאם לא פלט שכבת זרע, עדיין מותרת היא לו. אע"פ שגמר ביאתו בהכנסת כל האבר. דהא תלו דבריהם בדין דם בתולים בחששא דשמא חיפהו שכבת זרע ולא הזכירו מענין שמא נאבד.

ברם בקושטא, הנה לאחר שהביא דבריהם מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה הנ"ל (עמוד תקה), כתב לדייק שלפי מה שכתבו הראשונים ז"ל בלשונם הטהור דהחשש הוא שמא חיפהו שכבת זרע "או נאבד", מבואר שגם אם לא פלט שכבת זרע, אם גמר ביאתו יש לחוש שמא היתה טיפת דם "ונאבדה". שכ"כ האשכול (עמוד קיא. ובדפוס שלפני עמוד

111, והיינו הך) שאפילו בדקה עצמה ולא מצאה דם אמרינן טיפת דם היתה וחיפה אותה שכבת זרע, "או אבדה". וכדבריו מבואר בדברי הרשב"א בתורת הבית שער הפרישה דחיישינן "שמא נאבד", א"נ שמא חיפה אותו שכבת זרע. וכן הוא בחידושיו לנדה (סה:). וכן כתב הרמב"ן בהלכות נדה (פרק ג' הלכה י'). וכן כתבו המאירי נדה (עמוד רפב. ובדפוס שלפני הוא בעמוד רצא סוף טור ב'). והרא"ש (ריש פרק תינוקת סימן א'). והר"ן בפרק ב' דשבועות. וכן הוא בחידושי הר"ן נדה (סה:). ולכן אפילו אם לא פלט שכבת זרע אסורה לו אם היה גמר ביאה. ע"כ.

והנה ז"ל הרמב"ן הנ"ל (בהלכות נדה פרק ג' הלכה י'): אפילו לא ראתה דם בתולים אין אומרים שמא הטה ועדיין בתוליה קיימין שאין ההטיה מצויה, אלא הואיל ובעל חוששין שמא ראתה דם טיפה כחרדל "ואבדה" לפיכך גומר ביאתו ופורש ממנה וכו'. ע"כ. הנה לא הזכיר מהחששא דשמא חיפהו שכבת זרע רק דשמא ראתה דם טיפה כחרדל "ואבדה". ולפ"ז אף שאפשר להעמיס בדעתו ז"ל דמה שכתב נאבד ר"ל ע"י שחיפהו שכבת זרע, מכל מקום בדברי שאר הראשונים הנ"ל זיע"א אי אפשר לומר כן. דהא בהדיא לחלק יצאו. שמא חיפהו שכבת זרע "או נאבד".

וגם נראה דאי אפשר לומר לשיטת הפרישה, הט"ז, והמנחת יעקב הנ"ל, שלדעתם החשש הוא שמא חיפהו שכבת זרע דוקא ולא חיישי לשמא נאבד, דאם כן דבריהם נסתרים מדברי הראשונים הנ"ל.

על כן נראה בס"ד שיש ליישב דבריהם לאידך גיסא. וי"ל דחדא מתרי טעמי נקטי. ולעולם אינהו נמי ס"ל דחיישינן נמי לשמא נאבד, אלא דנקטו הטעם המצוי יותר והיותר עיקרי והוא שמא חיפהו שכבת זרע. וגם, כי בדרך כלל בגמר ביאה שהוא הכנסת כל האבר בפנים, לא ימלט מלפלוט שכבת זרע. ובפרט חתן שמזגו חם וכו'. וכן נראה להוכיח בס"ד מדברי מרן הב"י ז"ל. דהנה רבינו הטור ז"ל כתב דאפילו בדקה ולא מצאה דם טמאה דשמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע. ע"כ. ולא הזכיר מהאי חששא דשמא נאבד. ולכאורה לא ס"ל. ואולם מרן הב"י הביא דברי רבינו הטור וכתב עליו וז"ל: וכן כתב הרא"ש בפרק התינוקת והרשב"א בתורת הבית דאפילו בעל ולא מצא דם כלל פורש ממנה. דכיון דרוב נשים יש להם דם בתולים שמא ראתה טיפת דם כחרדל ונאבד או חיפהו שכבת זרע וכו'. ע"כ. ומבואר מדבריהם דהחששא היא שמא חיפהו שכבת זרע "או נאבד". וכתב עוד שכ"כ גם הר"ן, והרמב"ן, (וכנ"ל כל זה מדברי קדשם ז"ל). והמרדכי (מסכת שבועות, הלכות נדה סימן תשלט) כתב וז"ל: ובועל בעילת מצוה ופורש דאי אפשר לחבורה בלא דם וכן מצאתי בקובץ של רבי מנחם הלוי וכדומה לי שמן הרוקח הועתק,

וז"ל: אם בעל ולא מצא דם אעפ"כ פורש, דאי אפשר לחבורה בלא דם אלא שכבת זרע חיפהו כדאמרינן פ"ק דכתובות (דף י.) גבי ר"ג שראו במים ומצא דם. וכו'. עכ"ל. ומדברי קדשו מבואר דחייש רק לשמא חיפהו שכבת זרע וכדברי רבינו הטור. והביאו מרן הב"י (בקיצור) בסוף דבריו כאן. והנה מרן הב"י לא יצא לחלק בין שיטת רבינו הטור והמרדכי שכתבו הטעם דשמא חיפהו שכבת זרע בלבד. לבין שיטת הרא"ש והרשב"א שכתבו שמא חיפהו שכבת זרע וגם או נאבד. לבין שיטת הרמב"ן שכתב או נאבד בלבד. ואדרבה כתב שכן כתבו גם הם. ובחדא מחתא מחתינהו. וגם בש"ע כתב מרן ז"ל רק שמא חיפהו שכבת זרע בלבד. וגם מרן הבא"ח ז"ל (ש"ש, פרשת צו סעיף יט) כתב רק דחוששין שמא יצא טיפת דם וחיפהו שכבת זרע. ולא הזכיר דחוששין שמא נאבד.

ולכן נראה כמו שכתבנו בס"ד שגם הפוסקים שכתבו שמא חיפהו שכבת זרע בלבד ולא הזכירו מהחשש שמא נאבד, אף אינהו ס"ל לחששא דשמא נאבד כמו שכתבו הראשונים הנ"ל, וכן מתבאר מתוך דברי מרן הב"י. אלא שתפסו כאמור הטעם המצוי יותר, והיותר העיקרי, שהוא שמא חיפהו שכתב זרע. וגם כי בדרך כלל בגמר ביאה, שהוא הכנסת כל האבר בפנים, לא ימלט מלפלוט שכבת זרע ובפרט חתן שמזגו חם וכו', וכנ"ל. כנלע"ד. והיע"א.

אלא שמ"מ תירווח לן על כל פנים שבספק גמר ביאתו (ולא מצאה דם כמובן) יש להקל. ומותר לו לבעול שנית. דמה דחיישינן לשמא נאבד הוא בגמר ביאה דוקא ולא ספק גמר ביאה. ואע"ג דמדברי השו"ת בית שלמה (חלק יורה דעה סוף סימן לו) לא משמע כן. שכתב דמעולם לא היקל בזה כדברי הרמ"א שמחלק בין הערה לגמר ביאה, וטעים טעמא משום שעתה קשה להבחין ביניהם לדעת בירור הדברים. ומשמע מזה שכיון שיש להסתפק אם גמר ביאה או היתה הערה בלבד, יש להחמיר. וכן משמע מדברי הערוך השלחן (סימן קצג ס"ק ט') שכתב דמי יוכל לדעת ולברר (שהיתה רק הערה).

מכל מקום נראה לענ"ד שבספק גמר ביאה יש להקל. דהנה לא מיבעיא לדעת הראב"ד בספר בעלי הנפש (עמוד כט), ורוב הרבנים שהביא הרוקח (סימן שיז עמוד רצו), דאפילו גמר ביאה וגם פלט שכבת זרע, כל שלא ראתה דם, מותרת. והיינו טעמא דבעיקר דינא הוי ספק ספיקא דשמא לא ראתה דם כלל, ואם תמצא לומר שמא היה דם ונאבד או חיפהו שכבת זרע, שמא לא בא עמו דם מן המקור. או משום דדם בתולים מדרבנן לא חיישינן לשמא נאבד הדם או חיפהו שכבת זרע. ואע"ג דלא קי"ל הכי והעיקר להחמיר וכנ"ל בריש אמיר, הנה כתב מרן המחבר שליט"א (במשמרת הטהרה עמוד תקב, וכנ"ל), דעל כל פנים מידי מחלוקת לא יצאנו והיכא דלא גמר ביאתו מיהא יש להקל ורק בגמר

ביאתו יש להחמיר. והכא נמי י"ל בספק גמר ביאה דגם כן דינא הכי דיש להקל, ורק בגמר ביאתו ודאי, יש להחמיר. ובלאו הכי איכא נמי ספק ספיקא כנ"ל, ובספק גמר ביאה הנה נוסף עוד ספק, ובפרט דהוי מידי דרבנן. ומה גם דחזי לאיצטרופי לזה עוד הספק בדברי רבינו הטור, והמרדכי, ומרן הש"ע, והפרישה, והט"ז, והמנחת יעקב, ומרן הבא"ח שכתבו רק החששא דשמא חיפהו שכתב זרע ולא הזכירו מהחששא דשמא נאבד. ואע"פ שכתבנו לעיל דנראה דאף הם ז"ל מודים לחששא דנאבד, מ"מ מידי ספק לא יצאנו לגמרי (ודילמא בדוקא נקטו לחששא זו של שמא חיפהו שכבת זרע בלבד ולא חיישי לשמא נאבד). ועוד נראה לענ"ד טעם כעיקר, דדוקא משום דקשה לדעת בירור הדברים, אם היה גמר ביאה אם לאו, היא הנותנת דהוי ספק דרבנן לקולא, או עכ"פ הוי ספק נוסף לספק ספיקא דאיכא בלאו הכי בעיקר הדין וכנ"ל. ופעמים רבות נדמה להו שכן היה. ובתוך עמי אנכי יושבת דכמה וכמה פעמים אמרו דהוי גמר ביאה ולאחר בירור קצר נתברר דבדדמי אמרי לה. ולכן כל שיש מקום לספק, ובדרך כלל כך הוא, יש להקל. כנלע"ד. והיע"א.

סא. עמוד תקח. (משמרת הטהרה). בדין בתולה שאחר ביאה ראשונה ראתה דם בתולים, או לאחר גמר ביאה אפילו לא ראתה דם, שצריכה לעשות הפסק בטהרה לאחר ארבעה ימים מיום שימושה, ותתחיל לספור שבעה נקיים מיום החמישי לשימושה. וכתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה הנ"ל וז"ל: מכל מקום אם יש לחוש שעל ידי המתנה זו יגיע הוסת שלה, יכולה לנהוג כמו שפסק מרן הש"ע (סימן קצו) "האשה ששימשה מיטתה ואחר כך ראתה דם ופסקה מיד, ורוצה לספור שבעה נקיים החל מיום מחרת ראייתה, תקנח יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד כדי להפליט כל הזרע, או תרחוץ במים חמים והם יפליטו כל הזרע. ע"כ. (וכן הוא בספר התרומה סימן צו, ובשו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סוף סימן תרלב. וכן הוא בהרא"ש ובטור). ואע"פ שהרמ"א בהגהה שם הביא להלכה דברי הסמ"ק שאין אנו בקיאים בזה, מ"מ בדם בתולים שבלאו הכי יש מחלוקת אם צריכה להמתין בכלל יש להקל בזה לכו"ע. ועיין בשו"ת פעולת צדיק (סימן לד) שהעיר על דברי הרמ"א, דלא שייך בקיאות בזה כלל. ושכן המנהג להקל. ע"ש. וכן פסק בשו"ת צרור הכסף (חיור"ד סימן יא). ע"ש. וכל שכן בנ"ד שעיקר דם בתולים מדרבנן, ולכן יש להורות שתשב באמבטיה עם מים חמים, ותקנח עצמה עד כמה שאפשר ותוכל להפסיק בטהרה מיד ולספור שבעה נקיים החל ממחרת, ועי"ע בשו"ת יבי"א חלק א' (חיור"ד סוף סימן טו). עכ"ל הטהור.

נ"ב. ומכל הני טעמי תריצי דכתב מרן המחבר שליט"א, נראה שיש להתיר על ידי שטיפה וקינוח לכל כלה באשר היא שתעשה כן, וגם אם אין לחוש שעל ידי המתנה זו יגיע הוסת שלה. דמלבד שדעת הרי"ף, והרמב"ן, והרשב"א, והראב"ד, והגאונים, והרמב"ם (לפי דברי הגה"מ, ושו"ת מהריק"ו, ובעל מרכבת משנה), דכולהו ס"ל דאין צריך לחוש לפליטת ש"ז בזה בדין הכלה (והובאו דבריהם במשמרת הטהרה עמוד תקז, ויעוי' שם עוד), עוד בה דמרן הש"ע (סימן קצו סעיף יג) התיר כן גם בנדה גמורה ומבלי צורך מיוחד דוקא. וא"כ ק"ו לדם בתולים דהוי מידי דרבנן. ובר מן דין י"ל שבכל ענין הוי צורך, שהחתן עדיין מזגו חם, ואין לך צורך גדול יותר מזה למנוע הרהורי עבירה הקשים מעבירה (יומא כט.). ובפרט בדור פרוץ, שהחומרא בו מביאה לידי קולא. (ובתוך עמי אנכי יושבת, דכמה חתנים וכלות שהחמירו שלא להפסיק בטהרה ע"י שטיפה וקינוח, ואח"כ נכשלו בחמורות יותר והתחרטו על כך שלא הפסיקו בטהרה ע"י שטיפה וקינוח. והוא רחום יכפר עון). וגם בשו"ת יבי"א חלק א' (סוף סימן טו) שציין לו במשמרת הטהרה הנ"ל, מבואר שדוקא במצרים נהגו שלא לסמוך ע"ז בנדה גמורה וכמו שכתב מהריק"ש, זולת אם יש צורך בדבר, כגון שיתקרב זמן טבילתה סמוך לוסתה, או כגון שבעלה נוסע למרחקים ועוד כיו"ב. ע"ש. ומינה דבשאר מקומות, אפילו בנדה גמורה ואפילו בלא צורך מיוחד דוקא, יש להקל. וא"כ כש"כ הוא לענין דם בתולים שרבים מן הפוסקים לא מצריכים המתנה כלל וכנ"ל. וגם דהוי מידי דרבנן, וגם שחתן מזגו חם ובפרט בזמנינו שהמתירנות גוברת והדור פרוץ, והחומרא בו מביאה לידי קולא, ולא ימלט עכ"פ מהרהורי עבירה הקשים מעבירה (יומא כט.), וכנ"ל. כנלע"ד.

וקצת קשה שמרן המחבר שליט"א כתב שאם יש לחוש שעל ידי המתנה יגיע הוסת שלה אזי יכולה להקל בשטיפה או בקינוח יפה. ולפי האמור בכל אופן אפשר להקל בכך. ויתירה מזאת נראה לענ"ד, דאדרבה נכון וראוי לנהוג כן כדי למנוע מכשול. ואף לאחינו האשכנזים היוצאים ביד רמ"א יש לומר כן. דלא כתב הרמ"א להחמיר בשטיפה או בקינוח, מחששא דלא בקיאים וכו', אלא בנדה גמורה, אבל לא בדם בתולים. וכן כתב רבינו שליט"א, שבדם בתולים שבלאו הכי יש מחלוקת אם צריכה להמתין כלל, יש להקל בזה לכולי עלמא. ואין צריך לומר שכן הדין לדידן בני ספרד שקבלנו הוראות מרן ז"ל, ככל אשר יאמר כי הוא זה, ואפילו מאה אחרונים חולקים עליו. וכמו שכתב הגאון רבי יוסף מולכו, בעל שלחן גבוה, בספרו שו"ת אהל יוסף (חלק יורה דעה סימן ל') וז"ל: שכיון שקבלנו הוראות מרן, הכי נקטינן, ואפילו כשהרמ"א ואלף פוסקים כמותו חולקים עליו, אנו בני ספרד בתר מרן גרירן, הן לקולא והן לחומרא. ע"כ. וכזאת וכיוצא

בזאת כתבו עוד רבים מן האחרונים כמובא בספרי רבינו שליט"א, וכמבואר פעמים רבות בכמה דוכתי, ומהם בפתיחה ליביע אומר חלק ה', ובשו"ת יחוה דעת חלק ה' (עמוד שיא - שטו). ושם קיבץ כעמיר גורנה דברי האחרונים בזה. ע"ש. ועי' עוד בספרי רבינו שליט"א בכמה דוכתי שגם אין המורה רשאי להורות אפילו להחמיר נגד הוראות מרן הש"ע להקל, אפילו אם רוב הפוסקים חולקים עליו. עי' למשל בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק יורה דעה סימן ג' אות יב). וכן מבואר עוד בספרי רבינו שליט"א שהנוטה מדברי מרן ימין ושמאל, הרי הוא כמזלזל בכבוד רבותיו. ופסקי מרן הש"ע הוקבעו כהלכה למשה מסיני, שאין בה מחלוקת כלל. ולכן אין להורות אפילו חומרא נגד מרן המיקל באותו ענין. עי' למשל בשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק יורה דעה סימן יא אות ה'), ובשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק אורח חיים סימן מג אות ז'. דק"נ סוף ע"א). ומבואר דלדידן ודאי לית דין צריך בשש כלל. שכאמור מרן ז"ל פסק להקל בזה אף בנדה גמורה, אם כן בדם בתולים מיהא בודאי יש להקל בכל אופן.

ומה גם דאעיקרא דמילתא בדין הפולטת ש"ז איכא בה כמה ספיקות וספקי ספיקות להקל אף בנדה גמורה כמבואר בשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק יורה דעה סימן טו, אות א'). דשמא כר"ת דס"ל דלא הויא רואה אלא דוקא בפולטת ש"ז דזב, דמשום צחצוחי זיבה שבו הוא שסותר (נדה כב.). ולכן דין פולטת ש"ז אינו אלא רק אם נבעלה לזב דוקא. אבל קרי בעלמא אפילו בבועלה לא הוי משום רואה, אלא משום נוגע ודייה כבועלה. ע"כ. והובא ברא"ש (נדה לג.), ובחידושי הרשב"א (נדה מב.). ושמא כהראב"ד ז"ל שסובר שלא אמרו פולטת ש"ז סותרת אלא לענין טהרות, אבל לבעלה אינה סותרת. והביא ראיה ממה שאמרו בגמרא (נדה לז.) דבר הגורם סותר וכו'. ע"כ. ובחידושי הרשב"א הנ"ל כתב שראיית הראב"ד ראיה גדולה היא. ע"ש. וכ"כ המאירי (נדה מב.) שראיית גדולי המפרשים (הראב"ד), היא ראיה חזקה הרבה להיתר. ע"ש. וכן נראה דעת המאירי (שם לג:). ע"ש. וכ"כ בחידושי הרמב"ן (שם מב.) שדברי הראב"ד מכריעין בטעמן שכל שאינו גורם אינו סותר, ושיש חולקין, אבל הרי"ף והגאונים ז"ל לא חששו לכתוב הדבר. וכ"כ הרשב"א שדעת הרי"ף והגאונים להקל, ממה שלא הביאוהו כלל. ע"ש. וכ"כ הר"ן בחידושיו (נדה מב.). ע"ש. וכ"כ הריב"ש בתשובות החדשות (סימן לד דף נא סע"ב). ע"ש. וכן הוא בשו"ת מהריק"ו החדשות (סימן מט עמוד רמו), שכתב שדעת הגאונים והרי"ף שאין הפולטת סותרת אלא לענין טהרות, ושגם הרמב"ם סובר כן. ע"ש. ושמא כהרמב"ן בהלכות נדה (פ"ב דין ט'), שאם הלכה ברגליה אין לחוש עוד לפליטת ש"ז, שבהליכתה כבר נפלט כל הש"ז. ואע"פ שיש מרבותינו הראשונים זיע"א, שחולקים על כל דעה

ודעה מהנ"ל, מ"מ הא איכא תלת ספיקי, שמא כר"ת, ושמא כהראב"ד ודעימיה, ושמא כהרמב"ן. כמבואר כל זה בשו"ת יביע אומר הנ"ל בנידונו שם, שדי להמתין ארבעה ימים קודם ההפסק בטהרה (ודעת הרמב"ן הובא שם, אות ג'). ומשם בארה. (ושם אות ד' כתב עוד דשמא הלכה כהרמב"ם, והבעל המאור, והאור זרוע, דדי בשלש עונות בלבד שלגירסתם כן הוא בגמרא (שבת פו:), ולפ"ז תוכל לפסוק בטהרה ביום השני לראייתה). ואכמ"ל.

וכעת (אחר כשנתיים מכותבי כל זאת), האיר וזרח ויצא לאור טהרת הבית חלק ב', ובמשמרת הטהרה (עמוד שצג - שצט) פלפל כיד ה' הטובה עליו בדין פולטת ש"ז, והביא כמובן הספיקות הנ"ל שבשו"ת יביע אומר ועוד, וכתב (שם עמוד תב) דעל אף כל הני ספיקי בודאי אין לנו לזוז מפסק מרן הש"ע (סימן קצו סעיף יא) שצריכה על כל פנים להמתין ארבעה ימים קודם ספירת שבעה נקיים, מ"מ הבו דלא להוסיף עלה להוסיף עוד ימים על ארבעת הימים לדידן שקיבלנו הוראות מרן. ע"כ. וכן י"ל בנדון דידן דעל אף כל הני ספיקי, בודאי אין לנו לזוז מפסק מרן הש"ע שצריכה על כל פנים להמתין ארבעה ימים קודם ספירת שבעה נקיים, מ"מ הבו דלא להוסיף עלה להחמיר בשטיפה וקינוח לפחות לדידן שקיבלנו הוראות מרן ז"ל. (וכמבואר לעיל בקיצור בענין קבלת הוראות מרן ז"ל).

ולפחות בנידון דכלה. דהא על אף שהחמיר מרן הש"ע להצריך המתנת ארבעה ימים למרות כל הני ספיקי מחד גיסא, הנה מאידך גיסא הלא פסק מרן (שם סעיף יג) להקל על ידי שטיפה או קינוח. והתם מיירי אפילו בנדה גמורה. ואפילו בזה שהיא נדה גמורה כתב להקל בשטיפה או בקינוח גם מבלי צורך מיוחד דוקא. אלא אם רוצה לספור מיום מחרת ראייתה תקנח יפה יפה וכו'. וא"כ כש"כ בנידוננו בדם בתולים דמידי דרבנן הוא, וכאמור לעיל שגם רבים מן הפוסקים לא מצריכים המתנה כלל בזה. א"כ הבו דלא להוסיף עלה שלא להתיר כן בשטיפה וקינוח אלא בצורך מסוים דוקא. אלא יש להתיר בזה לכתחילה ובכל אופן. וכאמור י"ל דאדרבה מן הנכון להורות שיעשו כן, כדי למנוע מכשול, וכנ"ל.

ברם בקושטא, אין צריך גם לזה האחרון (דנלמד להיתר שטיפה ממה דנקטינן כדברי מרן להמתין ארבעה ימים קודם ספירת שבעה נקיים וכנ"ל).דהנה אנכי הרואה דלקמן (עמוד תלג. סימן יג סעיף טז) כתב מרן המחבר שליט"א להקל ע"י קינוח יפה במוך, או רחיצה יפה כגון באמבטיה (ועל הצד היותר טוב תעשה שניהם יחד), אפילו בנדה גמורה ומבלי צורך מיוחד דוקא וכדעת מרן הש"ע (סימן קצו סעיף יג). ומינה דכל שכן לנידון דידן דיש להקל בזה בכל כלה ומבלי צורך מסוים דוקא. וכמו שכתבנו בס"ד. אתה הראתה לדעת, שגם מרן המחבר שליט"א סבירא ליה הכי, וכדברינו בס"ד, שלאחר בעילת מצוה תקנח יפה

יפה אותו מקום במוך או בבגד כדי להפליט כל הזרע, או תרחוץ במים חמים והם יפליטו כל הזרע. (ולרווחא דמילתא תעשה גם קינוח בבגד וגם שטיפה, אם אפשר לה. ותע"ב). ומה שכתב כאן רבינו שליט"א דאם יש לחוש שעל ידי המתנה זו יגיע הוסת שלה, י"ל (בדוחק קצת) שלאו דוקא קאמר, או נימא דמשנה אחרונה עיקר. ואיך שלא יהיה, העיקר הוא שגם דעת רבינו שליט"א, דכל כלה יכולה להקל בכך לרחוץ בחמין או לקנח יפה. ושניהם כאחד טובים ותע"ב.

וגם זכתה עין לראות במשמרת הטהרה אשר בטהרת הבית חלק ב' (עמוד תה), שהביא דברי הגאון רבי פתחיה בירדוגו בשו"ת נופת צופים (חלק יורה דעה סוף סימן טז) שכתב, ובשמים עדי כי לדעתי כל המחמירים להני נשי דידן בעניני נדה באותן חומרות שכתב הרמ"א ביורה דעה (סימן קצו), על כולם אני אומר שחומרא דאתי לידי קולא היא, שגורמים מכשולות להמון העם. ובפרט לבחורים שעומדים בתוקף חום מזגם הסוער, שיבואו לפרוץ גדר ולהגיע לאיסור כרת. ועכ"פ מידי הרהור לא יצאו, ולא דיינו חומרות ודקדוקי סופרים וגדריהם וסייגיהם שגזרו חז"ל, אלא שבאים הם להחמיר ולאסור את המותר, ולגרום להוריד את בני ישראל לבאר שחת, ע"י ריבוי החומרות שהחמירו וכו'. ע"ש. ש"י מד"ן (שפתיים ישק, משיב דברים נכוחים). וששתי על דבריו כמוצא שלל רב. וברוך שזכיתי לכוין לדעתו דעת עליון. וגם מרן המחבר שליט"א סיים עלה, ישמע חכם ויוסף לקח. ע"ש. וב"ה שגם זה כדברינו בס"ד. [ובזה תשובה מוצאת לאותו דיין ולשאר החכמים הי"ו, שרוח אחרת היתה עמם כשהורתי כן (בשנת תשמ"ו) לענין דם בתולים לחתן בעל תשובה (שהיה בבירא עמיקתא וחזר בתשובה רק כמה חדשים) שראוי שכן יעשו לאחר בעילת מצוה. ואז עדיין לא זכינו לאורו של טהרת הבית. וב"ה שלא טעינו בדבר הלכה, כן יעזרנו על דבר כבוד שמו כל הימים אמן]. ואכמ"ל.

סב. עמוד תקיא. משמרת הטהרה. בענין שאם הביאה הראשונה היתה בגמר ביאה, ובביאה השניה לא ראתה דם, ואח"כ נמצא כתם על הסדין, אם אין בו כגריס ועוד, טהורה, אע"פ שהרגישה קצת כאב וצער בעת תשמיש, שיש לתלות הכתם במאכולת וכיוצא בזה. וכן אם נמצא על בגד צבעוני, אפילו הוא יותר מכגריס ועוד, יש להקל. ואם נמצא הכתם על הסדין שתחתיה, מיד לאחר הביאה השניה, יש להחמיר. ובמשמרת הטהרה הנ"ל (סוף אות ה') כתב עוד, ומ"מ נראה דבדיעבד אם לא בדקה כלל אחר ביאה שניה, והסדין איננו לפנינו, או שנתכבס, ואין לדעת אם היה דם בביאה שניה, אין להחמיר מספק, אפילו אם הרגישה צער וכאב כיון שיש לה חזקת טהרה. וגם ספק ספיקא להקל בדרבנן. וכן העלה בשו"ת מנחת יצחק חלק ה' (סימן סא). ע"ש.

נ"ב. והספק ספיקא הוא שמא לא היה דם, ואת"ל שהיה שמא היה דם בתולים בלבד (מבלי שנתערב בו דם המקור). ועי' לעיל (עמוד תקה) שספק ספיקא זה כתבוהו האשכול (עמוד קיא), והמנחת יעקב (סימן קצג). אלא שהם דיברו בביאה ראשונה ולכן כתב שם האשכול שיש להחמיר בזה. וכן המנחת יעקב תירץ בזה קושית הפרישה (שם, ס"ק ה') למה הוצרכו לומר בדם בתולים שמא חיפהו שכבת זרע. ע"ש. אבל בנידון דידן דמיירי בביאה שניה י"ל דלכו"ע מהני האי ספק ספיקא. ושו"ר במנחת יצחק חלק ה' (סימן סא) שציין לו מרן המחבר שליט"א, שכתב דבביאה שניה א"צ לבדוק משום דיש ספק ספיקא בדאורייתא וספק אחד בדרבנן. שמא לא ראתה ושמא דם בתולים. וגם יש לה חזקת טהרה. ומ"מ צריכה לבדוק הסדין, אבל בדיעבד שאין הסדין לפנינו בודאי יש להקל מטעם ספק ספיקא וחזקת טהרה, כנ"ל.

סג. עמוד לא. טהרת הבית הקצר. סימן ה' סעיף לה, בסופו. (עמ' לא).בענין אשה שראתה דם בשעת תשמיש פעם אחת שאף על פי שמותרת לחזור ולשמש עם בעלה אחר שתפסוק בטהרה ותספור שבעה נקיים ותטבול, מכל מקום צריכה לחוש לראייתה בשעת תשמיש לענין פרישה בעונת וסתה. ואם ראתה מחמת תשמיש דרך משל בליל טבילתה, צריכה לפרוש מבעלה בליל טבילה שלאחר מכן. ואם פרשה מבעלה בליל טבילתה שיגיע לאחר מכן ולא ראתה דם וסת באותו לילה, וגם בתשמיש שלאחר מכן לא ראתה דם, שוב אינם צריכה לפרוש מבעלה בליל טבילתה שיגיע לאחר מכן וכו', (**יעוי"ש עוד**). **ובמה דברים אמורים כשראתה דם בליל טבילתה בשעת תשמיש, אבל אם ראתה דם בליל טבילתה קודם תשמיש, או זמן מה לאחר תשמיש, אינה צריכה לפרוש מבעלה בליל טבילה שלאחר מכן. ע"כ.**

נ"ב. ופשוט שראתה דם זה בהרגשה, דאם לא כן, בלאו הכי אין בזה דין פרישה סמוך לוסת כמבואר בש"ע (סוף סימן קצ) דאין בכתמים משום וסת. יעוי"ש. אמנם ר"ל דאף שראתה בהרגשה ויש לה לפרוש בחדש הבא בשלשת החששות המקובלות שהן עונה בינונית, וסת ההפלגה ויום החודש כמבואר בסימן קפט, מ"מ בליל טבילתה א"צ לפרוש, (אא"כ חל אחד מזמני הפרישה הנ"ל בליל טבילתה שאז יש לפרוש מסיבת אותו החשש, אך לא מטעם שהוא ליל טבילה), משא"כ כשראתה מחמת תשמיש בליל טבילתה שאז צריכה לפרוש בליל הטבילה דוקא. ע"ש. וכן עי' עוד במה שכתבנו לבאר דין זה לעיל (אות כא) על דברי מרן המחבר שליט"א בטהרת הבית (עמוד רעג).

סד. עמוד לג-לד. טהרת הבית הקצר. סימן ה' סעיף מא. (עמוד לג - לד). בענין אשה שראתה מחמת תשמיש אך יש לה מכה באותו מקום, שתולה במכתה ואינה נאסרת

על בעלה. אך מכל מקום אם ראתה דם בהרגשה שלא בשעת תשמיש והוא עונת וסתה הרי היא טמאה וצריכה לפסוק בטהרה ולספור שבעה נקיים ולטבול. וכן הדין באשה שאין לה וסת קבוע וראתה בהרגשה בעונה בינונית שהיא טמאה אפילו אם יודעת שמכתה מוציאה דם, וצריכה הפסק טהרה ושבעה נקיים וטבילה בלא ברכה.

נ"ב. רק נדגיש שדוקא בראתה בעונה בינונית דינא הכי שטמאה, זו שאין לה וסת קבוע, וכמש"כ הגאון בן מרן המחבר שליט"א, אבל אם ראתה ביום החדש או בוסת ההפלגה אינה טמאה, ואפילו שראתה בהרגשה. ועי' מש"כ לבאר דין זה לעיל (אות כ') ע"ד מרן המחבר שליט"א בטה"ב (עמוד רמט).

סה. עמוד לד. טהרת הבית הקצר. סימן ה' סעיף מב. (עמוד לד). בדין הנ"ל. באשה שיש לה מכה באותו מקום וראתה דם. אם אירע כן שלא בעונת וסתה (או שלא בעונה בינונית) אפילו אם ראתה הדם בהרגשת זעזוע הגוף תולה דם זה בדם מכתה והרי היא טהורה. ובלבד שיודעת בודאות שמכתה מוציאה דם, וכו'. (יעוי"ש עוד).

נ"ב. רק נדגיש כנ"ל שאפילו אם אירע כן בעונת הפרישה של היום בחודש או בעונת הפרישה של וסת ההפלגה, ג"כ דינה כמי שלא ארע לה כן בעונת וסתה. ואפילו ראתה בהרגשה תולה במכתה והרי היא טהורה אם יודעת בודאות שמכתה מוציאה דם. וכנ"ל (אות סד) בסמוך.

סו. עמוד לד. טהרת הבית הקצר. סימן ה' סעיף מג. (עמוד לד). בדין האשה הנ"ל שיש לה מכה באותו מקום. ובדקה עצמה בעד ומצאה דם. אם יודעת בודאות דמכתה מוציאה דם תולה בה אף אם אירע כן בעונת וסתה הקבוע, או אם אירע כן בעונה בינונית לבעלת וסת שאינו קבוע. אולם אם אינה יודעת בודאות שמכתה מוציאה דם וראתה דם בבדיקת עד בעונת וסתה הרי היא טמאה מספק וצריכה הפסק בטהרה ושבעה נקיים וטבילה בלי ברכה.

נ"ב. בזו שאינה יודעת בודאות שמכתה מוציאה דם וראתה דם בבדיקת עד בעונת וסתה שטמאה מספק, זהו גם כן דוקא שראתה כן בעונת וסתה הקבוע או בעונה בינונית לבעלת וסת שאינו קבוע. ואולם אם אירע לה כן שראתה דם בבדיקת עד בעונת הפרישה של היום בחודש או עונת הפרישה של וסת ההפלגה, הרי דינה כמי שאירע לה כן שלא בעונת וסתה, שבזה אפילו שאינה יודעת בודאות שמכתה מוציאה דם טהורה היא בבדיקת עד שנמצא עליו דם. כמבואר במשמרת הטהרה (ריש עמוד רנב).

סז. עמוד מב. טהרת הבית הקצר. סימן ז' סעיף ב'. (עמוד מב). אשה שהרגישה זעזוע בגופה, או שהרגישה זיבת דבר לח, ובדקה עצמה ולא מצאה דבר הרי היא טהורה.

נ"ב. ואפילו הרגישה כן בעונת וסתה ג"כ היא טהורה. וכן מתבאר בהמשך הסעיף, שכתב שכן הדין גם באשה שנסתפקה בפתיחת פי המקור שטהורה היא, וכתב שאפילו שנסתפקה אם הרגישה שנפתח מקורה בעונת וסתה ובדקה עצמה ולא מצאה דבר ובסוף עונת הוסת בדקה עצמה שוב, (כדין כל אשה שצריכה לבדוק עצמה בסוף עונת הוסת) ולא מצאה דבר, הרי היא טהורה. ועי' במשמרת הטהרה עמוד שלט ד"ה ודע, שאין לחוש לספק הרגשה שלה של פתיחת פי המקור, אף על פי שהיה זה בשעת וסתה, משום שיש ספק ספיקא להקל. ע"ש. [וכתבנו לעיל (אות לה) על דברי מרן המחבר שליט"א, בעמוד שלט אשר במשמרת הטהרה הנ"ל, דאיכא בהא תלתא ספיקי, וספק ספיקא לאו דוקא. והם, שמא לא הרגישה, ואת"ל שהרגישה שמא לא ראתה, ואת"ל ראתה שמא מראה טהור היה. יעוי"ש עוד].

והכא נמי איכא ספק ספיקא. שמא הרגשת זעזוע הגוף משאר מקרים הוא ולא ראתה. דאע"פ שהרגשת זעזוע אברים היא הרגשה דאורייתא, זהו דוקא באופן שראתה דם ע"י הרגשה זו אבל אם בדקה ולא מצאה כלום, יש לתלות ההרגשה בשאר מקרים. ועיין עוד לעיל (אות ל') ובמשמרת הטהרה (עמוד של, ד"ה ומה). ואת"ל שראתה שמא מראה טהור היה. ועוד י"ל דהרגשת זעזוע איברים ובדקה ולא מצאה כלום שיש לתלות ההרגשה בשאר מקרים כאמור, קיל טפי מספק פתיחת פי המקור. וכש"כ בהרגשת זיבת דבר לח דקיל טפי מספק פתיחת פי המקור. ומינה דגם בהרגשת זעזוע איברים ובהרגשת זיבת דבר לח ובדקה ולא מצאה כלום דטהורה, ואף בעונת וסתה. מכל שכן מספק הרגשת פתיחת פי המקור.

סח. עמוד נט. טהרת הבית הקצר. סימן ט' סעיף ז'. (עמוד נט). איש ואשה שהיו חילוניים וחיו ביחד חיי אישות בלי חופה וקידושין. ואח"כ עברה עליהם רוח טהרה וחזרו בתשובה, וברצונם להנשא בחופה וקידושין כדת משה וישראל, צריכה הכלה שבעה נקיים וטבילה. שמכיון שבאו להנשא כדת, יש לחוש לחימוד. ואפילו אם היתה מעוברת ממנו צריכה שבעה נקיים וטבילה. ע"כ.

נ"ב. קצת קשה דבלאו הכי נמי תיפוק ליה דבעינן שבעה נקיים וטבילה מדין נדה. ובדוחק רב צריך לומר דמיירי כששמרו דיני טהרה וטבילה כדת ורק חיו בלתי חופה וקידושין. וצ"ע. (וכ"כ לעיל אות נח ע"ד מרן המחבר שליט"א בטהרת הבית סימן ט' סעיף ד' עמוד תעז). והיע"א.

סט. עמוד סד. טהרת הבית הקצר. סימן י' סעיף ו'. (עמוד סד). הכונס את הבתולה וראתה דם בתולים, או שגמר ביאתו אפילו לא ראתה דם בתולים, צריכה לעשות הפסק בטהרה לאחר ארבעה ימים מיום שימושה וכו'.

נ"ב. על מה שכתב או שגמר ביאתו אפילו לא ראתה דם. עי' מש"כ לעיל (אות ס') על דברי מרן המחבר שליט"א, שדוקא בגמר ביאתו בודאי, אזי דינא הכי שאפילו אם לא ראתה דם בתולים יש לחוש לשמא היתה טיפת דם ונאבדה. אבל בספק גמר ביאתו יש להקל. ע"ש.

ע. עמוד סה. טהרת הבית הקצר. סימן י' סעיף יד. (עמוד סה). אם לא הספיק החתן לבעול בעילת מצוה, ופירסה הכלה נדה. אם הם ישנים בדירה אחת צריכים שמירה. דהיינו שיהיו עמם בדירה נשים ואנשים, והוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. וכתב עוד (בסוגרם), וחמור דינם משאר דין יחוד שמותר לאשה להתייחד עם שני אנשים כשרים, וכו'.

נ"ב. מה שכתב הגאון שליט"א שבשאר דין יחוד מותר לאשה להתייחד עם שני אנשים כשרים, זהו דעת מור"ם ז"ל בש"ע אבהע"ז (סימן כב סעיף ה'), אבל דעת מרן הש"ע ז"ל אינו כן, אלא אפילו עם אנשים הרבה לא תתייחד. ע"ש.

חלק ב

עא. עמוד יד. (משמרת הטהרה). בענין יולדת שספרה שבעה נקיים וטבלה בתוך ימי טוהר, ובשעת תשמיש עם בעלה הרגישה שהיא רואה דם ואמרה לו נטמאתי. אם גם בזה הדין הוא שצריך לפרוש באבר מת ואסור לו לפרוש באבר חי שיציאתו הנאה לו כביאתו כמבואר בגמ' שבועות (יד:, יח.) ובטור וש"ע יור"ד סימן (קפה סעיף ד').

או י"ל דשאני הכא דדם טוהר הוא, ומדין התלמוד מותר גמור הוא, לכן עכ"פ יהיה רשאי לגמור ביאתו וכן לפרוש באבר חי. ונשא ונתן כיד ה' הטובה עליו (בפ"י) והביא הצדדים לכאן ולכאן, כיעוי"ש. (עמ' יג - יד). ובין השאר הביא שם (עמ' יד, לקראת סוף העמוד) דברי הגאון מהר"ש קלוגר בספר מי נדה (בקונטרס אחרון דף ז' עמ' ג'), שכתב שמלשון הרמ"א בהגהה שכתב שדם טוהר הוי כשאר כל דם לכל דבר, משמע דחשיב כדם ממש לכל דבר, ואילו היה מקום להקל בדם טוהר, היינו מקילים גם לענין שלא תצטרך להפסק טהרה, כמו שמקילים בדין הכלה קודם נישואיה שאינה צריכה הפסק בטהרה כמבואר בש"ע (סימן קצב) וכו'.

נ"ב. מה שכתב כמו שמקילים בדין הכלה קודם נישואיה שאינה צריכה הפסק בטהרה וכו'. מיירי בכלה שאינה בוגרת אלא קטנה שעדיין לא ראתה. דבגדולה דל חשש חימוד אכתי צריכה לבדוק ולהפסיק בטהרה משום ראייתה, כדין כל נדה. וכ"כ הסדרי טהרה

(סימן קצב). וכן מוכח עוד מדבריו (סימן קצו ס"ק כג). וכ"כ בשו"ת יבי"א חלק ה' (חיור"ד סימן יז אות ג'). ע"ש. וכ"ה בטה"ב ובמשמרת הטהרה ח"א (עמוד תעא - תעב).

עב. עמוד טו. טהרת הבית. (סימן יא סעיף ג'). יולדת שספרה שבעה נקיים וטבלה וחזרה וראתה דם בימי טוהר בתוך ארבעים יום ללידת זכר ושמונים יום ללידת נקיבה, פוסקת בטהרה וסופרת שבעה נקיים וטובלת בלא ברכה וכו'.

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א פוסקת בטהרה וכו', ולא כתב דתספור ארבעה ימים (או חמשה, לדעת מור"ם ז"ל) קודם ההפסק בטהרה כמבואר בש"ע סימן (קצו סעיף יא), הנה הוא מבואר כבר במשמרת הטהרה (סוף ס"ק הקודם בעמוד זה) ד"ה יולדת, דשם כתב מרן המחבר שליט"א דלפי מה שכתב האשכול שבכתם אינה צריכה להמתין כלל, וכן כתב בשו"ת בית דוד (סימן צו) בדעת מרן הש"ע, יש לומר שכל שכן בדם טוהר שהוא חומרת הגאונים. אולם לדעת הרמ"א שהחמיר גם בכתם צריכה להמתין חמשה ימים. ולכן כתב החתם סופר (סימן קנז) שצריכה להמתין חמשה ימים דזהו לדידהו דאזלי בתר הרמ"א. ואמנם כתב מרן המחבר שליט"א דלפי מה שכתב לעיל בסמוך שדין דם טוהר הוי בכלל חומרא דרבי זירא, היה נראה להחמיר גם בזה. וסיים מרן המחבר שליט"א דהנכון שקודם ההפסק בטהרה ביום שרואה דם טוהר תשב בתוך אמבטיה במים חמים ותקנח עצמה היטב ותספור שבעה נקיים מיד וכמו שכתב בש"ע (סימן קצו). ע"ש. [ולרגל המלאכה אשר לפני לבאר בס"ד דברי מרן המחבר שליט"א ציינתי גם לזה, כי ראיתי למי שנתקשה בזה היאך הדין לענין המתנת הימים שקודם ההפסק בטהרה, ולא זכר במה שנכתב במשמרת הטהרה שבאות הקודם].

עג. עמוד לז. (משמרת הטהרה, שיטה יד). ... מכל מקום הרי בנידון דידן לדעת המהר"י קולון, מנהג כזה שהרחיקו הרמב"ם שהוא מינות שנמשך ממנהגי הצדוקים, אפילו נהגו בו לגדר וסייג אין לו תוקף ויש לבטלו וכו'.

נ"ב. כן כתב המהר"י קולון בשורש קמד. והובא במשמרת הטהרה לעיל (עמוד כט). ע"ש. והוא בענין הנוהגים שהיולדת זכר אינה הולכת למקוה לטבול אלא עד אחר ארבעים יום ללידתה, והיולדת נקבה אינה הולכת למקוה לטבול אלא עד אחר שמונים יום ללידתה, ורק אז טובלות להטהר לבעליהן. האריך הרחיב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד כז - מו) להוכיח שהוא מנהג בטעות בחושבם שהתורה אוסרת את היולדת על בעלה עד מלאת ארבעים יום לזכר ושמונים יום לנקבה. ונמשכו בטעות אחר פירושי הקראים הכופרים בתורה שבעל פה וכו'. ואמנם אם נהגו כן, להרחקה ולסייג בעלמא (ולא שעושים כן משום שחושבים בטעות שכן הדין), הנה המהר"י קולון הנ"ל כתב בדעת הרמב"ם ז"ל

דס"ל שאפילו הכי שנהגו להרחקה וסייג אין לנהוג כן משום דחומרא דאתי לידי קולא היא, מאחר שהוא ממנהגי הצדוקים. ואולם מרן הב"י (סימן קצד) כתב שאינו נראה כן בעיניו לדעת הרמב"ם, אלא אם הוא משום הרחקה וסייג ואותו ציבור אינו פרוץ במנהגי הצדוקים אפשר לגדור להם גדר.

עד. עמוד נה. טהרת הבית. (**סימן יא סעיף ז'**). **אף על פי שאמרו חכמים אין פתיחת הקבר בלא דם, זהו דוקא כשנפתח קבר האשה מאליו מבפנים והוציאה ממנו ולד, או חתיכת בשר שיש בה עצם וכדומה. אבל רופא שבדק את האשה באצבע או בכלי, אפשר מאד שלא יצא ממנה דם כלל, ולכן אם לא ראתה דם לאחר הבדיקה טהורה היא. ואפילו אם הבדיקה של הרופא היתה בתוך ימי ספירתה, הרי היא בחזקת טהורה כל זמן שלא ראתה דם.**

נ"ב. ולפי המתבאר במשמרת הטהרה כאן אפילו אם הבדיקה היתה בכלי עבה גם כן טהורה כל שלא ראתה דם אחר הבדיקה, ואין שיעור לעובי הכלי. ועי' במשמרת הטהרה (עמוד סב בסופו, וריש עמוד סג) דהרב בדי השלחן (סימן קצב ס"ק לא) ס"ל להחמיר בזה. אבל גם הוא מודה להקל במכשיר בגודל אצבע הקטנה. בערך 15 מ"מ. ודעת מרן המחבר שליט"א להקל אף ביותר מזה. ואין שיעור לעובי הכלי כל שלא ראתה דם אחר הבדיקה וכנ"ל. וכל זה מיירי שנכנס לתוך פתח המקור דוקא אבל בלאו הכי (כגון שנכנס בצואר הרחם בלבד. וכש"כ אם נכנס לפני צואר הרחם), גם לדעת הרב בדי השלחן הנ"ל יש להקל גם במכשיר שהוא עבה יותר מגודל אצבע קטנה כשיעור הנזכר לעיל. ועי' עוד בכל זה בספר היקר נשמת אברהם (סימן קצד ס"ק ד', עמוד קב) שקיבץ כעמיר גורנה דעות רבותינו האחרונים זצ"ל בזה, וכן הביא דעת אחרוני זמנינו שליט"א. יעוי"ש.

עה. עמוד סט. טהרת הבית. (**סימן יא סעיף י'**). **אשה שהיתה בחזקת מעוברת, דהיינו שעברו עליה שלשה חדשים, והפילה, ואינה יודעת אם רוח הפילה או ולד הפילה, כגון שהיתה עוברת בנהר והפילה, הרי זו טמאה לידה בודאי, ותשב לזכר ולנקבה, שרוב נשים מעוברות יולדות ולד גמור, ולכן יש ללכת אחר הרוב. וכו'.**

נ"ב. מה שכתב ותשב לזכר ולנקבה, פירוש, ימי טוהר דזכר וימי טומאה דנקבה. רש"י נדה כט. ואזלינן הכא לחומרא והכא לחומרא מספק. ולכן לא תטבול אלא מליל חמשה עשר להפלתה ואילך, לאחר שהפסיקה בטהרה וספרה שבעה נקיים, כמובן. ויכולה לעשות כן (להפסיק בטהרה ולספור שבעה נקיים) גם בתוך אותם ארבעה עשר יום כמבואר ברמב"ם (פרק ז' מהלכות איסורי ביאה הלכה י') ובש"ע (סימן קצד סעיף א'). ועי' עוד בטהרת הבית ובמשמרת הטהרה עמוד (א' - ג'). ע"ש. וכן לענין ימי טוהר נקטינן לחומרא ויהבינן

לה ימי טוהר דזכר. וגם בזמנינו שאין נוהג דין ימי טוהר, מ"מ יש נפקא מינה בזה כפי שמבואר במשמרת הטהרה כאן (סוף עמוד ע'). ע"ש. ועי' עוד מה שכתבנו בענין הנפקא מינה בזה להלן בסמוך (אות עז).

עו. עמוד ע. משמרת הטהרה. בענין חזקת מעוברת. מתי נקראת שיש לה חזקת מעוברת. הביא דברי האור זרוע חלק א' (סימן שמו) שהוא לאחר שלשה חדשים, וכן כתבו עוד אחרונים ז"ל. יעוי"ש. ושלא כדעת הבית דוד טעביל (סימן כד) והחתם סופר בתשובה (חלק יור"ד סימן רצט) דס"ל שהוא ארבעים יום "מהפסקת האורח".

נ"ב. וכ"כ בשו"ת יביע אומר חלק ו' (חלק יור"ד סימן כו אות א') משמם. ע"ש. וציין לו ג"כ כאן. ולכאורה נראה דצ"ל אחר ארבעים יום מליל טבילה. חדא, שאין סילוק האורח מעיד על היותה מעוברת, וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א בטה"ב ח"א (במשמרת הטהרה עמוד פא - פד). וציין לו כאן. ועוד דעד ארבעים יום מליל הטבילה מיא בעלמא הוא, ומה שייך לומר בה שהוחזקה מעוברת אחר ארבעים יום מהפסקת האורח. (דאין כאן ארבעים יום מליל טבילה, ומיא בעלמא הוא). לכן נראה לומר לדבריהם אחר ארבעים יום מליל טבילה.

ועינא דשפיר חזי לתשובת הבית דוד (סימן כד) הנ"ל, דפליג על דברי הנוב"י בנידון דידן מתי נקראת שהוחזקה מעוברת ושם (דף נה ע"ג) ד"ה אך, הביא דברי הרשב"א בסוף תורת הבית הארוך בדיני יולדות ומפלת בבית שביעי שער ששי בהך מפלת דתשב לזכר לנקבה ולנדה שכתב, ומיהו תשב גם לנדה כיון דליכא אלא מ"א יום מיום טבילה שמא לא נקלט עד יום שלישי ועדיין לא נגמר הולד ולפיכך מסתברא דעד ארבעים ושלשה תשב גם לנדה אבל מכאן ואילך אינה יושבת לנדה דכל שאינו קולט לשלשה ימים שוב אינה קולטת. עכ"ל. וכתב עליו הרב בית דוד הנה למדנו מדבריו אלו דאחר מ' יום לקליטה מתחיל הריקום בהכרח. והך גבול דמ' יום כשם שהוא גדול לפניו לומר דקודם לזה ודאי דאין שם ריקום כך הוא גבול לאחריו לומר שלאחר מ' יום ודאי נתקרמו כבר ודלא כהרב מוהר"ש בנו של בעל נדוע ביהודה וכו'. ושם (דף נה ע"ד) ד"ה והנה, כתב לחזק שיטתו דע"כ להרשב"א צ"ל דתיכף לאחר מ"ג יום מקרי הוחזקה עוברה. ולא הוחזקה עוברה הוי מיום מ"א עד יום מ"ג דמספקא לן מתי נקלט. גם מה שכתב שם בהמשך דב"ק דגם אם רואה אינה ראיה דאינה מעוברת, ודלא כתשובת עבודת הגרשוני, אבל בהיפוך אי חזינן דנסתלק הוסת ברווחא נוכל לומר שאחר מ"ג מקרי הוחזקה עוברה אף שלא פירש בעלה ממנה וכו', פשוט שכוונתו לאחר מ"ג יום מליל טבילה שהרי קאי על מה שכתב קודם לזה בסמוך, שלאחר מ"ג יום שנקלט הזרע מקרי הוחזקה עוברה כנ"ל

מדברי הרשב"א. וכללות תשובתו מבוססת על דברי הרשב"א דמיירי על מ' יום מליל טבילה וכנ"ל. וגם בהמשך כתב, ובפרט זמן רב ח' או ט' שבועות דלא שכיח שיסתלק הוסת בלא עובר וודאי נוכל לומר דמקרי הוחזקה עוברה וכו'. וברור שח' או ט' שבועות הם למעלה ממ"ג יום מליל טבילתה. כללו של דבר מתשובת הבית דוד הנ"ל נראה דס"ל דמיקרי הוחזקה למעוברת לאחר מ"ג יום מליל טבילה (ולאחר מ' ועד מ"ג יום הוי ספק. כי הזרע נקלט בתוך ג' ימים, ומספקא לן מתי נקלט).

וגם ראה ראיתי בתשובת הבית דוד (שם דף נה ע"ג) ד"ה אך, בעמדו על דברי המהרי"ק והנוב"י ובנו לומר העמד נפל על חזקתו ועדיין לא נתרקמו איבריו, והשיגם הרב בית דוד דבנידון זה לא שייך דין חזקה אלא בדבר שהיה לו מציאות קודם וכו'. ע"ש. וכתב עוד, ומקודם לתחילת ריקום אבריו (דהיינו קודם מ' יום) לא הוי אלא מיא בעלמא, וא"כ איזה מציאות יש לו מקודם דנימא העמד דבר על חזקתו. והוא כדברינו בס"ד שקודם מ' יום מליל הטבילה לא שייך לומר כלל דאיכא חזקת מעוברת.

וגם חזיתי בתשובת חתם סופר (חיור"ד סימן רצט) הנ"ל, ולא ראיתי שכתב שהוחזקה מעוברת היא מ' יום מהפסקת האורח, אלא כתב (שם ד"ה וממילא), ונ"ל שכבר היה בה סימן מעוברת שפסק לה האורח הראוי ושאר סימנים שעי"ז הוחזקה מעוברת וכו', ושם (ד"ה וצריכים) כתב, אבל אין חזקה להשפיר דמוקמינן לה בחזקת מעיקרא שלא נתרקם כמו שהיה בתחילת הוייתו מבלונית ודם דזו אינה חזקה, אדרבה כיון שנבעלה ונעשה בה מעשה הראוי לגרום העיבור ורוב נשים מתעברות והטפה מתרקם והולך מתרקם והולך אזדה ליה חזקתו דמעיקרא וכו'. ונראה דכוונתו ז"ל דהעיקר הוא מרוקום אברים, וזה אינו אלא אחר מ' יום מליל טבילה.

כנלע"ד בדברי הבית דוד והחתם סופר הנ"ל. והיע"א. [ולגופו של ענין העיקר להלכה כדברי הנוב"י שהוחזקה מעוברת מקרי אחר שלשה חדשים, שכ"כ האור זרוע חלק א' סימן שמו. וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א. ואנו לא באנו אלא לדון בדעת הבית דוד והחת"ס במה שהביא מרן המחבר שליט"א שלדעתם הוחזקה מעוברת הוא לאחר מ' יום "מהפסקת האורח". ופשוט].

עז. עמוד ע. משמרת הטהרה. בענין הנ"ל של חזקת מעוברת. מתי נקראת שיש לה חזקת מעוברת. לאחר שהביא דברי האור זרוע חלק א' (סימן שמו) שהוא לאחר שלשה חדשים, ושכן כתבו עוד אחרונים זצ"ל. יעוי"ש. ושלא כדעת הבית דוד טעביל (סימן כד) והחתם סופר בתשובה (חיור"ד סימן רצט) דס"ל שהוא ארבעים יום מהפסקת האורח כנ"ל, כתב מרן המחבר שליט"א וז"ל: ויש נפקא מינה (בזה) לפי מה שכתבנו לעיל שאף על פי שעכשיו אין לנו ימי טוהר, מכל מקום אם היתה טהורה בימי טוהר,

לאחר שטבלה ובהיותו משמש עמה אמרה לו נטמאתי, שאינו חייב לפרוש מיד באבר מת, אלא גומר ביאתו ופורש באבר חי כמו שכתב הנודע ביהודה. והיינו טעמא דלא עדיף דם טוהר בזה מדם בתולים, וכמבואר בתשובת נודע ביהודה. ולכן אם היתה בחזקת מעוברת שעברו עליה שלשה חדשים, יש לה דין ימי טוהר מן התורה ויש לסמוך על הנודע ביהודה במקרה הנ"ל. מה שאין כן אם עדיין לא היתה בחזקת מעוברת הוי ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא. ואכמ"ל יותר. עכלה"ט.

נ"ב. אמנם לעיל במשמרת הטהרה (עמוד יג - טו) כתב מרן המחבר שליט"א בענין זה של יולדת שספרה שבעה נקיים וטבלה בתוך ימי טוהר, ובשעת תשמיש עם בעלה הרגישה שהיא רואה דם ואמרה לו נטמאתי, אם צריך לנעוץ צפורני רגליו במטה, וישהה בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש באבר מת, וכדין המשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי שאסור לו לפרוש ממנה באבר חי וחייב כרת על כך, שיציאתו הנאה לו כביאתו וכמבואר בש"ע (סימן קפה סעיף ד'). או שיש לחלק, דבנידון דידן שזהו דם טוהר אינו צריך לשהות עד שימות האבר ויכול לפרוש באבר חי וגם רשאי לגמור ביאתו כרצונו. יעוי"ש דיעות הפוסקים בזה. וסוף דבר העלה שכיון שיש סמוכים לדעת המחמירים בזה על פי דברי הראב"ד, והרמב"ן, והמאירי, שאיסור ביאה על דם טוהר נכלל בחומרא דרבי זירא שהחמירו בנות ישראל על עצמן לישב שבעה נקיים אפילו על טיפת דם כחרדל, והסביר מרן הבית יוסף, שקל וחומר לדם טוהר ממה שהחמירו בנות ישראל בטיפת דם כחרדל, ולאחר שנתפשטה חומרא דרבי זירא נהגו איסור גם בדם טוהר. יעוי"ש. לכן ראוי להחמיר בזה לכתחילה. וכתב עוד שכן העלה גם בספר שבט הלוי (עמוד רמו) וכן בתשובותיו (חלק ג' סימן קנב), וסיים מרן המחבר שליט"א וז"ל: ומכל מקום בדיעבד שגמר ביאתו ופירש באבר חי, כדאי הוא הנודע ביהודה לסמוך עליו שאינו צריך כפרה. ונכון שעל כל פנים יקבל עליו תשובה ויתן צדקה לעניים ויעסוק בתורה כמיטב יכולתו, דאגוני מגנא ואצולי מצלא, וראויה שתגן אלף המגן. עד כאן לשונו הטהור. ולכאורה קשה דהכא (עמוד ע') תפס כדברי הנודע ביהודה שגומר ביאתו ופורש באבר חי, והתם (עמוד יד - טו) כתב שאין לעשות כן לכתחילה ורק בדיעבד אם עשה כן אין צריך לתשובה וכפרה, וגם בזה נכון שמ"מ יקבל עליו תשובה. וי"ל דכוונת מרן המחבר שליט"א שכתב שיש נפקא מינה בדבר היא על דיעבד שגמר ביאתו, או פרש באבר חי. דמעיקר הדין אין צריך לתשובה ועל זה קאמר דיש לסמוך על הנודע ביהודה במקרה הנ"ל דבנידון דידן. כנלע"ד ליישב דב"ק של רבינו שליט"א. והיע"א.

עח. עמוד צא. משמרת הטהרה (אות ד'). בענין כלה שפירסה נדה, שהדין הוא שמותר לחתן לענוד באצבעה את טבעת הקידושין ואין צורך לזרוק הטבעת אל ידה. וכן פשט המנהג להקל, ויש להם על מה שיסמכו. ומכל מקום נכון להזהר עד כמה שאפשר שלא יגע בבשרה בשעה שנותן לה הטבעת, אלא יתן טבעת הקידושין בראש אצבעה והיא תכניסנה לתוך האצבע. והביא שבספר אור זרוע חלק א' (סוף סימן שמא), הביא מה שכתב הרמב"ם (בפרק י' מהלכות אישות) שלא תנשא נדה עד שתטהר, וסיים על זה האור זרוע ומיהו אם הכינו צרכי חופה ופירסה נדה, הרי זה כונסה לכתחילה, ומקדשה בעצמו ומקבלת הטבעת מידו, שכיון שעדיין לא נתקדשה לו ועדיין אינה מותרת לבא עליה, לית לן בה אם יגע בידה, וכמדומני שכן הורה מורי רבינו שמחה, ועבד עובדא בנפשיה. ע"כ.

נ"ב. על מה שהביא דברי הרמב"ם (בפרק י' מהלכות אישות) שלא תנשא נדה עד שתטהר. ובטעם הדבר יעוי' בהרמב"ם (פרק ד' מהלכות אישות הלכה יב) שכתב וז"ל: המקדש אחת מן העריות לא עשה כלום שאין קידושין תופסין בערוה חוץ מן הנדה, שהמקדש את הנדה הרי זו מקודשת קידושין גמורין ואין ראוי לעשות כן. ע"כ. ובכ"מ (שם) הביא דברי הרמ"ך שכתב לא ידעתי טעמא מאי ומנהגנו לקדש אף לכנוס. עכ"ל. וכתב עליו הכ"מ וכבר נתן הרב המגיד טעם לשבח. ואכן כתב הרב המגיד (שם) שכיון שאינה ראויה לביאה ולא אף לחופה כמו שיתבאר פ"י (ה"ב) אין ראוי לקדשה, ויש מי שכתב שטעם דברי רבינו כאן הוא שמא יגע בבשרה. ע"כ.

עט. עמוד צב. (משמרת הטהרה). בדין הנ"ל, בכלה שפירסה נדה שמותר לחתן לענוד באצבעה את טבעת הקידושין. לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א דברי האור זרוע חלק א' (סימן שמא) הנ"ל, שכיון שעדיין לא נתקדשה לו ועדיין אינה מותרת לבוא עליה, לית לן בה אם יגע בידה וכו', כתב מרן המחבר שליט"א שזה מבואר כדברי הרשב"א בתשובה (סימן אלף וקפ"ח), שלא אסרו הושטת כלי מיד ליד אלא כשאשתו נדה מפני שלבו גס בה, ובקריבה מועטת איכא למיחש להרגל עבירה. מה שאין כן שאר נשים שאין לבו גס בהן אין לחוש להרגל עבירה בהושטת כלי וכיוצא בזה ולכן לא אסרו חכמים בזה. ע"ש. וכן הובא בב"י אבן העזר (סוף סימן כא). ע"ש.

נ"ב. ומבואר יוצא שמותר למסור מיד ליד בין בני הזוג בפגישותיהם שנפגשים לשם היכרות, דעדיין אין לבו גס בה, ופשוט. וכ"כ מרן המחבר שליט"א בסמוך, שכ"כ בספר עיקרי הד"ט חלק יורה דעה (סימן כא אות ד') שהמנהג פשוט שהחתן נותן בעצמו את טבעת הקידושין לכלה על ידי תחיבתה באצבע הכלה, ואין מחלקים בזה אם הכלה

טהורה או איננה טהורה וזאת כדי שלא לפרסם הדבר בעיני הניצבים אם טהורה היא אם לאו, "ומכיון שעדיין אינה אשתו מותר". ע"כ.

פ. עמוד קב. משמרת הטהרה (סעיף ח'). בענין אם הבעל יכול לעמוד ליד אשתו כשהיא טובלת לנדתה, ולראות שתהיה כולה תחת המים, כשאי אפשר באופן אחר, וכגון זוג יהודים שגרים לבדם בכפר בין העכו"ם כפי שנשאל בזה בשו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא (חלק יורה דעה סימן קכב). הביא דברי הנודע ביהודה הנ"ל שבדבר ההסתכלות במקומות המכוסים שבה לית דין צריך בשש שהדבר מותר לצורך טבילה, שהרי שני גדולי הדור, מהרי"ק (הריב"ק) והשר מקוצי הצריכו את נשותיהם לעמוד לפניהם ערומות לפני טבילתן לראות אם אין בהם גרב חוצץ לטבילה. וכמו שכתבו הבית יוסף והט"ז (בסימן קצח ס"ק יד). ומעשה רב. ע"כ.

נ"ב. הן אמת שכן כתב הט"ז (שם) בשם הגהת רש"ל. אולם בבית יוסף אינו. אלא הוא בב"ח (שם). והנודע ביהודה הנ"ל כתב זאת בשם הט"ז בלבד. כיעוי"ש. (ואם היה כתוב ב"י בר"ת הו"ל דטעות הדפוס הוא). וי"ל דאגב שיטפיה דמרן המחבר שליט"א כתב כן.

ואעיקרא דמילתא, לכאורה קשה היאך שרי ליה לבעל לראות במקומות המכוסים של אשתו. והשאלה נשאלת אפילו כשאשתו טהורה. ואף על פי שכן דעת הרמב"ם וכמו שכתב המגיד משנה (פרק כא מהלכות איסורי ביאה הלכה ד') אליבא דהרמב"ם, להתיר אפילו באשתו נדה. וכן עשו מעשה מהר"ק והשר מקוצי. מ"מ קצת קשה דבגמרא נדה (יז.) אמרו שלא ישמש ביום שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. וא"כ ה"נ שמא יראה בה דבר מגונה. ואולי י"ל בדוחק דכוונת הגמ' שם למקום התורף, ובזה בודאי לא הסתכלו דבזה אסור מן הדין כידוע. כמבואר בגמ' (נדרים כ.) וכ"כ הראב"ד בהשגות (פכ"א מהלכות איסורי ביאה ה"ד). וכ"פ מרן הש"ע אורח חיים (סימן רמ סעיף ד') וכ"כ הב"ש באבן העזר (סימן סימן כא ס"ק ז'). ואולם זה דוחק, כי מהלשון שמא יראה "בה" דבר מגונה משמע יותר דקאי על כל מקום שבגופה. או י"ל שלא אמרו כן בגמ' אלא כעצה טובה, אבל מדינא שרי. ובכה"ג לצורך טבילת מצוה ואי אפשר באחרת שרי בלא פקפוק. ולדעת הרמב"ם הנ"ל גם בלא צורך מיוחד שרי, ודברי הגמ' ג"כ עצה טובה קמ"ל. ונראה דגם זה דוחק, שכן בגמ' שם אמר רב חסדא "אסור" לאדם שישמש מטתו ביום וכו', וכן אמר רב הונא ישראל קדושים הם "ואין" משמשין מטותיהן ביום וכו', ומהלשון "אסור" "ואין" לא משמע דעצה טובה קמ"ל אלא שזה אסור מדינא. ואולם ממה שדנו הפוסקים אם מותר להסתכל באשתו נדה במקומות המכוסים שבה, משמע דבאשתו טהורה שרי (חוץ ממקום התורף, כמובן). לא מבעיא לדעת הרמב"ם (בפכ"א מהלכות איסורי ביאה הלכה ד')

וכפירוש הרב המגיד שם, ולדעת הריב"ש בתשובה (סימן תכה), והרוקח (בסימן שיז דף רא ריש עמוד א'), שאף באשתו נדה שרי, אלא אף לחולקים על הרמב"ם בזה, והם הרמב"ן בהלכות נדה (פרק ח' הלכה ד'), והרשב"א בתורת הבית (בית ז' שער ב') והגהות מיימוני (פרק כא מהלכות איסורי ביאה) בשם הראב"ן, ועוד, משמע דדוקא באשתו נדה אסרו אבל באשתו טהורה משמע דשרי. וא"כ באשתו טהורה לכו"ע שרי. (ועי' בזה במשמרת הטהרה לקמן עמוד קנו - קס. ע"ש). ושאלתין אפילו באשתו טהורה. ומהגמ' (נדה יז.) הנ"ל משמע דאסור. וצל"ע. והיע"א.

וכעת זכתה עין לראות למי שאהבה נפשי הגאון הצדיק חסידא קדישא ופרישא מוהר"ר שמעון חירירי שליט"א ה' יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים וכט"ס, בספרו היקר שו"ת שערי צדק חלק אבן העזר (סימן ה') שנשאל בענין ראיית חצי גופה העליון של האשה, ויעוי"ש דב"ק. ואעתיק רק מה שנוגע לענייננו וז"ל הטהור (בעמוד תי ד"ה ולכאורה): ולכאורה כפי זה הא דאמר רב הונא (שם בנדה יז.), ישראל קדושים הם, ואין משמשין מטותיהן ביום. כפי דעתי ליכא איסור בדבר, ואין זה רק בגדר קדושה ופרישות, שאמנם גם היא דרושה מאתנו והייתם קדושים, וכהא דרבי אליעזר הנזכר (אמר המעתיק, שהיה משמש בחצי הלילה דוקא כמובא (בנדרים דף כ:) והביאו הגאון שליט"א לעיל מיניה), ומיהו נראה שזה אינו, שהרי הרמב"ם ומרן (אמר המעתיק, והביאם הגאון שליט"א לעיל מיניה והם ברמב"ם פרק כא מהלכות איסורי ביאה הלכה י'. ובש"ע באורח חיים סימן רמ סעיף יא ובאבן העזר סימן כה סעיף ה') פסקו דאסור לשמש מטתו ביום משום עזות פנים, ונראה דפסקו כהא דרב הונא דאתי עלה מטעם קדושה (דהרי לא כתבו טעמא האי דשמא יראה בה דבר מגונה). ומיהו יתכן שאין מחלוקת, ובכל זאת פסקו שאסור. וראה עוד במאירי (כתובות נו.) שכתב: אעפ"י שאמרו ישראל קדושים הם ואסור לשמש מטותיהם ביום, אי משום שמא יראה דבר מגונה אי משום צניעות. ... עכלה"ט. והנה מה שכתב הגאון הצדיק עליון למעלה שליט"א לדעת הרמב"ם ז"ל דפסק שאסור לשמש מטתו ביום משום עזות פנים, דנראה דהוא מטעם דפסק כהא דרב הונא דאתי עלה מטעם קדושה, הכי מסתברא טפי שהרי כתב הרב המגיד (שם ה"ד) אליבא דהרמב"ם דשרי ליה לבעל לראות מקומות המכוסים שבאשתו (ואפילו בזמן נדתה) ולא חייש לשמא יראה בה דבר מגונה. וא"כ בהכרח דפסקו כהא דרב הונא דאתי עלה מטעם קדושה (ועי' טה"ב ח"ב עמ' קנז לקמן, שהביא מהרדב"ז, שכשנחלקו המפרשים בדעת הרמב"ם, העיקר הוא כפירוש הרב המגיד בדעת הרמב"ם. ע"ש).

ולפי דרכו של הגה"צ מהר"ש חירירי שליט"א, האיר ה' עיני ולמדנו דהעיקר הוא כהא דרב הונא דישראל קדושים הם ואין משמשים מטותיהם ביום, ואתי עלה מטעם קדושה.

ולא קי"ל כהא דרב חסדא דחייש לשמא יראה בה דבר מגונה. והנה בזה נתיישב מה דהוקשה לנו על נכון בעזה"י. והיינו טעמא דכל הני רבוותא לא פליגי אלא באשתו נדה אי שרי לראות מקומות מכוסים שבה, אבל באשתו טהורה משמע דלכו"ע שרי וכנ"ל, דלא קי"ל כהא דרב חסדא. ואמנם לפי זה מש"כ הגאון מהר"ש חיררי שליט"א דמיהו יתכן שאין מחלוקת והביא דברי רבינו המאירי, להאמור צריך לומר דיש מחלוקת, ורב הונא פליג אדרב חסדא. וזה עדיף וגם מוכרח. דבזה יבואו דברי כל הפוסקים שהתירו להסתכל במקומות המכוסים שבאשתו על נכון ולא תקשי מהא דרב חסדא וכנ"ל. (ורבינו המאירי לא הכריע). [דאם לא כן, ונימא דאין מחלוקת וקי"ל גם כדרב חסדא שאסור להסתכל במקומות המכוסים שבאשתו, א"כ הדרא קושיא לדוכתא. איך התירו כל הני רבוותא להסתכל במקומות המכוסים שבאשתו]. ובחפשי מצאתי להגאון בעהמ"ס שו"ת שבות יעקב שכתב בעיון יעקב (על העין יעקב, נדה יז.) וז"ל: ישראל קדושים הם. נראה דפליג ארב חסדא דאמר אסורא איכא לשמש ביום, והוא אמר דרק מצד הקדושה כך הוא מנהגם כדאמרינן קדש עצמך במותר לך ולכן כיון שהם קדושים ע"כ צריכין להיות פרושים כדאמרינן סוף פרק קמא דע"א וסוף סוטה פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי קדושה לכן פורשין מלשמש ביום. עכ"ל. הנה מדב"ק מבואר דרב הונא פליג אדרב חסדא. וכדברינו בס"ד. אלא דהוא ז"ל ס"ל דלרב הונא ליכא איסורא ורק הנהגת חומר בקדש היא. וזה פלא שהרי הרמב"ם (פרק כא מהלכות איסורי ביאה הלכה י') ומרן הש"ע באורח חיים (סימן רמ סעיף יא) ובאבן העזר (סימן כה סעיף ה') פסקו דאסור לשמש מטתו ביום שעזות פנים היא לו (כלשון הרמב"ם, שם), וכהא דרב הונא. וצ"ע ע"ד הגאון עיון יעקב. (וכדברי העיון יעקב כתב גם הגאון מהרח"ש שליט"א מדיליה, ואמנם חזר לדחותם ע"פ דברי הרמב"ם והש"ע הנ"ל. והובאו בדב"ק לעיל).

ועת לקצר, והעולה מדברינו בס"ד הוא כאמור דרב הונא פליג אדרב חסדא, וקי"ל כדרב הונא. ולכן כל הני רבוותא דרבותינו ראשונים כמלאכים זיע"א לא חיישי להא דרב חסדא והתירו לראות מקומות מכוסים שבה (למר כדאית ליה רק בימי טהרתה, ולמר כדאית ליה אפילו בימי נדותה, וכנ"ל). והמחמיר על עצמו תע"ב, וקדש יאמר לו. וכן ראוי לנהוג משום חומר בקדש. ואכמ"ל.

פא. עמוד קד. משמרת הטהרה. בענין שלא ידליק הבעל סיגריה שבפיו מגפרור או נר שביד אשתו נדה, כיון שיש בזה משום חיבה. כתב מרן המחבר שליט"א (שם, סוד"ה בשו"ת יד אליהו) ונראה שאשה נדה שהדליקה נרות שבת מנר שבידה, שבסיום ההדלקה אסור לה לכבות שאז היא מקבלת שבת עליה, וכמ"ש מרן הש"ע (סימן רסג

סעיף י') לדעת בה"ג, מותר לבעלה לכבות הנר שבידה בנפיחת פיו, שאין בזה חיבה כלל. ואח"כ תניחנו באיזה מקום שתרצה. וכן פסק בשו"ת באר משה ח"ד (סימן סג). עכלה"ט.

נ"ב. ועי' שם (סימן רסג סעיף י') שיש מתירים לעשות תנאי שאינה מקבלת השבת בהדלקה דוקא אלא עד שיאמר החזן ברכו. [או עד אחר גמר כיבוי הנר שבידה וכיו"ב]. ולדעת מרן הש"ע ז"ל אין קבלת שבת תלויה בהדלקת הנרות כלל וממילא גם אין צריך לתנאי וכמו שכתב המהר"ש גרמיזאן בשו"ת משפטי צדק (סימן לו). והגאון רבי חיים פלאג'י בשו"ת לב חיים חלק ג' (סימן נז). וכמש"כ כן מרן המחבר שליט"א באורך בשו"ת יביע אומר חלק ב' (חלק אורח חיים סימן טז). ובשו"ת יחוה דעת חלק ב' (סימן לג). ובספר לוית חן (סימן ה'). ומש"כ כאן מרן המחבר שליט"א הוא רק לשיטת בה"ג שמקבלת שבת בהדלקה ואסור לה לכבות הפתילה לאחר שבירכה והדליקה, ובזה הדין כן שיכול הבעל לכבות הנר שבידה בנפיחת פיו. [ואגב, יש לציין דמ"מ גם לדעת בה"ג יכולה לברך קודם ההדלקה. יעוי"ש ביבי"א וביחוו"ד הנ"ל. ואגב לאגב, לענין כיבוי נר או גפרור בנפיחת פיו, יעוי' בזה בבן איש חי שנה שניה (סוף פרשת פנחס)].

פב. עמוד קו. משמרת הטהרה. בענין שמותר מן הדין להסיר על ידי ניפוח בפיו נוצה או עפרורית שעל בגדי אשתו נדה בשעה שהיא לובשת אותם, ומ"מ טוב להחמיר בזה. ובמשמרת הטהרה הנ"ל הביא מרן המחבר שליט"א דברי המנחת יעקב בתשובה שבסוף הספר (סימן יג) שצידד לכאן ולכאן. כיעוי"ש. ובכלל דב"ק הביא הא דקיימא לן (פסחים צב:) מנפח אדם בית הפרס והולך, ואם איתא דנפיחה כנגיעה מאי מהני ליה נפיחה, והרי הוא כנוגע בעצם. ואין לומר שהקילו בזה בבית הפרס משום דהוי רק מדרבנן, שהרי גם נגיעה בנדה שאינה דרך חיבת ביאה, לכו"ע אינה אסורה אלא מדרבנן, וכמו שכתב הש"ך (סוף סימן קצה). וכו'.

נ"ב. אמנם מרן הבית יוסף ז"ל (סימן קצה) כתב שאף בזה - בנגיעה בנדה שאינה דרך חיבת ביאה - הדבר אסור מן התורה לדעת הרמב"ם (וע"ש עוד בנידונו שאף בפיקוח נפש אפשר דאסור משום דהוי אביזרייהו דגילוי עריות, וסיים בצ"ע. ע"ש). וכן פסק בש"ע (סעיף יז). אלא שכל האחרונים ז"ל הסכימו לדברי הש"ך ז"ל. ועי' עוד בזה במשמרת הטהרה לעיל (עמוד צז) שהביא מרן המחבר שליט"א להקת אחרונים דס"ל כדברי הש"ך הנ"ל. וכ"כ עוד הש"ך (סימן קנז ס"ק י').

פג. עמוד קיד. (משמרת הטהרה) ד"ה ומרן הש"ע. בענין מה שפסק מרן הש"ע (סימן קצה סעיף ג'): לא יאכל עמה על שלחן אחד אלא אם כן יש איזה שינוי, שיהא שום

דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה לחם או קנקן, או שיאכל כל אחד במפה שלו. ע"כ. והקשה מרן המחבר שליט"א דלכאורה יש לדקדק למה הצריך מרן הש"ע היכר אף לדידן, והרי שני עמודי ההוראה שהם הרמב"ם והרא"ש סבירא להו להתיר. ולהרמב"ם אין איסור אלא בקערה אחת, והכי ס"ל לעוד מרבותינו הראשונים זיע"א (ע"ש). ולהרא"ש אין איסור בשלחנות שלנו שהם גדולים, אלא בשלחנות שלהם שהיו קטנים דוקא, והכי ס"ל לעוד מרבותינו הראשונים זיע"א (ע"ש). וסוף דבר כתב מרן המחבר שליט"א שנראה שמרן הש"ע סמך על מה שכתב בבית יוסף. שאחר שהביא דברי הפוסקים שכתבו שצריך שיהיה שום שינוי והיכר ביניהם, כגון לחם או קנקנן וכו', סיים: "והכי נהוג עלמא". ואם כן אין אחר המנהג כלום, ולכן פסק להחמיר שצריך לעשות שינוי והיכר ביניהם. ע"כ.

נ"ב. ואין להקשות שהרי לעיל בסמוך ממש הביא מדברי הרא"ש בקיצור הלכות נדה (בפסקי הרא"ש סוף נדה) שכתב, ואמרו בשבת (יג.) שלא יאכלו על שלחן אחד וזהו בימיהם שהיו שלחנות שלהם קטנים, והיה שלחן לכל אחד, אבל האידנא שכל בני הבית אוכלים על שלחן אחד, אוכלת עמו על השלחן, אבל יעשו קצת היכר שישימו קנקנן על השלחן ביניהם. ע"כ. וכן הוא בתשובת הרא"ש (כלל מז). ונמצא שדברי הטור שכתב כן להצריך שום היכר יסודותם בהררי קדש על פי דברי הרא"ש הנ"ל. ונמצאנו למדים שלדעת הרא"ש צריך היכר. וכאמור אין להקשות כן. זאת כיון שקושית מרן המחבר שליט"א היא על דברי מרן הש"ע, שלנגד עיני קדשו של מרן הש"ע עמדו דברי הרא"ש בפ"ק דשבת (סימן לב) ששם כתב, ומה שרגילים עכשיו לאכל עם אשתו נדה על שלחן אחד, לפי שבימיהם היו רגילים לאכל כל אחד לבדו על שלחן קטן, וכשאשתו אוכלת עמו על אותו שלחן קטן נראה דרך חיבה ודמי להצעת המטה ומזיגת הכוס והרחצת פניו ידיו ורגליו, אבל האידנא שכל בני הבית אוכלים על שלחן אחד אינו דרך חיבה. ויש שעושים היכר ביניהם, והוא כמו שניים שאוכלים זה בשר וזה גבינה. ע"כ. ומרן ז"ל הביא דברי הרא"ש הללו מפרק קמא דשבת והנה הנם בבית יוסף (סימן קצה). והן שעמדו לנגד עיני קדשו של מרן ז"ל. והביא מרן המחבר שליט"א דברי הרא"ש הנ"ל לעיל במשמרת הטהרה (עמוד קיב ד"ה והנה), וכתב עליו ומוכח מדברי הרא"ש שבשלחנות שלנו מן הדין מותר אף בלא שיעשו שום היכר ביניהם, אלא שיש מחמירים על עצמם לעשות היכר. ע"ש. ועל פי דברי הרא"ש הללו שמן הדין אין צריך שום היכר ביניהם הקשה מרן המחבר שליט"א כנ"ל. כנלע"ד פשוט. [וליתר ביאור, נבאר גם מאי דפשיטא כביעתא בכותחא. דהנה פשוט שאין לומר שגם דברי הרא"ש בקיצור הלכות נדה (בפסקי הרא"ש סוף נדה) ובתשובת הרא"ש (כלל מז), הם

ג"כ רק לחומרא בעלמא ומן הדין אין צריך שום היכר ביניהם. וזאת כיון שכתב שם הרא"ש אבל יעשו "קצת היכר" שישימו קנקן על השלחן ביניהם. ונמצאו דבריו מכוונים למש"כ בשבת (יג.) להיתירא. זה אינו. חדא, שאף שכתב "קצת היכר", מ"מ כתב שכן יעשו. ועוד, שהרי כתב מרן המחבר שליט"א שנמצא שדברי רבינו הטור, שכתב להחמיר להצריך היכר ביניהם מן הדין שכתב "ובלבד" שיעשו שום היכר וכו'. ולא ס"ל כחילוק הרא"ש אביו (בשבת יג.), בין שלחנות שלהם שהיו קטנים לשלחנות שלנו, יסודותם בהררי קדש עפ"י דברי הרא"ש הללו (בפסקי הרא"ש סוף נדה, ובתשובות הרא"ש כלל מז) דס"ל להחמיר. ובזה אין דבריו מנוגדים לדברי הרא"ש אביו. וזה פשוט ביותר].

פד. עמוד קכד. (משמרת הטהרה). בענין אם מותר להשתמש באשה זרה שתציע לו המטה, שלדעת מרן הש"ע אבן העזר (סימן כא סעיף ה') אסור לעשות כן, ולדעת הרמ"א ז"ל (שם) יש להקל. איך הדין במי שאיננו רוצה לנהוג היתר כסברא זו של הרמ"א. האם על כל פנים יכול להקל כשהאשה עושה זאת מעצמה. כן נשאל הגאון רבי שלמה קלוגר והיא לו בשו"ת האלף לך שלמה (חלק אבן העזר סימן קיא). והרב השואל רצה להביא ראיה ממה שאמרו בברכות (י:) בשונמית שהציעה לו הסדין וכו'. והגאון המחבר דחה ראייתו שהרי לא אסרו אלא רק בפניו מפני שגורם חיבה, אבל שלא בפניו ודאי שמותר וכו'. ומרן המחבר שליט"א כתב להעיר על דברי הרב השואל שהרי כתב הבית שמואל שם, שגם הרמ"א לא התיר אלא לגבי אכילה בקערה אחת או הושטה מיד ליד, שאף על פי שבאשתו נדה אסור, באשה אחרת מותר, כיון שאין לבו גס בה. אבל לגבי מזיגת הכוס והצעת המטה גם הרמ"א מודה לאסור. ואם כן בעל כרחנו דמההיא דשונמית מוכח שאם עושה מעצמה מותר. אלא אם כן נאמר כדחיית הגאון רבי שלמה קלוגר דשאני התם דהוי שלא בפניו וכו'. ועל כל פנים הראיה מהשונמית נדחה קראו לה או מטעם דהוי שלא בפניו, או שיש לומר כמש"כ הערוך השלחן (שם ס"ז וס"ט) שדרך שירות מותר, וכן כשעושה כן מפני מצוות הכנסת אורחים וכו'.

נ"ב. על מה שכתב מרן המחבר שליט"א שהראיה מהשונמית נדחה קראו לה מטעם דהוי שלא בפניו. לכאורה אכן כן מדויק בש"ע אבן העזר (סימן סא סעיף ה') הנ"ל שכתב וז"ל: אסור להשתמש באשה כלל בין גדולה בין קטנה בין שפחה בין משוחררת, שמא יבא לידי הרהור עבירה. באיזה שימוש אמרו, ברחיצת פניו ידיו ורגליו, אפילו ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו ואפילו אינה נוגעת בו. "והצעת המטה בפניו" ומזיגת הכוס. ע"כ. ומבואר יוצא דדוקא בפניו הוא דאסור הצעת המטה, אבל שלא בפניו שפיר דמי. וא"כ לכאורה קצת קשה מה שפלפל מרן המחבר שליט"א וכתב דבעל כרחנו דמההיא דשונמית מוכח שאם עושה מעצמה מותר, אלא אם כן נאמר כדחיית הגאון רבי שלמה

קלוגר דשאני התם דהוי שלא בפניו. דלמה לי לדחיית הגאון רבי שלמה קלוגר דשאני התם דהוי שלא בפניו, והרי כן הוא בהכרח דדוקא בפניו אסור ושלא בפניו מותר. ומכלל זה מבואר יוצא דאין הכרח מההיא דשונמית שאם עושה מעצמה מותר. ברם בקושטא לא קשה מידי, דכי דייקת בה פורתא תחזה דמרן הש"ע הנ"ל לא מיירי בעושה מעצמה, ולכן יש לעיי כיצד הדין בעושה מעצמה. ודו"ק. ולכן צריך לומר דהראיה מהשונמית נדחה קראו לה או מטעם דהוי שלא בפניו, או שיש לומר כמש"כ הערוך השלחן (שם ס"ז וס"ט) שדרך שירות מותר, וכן כשעושה מפני הכנסת אורחים וכו'.

פה. עמוד קלא. טהרת הבית. לא ישב על המטה המיוחדת לה, ואפילו שלא בפניה, וכל שכן שלא ישכב על מטתה. ואם אין המטה מיוחדת לה, אלא לפעמים הוא שוכב עליה ולפעמים היא שוכבת עליה, וכן ספה שאינה מיוחדת לה, מותר. ומטה המיוחדת לו מותר לאשה לשכב עליה אף בימי נדתה שלא בפניו.

נ"ב. ובמקום צורך יש להקל בזה, שתשכב בימי נדתה על מטה המיוחדת לו אפילו בפניו. עיי במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קלג) ד"ה ולענין, שדין זה שנוי במחלוקת הפוסקים ויש מהפוסקים ז"ל שמקילים בזה שתשכב בימי נדתה על מטה המיוחדת לו אפילו בפניו. כ"כ המנחת יעקב בתורת השלמים (סימן קצה ס"ק ז'). וכן הסכים מרן החיד"א בשיורי ברכה (שם ס"ק יד). וכן העלה המהר"ש קלוגר בספר מי נדה. ולדידן דאזלינן בתר הוראות מרן החיד"א (היכא דמרן הש"ע ז"ל לא דיבר מזה) כמבואר בשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק אורח חיים סימן יא אות ד'), יש להקל בזה אפילו בפניו, אלא שמכל מקום נכון להחמיר. ואולם במקום צורך יש להתיר כאמור. [ומפירות הנושרים, דלכולי עלמא מותרת האשה לישב על המטה המיוחדת לו אפילו בפניו. דלא מבעיא לדעת הפוסקים ז"ל שמתירים לה לשכב על המטה המיוחדת לו אפילו בפניו, שכל שכן שישיבה בפניו מותרת. אלא אף לפוסקים ז"ל שאוסרים לה לשכב על המטה המיוחדת לו בפניו לא אסרו אלא בשכיבה אבל בישיבה בפניו לא אסרו, דאם איתא ליתני דאף בישיבה בפניו אסור. ופשוט].

פו. עמוד קלב. (משמרת הטהרה). לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש (עמוד כט) שלמד מדברי רב האי גאון שאסור לישן על מטתה של נדה אפילו בשעה שאינה במטה משום הרגל. והביאו הרא"ש (נדה פרק תינוקת סימן ב'), וגם הרשב"א בתורת הבית (דף קסד ע"א) הסכים לדבריו. וכן הובא במגיד משנה (פרק יא מהלכות איסורי ביאה הלכה יט). וכן פסק הרמב"ן בהלכות נדה (פרק ח' סימן ז'). וכן כתב בשו"ת התשב"ץ חלק ג' (סימן מב ורל). לאחר כל זאת כתב מרן המחבר שליט"א שיש להעיר על דברי הראב"ד, לפי מה שכתב הרי"ף בתשובה (סימן רצז),

דמדב"ק של הרי"ף מתבאר דמה שכתב רב האי גאון לטמאות משכב ומושב של נדה אינו אלא לפי מנהגם שנהגו כן כדי שלא תשתכח תורת הטהרה מישראל. מה שאין כן בזמנינו שלא נהגו להחמיר בזה כלל. ולפי זה אין שום ראיה מדברי רב האי גאון לאסור לשכב על מטתה משום הרגל עבירה.

נ"ב. לכאורה קשה, שכן רב האי גאון נקט בדבריו כדי שלא יבואו לידי הרגל עבירה וכו'. ע"ש. ומבואר שאין זה רק כדי שלא תשתכח תורת טהרה מישראל אלא גם משום כן וגם משום הרגל עבירה. ואין הכי נמי דלא קשה מידי מטענת הראב"ד על רב האי גאון על מה שתמה על טומאת משכב ומושב שהרי לא נהוג בזמנינו, שיש לומר שלא כתב רב האי גאון לטמאות משכב ומושב של נדה אלא לפי מנהגם שנהגו כן כדי שלא תשתכח תורת הטהרה מישראל, מה שאין כן בזמנינו שלא נהגו להחמיר בזה כלל. ולפי זה באמת אין ראיה מדברי רב האי גאון לאסור לשכב על מטתה של נדה. אלא שלכאורה מ"מ אף לדברי רב האי גאון יש לאסור בזה גם משום הרגל עבירה. שכן נקט בלשונו להדיא, שכתב (קודם שכתב ענין טומאת משכב ומושב), ונוהגת כל שבעה דיתבא להאי גיסא כשאר נדות, כדי שלא יבואו לידי הרגל עבירה וכו'. ולכאורה פירוש דברי הראב"ד הוא, שעל מה שכתב רב האי גאון, אלא שאין אנו מטמאים משכב ומושב שתחתיה בשעת בעילה משום דלאו נדה ודאי היא (הכלה) אלא ספק, על זה תמה הראב"ד שאף אילו היתה נדה ודאי, כלום יש טומאה וטהרה בזמן הזה לטמא משכב שתחתיה בשעת בעילה. ובאמת על תמיהה זו יש להשיב מתשובת הרי"ף (סימן רצז) כנ"ל, שלא כתב רב האי גאון לטמאות משום משכב ומושב של נדה אלא לפי מנהגם שנהגו שלא תשתכח תורת הטהרה מישראל, מה שאין כן בזמנינו שלא נהגו להחמיר בזה כלל. ועל כן באמת אין ראיה מדברי רב האי גאון. אבל הראב"ד המשיך בדב"ק וכתב אחר זה, ונראה מדבריו שאסור לישן על מטה של נדה אפילו בשעה שאינה במטה משום הרגל, ודוקא נדה ודאי, אבל כלה מותר לישן על אותה מטה שעמדה מאצלו. ואפילו באותו סדין שהדם עליו. ע"כ. ודברי הראב"ד הללו חוזרים על מה שכתב רב האי גאון קודם למה שכתב בענין טומאת משכב ומושב, שכתב להדיא כדי שלא יבואו לידי הרגל עבירה.

ברם בקושטא זה אינו, כד דייקת פורתא תמצא שביאור הדברים ברור ופשוט כדברי מרן המחבר שליט"א ושאר אחרונים שכתבו כן (עי' משמרת הטהרה עמ' קלב). דאי נימא דכוונת הראב"ד ז"ל כנ"ל. א"כ מהו זה שכתב בהמשך דב"ק, ואע"פ שאין זה מן ההלכה, הרי הם דברים שהדעת מכרעת עליהם. ע"כ. לכאורה הרי הדברים מבוארים כדין. אלא בהכרח שכוונת הראב"ד ז"ל, שאחר שתמה על ענין טומאת משכב ומושב של נדה

ודאית בזה"ז, כתב להסבירם שהאיסור הוא משום הרגל, ועל זה כתב בהמשך דב"ק שאע"פ שאין זה מן ההלכה, הרי הם דברים שהדעת מכרעת עליהם. ור"ל שאע"פ שמדין משכב ומושב אין לטמא משכב שתחתיה בשעת בעילה, וממילא אין לאסור לשכב על מטתה, מ"מ הרי הם דברים שהדעת מכרעת עליהם שיש לאסור לשכב על מטתה. וכמו שכתב הרשב"א (בתורת הבית דף קסד ע"א), על דברי הראב"ד הללו, שנראים הדברים כיון שאפילו להציע מטתו בפניו אסור משום הרגל עבירה כל שכן לשכב על מטתה ממש שיש הרגל יותר. ומה שכתב הראב"ד להדיא בתחילת דבריו (קודם למש"כ בענין טומאת משכב ומושב), שנוהגת עצמה כל שבעה דיתבא להאי גיסא כשאר נדות כדי שלא יבואו לידי הרגל עבירה וכו', לא נאמר על איסור שכיבה על מטתה של אשתו נדה, אלא על שאר הרחקות נדה שנוהגת כן. וברור בס"ד. [והארכתי בזה קצת, משום שראיתי למי שהוקשה לו כן על דברי מרן המחבר שליט"א (ועל שאר רבותינו האחרונים שהעירו על דברי הראב"ד ז"ל, והביאם מרן המחבר שליט"א שם). ולרגל המלאכה אשר לפני בס"ד להסביר דב"ק של מרן המחבר המחבר שליט"א, הוצרכתי להאריך מעט לבאר דב"ק שאין בהם נפתל ועיקש וכל דב"ק צוף דבש אמרי נועם, מתוק לנפש ומרפא לעצם (משלי טז, כד)].

פז. עמוד קלג. (משמרת הטהרה) ד"ה ולענין. בענין אם מותר לאשה נדה לשכב על מטה המיוחדת לבעלה, הביא מרן המחבר שליט"א דברי הט"ז (ס"ק ו') שכתב, ונראה שכל שכן שהיא לא תישן במטתו, שיש יותר הרהור "בשכבה ובקומה" אבל ישיבה בעלמא מותר לה, דהיא לא מרגלא ליה. כן נראה לי. ע"כ. והביא דברי החולקים דס"ל להקל בזה, ודברי הסוברים להחמיר בזה כדעת הט"ז. ע"ש. וכתב עוד מרן המחבר שליט"א דהפתחי תשובה (ס"ק ח') כתב שאף הט"ז מודה דשלא בפניו מותר, דבכהאי גוונא ליכא הרהור. וכן כתב הערוך השלחן (בס"ק יח). וכן הסכים להלכה התפארת צבי (במקור חיים ס"ק כד).

נ"ב. ולענ"ד הקטן והדל פשוט שכן הוא, ומוכרח הדבר להיות כן. שהרי כתב הט"ז דטעמא הוא משום שיש לו הרהור "בשכבה ובקומה". ואם כן זהו דוקא בפניו. אבל שלא בפניו גם הט"ז יודה דמותר, ופשוט.

פח. עמוד קלד. (משמרת הטהרה) ד"ה והנה. כתב מרן המחבר שליט"א וז"ל: והנה הפתחי תשובה (ס"ק ט') כתב, שנראה פשוט שאם אינה בעיר מותר לו לשכב במטה המיוחדת לה. ע"כ. ומינה למד לענין אשה שהלכה לטבול במקוה, שמותר לו לשכב במטה המיוחדת לה. ע"ש.

נ"ב. הנה הפתחי תשובה הנ"ל קאי על מה שכתב מרן ז"ל בש"ע (סימן קצה סעיף ה') וז"ל: לא ישב במטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה. ע"כ. וכתב על זה הפת"ש, ונראה פשוט דאם אינה בעיר כלל מותר. ע"כ. ומבואר דהפת"ש כתב כן על מה שכתב מרן לא "ישב", דמותר אם אינה בעיר. והיינו דבכה"ג שאינה בעיר מותר לישב במטה המיוחדת לה. ולכאורה קשה דמרן המחבר שליט"א כתב משמיה דהפת"ש הנ"ל דמותר "לשכב" במטה המיוחדת לה. ואולי י"ל דכיון דבמשמרת הטהרה לעיל (עמוד קלב ד"ה והנה, ובעמוד קלג) דן מרן המחבר שליט"א אם האיסור הוא רק שלא ישכב במטה המיוחדת לה או שאפילו גם לישב במטה המיוחדת לה אסור. ושם העלה שהעיקר כמש"כ בש"ע שהאיסור אפילו לישב במטה המיוחדת לה ושכן כתבו עוד רבים מן הפוסקים האחרונים. יעוי"ש. וא"כ דין ישיבה או שכיבה במטה המיוחדת לה שווה הוא, והיינו הך. ואולם יד הדחויה נוטה לומר דדוקא לחומרא נקטינן הכי, דלישב נמי בכלל האיסור. אבל לקולא כבנידון דידן אין לומר כן דהלא בשכיבה איכא הרהור טפי. וגם אין לומר דספק דרבנן לקולא, דהא קמן דמרן הב"י נקיט לחומרא דגם לא ישב על המטה המיוחדת לה. וה"ה בענייננו שאין בעלה בעיר. וצל"ע. והיע"א.

פט. עמוד קלח. (משמרת הטהרה) ד"ה ומה. בענין שיש אוסרים לבעל לישב על ספסל שמתנדנד ואינו קבוע ומחובר לכותל או לקרקע, כשאשתו נדה יושבת עליו, שהואיל והספסל מתנדנד הרי הבעל מרגיש בישיבת אשתו ויבוא לידי הרהור והרגל עבירה, או מפני שאם הספסל מתנדנד הרי הם כנוגעים זה בזה. והוא הדין שלא ישבו שניהם על מטה אחת, אפילו אינה מיוחדת לאחד משניהם. ואם יש אדם אחר מפסיק ביניהם מותר בין בספסל בין במטה. ואמנם יש מתירים בכל זה. וכן מנהג הספרדים ורוב עדות המזרח להקל בישיבת הספסל והמטה, אפילו אם מתנדנדים ואינם קבועים, ואף על פי שאין אדם אחר מפסיק ביניהם, ובלבד שיזהרו שלא לנגוע זה בזה ולא במלבושיהם. ונהרא ונהרא ופשטיה. ובמשמרת הטהרה הנ"ל הביא דברי הפוסקים בענין שאם יש אדם אחר מפסיק ביניהם מותר גם לנוהגים להחמיר שלא לישב על ספסל אחד עם אשתו נדה.

נ"ב. אדם אחר מפסיק ביניהם, נלע"ד שאינו אדם זר אלא הוא אביה או בנה או אפילו אחיה. שאם לא כן הרי בישיבת אדם זר בין בעל לאשתו אין בזה משום דרכי הצניעות. כנלע"ד. אמנם אנכי הרואה כעת במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קמה) שהביא מרן המחבר שליט"א בשם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל דדוקא במכונית שיושבים נוגעים זה בזה

אין להתיר באדם זר אלא אם כן המפסיק ביניהם הוא אביה או בנה או אמו או אחותו. אבל בישיבה שיושבים מרווחים ואין נוגעים זה בזה אפילו בהפסק אדם זר שרי. ע"ש.

צ. עמוד קמה. טהרת הבית. בדין הנוהגים להחמיר בישיבת הספסל או המטה (כנ"ל בסמוך), יש להם להחמיר גם כן שלא יסע הבעל ביחד עם אשתו נדה בעגלה, או בספינה קטנה, או במכונית, כשהנסיעה היא דרך טיול לגנות ופרדסים וכיוצא בזה, אלא אם כן יפסיק ביניהם איש או תינוק וכו'. ע"ש.

נ"ב. או בהפסק חפץ. עי' במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קמו) שהמקור להלכה זו הוא מדברי האגודה ושם מוכח דלאו דוקא אדם אלא גם הפסק תיבה או שום דבר אחר מותר. ע"ש.

צא. עמוד קנ - קנא (משמרת הטהרה) ד"ה והנה. בענין אם האיסור של הוא בבגדו והיא בבגדה מדרבנן או מדאורייתא הביא מרן המחבר שליט"א שדעת הרמב"ן דהוי מדרבנן, ולדעת הרשב"א מבואר בתשובת הרשב"א חלק א' (סימן אלף וקפח) שאיסור הוא בבגדו והיא בבגדה הוי מדרבנן משום הרגל עבירה. אלא שבתשובות המיוחסות, שהן להרשב"א (סימן קכז) נראה מתחילת דבריו שסובר שאיסור זה מדאורייתא, אך לא פסיקא ליה מילתא שכך הוא ולכן כתבה בלשון אפשר, והביא מרן המחבר שליט"א דעות האחרונים ז"ל בדעת הרשב"א אי הוי איסור הוא בבגדו והיא בבגדה מדרבנן או מדאורייתא. ע"ש.

נ"ב. ולדעת הרמב"ם והראב"ד והמאירי הוי איסור קריבה מדאורייתא. עי' במשמרת הטהרה (עמוד סא - סב) אשר בטהרת הבית חלק א'. ולכאורה נראה היה לומר אולי דזהו דעתם דוקא באיסור קריבה אבל איסור הוא בבגדו והיא בבגדה קיל טפי. וכן מתבאר להדיא מדברי הרא"ש בכתובות (פ"א סוף סימן ט') דאיסור הוא בבגדו והיא בבגדה קיל טפי. ע"ש. וכ"כ כאן מרן המחבר שליט"א בכיוצא בזה, והוא בענין מש"כ מרן החיד"א בספר יעיר אזן (מערכת א' אות עא) שדעת הרשב"א כדעת הרמב"ן שאיסור קריבה הוי מדרבנן. וכתב על זה מרן המחבר שליט"א, וכל שכן הוא בבגדו והיא בבגדה דקיל טפי ע"כ. ברם, יותר נראה לומר שאף שאיסור הוא בבגדו והיא בבגדה קיל טפי, מ"מ להרמב"ם ודעימיה כל קריבה לערוה אסורה מן התורה. ואיסור הוא בבגדו והיא בבגדה בכלל זה, ולדעתם זה אסור מן התורה. ושו"ר שכן י"ל עפ"י מש"כ מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לקמן (עמ' קסח). ועי' מש"כ שם בזה והוא לקמן (אות צד), וצרף לכאן.

צב. עמוד קסז. משמרת הטהרה (סוף סעיף כח). בענין אם מותר לבעל להיות נוכח בחדר לידה בשעה שאשתו יולדת. כתב מרן המחבר שליט"א דמותר הוא. ומעיקר הדין

בודאי שאין לאסור להכנס לשם כל שנזהר שלא להסתכל בה בשעת הלידה, אלא הופך פניו לצד אחר, כיון שאז בודאי שהאשה בחזקת נדה "ואסור לו להסתכל במקומות המכוסים שבה", ובפרט במקום התורף. ע"כ.

נ"ב. ההסתכלות במקום התורף כידוע אסורה מן הדין ואפילו כשאשתו טהורה וכמו שפסקו להדיא הטור והש"ע אורח חיים (סימן רמ סעיף ד'). ואולם בענין ההסתכלות במקומות המכוסים שבה הביא מרן המחבר שליט"א דבפלוגתא שניא. יעוין במשמרת הטהרה לעיל (עמוד קנו - קס). ושם העלה דלמעשה יש "להחמיר" שלא להסתכל במקומות המכוסים שבה. יעוי"ש. והכא נקט לשון "אסור". והחילוק בזה ידוע שיש להחמיר אינו אסור מדינא וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א בשו"ת יביע אומר ח"ה (חלק יור"ד סימן ט' אות ד'), על מה שכתב מרן הב"י על דברי האגור (שהובאו בב"י יור"ד סימן קצז). כיעוי"ש. והוסיף עוד שבתשובות הב"ח החדשות (סימן נז) כתב שאפילו במקום שכתב הרמ"א "ויש להחמיר" הוי רק חומרא בעלמא, ושכיו"ב כתב מרן החיד"א בברכי יוסף אור"ח (סימן שטז סק"ה). ויעוי"ש עוד. וכ"כ עוד בח"ו (חלק אבה"ע סימן ב' אות ג') על מה שכתב הרמ"א בהגה באבה"ע (סימן יג סעיף א'). יעוי"ש. וכ"כ עוד במשמרת הטהרה לקמן (עמוד תצו - תצז). ע"ש. [וכ"כ עוד כיו"ב מרן המחבר שליט"א בכמה דוכתי, ומהם ביביע אומר חלק ד' (חלק אורח חיים סימן ז' אות ג') שאם כתב מרן הש"ע "טוב לחוש" אינו אלא לחומרא בעלמא. ויתירה מזאת כתב שם (סימן לג אות א') שאפילו לשון "צריך להזהר" אינו מדינא. ומכל שכן בעניינו שכתב (לעיל עמוד קס) "יש להחמיר"]. הנה כי כן דעת שפתי קדשו ברור מללו שהוא חומרא בלבד, ואינו מן הדין הגמור. ופשוט. וטעם הדבר שהוא רק חומרא ואינו אסור מן הדין, מבואר היטב בדברי קדשו של מרן המחבר שליט"א שהרי כתב (עמוד קנז - קנח) שלדעת הרמב"ם, והרב המגיד, והריב"ש, והרוקח, מן הדין מותר להסתכל במקומות המכוסים שבה, ושכן נראה דעת מרן הש"ע אבהע"ז (סימן כא). וכ"כ עוד במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קע). וכ"כ מרן המחבר שליט"א להדיא, לעיל (עמוד קנו), בעיקר ההלכה בטהרת הבית (סימן יב סעיף כו) וז"ל: ...ומכל מקום יש להחמיר שלא יסתכל בה במקומות המכוסים, ועליו תבא ברכת טוב. ע"כ.וזה ברור ופשוט שלדעת מרן המחבר שליט"א, התם אינו אלא מצד חומרא בלבד, ולא איסור מן הדין. ואם כן קשה דבהכא נקט לשון "אסור". וצריך לומר (קצת בדוחק) שמה שכתב מרן המחבר שליט"א שאסור להסתכל במקומות המכוסים שבה, אין כוונתו שאסור מדינא וככל איסורי. אלא כיון דנקטינן דלמעשה יש להחמיר בזה. אם כן לכתחילה אסור לעשות כן (ובפרט דהוי מידי דבקדושה, ומן הראוי לכתחילה לאסור איסר על עצמו, לכן נקט רבינו שליט"א לשון איסור).

כנלע"ד ליישב דב"ק של רבינו שליט"א. והיע"א. ועי"ע מש"כ בזה לעיל (אות פ) אעיקרא דמילתא היאך שרי ליה לבעל לראות במקומות המכוסים של אשתו ואפילו היא טהורה. דלכאורה קשה ממה שאמרו בגמ' (נדה יז.) שלא ישמש ביום שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. וה"נ שמא יראה בה דבר מגונה. ע"ש ההסבר בזה בס"ד וצרף לכאן.

צג. שם. בנידון הנ"ל. אם מותר לבעל להיות נוכח בחדר לידה. כתב עוד מרן המחבר שליט"א שבענין אם מותר לנגוע בה כשאוחזים אותה צירים וחבלי לידה, שכבר נתבאר במקומו (לעיל עמוד נ' והלאה). ע"ש.

נ"ב. ושם העלה דטהורה היא. ואף בירידת מים, אם לא נודע שיצא דם, יש להקל (שם עמוד נג). ע"ש.

צד. עמוד קסח. (משמרת הטהרה). בענין אם קול באשה ערוה הוא גם באשתו נדה או אין זה רק באחת מן העריות האסורות עליו. (ולמסקנה העלה מרן המחבר שליט"א להקל מעיקר הדין, והמחמיר תע"ב). הביא מרן המחבר שליט"א שלפי מה שאמרו בגמרא בשבת (יג.) על הפסוק ביחזקאל, ואת אשת רעהו לא טימא ואל אשתו נדה לא יקרב, מקיש אשתו נדה לאשת רעהו, מה אשת רעהו אפילו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. ואיסור זה מהלכה למשה מסיני ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. וכתב מרן המחבר שליט"א (שם, שיטה שלישית בסוגריים) שזהו לדעת הרמב"ם והש"ע שכל קריבה לערוה אסורה מן התורה.

נ"ב. ובנידון דידן, דהוא בבגדו והיא בבגדה, נראה לומר דלכו"ע כן הוא לדעת הרמב"ם ז"ל שאיסורו מן התורה. דלא נחלקו הפוסקים ז"ל על מרן הב"י בדעת הרמב"ם אלא בנגיעה בעלמא שאינה דרך חיבת ביאה. שלדעת מרן הב"י גם בזה איסורו מן התורה לדעת הרמב"ם, ושאר פוסקים חולקים עליו בזה וס"ל דגם להרמב"ם ז"ל אין איסור מן התורה בנגיעת ערוה אלא דרך חיבת ביאה דוקא, וכפי שביאר זאת מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד צז). ע"ש. (ועי"ע בחלק א' במשמרת הטהרה עמוד סא - סב. ואכמ"ל). ואף שבמשמרת הטהרה לעיל (עמוד קנא) התבאר שאיסור הוא בבגדו והיא בבגדה קיל טפי מאיסור קריבה. ע"ש. וכן מתבאר להדיא מדברי הרא"ש בכתובות (פ"א סוף סימן ט'). מ"מ פשוט שיש יותר לדונו (לאיסור הוא בבגדו והיא בבגדה) כאיסור קריבה מאשר בנגיעה בעלמא. [וכן משמע מסתימת דברי קדשו של מרן המחבר שליט"א שכתב, שבנידון דידן לדעת הרמב"ם והש"ע הוא בכלל קריבה לערוה שאסורה מן התורה. ולא חילק בדעת הרמב"ם, שכן הוא לדעת הש"ע אליבא דהרמב"ם, אבל אין כן דעת שאר פוסקים אליבא דהרמב"ם]. ופשוט. ועי"ע לעיל (אות צא).

צה. עמוד קסט. (משמרת הטהרה). בענין הנ"ל של שמיעת קול זמר של אשתו נדה. הביא מרן המחבר שליט"א מן הפוסקים האחרונים ז"ל שהחמירו בזה ודחה דבריהם. וכתב וז"ל: אולם לפי מה שביארנו נראה ברור שאין שום איסור מצד הדין לשמוע קול שיר של אשתו נדה, משום דלא עדיף מהסתכלות ביופיה של אשתו נדה שמותר, אע"פ שיש לו הנאת לב ממנה בראייתה, כיון שעתידה להיות מותרת לו. ואדרבה מצינו לפרי מגדים (סימן עה משבצות זהב ס"ק ב') שהתיר לשמוע קול שיר של פנויה. ע"כ. וכ"כ עוד פוסקים. ע"ש. ואילו הסתכלות דרך הנאה אסורה גם בפנויה כדאיתא בעבודה זרה (כ.) וכן פסק הרמב"ם (בפרק כא מהלכות איסורי ביאה הלכה ג'). הא קמן ששמיעת קול באשה קילא מהסתכלות באשה. ואם כן אשתו נדה שמותר להסתכל בה וביופיה, כל שכן שמותר לו לשמוע קול זמרתה, וכ"כ עוד פוסקים. ע"ש.

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א שהפרי מגדים הנ"ל התיר לשמוע קול שיר של פנויה. וכ"כ עוד פוסקים כיעוי"ש. זהו דוקא בפנויה שאינה נדה. ע"ש בפרי מגדים הנ"ל. ועי"ע במשנב"ר (סימן עה ס"ק יז), ובאגרות משה (חלק אורח חיים חלק א' סימן כו) שכתבו כן. דאי לאו הכי הרי בכלל ערוה היא כשאר איסורי עריות שאסור לשמוע קול זמר שלהן. ע"ש. וכתבו האחרונים ז"ל (בסימן עה הנ"ל) דבתולות דידן כולם בחזקת נדות הן משיגיע להן זמן וסת. שהרי אינן טובלות לנדתן בזמן הזה עד שיכנסו לחופה.

צו. עמוד קע. (משמרת הטהרה). הביא מן הפוסקים ז"ל שכתבו שיש להחמיר בכל מה שאפשר בהסתכלות באשתו נדה. (ומינה שלדבריהם גם אין ללמוד להקל בשמיעת קול זמר של אשתו נדה. ע"ש. ועי' מה שכתבנו לעיל בסמוך אות צה). ומרן המחבר שליט"א כתב לדחות דבריהם על פי דברי הרמב"ם (פרק כא מהלכות איסורי ביאה הלכה ד') והטור ש"ע אבן העזר (סימן כא), שהתירו להסתכל ולהתבונן ביופיה של אשתו נדה אע"פ שיש לו הנאת לב ממנה בראייתה. הרי שלא רק ראיה בעלמא התירו אלא הסתכלות בכוונה תחילה. וכל שכן לדעת הרמב"ם, והרב המגיד, והרוקח, והריב"ש, שאפילו במקומות המכוסים שבה מעיקר הדין מותר להסתכל, ושכן נראה דעת מרן הש"ע אבהע"ז (סימן כא). וכנ"ל.

נ"ב. כנ"ל - הוא במשמרת הטהרה עמוד קנו – קס. ע"ש. (ולמעשה העלה שיש להחמיר להסתכל באשתו נדה במקומות המכוסים שבה וע"ע מש"כ בזה לעיל אות צב. וצרף לכאן).

צז. שם. לפי האמור (באות צו) שלדעת הרמב"ם והטור ש"ע הנ"ל מותר להסתכל אפילו בכוונה תחלה להנות מיופיה של אשתו נדה, וכש"כ להרמב"ם, והרב המגיד, והרוקח, והריב"ש, הנ"ל שאפילו במקומות המכוסים שבה מעיקר הדין מותר להסתכל. כתב

עוד מרן המחבר שליט"א הא ודאי שאין להחמיר בשמיעת קול זמר שלה ואין לנו להוסיף חומרות שלא נזכרו בדברי הראשונים. וכמו שכתב בשו"ת מהרש"ם חלק א' (סוף סימן קמב).

נ"ב. וכן כתב במשמרת הטהרה לקמן (בעמוד קפח ובעמוד קצא) בשם הרדב"ז חלק א' (סוף סימן קסג) שאין לנו להוסיף חומרות מדעתינו מה שלא נזכר בדברי חז"ל ובפוסקים הראשונים. ע"ש. ומכל מקום כתב כאן מרן המחבר שליט"א בהמשך דב"ק שהרוצה להחמיר על עצמו שלא לשמוע קול שיר של אשתו נדה תע"ב.

צח. עמוד קעה. (משמרת הטהרה) ד"ה ומעתה. כתב מרן המחבר שליט"א שנראה שמותר לאשה נדה לקרב את הבשמים שבכלי שאוחזת בידה בשעת ההבדלה במוצאי שבת סמוך לבעלה, כדי שיריח בהם. שהואיל ואין הבשמים מיוחדים לה, וגם אינם עליה אין לחושבם כבשמים של ערוה, ובפרט לפי מה שכתבנו שמעיקר הדין אין איסור זה נוהג באשתו נדה. (יעוי"ש עמוד קעא - קעה). ומ"מ היכא דאפשר טוב שתניח הבשמים על השלחן, והוא יקחם להריח בהם. ומהיות טוב אל תקרי רע. ע"כ.

נ"ב. ונראה דכן נכון לעשות ולא רק מטעם חשש איסור נדה. דהנה מרן הב"י באורח חיים (סימן רצו) כתב וז"ל: כתב המרדכי בפרק כיצד מברכין (סימן קמט) נוטל את היין בימינו, כתב הראבי"ה (סימן קס) ומינה נשמע שכל ברכה של דבר מצוה ראוי לו שיאחזנו בימין, וכן הבדלה אוחז את היין בימין ומברך בורא פרי הגפן ושוב נוטל את ההדס בימין והיין בשמאל ומברך על ההדס ומחזיר היין לימינו וכו'. יעוי"ש. וכן הוא בש"ע (שם ס"ו). ועי"ע בש"ע אורח חיים (סימן רו סעיף ד') שכתב, דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו צריך לאוחזו בימינו כשהוא מברך. ע"כ. וכ"כ בטור (סימן ריב). וא"כ דל מהכא נדנוד איסור נדה ותיפוק ליה דהכי הוי למיעבד מדין הבדלה גרידא. וי"ל דאין הכי נמי, רק מרן המחבר שליט"א דן באופן שהיא כבר מקרבת לו הבשמים איך יהיה הדין בזה, דהרי אין זה לעיכובא שיאחזנו בימינו וכו'. ואולם נראה דזה קצת דוחק, דכיון דלכתחילה בעינן שיאחזנו בימין, מן הראוי שתניח הבשמים ויאחזם בימינו וכדבעי ליה למעבד. ויותר נראה די"ל דמיירי שאין הבעל עושה את ההבדלה (כגון שמתארח במקום אחר) ואינו מברך על הבשמים ורק עונה אמן, משום ברוב עם הדרת מלך. וממילא א"צ להחזיק בימינו. כנלע"ד ליישב דברי קדשו של רבינו שליט"א.

וכעת (תמוז תשנ"ה) האיר וזרח הספר הנפלא יביע אומר חלק ח', וראיתי לו שם (חיור"ד סימן יז אות ד') שכדברינו העיר ג"כ הרה"ג גדעון בן משה שליט"א. והשיבו מרן המחבר שליט"א וז"ל: יש לומר שכל שהיא אוחזת בבשמים שלה הו"ל כידא אריכתא וכאילו

אוחז בימינו דמי. וכדין המבואר בירושלמי (פרק כיצד מברכין ה"א), וכן נפסק בטור וש"ע (סוף סימן רו), שהעומד על אמת המים מברך על המים ושותה, אף על פי שהמים ששותה לא הוי לפניו כשבירך. מפני שלכך נתכוין מתחילה. ולא הצריכוהו ליטול המים בידיו בשעת הברכה. וכיו"ב קי"ל שהנכנס לחנותו של בשם והריח ריח טוב שמברך בורא מיני בשמים, כמו שכתוב בש"ע (סימן ריז). ועי' ביומא (מז.) נטל את המחתה בימין ואת הכף בשמאל, יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא. זו מרובה וזו מועטת. ועי' בדברי הרמב"ם (פרק ד' מהלכות עבודת יוה"כ הלכה א'), ובלחם משנה שם ד"ה כבר ביארנו. ועי' בכף החיים (סימן רו ס"ק לג, וביר"ס רטז) ודו"ק. עד כאן לשונו הטהור. ונראה דצ"ל שכל שהיא אוחזת בבשמים שלו הו"ל כידא אריכתא וכו', ודו"ק. ומ"מ עדיין קצת קשה, דשאני העומד על אמת המים שטורח הוא לו להצריכו ליטול המים בידיו בשעת הברכה ולכן לא הצריכוהו בכך. ובפרט הנכנס לחנות של בשם ומריח ריח טוב שצריך לברך, שא"א לו באחרת. וכן ממה שהביא מרן המחבר שליט"א מיומא (מז.) והרמב"ם הנ"ל מבואר דכיון דאי אפשר באחרת (כיון שהמחתה כבדה וחמה) לכן התירו עבודה של הולכת כף הקטורת בשמאל. ומה שציין מרן המחבר שליט"א לכף החיים הנ"ל, הנה שם מיירי דבדיעבד אין דין זה שצריך לברך בימין מעכב. וזה כמו שכתבנו ביישוב ראשון דמיירי על דיעבד. ואולם מכל מקום הא לכתחילה צריך לאחוז בימין כשמברך. וא"כ עדיין קצת קשה דכן הדין, ולא רק מהיות טוב אל תקרי רע. שכאמור דל מהכא נדנוד איסור נדה ותיפוק ליה דהכי הוי ליה למיעבד, לאחוז הבשמים בעצמו ביד ימין מדין הבדלה גרידא. ולכאורה לפי האמור יותר טוב להעמיד דין זה שמותר לה לקרב הבשמים לבעלה באופן שהוא לא עושה את ההבדלה כגון שמתארח אצל אחרים, ואינו מברך על הבשמים ורק עונה אמן וממילא אין צריך להחזיק בימינו. וכנ"ל. והיע"א.

צט. עמוד קעז. משמרת הטהרה (סעיף לב שיטה יג) ולפי זה לדידן דלא קיימא לן כרבי עקיבא לענין גירושין וכו'.

נ"ב. כן הוא באבן העזר (סימן קט). ע"ש. והכא מיירי בענין שחכמינו ז"ל התירו מתוך הדוחק לאשה להתקשט ולהתייפות בימי נדתה, כדי שלא תתגנה על בעלה. והביא מרן המחבר שליט"א הגמרא בשבת (סד:) שזקנים הראשונים היו מחמירים בזה עד שבא רבי עקיבא ולימד כן. והמנחת יעקב בתורת השלמים (סימן קצה ס"ק יא) הקשה שרבי עקיבא אזיל לשיטתיה כמבואר במשנה בגיטין (צ.) דשנינו התם בית שמאי אומרים לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה ערות דבר. ובית הלל אומרים אפילו הקדיחה תבשילו. ורבי עקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאה ממנה יכול לגרשה. ולכן התיר לאשה

שתתקשט כדי שלא תתגנה עליו וימאס בה. ולפי זה לדידן דלא קיימא לן כרבי עקיבא לענין גירושין תהיה אסורה להתקשט. וע"ז נ"ב כנ"ל דמאי דלא קי"ל כרבי עקיבא הוא באבהע"ז (סימן קט). (ולגופו של ענין, ע"ש שהוכיח מרן המחבר שליט"א מדברי הירושלמי סוף גיטין דדברי רבי עקיבא דשרי לה להתקשט בימי נדתה אתיא אף כבית הלל ולא קשה מידי. ע"ש).

ק. עמוד קפא. טהרת הבית. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה בזמן טהרתה,אשה נדה עושה לבעלה, ואפילו בפניו, כגון בישול ואפיה, הצעת השלחן לאכילה, וכל יתר צרכי הבית. הן על פי ציוויו ובקשתו והן מצד עצמה כאשר היא צופיה הליכות ביתה, חוץ ממזיגת הכוס של יין, שאסורה למזוג הכוס בפניו ולהניחו לפניו על השלחן, אלא אם כן תעשה איזה שינוי ניכר, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל, או שתניחנו על כסא או שרפרף אפילו ביד ימין, וכל כיוצא בזה. ודוקא במזיגת יין אסרו אבל בשאר משקים מותר אפילו בפניו. ע"כ.

נ"ב. על מה שכתב מרן המחבר שליט"א שאסורה למזוג הכוס בפניו, אבל אם מוזגת הכוס שלא בפניו עי' במשמרת הטהרה כאן שהעלה מרן המחבר שליט"א שיכולה להניחו לפניו כדרכה בלא שום שינוי. [ויש מחמירים. ע"ש. ועי"ע בסמוך (אות קא)].

קא. עמוד קפג. (משמרת הטהרה). בענין איסור מזיגת הכוס בפניו. הביא מרן המחבר שליט"א דברי הב"ח שאף אם היתה המזיגה שלא בפניו אם מניחתו על השלחן בפניו אסור, ושכתב הב"ח שכן משמע מלשון הטור והש"ע. יעוי"ש. והש"ך (ס"ק יד) הביא דברי הב"ח וכתב עליו שאין דבריו מוכרחים, ושגם מדברי הרא"ש פרק קמא דכתובות (ד:) מוכח שאם המזיגה היא שלא בפניו אין איסור כלל. ע"כ. ובספר חינא וחסדא חלק א' (דף סב עמוד ג') בד"ה ולענין, הביא דברי הש"ך, וכתב לדחות הראיה מהרא"ש, שהרי הרא"ש קאי על הדין של הצעת המטה ואין מזה הוכחה לדין מזיגת הכוס שמניחתו לפניו על השלחן. ע"כ. וכן כתב בספר תפארת צבי (ס"ק ח'), ודחה דברי הש"ך מהלכה.

נ"ב. והנה מרן המחבר שליט"א הביא בהמשך דב"ק שבשו"ת אדמת קודש חלק א' (חלק יורה דעה סוף סימן ט') כתב שנראה לו שדברי הרא"ש הנ"ל דשלא בפניו שרי, לא קאי על הצעת המטה. שהרי זו גמרא ערוכה להלן (סא.) אלא קאי על מזיגת הכוס, כי לא פורש בגמרא שאם מזגה הכוס שלא בפניו והניחתו לפניו על השלחן שמותר, וקא משמע לן דשרי ולאפוקי ממה שכתב הב"ח (סוף סימן קצב) וכו'. וכתב עוד מרן המחבר שליט"א שיש סיוע לדבריו גם מדברי הרמ"א, שאחר מה שכתב מרן הש"ע שאסורה למזוג הכוס, הוסיף תיבת "בפניו". וכן כתבו הסדרי טהרה (ס"ק יח), ועוד, יעוי"ש. הנה

מלבד שהפוסקים הנ"ל הבינו שדברי הרא"ש קאי על מזיגת הכוס כאמור, עוד בה מה שכתב מרן הבית יוסף וז"ל: ונראה שמזיגת הכוס שלא בפניו מותר. וכדאמרינן גבי הצעת המטה. ולרבותא נקט בגמרא דשלא בפניו שרי גבי הצעת המטה, דאף על גב דהוי דבר של חיבה טובא ואפילו הכי שרי, וכל שכן שמזיגת הכוס שלא בפניו שמותר, ועוד דלא גרע שלא בפניו מעל ידי שינוי דשרי אפילו בפניו. וכן נראה מלשון המרדכי פרק ב' דשבועות. ע"כ. והביאו מרן המחבר שליט"א בריש דב"ק. ולפי זה נמצאנו למדים מרישא דדברי מרן הב"י הנ"ל דאפילו תימא דדברי הרא"ש קאי על הצעת המטה הא מכל מקום לדעת מרן הב"י לרבותא נקטיה דמותר, דאף על פי דאית ביה חיבה יתירה, שלא בפניו שרי. וכש"כ הוא למזיגת הכוס דשלא בפניו שרי. ולפי דברי מרן הב"י הנ"ל קשה על דברי החינא וחיסדא הנ"ל ודעימיה, דאף למטוניה דמר דהרא"ש קאי על הצעת המטה שלא בפניו, הא לרבותא נקטיה וכנ"ל. ודברי הש"ך ודעימיה קיימים. ולפי זה לכאורה קצת קשה על מרן המחבר שליט"א דלא העיר כן על דברי החינא וחיסדא ודעימיה אף על פי שהביא דברי מרן הב"י בריש דב"ק. (ומה גם שלקמן במשמרת הטהרה (עמוד קפד) הביא סיפא דדברי מרן הב"י הנ"ל לענייננו שם). ויש ליישב בדוחק דכיון שמרן המחבר שליט"א הביא דברי מרן הב"י לעיל מיניה בסמוך, סמך על המעיין שיבין כן. וצע"ק. והיע"א.

קב. עמוד קפח. משמרת הטהרה. לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד קפז) דברי הפוסקים דס"ל שמזיגת שאר משקים דינה כיין שיש להחמיר בה במזיגה בפניו, ודחה דבריהם שכל דבריהם מיוסדים על פי מה שכתבו הב"ח והש"ך להחמיר גם בשאר משקים, אבל לדינא אנן בדידן נקטינן כדברי הראשונים ומרן הב"י שקבלנו הוראותיו, שבכל המשקים חוץ מן היין אין להחמיר כלל, ויכולה למזוג בפניו קפה עם חלב וסוכר ולהניחו לפניו על השלחן, וכן מזיגת מיץ פירות עם סודה וכל כיוצא בזה מותרת אפילו בפניו. ושכן המנהג אצלנו שאין מחמירים בזה כלל. הוסיף עוד מרן המחבר שליט"א וכתב ואין לנו להוסיף חומרות מדעתינו מה שלא נזכר בדברי חז"ל ובפוסקים הראשונים, וכמו שכתב הרדב"ז בתשובה (סוף סימן קסג). ע"ש. ע"כ.

נ"ב. וכ"כ בשם הרדב"ז הנ"ל גם לקמן (עמוד קצא). ולעיל (עמוד קע) כתב כן בשם המהרש"ם (ועי' לעיל אות צז).

קג. עמוד קפט. (משמרת הטהרה). בענין שמותר לאשה נדה להגיש לבעלה צלחת של תבשיל, בין מאכל בין מרק וכיוצא בזה, ולהניחו לפניו על השלחן, שאין קירוב דעת

של חיבה אלא במזיגת הכוס של יין בלבד. ואפילו מוזגת התבשיל בפניו לתוך הצלחת והקערה ומניחתו לפניו על השלחן, מותר.

נ"ב. הנה הביא מרן המחבר שליט"א כעין ספק ספיקא להקל בזה. שמא כהט"ז ודעימיה שבהגשת תבשיל אין קירוב דעת וחיבה אלא רק מעשה עבדות שיש בו טורח. ושמא כהרמב"ם וסיעתו שכל האיסור של מזיגת הכוס אינו אלא במוסרת מיד ליד אבל ליתנו על השלחן מותר. (ועי' בזה בדעת הרמב"ם במשמרת הטהרה עמוד קפב ד"ה ולכאורה). ולא צירף הספק שמא כהגהות מיימוני בשם ספר היראים שלא אסר במזיגת הכוס אלא כשמוזגת אותו במים, אבל במזיגה שלנו מן הצלוחית אל תוך הכוס כמו שאנו עושים מותר, כיון שהריטב"א (כתובות סא.) לא ס"ל הכי. כיעוי"ש. ואולם במשמרת הטהרה לעיל (עמוד קפו) סמך מרן המחבר שליט"א סמיכה גדולה על דברי הגהות מיימוני בשם היראים הנ"ל לאפוקי איסור מזיגה בשאר משקים ואפילו משקים משכרים, ושאין לאסור אלא במזיגת יין בלבד. ודלא כתשובת בעלי התוספות שהובאו בקובץ ראשונים להלכות נדה (עמוד שז), וספר המנהיג דף (צו עמוד א') וכן כתב השלחן גבוה (ס"ק יח), וכתב שגם הרשב"א סובר כן. כיעוי"ש. וא"כ בודאי שראוי לצרף דעת הגהות מיימוני בשם היראים הנ"ל לעוד ספק. דהא אם למדנו מדברי הגהות מיימוני הנ"ל להתיר מזיגת שאר משקים בפניו ואפילו משקים משכרים, כש"כ דיש לצרפו להתיר מזיגת תבשיל בפניו. וי"ל דמרן המחבר שליט"א לא הוצרך לזה דבלאו הכי איכא ספק ספיקא. ועדיין צע"ק. והיע"א.

קד. עמוד קצ - קצא. משמרת הטהרה. בענין שכשם שהיא אסורה למזוג לו כוס יין כך הוא אסור למזוג לה. אבל שאר משקים מותר למזוג לה, ולכן מותר לו למזוג כוס קפה עם חלב ולהגישו אליה, וכש"כ כשאינה מרגישה בטוב. וכן מותר להגיש לה צלחת של תבשיל ומרק וכיו"ב, ובלבד שלא ימסור מידו לידה, אלא מניחם סמוך אליה. ובמשמרת הטהרה שם הביא מרן המחבר שליט"א דברי ספר ציוני טהרה ובדי השלחן שאסרו בזה וטעמם שכשם שהיא אסורה להגיש לו כך אסור לבעל להגיש מאכל ומשקה לאשתו נדה. ודחה דבריהם על פי מה שהתבאר לעיל (עמוד קפא - קפט) שגם היא מותרת להגיש לו מאכל או משקה ואין בזה חשש של קירוב בשר דעת וחיבה, ואם כן כשל עוזר ונפל עזור. שגם הוא מותר להגיש לה מאכל ומשקה.

נ"ב. שפתיים ישק, משיב דברים נכוחים. אולם מכל מקום לפי מה שכתב התפארת צבי במקור מים חיים (ס"ק נב), והביאו מרן המחבר שליט"א כאן, שהטעם שאסור למזוג לה כוס יין, משום שהוא מראה לה בזה חיבה כי מה שהיא מחוייבת לעשות לו עושה הוא לה, ועל ידי כך מרגילה שתהא מרוצה לו להרגל עבירה, לכן אם הבעל מחלק לכל

המסובים על השלחן כל אחד חלקו בקערה המיוחדת לו אסור לו לתת חלקה של אשתו בקערה שלה, שבזה מראה לה חיבה יותר ממה שימזוג לה הכוס. ע"כ. וכתב עוד מרן המחבר שליט"א שגם הצמח צדק בפסקי דינים (סימן קצה סוף סעיף ג') החמיר בזה. ע"ש. לפי זה נמצאנו למדים שאין הטעם רק משום שכשם שהיא אסורה להגיש לו אסור גם כן לבעל להגיש לאשתו נדה, וממילא מה שאסורה היא להגיש לו אף הוא אסור להגיש לה, ומה שמותר לה להגיש לו גם הוא מותר להגיש לה. אלא בעצם שמגיש לה או נותן לה בקערה שלה מראה לה חיבה יתירה, ולא חשוב מה הוא מגיש או נותן לה. ולפי זה אסור לו להגיש לה תה או קפה או מרק ותבשיל וכו', אף שהיא מותרת להגיש לו. והנה מרן המחבר שליט"א כתב לדחות דברי התפארת צבי הנ"ל על פי דברי הרשב"א בתורת הבית הקצר, והמאירי (כתובות ד: עמוד כד), והרב המגיד (פרק יא מהלכות איסורי ביאה הלכה יט), [והובאו דבריהם במשמרת הטהרה לעיל עמוד קפה - קפו, ובעמוד קפח על סעיף לד]. שלא החמירו חז"ל אלא במזיגת היין שהוא מרגיל לדבר עבירה, מה שאין כן בשאר משקים. וכן לפי מה שכתב הט"ז בס"ק ג' שחז"ל שיערו בחכמתם שרק במזיגת היין יש לחוש לקירוב דעת המביאה לידי הרגל עבירה, ולא בהגשת קערות התבשיל וכיוצא בזה שהם בגדר שירות ועבדות שיש בהם טורח. והסכימו לזה הסדרי טהרה והלחם ושמלה והערוך השלחן, אזי גם בנידון דידן שהבעל מגיש יש להתיר, ובין כשהיא מגישה לפניו על השלחן ובין כשהוא מגיש לפניה.

אמר העבד, לכאורה לא דמי דאף שהיא מותרת לעשות בשבילו, ולהגיש לו תבשיל ושאר משקאות חוץ מן היין, מכל מקום אין זה אלא דרך שירות ועבדות דהיא מחוייבת לו ולכן שרי. אבל כשהוא עושה בשבילה כיון שאינו מחויב לה ובכל זאת עושה, אין זה אלא דרך חיבה. ומכש"כ אם אינו רגיל כ"כ לעשות בשבילה בימי טהרתה, שאין להתיר לו לעשות בשבילה בזמן נדתה. ואולם אם אינה מרגישה טוב יש להקל בזה, כיון שבכה"ג מחויב הוא לה, ולא הוי דרך חיבה. כנלע"ד. והיע"א. וגם מה שהוסיף מרן המחבר שליט"א לצרף דעת המאירי (סוף פרק ט' דנדה עמוד רעח) שבהושטה מיד ליד גם כן, כל שנעשה בפני אחרים שאין חשש הרגל דבר בפני רבים, יש להתיר. ואף שבזה דעת שאר הפוסקים להחמיר, בנידון דידן כתב דיש לצרף סברא זו להקל. אף למטוניה דמר מרן המחבר שליט"א כדאי הוא הצירוף במקום שנעשה בפני אחרים וכההיא דהתפארת צבי הנ"ל, שהבעל מחלק לכל המסובים על השלחן כל אחד חלקו בקערה שלו המיוחדת לו, ואסר התפארת צבי הנ"ל לבעל ליתן חלקה של אשתו בקערה שלה. הנה בזה יש לצרף דעת המאירי הנ"ל וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א דיש להתיר בכהאי גוונא

בצירוף דעת המאירי הנ"ל. ומכל מקום להגיש לה שלא בפני אחרים כשאינה חולה ואינו מחוייב לה ובכל זאת עושה בשבילה שאין זה אלא דרך חיבה וכנ"ל, לכאורה נראה דאין זה ענין למש"כ המאירי ולכן נראה דאין לצרף דעת המאירי. ואין להקשות על דברינו ממה שכתב האשכול (סימן מט עמוד קיז), וחזי לן מה שהיא אסורה לעשות לו גם הוא אסור לעשות לה, ואסור למזוג לה הכוס, ואפילו לשגר לה כוס של ברכה אסור וכו', והביאו מרן המחבר שליט"א לקמן (סוף עמוד קצא) במשמרת הטהרה על סעיף לו. ונימא דנשמע מינה ההיפך ג"כ דמה שהיא מותרת לעשות לו מותר לו לעשות לה. זה אינו, דהתם דיבר בכללות, ואדרבה י"ל דמשם ראיה לדברינו דוקא, דהנה היא מותרת לשלוח לו כוס יין כל שלא מוזגת בפניו דהיא לא מרגילה ליה. ולא עוד אלא שמותרת להגיש לו כרגיל ואפילו אין צריך בשינוי, כיון שהמזיגה היתה שלא בפניו וכנ"ל. ואף למחמירים מכל מקום כל שמגישה בשינוי שרי. והוא אפילו לשלוח לה לחדר אחר אסור, משום שנותן דעתו עליה. ואף למה שכתב במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קצג) בשם ספר גופי הלכות בביאור הלכה (עמוד כה), שהביא בשם שו"ת דברי יואל (סימן סד), שיש לומר שדוקא כשאינה בפניו והוא נותן דעתו עליה ומייחד לה כוס הוי חיבה יתירה וחיישינן שיבואו להרגל עבירה, אבל כשהדבר בפניה אין בזה קירוב דעת וחיבה כל כך כששולח לה הכוס. הא מכל מקום לשלוח לה לחדר אחר הוא אוסר, והיא מותרת לשלוח לו לחדר אחר דהיא לא מרגילה ליה. ואין לומר דשאני יין, דהנה כבר אמרנו שאין להשוות בדוקא ולומר דכל שהיא מותרת לעשות בשבילו גם הוא מותר לעשות בשבילה. דמה שהיא מותרת זהו מתורת שיעבוד דמחוייבת לו ואין כאן חיבה. מה שאין כן כשהוא עושה בשבילה, וכנ"ל. כנלע"ד. והיע"א.

קה. עמוד קצט. טהרת הבית. כתב מרן המחבר שליט"א שמותר לו להכין בשביל אשתו נדה מים חמים באמבטיה ואפילו לרחיצת כל גופה וטוב שיעשה כן שלא בפניה. ובמשמרת הטהרה (שם וריש עמוד ר') כתב שזה נלמד ממה שנתבאר לעיל (עמוד קצח) שמותר לה להכין מים חמים באמבטיה אפילו לרחיצת כל גופו.

נ"ב. לפי מה שכתבנו לעיל בסמוך (אות קד). על דברי מרן המחבר שליט"א בעמוד קצ - קצא), דאף שהיא מותרת לעשות לו כוס קפה עם חלב ולהגיש לו וכן בשאר משקאות ותבשילים, מכל מקום אינה עושה אלא דרך שירות ועבדות כיון שמחוייבת לו, אבל הוא אין לו לעשות כן בשבילה כיון שאינו מחויב לה, ואם עושה הוי דרך חיבה (ולא דרך שירות ועבדות), וכש"כ אם אינו רגיל לעשות לה כן בימי טהרתה שאין לו לעשות לה כן בימי נדתה. ורק אם אינה מרגישה טוב יכול לעשות לה כיון שמחוייב לה, וממילא

לא הוי דרך חיבה, רק דרך שירות ועבדות. ולפי זה כש"כ בנידון דידן שלא יכין לה האמבטיה לרחיצת כל גופה, וקל וחומר מענין הגשת משקה ותבשיל. כנלע"ד. והיע"א.
קו. **עמוד ר. משמרת הטהרה.** (**סעיף מא ד"ה והנה**). **הביא מרן המחבר שליט"א דברי הרמ"א בהגה שכתב, ויש אומרים שאין להחמיר בימי ליבונה בענין איסור אכילה עמה בקערה.** (**מרדכי בשם ראבי"ה**). **וכן נוהגים להקל בזה. ויש להחמיר. עכ"ל הרמ"א. והעיר על זה מרן המחבר שליט"א שהמיקל הוא הראב"ן, אבל הראבי"ה מחמיר בזה, והביא לשון הראבי"ה. יעוי"ש.**
נ"ב. אבל מדברי הראבי"ה שהביא מרן המחבר שליט"א מתבאר שאף הראב"ן לא היקל בזה בתוך ימי ליבונה כלל, אלא רק לאחר שבעה נקיים בלבד. וצ"ע. ושו"ר לקמן בסמוך במשמרת הטהרה (עמוד רא, ד"ה על כל פנים) שעמד בזה מרן המחבר שליט"א, דבאמת לא מצינו מי שמיקל בזה בימי ליבונה, שהרי גם הראב"ן לא היקל בזה רק לאחר שבעה נקיים, וכנ"ל. וכ"כ עוד אחרונים והביאם מרן המחבר שליט"א. כיעוי"ש.
קז. **עמוד רא. משמרת הטהרה. בענין שאין חילוק בדיני ההרחקות בין ימי נדותה לימי ליבונה, ואפילו עברו ימי ספירתה חייבים לנהוג בכל ההרחקות עד שתטבול ותטהר. וכן אין חילוק בכל זה בין רואה דם ממש למוצאת כתם טמא בבגדיה. ובמשמרת הטהרה הנ"ל הביא דברי רבותינו הראשונים הראב"ד בספר בעלי הנפש** (**שער הפרישה עמוד יח**), **והרשב"א בתורת הבית** (**בית ז' שער ב'**), **שדחו דברי ר"ח שכתב לחלק בין ימי נדתה לימי ליבונה. שבימי נדתה לא מהני שתגיש לו בשינוי, והא דשמואל מיחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא, היינו בימי ליבונה. וכתבו דאין לחלק בזה כיון דהוא חומרא דאתי לידי קולא שיבואו להקל יותר בימי ליבונה. וכ"כ המאירי** (**סוף פרק ט' דנדה עמוד רפ**). **וכתב עוד רבינו המאירי, ולא עוד אלא שלדעתי כל שיש אצלו מבוא להקל ראוי להחמיר עליו יותר. ע"כ.**
נ"ב. וכיוצא בזה מצינו בכמה דוכתי בש"ס ובפוסקים שבאיסור הקל החמירו יותר דלא אתי לזלזולי ביה. ומהם בביצה (ב:) דאמרינן התם שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי ביה, סתם לן כרבי שמעון דמיקל. יום טוב דקיל ואתי לזלזולי ביה, סתם לן כרבי יהודה דמחמיר. ועי"ע כיו"ב בחולין (קז:) התירו מפה לאוכלי תרומה ולא לאוכלי טהרות. ועי' בפירש"י דהיינו לאוכלי חוליהם בטהרה דקיל טפי מאכילת תרומה. וגזרו עליהם לפי שאינם למודים להשמר כמו כהנים. ע"ש. ועי"ע בכתובות (סוף דף ד.) ובפירש"י שם ד"ה כי קאמר, דחתן שבעל ופירסה אשתו נדה, מהימן עלה דלא אתי לזלזולי באיסור כרת, ולכן אין צריך שישן הוא בין הגברים והיא בין הנשים. מה שאין כן בחתן שאירעו

אבל ב"מ (שמת לו אביו), דהתירו לו לבעול ומכניסין את המת לחדר ואת הכלה לחופה ובועל, הנה אחמירו ביה דאף שבעל, הוא ישן בין הגברים והיא בין הנשים. וטעמא משום דהקילו באבילות דידיה וחיישינן דילמא אתי לזלזולי ביה, לכן החמירו עליו טפי מאבילות דעלמא דחמיר ולא אתי לזלזולי ביה. [ועי"ע שם (דף ד: בסופו), דהקולא בזה היא דנוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות. ועי"ע בש"ע יור"ד בש"ך (סימן שמב ס"ק ו'), שהסביר שכן הוא למסקנת הגמ' שם]. ועי"ע בקרבן נתנאל (שם פ"ק סימן י' ס"ק ת'). [ועי"ע שם בתוספות (ריש דף ד.) סוף ד"ה בועל, דבאיסור החמור (אנינות דאורייתא) הקלו יותר מבאיסור הקל (אבילות דרבנן). אלא דמה שהקלו שם באיסור החמור (אנינות דאורייתא) אינו מטעם דחמיר עליה ולא אתי לזלזולי ביה. אלא דינא הכי הוא דמקילינן. ודו"ק. ואכמ"ל]. ועי"ע בש"ע אבהע"ז בבית שמואל (סימן ו' ס"ק יד). ובבאה"ט (שם ס"ק יב). ובחכמת שלמה (שם סעיף ז'). ע"ש. ועי"ע בבית יוסף יור"ד (סימן קצב. דף עא.) ד"ה ומחלוקת, במה שהקשה מרן הב"י על דברי הרמב"ם בענין ייחוד עם כלתו כשפירסה נדה, מק"ו מתבעוה לינשא (דהוא איסור קל מדבריהם) דאין ברור לנו שראתה ומ"מ שרי לת"ח להתייחד עמה ולא חיישינן שיפרוץ גדרן של חכמים, א"כ כש"כ דכשפירסה נדה לא הוי ליה למיחש שיעבור על איסור כרת (שהוא איסור חמור) והו"ל להתיר לו שיתייחד עמה. ומבואר שבאיסור הקל יש להחמיר יותר, ואם הקלו באיסור הקל כש"כ שיש להקל באיסור החמור. (ובעיקר הנידון עי"ע שם מה שכתב מרן הב"י בהמשך דב"ק להסביר דברי הרמב"ם. ואין כאן מקומו). ועי"ע בטהרת הבית חלק א' סימן ה' סעפים יז - יח (עמ' רעח - רפב).

קח. עמוד רד. טהרת הבית. יש אומרים שאין לאשה נדה בימי ראייתה להכנס לבית הכנסת או לנגוע בספר קדוש. וכן המנהג בכמה ממדינות אשכנז. ויש מתירים. וכן פסק מרן הבית יוסף. וכן אנו נוהגים. וכו'.

נ"ב. וכבר עמד בזה מרן המחבר שליט"א בשו"ת יביע אומר חלק ג' (חלק אבן העזר סימן י' אות ה' והלאה), וכן בשו"ת יחוה דעת חלק ג' (סימן ח'). וציין להם במשמרת הטהרה (סוף עמוד רה). ואמנם בשו"ת יחוה דעת הנ"ל לאחר שדן ופסק שהנשים הנדות חייבות מן הדין להתפלל ולברך כל הברכות וכו', (וכנ"ל בסמוך עמ' רב-רג), עמד בענין שמותרות להכנס לבית הכנסת וסיים שם בזה הלשון: ומכל מקום "רשאות להחמיר על עצמן" שלא להכנס לבית הכנסת. ושלא לאחוז ספר תורה. ושלא להסתכל בספר תורה בעת שמראים אותו לעם. ע"כ. הנה לפי מה שכתב רבינו ירוחם (נתיב כו סוף חלק ג') שיש נשים שנוהגות שאינן טובלות לאחר לידתן אפילו פסקו דמיהן עד שיעברו ארבעים יום לזכר, ושמונים יום לנקבה, וגם יש מהן שבכל אותו זמן אינן נכנסות לבית הכנסת. ומנהג בטעות הוא

ומינות גדולה הוא, וצריך למחות בידן. ומרן הב"י אורח חיים (סוף סימן פח), אחר שכתב והשתא נשי דידן לא נהוג להמנע כלל מליכנס לבית הכנסת הביא דברי רבינו ירוחם הנ"ל שכתב שמנהג בטעות הוא וצריך למחות בידן, וסיים בזה. ומשמע דהכי ס"ל למרן הב"י. א"כ לפ"ז לכאורה אין זה בגדר "רשאות" להחמיר על עצמן שלא להכנס לבית הכנסת, אלא "אסורות" להחמיר על עצמן שלא להכנס לבית הכנסת, דהא צריך למחות בידן. אמנם נראה דאין כן הדבר, שיהיו אסורות בכך, מכמה טעמים. חדא, דנראה שגם רבינו ירוחם לא קאמר שיש למחות בידן אלא בעיקר לענין יולדת כיון שמפרשים בטעות את הפסוק בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה. ועיקר דבריו אמורים שם לענין שלא טובלות לאחר לידתן כל אותם ימים, ארבעים לזכר ושמונים לנקבה. וכמו שכתב גם הרמב"ם (בפרק כא מהלכות איסורי ביאה הלכה טו) דברים נוקבים בענין הנוהגות כן. וז"ל: זה שתמצא בקצת מקומות שהיולדת זכר לא תשמש עם בעלה עד סוף ארבעים יום, והיולדת נקבה עד סוף שמונים יום, ואע"פ שאינה רואה דם אין זה מנהג אלא טעות, ודרך אפיקורסות היא באותם מקומות, ומן הצדוקים והקראים למדו דבר זה, ומצוה לכוף אותן כדי להוציא מלבן דבר זה, ולהחזירן לדברי רבותינו, שתספור שבעה נקיים ותטבול ותהיה טהורה. ע"כ. ועי"ע מענין זה בטה"ב ובמשמרת הטהרה לעיל (עמ' כח ואילך). ואה"נ דגם להכנס לבית הכנסת אין צריך לחוש כלל, ולשבש המקרא ואל המקדש לא תבוא. אלא נראה שעיקר מה שכתב שיש למחות בידן הוא לגבי טהרתן לבעליהן. וכן נראה ממה שכתב מרן המחבר שליט"א בענין טהרתן לבעליהן (עי' משמרת הטהרה הנ"ל באורך בפ"י עמ' כח - מו), שיש לבטל מנהג הנוהגות כן. ומפי קדשו לפידים יהלוכו. ע"ש. ולעומת זאת בענייננו, בענין כניסתן לבית הכנסת, כתב "שרשאות" להחמיר על עצמן, אבל אין "אסורות" להחמיר על עצמן שלא להכנס לבית הכנסת. ועוד י"ל דהלא רבים מהפוסקים כתבו לחומרא זו שלא יכנסו נשים בעת נדתן לבית הכנסת, כיעוי' במשמרת הטהרה כאן, ובשו"ת יביע אומר ויחוה דעת הנ"ל. ונהי דלא קי"ל כוותייהו מ"מ אין לאסור להחמיר על עצמן. ואל השלישיה, נראה דמה שכתב שם ביחוה דעת שרשאות הנשים הנדות להחמיר על עצמן שלא להכנס לבית הכנסת וכו'. הוא לאפוקי מלהתפלל ולברך, שבזה הן חייבות חובה גמורה מן הדין. אלא שלעומת זאת לענין להכנס לבית הכנסת כיון שיש מקומות שנהגו שלא להכנס נשים בשעת נדתן, ונהרא ונהרא ופשטיה, בזה רשאות להחמיר על עצמן. כנלע"ד להסביר דב"ק של רבינו שליט"א.

והנה במשמרת הטהרה (עמוד רה), הביא מה שכתב בעל תרומת הדשן בפסקים וכתבים (סימן קלב), שאף למחמירים בזה, מ"מ יש להתיר לנשים בעת נדתן להכנס לבית הכנסת בימים הנוראים לשמוע תפילה וקריאת ספר תורה, שסמך על רש"י שמתיר משום נחת רוח לנשים, כי יהיה להן עצבון רוח ושברון לב כשרואות שהכל באות לבית הכנסת יחד עם הציבור, והן יעמדו חוץ לבית הכנסת, וכמו שהתירו כיוצא בזה (חגיגה טז:) לעשות סמיכה, ואמרינן להו אקפו ידייכו, אף דמחזי כזלזול ועבודה בקדשים, ואף על פי כן התירו כדי לעשות נחת רוח לנשים. עכת"ד. ונראה שכיו"ב יש לומר עוד דבכל כהאי גוונא דאיכא עצבון רוח, או זילותא שאם לא תיכנס לבית הכנסת (כגון שבתות של שמחה וכיו"ב), יוודע איפוא דדרך נשים לה, ויש בזה משום חוסר צניעות וזילותא, ג"כ יש להתיר לדעה זו. ופשוט. (ולדידן א"צ לכל זה, דבלאו הכי מישרא שרי אף מבלי סיבה מיוחדת וכנ"ל).

והגם שכתב התרומת הדשן הנ"ל להתיר גם למחמירים שנשים בשעת נדתן לא יכנסו לבית הכנסת, דמ"מ משום איזו סיבה של תפילות ימים הנוראים וכיו"ב יש להקל להם משום נחת רוח לנשים וכנ"ל. הנה נראה שנכון להחמיר על כל פנים שלא לאחוז בספר תורה. ושלא להסתכל בספר תורה כשמראים אותו לעם. דבזה ליכא משום עצבון רוח וחוסר נחת רוח או זילותא וכיו"ב. ואפילו לדידן שקיבלנו הוראות מרן הבית יוסף, ורשאות נשים בעת נדתן לבוא לבית הכנסת אף בלי שום סיבה מיוחדת ולא חיישינן למנהג כמה מדינות של הספרדים שנהגו להחמיר בכניסה לבית הכנסת, וכנ"ל. נראה שג"כ נכון להחמיר על כל פנים לענין שלא לאחוז בספר תורה, ושלא להסתכל בספר תורה כשמראים אותו לעם. ואע"פ שפסק הרמב"ם (בפרק י' מהלכות ס"ת הלכה ח'), שכל הטמאים ואפילו נשים נדות ועכו"ם מותרים לאחוז בס"ת ולקרות בו. וכן פסקו הטור והש"ע יורה דעה (סימן רפב סעיף ט'), מ"מ אם ירצו להחמיר בזה לעצמם, נראה שנכון לעשות כן כדי לחוש למנהג המקומות המחמירים באלו האחרונים. כיון דאפשר לחוש לזה בקל ומהיות טוב. וכמו שכתב כיוצא בזה הר"ן (בפסחים קח.) לענין המחלוקת שבגמרא שם, אם ב' כוסות הראשונות דוקא צריכים היסבה, או ב' כוסות האחרונות דוקא, ונפסקה הלכה להחמיר שבכולם צריך היסבה. וכתב הר"ן שאע"פ שבכל מקום הלכה רווחת דספיקא דרבנן לקולא, כאן כיון שאין בזה טירחא יש לעשות היסבה בכולם לרווחא דמילתא. והביאו מרן שליט"א בספר יחוה דעת חלק א' (סימן טז, ריש עמ' נב) והוסיף עוד שכ"כ בחידושי מהר"ם חלאוה שם. ושכן משמע בברכות (נא רע"ב). וע"ש עוד לענין שיעור אכילת מרור בליל הסדר דג"כ מחמירים בשיעורו. והיינו טעמא משום דאפשר לחוש גם למחמירים בקל. ואף דהתם הוא מצוה מדרבנן על כל פנים, והכא

אינו אלא מצד חומרא, מ"מ נראה דהיכא דאפשר לצאת ידי חובת כל הדיעות בקל ובלי טירחא מיוחדת נכון לעשות כן. גם אם אינו אלא מצד חומרא. (ובלבד שלא יהא בו משום יוהרא, וכמו בנידון דידן שאין ניכר לרבים שאין מסתכלת או שאין נוגעת בספר תורה).ולכן י"ל דהכא נמי ראוי להחמיר לנהוג כן מהיות טוב. שאין כאן טירחא מיוחדת ויוצא ידי חובת כל הדיעות. כנלע"ד. והיע"א.

קט. עמוד ריא. (משמרת הטהרה) ד"ה ומכל מקום. שיטה שישית. נראה דצ"ל "מותרת לטפל באופן "שתפתח" עיניו כדי שתוכל להטיף לו הטיפות לרפואתו". ע"כ.

נ"ב. והוא בענין שאם הבעל חולה מותר לאשתו לשמשו, אם אין לו מי שישמשנו זולתה. ומכל מקום טוב שתזהר שלא תגע בבשרו ממש, אלא ע"י הפסק מפה או בגד וכדומה אם אפשר בכך, ומכל מקום אם אי אפשר בשום אופן שלא תגע בבשרו, מותר. ובמשמרת הטהרה הנ"ל כתב שאם הוא חולה בעיניו וצריכה להטיף לו טיפות, ואין שם איש שיוכל לעזור לה בפתיחת עיניו, מותרת לטפל בו באופן שיפתח עיניו כדי שתוכל להטיף לו טיפות לרפואתו. ונראה דצ"ל מותרת לטפל בו באופן שתפתח עיניו דהא כתב דמיירי באופן שאין שם איש שיוכל לעזור לה בפתיחת עיניו. ומבואר דאינו יכול לפתוח עיניו בלי עזרת אחרים. וכן מדוייק ממש"כ מרן המחבר שליט"א "וכן" אם הוא חולה דהוא דומיא דמש"כ לעיל מיניה. ושם כתב שאם הבעל משותק ואי אפשר בלא נגיעה בבשרו ממש, שיש להתיר. ונראה פשוט דהוא טעות דפוס.

קי. עמוד רכב. בהערה. בענין ההיתר לאשה להבדק אצל רופא (איש). שפשוט שזהו דוקא במקום כאב וחולי, ובמקום שאין שם אשה רופאה הבקיאה בדבר. ובדלית ברירה התירו לאשה החולה הסובלת ממכאובים להסתמך על הטעם הנ"ל [דהרופא בעסיקתיה טריד, והאשה והרופא אינם מתכוונים כלל לשם תאוה וזנות ח"ו]. אבל כשאין הדבר נחוץ כל כך, אלא מיחוש בעלמא שאפשר להתגבר עליו, אין להקל בזה כלל. ולפיכך נשים שהן בהריון ההולכות להבדק מדי פעם בפעם בתקופת הריונן אצל רופא גבר, להווכח בהתפתחות העובר, מנהג מכוער הוא ואין רוח חכמים נוחה מהן, והרי יוכלו להבדק אצל רופאות ואפילו בשכר, ולא יבדקו ע"י רופא גבר ואפילו בחנם. וע"ש עוד.

נ"ב. ברוך שכיוונתי לדעתו הרחבה של גדול דורינו מרן המחבר שליט"א. וגם אני הקטן זכיתי להתריע על כך פעמים רבות בפני הציבור הרחב הי"ו. וגם אמרתי בס"ד שאם לא מוצאת בנקל רופאה ואפילו בשכר, ויש לה טורח גדול להגיע לרופאה, ולעומת זאת יש לה בנקל רופא (גבר), אף על פי כן עדיף שלא תבדק כלל, אם מצב בריאותה תקין

והכל כשורה ואינה צריכה להבדק אלא כדי להווכח בהתפתחות העובר. אבל אם יש שינוי במצב בריאותה חלילה, ויש חשש אפילו קל צריכה להבדק, ולו רק כדי להרגע מדאגתה. ובזה אם אין רופאה מצויה בנקל או שאינה מומחית כמו הרופא מותרת להבדק אצל רופא.

ודע עוד דבבדיקת חלבון עוברי ובדיקת מי שפיר, אין לעשותם מבלי להוועץ בחכם שמבין בזה קודם לכן. ובדרך כלל אין לעשותם כלל דההיזק בזה הוא רב מאד ואין בו תועלת, דבבדיקת מי שפיר עצם הבדיקה גורמת ל50% (חמשים אחוז) חשש הפלה רח"ל. ודבר זה ידוע אצל הרופאים (אבל אינם מגלים זאת להורים תמיד). וכן אמר לי רופא בכיר מאד. וגם בבדיקת חלבון עוברי שבו מגלים אם העובר בריא ושלם ואינו בעל מום, אף שאין סכנה בבדיקה, כי זוהי בדיקת דם, מכל מקום כשאומרים להורים שיש חשש של אחד לכמה מאות שהילד לא בריא חלילה, הרי עצם הדאגה והחרדה מסכנת את האם ובפרט את העובר חלילה. [ובתוך עמי אנכי יושב. ומעשים שהיו בהורים שאמרו להם כן והיו בחרדה גדולה, והיה צריך להרגיעם הרבה. וב"ה שהילדים נולדו בריאים ושלמים. ואכמ"ל].

קיא. עמוד רכו. (משמרת הטהרה) ד"ה אשה. כתב מרן המחבר שליט"א, אשה חולה ששוכבת במטה בבית החולים והיא נדה, נראה שמותר לבעלה להגביה את המטה או להנמיכה כיון שאינו נוגע בגופה כלל. ואף לדעת מרן הש"ע שאין להתיר לשמש את אשתו החולה כשהיא נדה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסומכה שלא במקום סכנה, מכל מקום כאן שאינו נוגע בה כלל, אלא רק במטה יש לומר שאף מרן מודה להתיר. ומה גם דהוי ספק ספיקא, שמא הלכה כהרדב"ז שאף כשאין סכנה מותר, ואם תמצא לומר שהלכה כדברי התרומת הדשן ומרן להחמיר, שמא בכה"ג דהוי נגיעה על ידי דבר אחר יש להתיר. וסיים בה דמ"מ טוב לעשות כמו שכתב הבאר משה חלק ד' (סימן עד) שיכרוך ידיו במפה או שילבש כפפות בידיו לתוספת היכר. ע"כ.

נ"ב. ולפי זה ה"ה באשתו יולדת ויש צורך בדבר דשרי. וק"ו הוא ליולדת בג' ימים ראשונים ללידתה דדינה כחולה שיש בו סכנה כידוע. יעוי' בש"ע אורח חיים (סימן תרי"ז סעיף ד'). ועי"ע במאמרו של מרן המחבר שליט"א בריש ספר תורת המועדים הלכות הימים הנוראים, דשם ביאר דהאי ג' ימים הוי מעת לעת ונקטינן בה לקולא. ע"ש. ומ"ש מרן המחבר שליט"א שאף לדעת מרן הש"ע שאין להתיר לשמש את אשתו החולה כשהיא נדה שלא במקום סכנה, ומשמע דבמקום סכנה שרי, הוא על פי מש"כ לעיל (עמוד רכ ואילך) על פי דברי הגאון ר' ישמעאל הכהן בשו"ת זרע אמת (חלק ג' חלק יורה דעה סימן קטז), והתורה לשמה (סוף סימן תצד), והערוך השלחן (סימן קצה ס"ק כו), שכתבו

כן לדעת מרן הש"ע, דאף מרן ז"ל מודה להתיר בזה לשמש אשתו נדה אם היא במקום סכנה. ודלא כמו שכתבו תורת השלמים (ס"ק טו), ומרן החיד"א בספר כסא דוד (דרוש כה לשבת הגדול דף קז ע"ג), והרה"ג ר' אברהם דיין בשו"ת ויוסף אברהם (סימן ז' דף נ' עמוד ב') - והביאם מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד ריח) - שלדעת מרן ז"ל י"ל דאיסור נגיעה באשתו נדה הוא אפילו במקום סכנה ואסור. ע"ש.

קיב. עמוד רכח. משמרת הטהרה. בענין שביום שפוסקת בו בטהרה אינו עולה למנין שבעה נקיים וכמבואר בתוספות ראש השנה (י.), דהיינו טעמא משום דרחמנא קפיד אשבעה נקיים, והיאך יעלה סוף היום לשבעה נקיים, והרי אין יום זה טהור, שכבר ראתה בו. ע"ש. והביא מרן המחבר שליט"א עוד שגם הרדב"ז בתשובה ח"ב (סימן תשצו), כתב, שיום שפוסקת בו אינו עולה למנין שבעה נקיים וכו', ועוד דלא אמרינן מקצת היום ככולו אלא באבילות וכיוצא בזה, אבל באיסור כרת לית לן בה למימר מקצת היום ככולו. ע"כ.

נ"ב. זהו רק בתחלת הספירה, וכדטעים טעמא דרחמנא קפיד אשבעה נקיים והיאך יעלה סוף היום לשבעה נקיים, והרי אין יום זה טהור, שכבר ראתה בו. מה שאין כן ביום השביעי דאמרינן ביה מקצת היום ככולו, כמבואר ברש"י נדה (סז:) ד"ה ליטבלה ביממא וד"ה אחר מעשה, ובט"ז (סימן קצז ס"ק ח'). ואם עברה וטבלה ביום השביעי עולה לה לטבילה כל שלא ראתה אח"כ. (רק שצריכים להזהר מתשמיש וכל קורבה עד הלילה שמא תראה ותסתור). וכן פסק מרן הש"ע (סוף סימן קצז) ועי' ברמ"א שם. (ולענין אם טבלה בשמיני ביום, עי' מש"כ בזה בס"ד לקמן אות קנא ואות קנב). וכן כלה שיכולה לטבול בשביעי וכמש"כ הרמ"א (שם סעיף ג'). ואכן שוב ראיתי שעמד בזה מרן המחבר שליט"א בסמוך ונראה ממש. והביא דברי שו"ת עולת שמואל קונפורטי (חיור"ד סימן ט'), שכתב שאפשר דדוקא מקצת היום ככולו לא אמרינן באיסור כרת, אבל ברוב היום אמרינן רובו ככולו. ומרן המחבר שליט"א דחה דבריו, וכתב שכל דברי הרדב"ז אינם אלא לענין תחילת ימי הספירה ולשבעה נקיים, שיום שפוסקת בו אינו עולה למנין שבעה נקיים, לא שנא מקצתו, לא שנא רובו. אבל לגבי סוף ימי שבעה נקיים של זבה, אין הכי נמי דמקצת היום ככולו וכו'. יעוי"ש. וכדאמרינן בס"ד.

קיג. עמוד רמב. משמרת הטהרה. לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א להקת פוסקים ראשונים ואחרונים דס"ל דספיקא דאורייתא לחומרא הוא רק מדרבנן, דמן התורה מותר גמור הוא. סיים עלה מרן המחבר שליט"א וז"ל: ומעתה הא דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוה ליה כפלגא ופלגא, אינו אלא מדרבנן. ודו"ק. עכלה"ט.

נ"ב. פירוש כיון דספיקא דאורייתא מן התורה מותר, אם כן הא דקי"ל בדין רובה וחזקה דאזלינן בתר רובה כמבואר בקידושין (פ.), הוא בכל אופן. גם אם איכא כנגד הרוב חזקה ומיעוטא דמסייע ליה לחזקה, אפילו הכי מן התורה אזלינן בתר רובה דהא עכ"פ הוי ספיקא דאורייתא דמן התורה שרי. ומעתה הא דאמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והוי ליה כפלגא ופלגא, אינו אלא מדרבנן. וברור בס"ד.

קיד. עמוד רמו. בהערה. בענין שאף לדעת הפוסקים דס"ל דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן, מכל מקום אינו דומה לאיסורים שעיקר איסורם מדרבנן. וכפי שיתבאר בעז"ה. והביא מרן המחבר שליט"א שכן דעת הפרי מגדים יור"ד (שפתי דעת סימן צח ס"ק לח). ושכ"כ כיוצא בזה בחקרי לב חלק א' מיור"ד (דף קצא ע"ב). ושכן מתבאר להדיא בראש השנה (לד:) דספק דאורייתא עדיף מודאי דרבנן.

נ"ב. והתם מיירי בהיכא דודאי הוא לו שאם ילך אצל המברכין ימצא שם עשרה ויתפלל שליח ציבור ויוציאנו ידי חובתו, ואם ילך אצל התוקעין שמא כבר עמדו והלכו לביתם. ובכל זאת הא עדיפא שילך אצל התוקעין דהוא ספיקא דאורייתא ולא ילך אצל המתפללין שהוא ודאי דרבנן. דספק דאורייתא עדיף מודאי דרבנן. ובעיקר הענין ר"ל שמחמירים בספיקא דאורייתא יותר מבודאי דרבנן. וכמו שכתב הפרי מגדים הנ"ל שבאיסור דרבנן אפילו בודאי איסור, מותר להוסיף ולבטל לדעת מרן הש"ע יור"ד (סימן צט). אבל בספק איסור תורה, אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן - כמבואר במשמרת הטהרה לעיל (עמוד רלו - רמב), וכן הוא דעת מרן הש"ע אורח חיים (סימן תסז סעיף ט') כמבואר בספר חזון עובדיה במילואים (עמוד רצב), עי' במשמרת הטהרה לעיל (עמוד רמב) - הנה בספק איסור תורה חמור יותר ואסור להוסיף ולבטל כמבואר בש"ע יור"ד (סימן צח סעיף ב') לאסור תערובת מין בשאינו מינו ונשפך ואין ידוע אם יש ששים. והא הוי ספק איסור תורה, שאינו אסור אלא מדרבנן, והיה מותר להוסיף עד ששים. אלא ודאי שספק איסור תורה אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, חמור יותר מאיסור ודאי דרבנן.

קטו. עמוד רנג. (משמרת הטהרה). בענין בדיקת חורים וסדקים למי שאי אפשר לה בכך. הביא מש"כ בשו"ת אבני נזר (חלק יור"ד סימן רנב אות ב') שכתב בנידונו, שאם אינה רגילה לראות יותר משבעה ימים, וגם עכשיו אינה רואה יותר משבעה ימים, הרי מן התורה אינה צריכה ספירת שבעה נקיים, אלא שבנות ישראל החמירו על עצמן לספור שבעה נקיים, בדרבנן סמכינן שפיר על הראב"ד שאינה צריכה בדיקת חו"ס וכו'. ע"ש.

נ"ב. וכ"כ עוד האבני נזר גם בחלק יור"ד (סימן רנה אות ג'), והביאו מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שמז). וכזאת כתב בשו"ת זכרון יוסף (חלק יור"ד סימן י') דסמכינן על רוב נשים שאינן רואות יותר, ואין ספירת שבעה נקיים שלהם אלא מדרבנן. וכן הסכימו לו עוד אחרונים. כמבואר במשמרת הטהרה כאן, ולקמן (עמוד שמט). וגם הסדרי טהרה (סימן קצו ס"ק כג) שכתב דעכ"פ צריכה הפסק בטהרה מהא דאיתא במשנה נדה (סח.) מ"מ אין זה אלא מדרבנן. [ועי"ע מש"כ בזה באות קכז].

ולכאורה קשה אעיקרא דמילתא דכתבו האבני נזר והזכרון יוסף דכל שלא רואה יותר משבעה ימים אין צריך שבעה נקיים מדאורייתא אלא רק מחומרה דבנות ישראל. (וכן הסכימו להם מרבותינו האחרונים). דהא קי"ל דכל הרואה ג' ימים בעי ספירת שבעה נקיים מדאורייתא דהוי זבה גדולה, וכמבואר בסוף מסכת נדה ובכמה דוכתי. וכ"פ הרמב"ם (פ"ו מהלכות איסורי ביאה ה"ז - ה"ח). (1) וכן הוא בטור ובב"י יור"ד (סימן קפג).

ברם בקושטא לא קשה מידי, דמה שצריכה שבעה נקיים מדאורייתא בראתה ג' ימים, אינו אלא אם ראתה בימי זיבה דוקא. שהם י"א יום שבין נדה לנדה וכמבואר בנדה (עב:). וכיצד מחשבים י"א יום שבין נדה לנדה, כידוע שנחלקו בו רבותינו הראשונים כמלאכים זיע"א. הרמב"ם מחד גיסא, ורש"י והרמב"ן מאידך גיסא. עי' ביאור דבריהם בב"י (סימן קפג) ד"ה ומ"ש ומיום השביעי, ועי"ע ביביע אומר חלק ה' (חלק יור"ד סימן יז אות א') שבזמנינו כל דין ספירת שבעה נקיים אינו אלא מחומרא דרבי זירא, דשוינהו כספק זבות, לדעת רוב הפוסקים שחולקים על הרמב"ם בענין זבה. ע"ש. ועי"ע במשמרת הטהרה (ריש עמ' תמב) ודו"ק. ואכמ"ל.

(1)ואגב אבוא אעירה, דהנה המגיד משנה הערה מקורו של הרמב"ם מהא דאיתא במשנה מגילה (ח.) דאין בין זב הרואה שתי ראיות וזב הרואה שלש ראיות אלא קרבן. ע"כ. ולכאורה זה תימה, דהתם מיירי בזב ולא בזבה. ואין לומר דה"ה בזבה, דהא חלוקים הם בדיניהם, דטומאת הזב תלויה בראיות ולא בימים, אלא שהוא מיטמא גם בימים. והזבה אין מיטמאה אלא בימים בלבד ולא בראיות, כמבואר בסוף נדה (עג.), ובבא קמא (כד.). וזב שראה שתי ראיות בלבד, ביום אחד או יום אחר יום, סופר שבעה נקיים כדאיתא בגמ' מגילה הנ"ל (ח.), וכ"פ הרמב"ם (פ"ב מהלכות מחוסרי כפרה ה"ו), וכ"ה עוד ברמב"ם (פ"א מהלכות משכב ומושב הלכה יב). משא"כ בזבה דאפילו ראתה כמה ראיות ביום אחד ואפילו ראתה שני ימים, אינה צריכה שבעה נקיים אלא דינה שסופרת יום כנגד יום, כמבואר בסוף נדה (שם), ובמגילה (דף ח. ריש עמוד ב'. ועי' ברש"י שם). ובפסחים (פא.), ועי"ע בב"ק (שם). [ואגב, מש"כ רש"י שם בד"ה קירבה ראיותיה, ביום אחד וכו', ה"ה לשני

ימים. אלא דנקט יום אחד דלענין הסוגיא דהתם עדיף טפי למינקט ביום אחד. ע"ש. ודו"ק]. וכ"פ הרמב"ם (פ"ו מהלכות איסורי ביאה ה"ז, ה"ח, ה"י). ועוד יש חילוק ביניהם דאין הזב מיטמא עד שתצא טומאתו לחוץ כדאיתא במשנה נדה (מ.) ועי"ע בגמ' שם (מג.). והזבה מיטמאה בפנים (בבית החיצון) כבחוץ, כמבואר במשנה נדה (שם). וכ"פ הרמב"ם (פ"ה מהלכות איסורי ביאה ה"ב).

ובחפשי, ראיתי להערת הגה"ה (בשולי הדף) על המגיד משנה הנ"ל שכתב, וז"ל: צ"ע דהתם לא מיירי בזבה אלא בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש קתני ואי סבירא ליה לה"ה דילפינן זבה מזב היה לו לפרש. ע"כ. ולי הקטן צ"ע גם על הצ"ע זה של הרב המעיר הנ"ל דהן אמת דהתם לא מיירי בזבה אלא בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש וכדאמרן. אולם מש"כ ואי ס"ל דילפינן זבה מזב היה לו לפרש, זה אי אפשר לאומרו כלל. דהא כאמור חולקים הם בדיניהם וכנ"ל. והרמב"ם גופיה לחלק יצא בדיניהם כנ"ל. וא"כ היאך כתב הרב המעיר דאי ס"ל לה"ה דילפינן זבה מזב היה לו לפרש, הא אי אפשר ללמוד זבה מזב. וצ"ע על הרב המגיה הנ"ל.

ובקושטא, מקור דברי הרמב"ם הוא בגמ' סוף נדה (עב:). וצ"ע על ה"ה שציין למשנה מגילה (ח.). [וצ"ל דאגב שיטפיה נקט לה, וצ"ע]. והיע"א.

קטז. עמוד רנט. (משמרת הטהרה). הביא מרן המחבר שליט"א, דברי השו"ת זבחי צדק חלק ב' (חיור"ד סוף סימן יז) שכתב שבבגדאד לא היו הנשים נוהגות במוך דחוק כל בין השמשות, אלא היו בודקות בדיקה פשוטה סמוך לבין השמשות ומיד היו מוציאות את העד, והיה די להן בזה. ואולם לא נכון לעשות כן. ואף על פי שגם מרן הש"ע מתיר בזה בדיעבד, אין ראוי שכל ימיהן יהיו עושות בדיעבד, ועוד שהרי כתב הסדרי טהרה בשם הרמב"ם ועוד פוסקים שאם לא בדקה במוך דחוק כל בין השמשות אפילו בדיעבד לא מהני, אשר על כן הנהגנו כמו שכתב מרן הש"ע שיהיו בודקות במוך דחוק כל בין השמשות, שבזה אנו ניצולים מכל חשש. עכת"ד.

נ"ב. על מה שכתב הזבחי צדק זצ"ל שכתב הסדרי טהרה בשם הרמב"ם ועוד פוסקים שאם לא בדקה במוך דחוק כל בין השמשות אפילו בדיעבד לא מהני. פירוש ודוקא שראתה יום אחד בלבד והפסיקה בו ביום, דאז דינא הכי שאם לא בדקה כל בין השמשות אפילו בדיעבד לא מהני וכמו שפסק מרן הש"ע (סימן קצו סעיף ב'). ושו"ר שכן העיר מרן המחבר שליט"א על אתר.

קיז. עמוד רסה. (משמרת הטהרה). בדין הפסק בטהרה שנעשית אחר שקיעת החמה בבין השמשות. כתב מרן המחבר שליט"א (שם בד"ה אולם), דבדיעבד יש מקום להקל

שתחשב לה הפסק בטהרה ותמנה מיום המחרת, משום דהוי ספק ספיקא להקל, שמא לא ראתה כלל מקודם בין השמשות, ואם תמצא לומר שראתה איזו טיפה ונאבדה, שמא בין השמשות יום הוא, וההפסקה שעשתה אחר כך נחשבת קודם הלילה, והוי שבעה נקיים שלמים. וכן יש לצרף שיטת רבינו תם וסיעתו שזמן בין השמשות דידן עדיין יום הוא. ועוד יש לצרף שיטת רבי יוסי שבין השמשות מתחיל אחר סיום בין השמשות של ר' יהודה, והוא כהרף עין זה נכנס וזה יוצא, ומעיקר הדין הלכה כר' יוסי כמבואר במשנה ברורה בכמה מקומות. כיעוי"ש.

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א בספק הראשון שמא לא ראתה כלל "מקודם בין השמשות", צריך לומר שמא לא ראתה כלל "מבין השמשות". והיינו שלא ראתה מתחילת בין השמשות מקודם ההפסק טהרה שעשתה בבין השמשות. והוא כנראה טעות דפוס. וכן הוא פשוט, שכן אף אם ראתה קודם בין השמשות מה בכך שהרי אותו יום אינו ממנין הנקיים והעיקר שלא ראתה בבין השמשות ואילך. ופשוט.

קיח. עמוד רצא. (משמרת הטהרה ד"ה) ומיהו. הביא מרן המחבר שליט"א מה שמבואר בגמרא שבת (יא:) שאיסור יציאת הזב בכיסו הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור אבל אסור. והסבירו התוספות שבת (צד.) בזו הלשון: והזב שיוצא בכיסו שלא יטנפו כליו הוי מלאכה שאין צריכה לגופה, מפני שאינו צריך לכיס עצמו, ואפילו כדי למנות ראיותיו או נקיים שצריך לו הכיס, מכל מקום אינו צריך להוצאה זו, דבהכי נמי סגי ליה אי יתיב בחד דוכתא. ע"ש. וכתב עוד מרן המחבר שליט"א שלפי זה רוב נשים שרואות שנים ושלשה ימים שאינן צריכות מן הדין למוך דחוק בבין השמשות, אלא די להן בבדיקה והפסק טהרה סמוך לבין השמשות ותו לא, אף אם מניחה אצלה מוך דחוק כל בין השמשות למצוה מן המובחר, הוצאה זו נחשבת מלאכה שאינה צריכה לגופה, וממילא נראה שאין לאסור אלא כשיוצאת בו בעצם יום השבת, כגון שחוששת שסמוך לבין השמשות תהיה טרודה או שתהיה בחברת שכנות או קרובות, ומקדימה להפסיק בטהרה מבעוד יום, בזה הוא שיש להחמיר ולאסור מדרבנן יציאה לרשות הרבים במוך דחוק, אבל אם יוצאת בבין השמשות, וכבר בדקה עצמה לפני כן והפסיקה בטהרה ומניחה מוך דחוק למצוה מן המובחר, בזה יש להתיר שהרי לא גזרו על השבות בבין השמשות. ויעוי"ש עוד.

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א שרוב נשים הרואות שנים ושלשה ימים ואינן צריכות מן הדין למוך דחוק בבין השמשות וכו', אף אם מניחה אצלה מוך דחוק כל בין השמשות מותרת לצאת בו. קצת קשה דהא ה"ה גם אם ראתה יום אחד וצריכה מן

הדין למוך דחוק מכל מקום אינה צריכה להוצאה זו. דאף שצריכה למוך לראות אם יש בו דם או אם נקי הוא. ודומיא דהזב הצריך לכיס כדי למנות ראיותיו או נקיים. הא מכל מקום אינו צריך להוצאה זו, דהכי נמי סגי ליה אי יתיב בחד דוכתא. וכמו שכתבו התוספות (שבת צד.) הנ"ל שהביא מרן המחבר שליט"א. (והוא שם ד"ה רבי שמעון פוטר). וצ"ע. והיע"א.

ויש לומר בדוחק שמרן המחבר שליט"א נקיט ברוב נשים הרואות שנים ושלשה ימים הוא לרווחא דמילתא, דהיכי דאיתא נמי לריש דברי התוספות בענין הזב, שכתבו מפני שאינו צריך לכיס עצמו. ע"ש (בתוספות). ובזה קיל טפי שאין צריך לכיס כלל. והכא נמי אינה צריכה למוך כלל. (רק למצוה מן המובחר). ודוחק. וצ"ע. והיע"א.

קיט. עמוד רצב. משמרת הטהרה (בסופו). בדין הנ"ל שתצא אשה במוך דחוק בבין השמשות, סיים מרן המחבר שליט"א דמכל מקום אם אין צורך גמור בכך כדאי להחמיר שלא לצאת במוך דחוק אף בבין השמשות כיון דאיכא ספק ספיקא להחמיר. שמא הלכה כר"ת וסיעתו שהוא יום גמור, ואם תמצא לומר שהלכה כהגאונים, שמא בין השמשות יום הוא. אלא שמכל מקום כיון שרבו הסוברים דבדרבנן לא מהני ספק ספיקא [יעוי"ש מי ומי מהפוסקים זיע"א דס"ל הכי] והכא הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה שלדעת רוב הפוסקים הוי מדרבנן, לכן צד ההיתר מכריע יותר לקולא לדינא. ומ"מ אם אין צורך גמור בכך כדאי להחמיר וכנ"ל. אך בבין השמשות של ערב שבת יש להקל.

נ"ב. כל זה אמור גבי רשות הרבים גמור לכו"ע. שאז אם אין צורך גמור בכך כדאי להחמיר שלא לצאת במוך דחוק בבין השמשות של יום שבת, וכן אין לצאת במוך דחוק ביום השבת עצמו. אבל במקומותינו דבלאו הכי דלא גזרו על השבות בבין השמשות איכא נמי ספק ספיקא, שמא בעינן שישים רבוא לדין רשות הרבים, ושמא סגי בעירוב הקיים דהיינו צורת הפתח. בודאי דשרי לצאת במוך דחוק בבין השמשות של יום השבת. ונראה עוד שאף בעצם יום השבת שרי לצאת במוך דחוק. דאף על גב דאנן נקטינן להחמיר בטלטול ביום השבת, על אף הספק ספיקא הנ"ל בדין רשות הרבים. ויעוי"ע בשו"ת יבי"א חלק ד' (חלק אורח חיים סוף סימן מז) ובחלק ו' (חלק אורח חיים סימן מח אות יט). מכל מקום במוך דחוק נראה דאפשר להקל בצירוף דעת רש"י והמאירי והרע"ב דסבירא להו שבמוך הבלוע בגוף לא חשיב הוצאה, וכן דעת המחצית השקל והפתח הדביר אליבא דהרמב"ם שהביאם מרן המחבר שליט"א כאן. כנלע"ד. והיע"א.

קכ. עמוד רצו. (משמרת הטהרה). בדין לבישת בגדי צבעונים. העלה מרן המחבר שליט"א להקל אף בג' ימים ראשונים לספירת שבעה נקיים ולאחר שנשא ונתן בענין כיד ה' הטובה עליו בפ"י, כתב (שם שיטה כב), הלכך נראה לי שיש להקל בבגדי צבעונים אף בשלשה ימים ראשונים לספירת שבעה נקיים, וכ"ש בשאר ימים. וכו'.

נ"ב. וכן הוא הדין דיש להקל בזה אף לשיטת הרמ"א. וכפי מה שביאר מרן המחבר שליט"א בעמוד הקודם (עמ' רצה), שכן כתב בשו"ת ברית יעקב (חלק יורה דעה סימן נח), שאפילו להרמ"א שאין תולים בכתמים בשלשה ימים ראשונים לספירתה, זהו כיון שהיא צריכה לתלות בדם שנתעסקה בו או בחבורה וכיו"ב, בהא הוא דלא תלינן דאתי מעלמא. אבל הכא לאו משום קולא דתלינן דמעלמא אתי הוא, אלא שלא גזרו חכמים מעיקרא על כתמים בבגדי צבעונים. הילכך אפילו בשלשה ימים ראשונים אינה חוששת לכתמים כלל. ע"ש. וכן דעת החמדת שלמה (חלק יורה דעה סימן כ' אות יז). וכן כתב בשו"ת מר דרור (סימן מו). והובא בדרכי תשובה (ס"ק לה). וגם הגאון רבי משה פיינשטין בשו"ת אגרות משה (חלק יורה דעה סימן צה) כתב להקל בזה גם בשלשה ימים ראשונים. וע"ש עוד.

קכא. עמוד ש. (משמרת הטהרה). שיטה יד. אבל אם בדקה קצת לפנים משפת הרחם, אין זה אלא קינוח בלבד, ולא חיישינן להרגשה כלל.

נ"ב. וברוך שכיונתי לזה מקדמת דנא. (ולאפוקי מחכם אחד הי"ו שהחמיר בזה מחשש הרגשה וכדין בדיקה). וכן נראה לי העני להוכיח כן מדברי הראב"ד בספר בעלי הנפש שמצינו ג' בדיקות חלוקות זו מזו והובאו דברי קדשו בבית יוסף (סימן קצו ד"ה וממ"ש) ע"ש. ודו"ק. ועי"ע בדברי מרן המחבר שליט"א כאן שאף על פי שבבדיקת עד הוי ספק דאורייתא, זהו דוקא כשהכניסה את העד בעומק הרחם עד הפרוזדור ומשום הכי חיישינן להרגשה זו, וכמו שכתב הרמב"ם (בפרק ה' מהלכות איסורי ביאה הלכה ה' ושם הלכה ד') וכמבואר בכרתי ופלתי (ריש סימן קפג), ובסדרי טהרה שם. וכן כתבו עוד רבים מהאחרונים. ע"ש. ועי"ע בטהרת הבית חלק א' במשמרת הטהרה (עמוד כג).

קכב. עמוד שא. טהרת הבית. שיטה ז'... אבל אם לא בדקה בראשון "או בשביעי", לא עלו לה לשבעה נקיים וצריכה לחזור ולספור שבעה נקיים מחדש.

נ"ב. אבל אם לא בדקה בראשון ובשביעי כצ"ל. לפי מש"כ לעיל מיניה. וכן כתב גם לקמן דבעינן תחילתן וסופן. וכן העלה בשו"ת יביע אומר ח"ה (חלק יורה דעה סימן טז). ושו"ר שכן כתב להדיא לקמן במשמרת הטהרה (עמוד שג). ופשוט. ואמנם עי' מה שכתבנו בזה לקמן (אות קכד), אעיקרא דמילתא. ע"ש.

קכג. עמוד שא - שב. טהרת הבית. אם עשתה הפסק טהרה במוך דחוק כל בין השמשות ונשאר אצלה עד לאחר כניסת הלילה, יועיל לה בדיעבד לבדיקת היום הראשון וכו'. ועי"ע בזה במשמרת הטהרה לקמן (עמוד שיב ד"ה ונראה).

נ"ב. וכן העלה בשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק יורה דעה סימן טז), והוא על פי דברי הנודע ביהודה קמא (חלק יורה דעה סוף סימן מו). ואולם לכאורה קשה דמכל מקום לדעת מרן הש"ע אינו כן. שהרי פסק מרן (סימן קצו סעיף ו') דגם בדיקת יום ראשון בעיא בדיקה מעליא בחורים ובסדקים (מלבד שכן הוא בבדיקת ההפסק בטהרה). ואם כן מה יועיל לה שנשאר אצלה מוך דחוק עד לאחר כניסת הלילה. ואף לאחר היישוב שאפשר שגם מרן הש"ע מודה שאם עשתה בדיקה מעליא של בין השמשות, חזי לאיצטרופי סברת רש"י (בפסחים פא., דספירת לילה הויא ספירה) לשאר כל ספיקות דאיכא בעיקר הדין אי בעי תחילתן וסופן או סגי בתחילתן או סופן בלבד (עי' יביע אומר ח"ה חלק יור"ד סימן טז. ועי"ע מש"כ בזה לקמן בסמוך אות קכד), ומכל שכן שאין סברת התוספות (נדה סט.) מוכרחת לתלות בדיקה בספירה אלא לר"ע, אבל לדידן דקי"ל כר"א, אפילו בעינן תחילתן וסופן כר"ח, כיון שא"צ בדיקה בכל יום, י"ל שאין קשר בין הבדיקה לספירה. (עי' יבי"א הנ"ל אות ו', ועי"ע שם גם מש"כ כן בשם הלחם ושמלה). עם כל זאת דנחשביה למוך דחוק כבדיקת יום ראשון, הא מ"מ ליכא בדיקת חו"ס. וכאמור גם בדיקת יום ראשון בעיא בדיקה מעליא בחו"ס. והא ליכא. והגאון הנאמ"ן שליט"א השיב לי על כך (ב' סיון התשמ"ח) בזה"ל: ולענ"ד מרן שכתב בסימן קצו סעיף ו' יום ראשון, לאו דוקא, דהוא הדין שאר הימים וכמ"ש מור"ם בהגה שאם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון תעשה פעם אחת כן מבדיקות שאר הימים. וכן הוא בב"י שצריך לייחד יום אחד בתוך השבעה שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו וכו' והיום היותר ראוי לייחד הוא היום השני שאם תשכח יהיו לפניה הרבה ימים לתשלומים. ע"ש. וא"כ שפיר מהני בנ"ד בבדיקת יום שביעי בחורין וסדקים. ולולא דמסתפינא אמינא שטעות סופר נפל בלשון מרן שם (ר"ל בש"ע - המעתיק), וצריך לומר לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום "אחד" מהשבעה וכו' (במקום ראשון הנדפס). והיה כתוב יום א' והמדפיס הבין יום ראשון ואינו אלא יום אחד. ובזה אין צריך להגהת מור"ם שם שכבר היא כלולה בדברי מרן. עכלה"ט. הנה גם מדברי הגאון נאמ"ן שליט"א מבואר יוצא כדברינו דמוך דחוק לא מהני לבדיקת חו"ס. ולכן הוצרך לומר דשפיר מהני בנידון דידן בבדיקת יום שביעי בחו"ס, או בבדיקה באחד משאר ימים בחו"ס. ברם, אעיקרא דמילתיה דהגאון נאמ"ן שליט"א קשיא לי הצעיר דהנה מה שכתב מרן ז"ל על בדיקת יום ראשון, וכן מה שכתב בהגהה דאם לא עשתה כן ביום ראשון

תעשה בשאר ימים, ומה שכתב בבית יוסף שצריך לייחד יום אחד וכו', כל זה לא קאי על בדיקת חו"ס אלא על הבדיקה בעומק עד מקום שהשמש דש. והדברים מבוארים באר היטב בבית יוסף ובדברי מרן הש"ע והרמ"א להדיא. אבל בדיקת חו"ס בעינן בכל הבדיקות כלם לכתחילה, ועכ"פ בכל הבדיקות שהן לעיכובא. דהיינו הפסק טהרה ובדיקות ראשון ושביעי למר כדאית ליה דבעינן תחילתן וסופן כרבי חנינא, או בדיקת ראשון או שביעי למר כדאית ליה דבעינן תחילתן או סופן כרב. ולפי מאי דנקיט מרן המחבר שליט"א דבעינן תחילתן וסופן ובדיקת יום ראשון לעיכובא מלבד יום השביעי, א"כ מה יועיל לה שתבדוק בחו"ס ביום השביעי (או באחד משאר ימים), הא ביום ראשון ליכא חו"ס וחסר בבדיקת היום הראשון. וצ"ע על דב"ק. ופשוט שאין לומר דבדיקת חו"ס והבדיקה בעומק עד מקום שהשמש דש חד הוא. דמבואר בב"י וגם בש"ע וביותר בדברי מור"ם ז"ל דשני עניינים נפרדים הם. [ואף שהדבר פשוט ואין להאריך בו, עכ"ז כדי שיהיה מצוי לפני הקורא היקר אותיום, אמרתי לבאר קצת את החילוק ביניהם.

דהנה מבואר בבית יוסף (סימן קצו דף פ' ע"א) ד"ה ומ"ש ותכניסהו לחורין ולסדקין שהביא מהראב"ד בספר בעלי הנפש דמצינו ג' בדיקות חלוקות זו מזו, הראשונה בדיקת קינוח וכו' (ע"ש), והשנית בדיקת בית החיצון והוא עד מקום שהשמש דש והוא בדיקה לנדה ולזבה וליום ההפסקה ולבדיקות (נקיים), והג' בדיקת חו"ס בבית החיצון והוא בדיקת הטהרות וכו'. ואף דלא קי"ל כדברי הראב"ד הנ"ל דבדיקת חו"ס היא לטהרות אלא גם לבעלה בענין בדיקת חו"ס, וכדעת הרשב"א, הסמ"ג, הרא"ש, ורבינו ירוחם ועוד, מ"מ מבואר דיש חילוק בין הבדיקות השונות, ובדיקת חו"ס לחוד ובדיקה בעומק עד מקום שהשמש דש לחוד. וכן מוכח ממה שהביא בב"י (שם ריש דף פ' ע"ב) מכתבי מהר"ר איסרלן שכתב הא דבדיקת אשה בשבעה נקיים עד מקום שהשמש דש כבר שמעתי מדקדקים בזה, אך בשאר חיבורים לא כתבו רק בדיקה יפה לחו"ס וכיון דאי אפשר לנשים כולי האי אין להחמיר עליהן וכו'. ועי"ע שם בדב"ק של מרן הב"י זי"א בשיטות הפוסקים, ומבואר שיש חילוק בין בדיקת חו"ס לבדיקה עד מקום שהשמש דש. ע"ש. וכן מוכח ממה שנחלקו רבותינו האחרונים ז"ל בדעת הראב"ד ז"ל. דמרן הבית יוסף הביא שלדעת הראב"ד בעינן בדיקה עד מקום שהשמש דש לנדה ולזבה וליום ההפסקה ולשבעה נקיים ובדיקת חו"ס א"צ אלא לטהרות בלבד. וכ"כ הסדרי טהרה (שם ריש ס"ק כג) דלדעת הראב"ד צריכה בדיקה עד מקום שהשמש דש אבל אין צריך לחו"ס וכו'. וכ"כ החות דעת (שם ס"ק ד'). ומאידך הנוב"י קמא (חיור"ד סימן מו. דף כג ע"ב ד"ה והנה) ס"ל דלהראב"ד סגי בבדיקה כל דהו וכ"כ הגאון רעק"א במהדו"ת (סוף סימן לב) ד"ה מצאתי. (ועי' לבדי השלחן שם בציונים (ס"ק קצה) שציין לחלק מהפוסקים הנ"ל, ולא זכר שר מדברי מרן הב"י והסד"ט בנידון). ומבואר מדבריהם וביותר מדברי מרן הב"י, הסד"ט, והחוו"ד שיש חילוק ברור בין בדיקת חו"ס לבדיקה עד מקום שהשמש דש. וזה פשוט. וכן מבואר בחכמת אדם (כלל קיז סעיף ט') שכתב שאם יקשה עליה לבדוק בעומק כל

כך, מ"מ תבדוק היטב בחו"ס. וכן הוא להדיא ברמ"א. ועי"ע בספר בדי השלחן (שם ס"ק צח), ובספר שיעורי שבט הלוי (שם ס"ק ח') שיש לחלק כנ"ל. וזה פשוט. אמנם לא אכחד דמדברי הנוב"י (סימן מו) הנ"ל שדן בבדיקת חו"ס, לקראת סוף תשובתו בד"ה העולה נראה לכאורה שהבין בדעת מרן הש"ע דההכרעה שהבדיקה של הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה כך. ור"ל בחו"ס. ואם כנים אנו בדברינו הנ"ל, צ"ע על דב"ק. דלפי האמור, מדברי כל הני רבוותא רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל, מבואר בפשיטות דשני עניינים שונים הם. וגם מרן ז"ל לא כתב כן אלא רק על בדיקה עד מקום שהשמש דש ולא עד בדיקת חו"ס. שכתב, אם יקשה בעיניה מאוד להכניסו כל כך בעומק לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש. ע"כ. אבל בדיקת חו"ס בעינן בכל ענין. והרי זה כמבואר. וברור בס"ד].

ובכן, מאחר ודעת הרבה מרבותינו הראשונים זיע"א דבעינן לבדיקת חו"ס בשבעה נקיים מלבד ההפסק בטהרה, שכ"כ הרשב"א, הסמ"ג, הרא"ש, רבינו ירוחם, ורבינו הטור, והגהות מיימוניות כמובא בב"י. ובבדי השלחן בציונים (ס"ק קצג) ציין גם להחינוך (מצוה רז) ולאשכול (סימן מד). ומרן ז"ל פסק כוותייהו, דבעינן בכל הבדיקות בדיקת חו"ס (וממילא דה"ה לבדיקות שהן לעיכובא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה). וכ"כ בחוו"ד (סק"ד) דאין לזוז מפסק הש"ע דבעינן בדיקות חו"ס ודחה דברי הנוב"י. וכ"כ בחכ"א (כלל קיז סעיף ט') שאם יקשה עליה לבדוק בעומק כל כך, מ"מ תבדוק היטב בחו"ס. וכ"כ בלחם ושמלה (שמלה, סוף ס"ק יא ד"ה עוד האריך) לדחות דברי הנוב"י. ע"ש. ונראה פשוט שלדעתם לעיכובא הוא. וכן ראיתי להגאון סד"ט (ס"ק כג) ד"ה מיהו שכתב דלדעת המצריכים לבעלה בדיקת חו"ס דוקא אפי' בדיעבד לא מהני בלא בדיקת חו"ס. ועי"ע בבדי השלחן בביאורים ד"ה רק שבדקה, שאין להקל בבדיקת חו"ס כשבדקה פעם אחת בלבד רק ביש לה מכה. דאז סמכינן דסגי בבדיקה אחת בשבעה נקיים תחילתן או סופן. אבל בלאו הכי אין לזוז מפסק מרן הש"ע וצריכה לבדוק בחו"ס וכו'. ע"ש. הנה הגם דחזי לאיצטרופי סברת רש"י (פסחים פא.) דספירת לילה הוי ספירה לכל שאר ספיקות דאיכא בעיקר הדין וכנ"ל ברישׁ אמיר, מ"מ בדיקת חו"ס מה תהא עליה.

ואשר אני אחזה לי בס"ד ליישב בנידון הוא, די"ל דבהניחה מוך דחוק בעומק המקום, הרי בכלל מאתיים מנה. ובדיקה החמורה עד מקום שהשמש דש כוללת בתוכה בדיקת חו"ס, אע"פ שלא עשתה בדיקת חו"ס ממש, מפני שבבדיקה עמוקה זו מגיעה למעלה ממקום חו"ס. ודו"ק. ולפ"ז צ"ל שהניחה המוך בעומק כראוי. ואם לחשך אדם לומר דאם סגי בבדיקה עמוקה ובכלל מאתיים מנה א"כ למה הצריכו בדיקת חו"ס, ומעיקרא תיסגי לן בבדיקה עמוקה. לזה נראה די"ל דכיון שבדיקת עומק היא בדיקה קשה כמבואר בב"י

ובש"ע ובהרמ"א כנ"ל, לכן לכתחילה לא סמכינן עלה בלחוד, דשמא לא הכניסה המוך בעומק הראוי, ובעינן נמי בדיקת חו"ס דשמא אתי דם מן הצדדים. כנלע"ד. והיע"א. ואם כנים אנו בזה, מעתה יתבאר לן בס"ד דבר נוסף. דהנה לדעת הפוסקים שלהראב"ד אע"פ שא"צ בדיקה בחו"ס, מ"מ צריכה בדיקה עד מקום שהשמש דש (שכ"כ מרן הב"י והסד"ט והחוו"ד כמובא לעיל) לכאורה צריך ביאור לדבריהם. שהרי בדיקה עד מקום שהשמש דש קשה ביותר ובדיקה חמורה היא (כנ"ל), ואם בדיקת חו"ס א"צ להראב"ד, היאך אפשר שנצריכנה בדיקה חמורה יותר (ולפ"ז לכאורה מסתבר טפי כהפוסקים דס"ל דלהראב"ד סגי בבדיקה כל דהו בבית החיצון שכ"כ הנוב"י והגאון רעק"א, כמובא לעיל). אמנם לפי האמור בס"ד אתי שפיר, וביאור דבריהם בדעת הראב"ד יהיה כך, דבדיקה לבעלה קיל טפי מבדיקה לטהרות לדעת הראב"ד, ועל כן לא חייש כולי האי לשמא לא תבדוק בעומק כראוי, ולכן לא בעי להוסיף לה גם בדיקת חו"ס. ודו"ק. (ולהפוסקים החולקים וס"ל בדעת הראב"ד דסגי בבדיקה כל דהו, משום דס"ל דלהראב"ד דבדיקה לבעלה קיל טפי מבדיקה לטהרות וא"צ לבדיקת חו"ס וגם לבדיקה בעומק א"צ, וסגי ליה בבדיקה כלדהו. ופשוט).

ובעמדי בזה מצאתי און לי בס"ד, מתשובת הגאון רעק"א מהדורא קמא (סימן ס'). דשם נשאל הגאון המחבר ז"ל באשה שנחלשה האם שלה (הרחם), וצריכה לכלי עגול בבית הרחם והרופאים אומרים שסכנה לה לילך אף פסיעה אחת בלי הכלי, אי הוי חציצה בטבילה. ולאחר שהעלה בכחא דהיתרא (ע"ש טעמו כצפיחית בדבש), דן בנוגע לדין בדיקת הפסק בטהרה ושבעה נקיים, לפי מה דקי"ל דבעי בדיקת חו"ס. וזכתה עין לראות בד"ה אחת היא ואילך, שעמד והתבונן בנידון. דהא באמת צריכין ליתן טעם לדעת הפוסקים דבעי בדיקת חו"ס, דמה בכך שיש דם בחו"ס, הא כיון דפסק המקור מלזוב הוי פסיקת טהרה (כלשון הגאון ז"ל) וגם לענין ספירת שבעה נקיים לא חיישינן שראתה כבר וכו', וכתב די"ל דהא דבעינן בדיקת חו"ס היינו כיון דעפ"י הרוב אינה יכולה להכניס העד עד מקום שהשמש דש וכמש"כ הב"י (ור"ל שכתב הב"י שהבדיקה קשה) וכו'. ע"כ. וזה ממש כדברינו בביאור הענין דבעינן נמי בדיקת חו"ס ולא סגי בבדיקה עמוקה, שכיון שהבדיקה קשה לא סמכינן עלה בלחוד ובעינן בדיקת חו"ס נמי. וכתב עוד בתשובה הנ"ל (בנידונו) דלכן יש תקנה לאחותינו לבדוק בשפופרת ומוך בתוכו ולדחוק המוך הרבה עד שיכנס לפנים ממקום שהשמש דש סמוך לפי האם ממש דבזה יש לומר דהוי הוכחה דאם המקור זב היה נוטף על המקור ולא בעי בדיקת חו"ס. ונראה ראיה לזה ממה די"ל לכמה פוסקים דביום א' בעינן ידיים בין עיניה כל ביה"ש, והיינו מוך דחוק כל ביה"ש. ולכאורה מה מהני, אף דבודקת מקודם בחו"ס, מ"מ מהיכן ידעינן דפסק המקור

כל ביה"ש. דלמא זב לצדדים ולא נצבע המוך וכו'. וגם עמד שם על מש"כ החוו"ד בזה, וכתב דלא מצינו שיהיה חיוב אחרי הסרת המוך לחזור ולבדוק כל בית הסתרים בחו"ס, או להשהות המוך בפתח הרחם כשיעור אשם תלוי, גם ע"י שהיה ליכא ראיה כ"כ דא"כ לא נצטרך כלל בדיקת חו"ס אלא להשהות המוך בשפת הרחם כשיעור אשם תלוי, אע"כ דחיישינן דכתלי בית הרחם מעמידים הדם, א"כ מאי מהני מוך דחוק ביה"ש. אע"כ דאם המוך דחוק הרבה בעומק אין באפשרות שיזוב הדם מהמקור ולא יגע במוך ובעינן באמת דחוק בעומק מבפנים ממקום שהשמש דש. וסיים בזה"ל, ולזה יש לומר דבנדו"ד דבדיקה דפסיקת טהרה ויום א' דשבעה נקיים יהיה ע"י שפופרת ומוך בתוכו ויהיה אפשר לדחוק עד סמוך לפי האם דבזה י"ל דלא בעי חו"ס. ע"כ. (וע"ש עוד בדב"ק). הא קמן דבבדיקה בעומק אין צריך לבדיקת חו"ס. רק דלכתחילה לא סמכינן על הבדיקה בלבד. והרי זה כדכתיבנא בס"ד. והן אמת שלכאורה היה נראה דיש לחלק, דבדיקת מוך דחוק אע"פ ששמה כן הוא שדחוק הוא בעומק, מ"מ אינו בעומק כ"כ עד שיגיע לפי האם. ברם, בדיעבד נראה דיש לסמוך על המוך דחוק כבדיקה עמוקה וכנ"ל. דשאני בנידון הגרעק"א, דיודעת שלא יכולה לבדוק בחו"ס ולמעשה לא תבדוק כן, והיא עומדת במצב של לכתחילה ומוטל עליה לבדוק לכתחילה עד כמה שניתן כדי לצאת ידי חובת בדיקת חו"ס. ועל כן צריכה לבדוק ע"י שפופרת וצריך שתשתדל להכניס המוך בעומק עד כמה שאפשר יותר. מה שא"כ בעניינו דהוי דיעבד ויש לסמוך על מה שהכניסה מוך דחוק כבדיקה עמוקה. דהנה גם הגרעק"א סמך לענין נידונו להביא ראיה מדין המוך דחוק, ולא חייש להא לחלק בין הבדיקה בשפופרת שכתב לבין דין המוך דחוק דשמא לא הכניסתו בעומק כראוי. (ואם איתא הו"ל למימר שבנידונו כש"כ הוא דש"ד. ודו"ק).

ועי"ע להגאון רבי שלמה גאנצפריד ז"ל בספר לחם ושמלה (סימן קצו. שמלה ס"ק ה') בדברו בענין המוך דחוק דכתב בין היתר די"ל דהא דכתב מרן ז"ל בסעיף ו' דתבדוק ביום הראשון בדיקה החמורה זהו לאותן שאינן נוהגות להפסיק במוך דחוק. ע"כ. ומבואר מדב"ק שבהנחת מוך דחוק א"צ לבדיקה החמורה דיום א'. וזה ממש כדברינו דמוך דחוק מהני במקום בדיקה החמורה. ולא עוד שמדבריו יוצא דמוך דחוק מהני גם לכתחילה במקום בדיקה העמוקה דיום א', אלא דבזה לא קי"ל כוותיה. ותיסגי לן דבדיעבד סמכינן אמוך דחוק. והנה גם הוא ז"ל לא חשש לבדיקת חו"ס. ולפי האמור שבדיקה זו העמוקה כוללת בדיקת חו"ס, דבכלל מאתיים מנה, ניחא דא"צ לבדיקת חו"ס. כנלע"ד בס"ד בהסבר הענין. ואון לי מדברי הגאון רעק"א והלחו"ש הנ"ל.

ולכאורה גם מדברי מרן הש"ע (סימן קצו ס"א) וביותר ממש"כ שם (ס"ב), משמע שבהנחת מוך דחוק א"צ לבדיקת חו"ס קודם לכן. ומשמע שאפילו לכתחילה יכולה לעשות כן להניח מוך דחוק בלבד. ולא עוד אלא אפילו בראתה יום אחד בלבד שאז צריכה להניח מוך דחוק מן הדין, ג"כ סגי רק במוך וא"צ לבדיקת חו"ס קודם לכן. ומהני אפילו במקום הפסק טהרה, מה שגם הנודע ביהודה (סוף סימן מו) בנידון דידן לא סומך להקל בהפסק טהרה בלתי בדיקת חו"ס. ורק לשאר בדיקות, ובכללם בדיקת יום ראשון לא מצריך חו"ס וסגי ליה בבדיקה קלה. ע"ש. ועי' בספר שיעורי שבט הלוי (שם סעיף א' ס"ק יג. וסעיף ב' ס"ק ד' ד"ה ולהמבואר) שהסביר שכן היא כוונת דברי מרן הש"ע. וכתב שם (ס"א ס"ק יג) שכן משמעות הפוסקים דסגי במוך דחוק. ונראה פשוט דהיינו טעמא דבכלל מאתיים מנה, וכדאמרינן בס"ד. אולם יש מקום לדחות הסבר זה בדברי מרן הש"ע, ואפשר לומר גם לאידך גיסא, שכוונת מרן הש"ע שתניח מוך דחוק אחר שעשתה בדיקה בחו"ס. ואכן כ"כ הגאון חוו"ד (סימן קצא ס"ק ח'). ע"ש. ומ"מ מדברי הגאון רעק"א וביותר מדברי הגאון לחו"ש מבואר יותר דמוך דחוק מועיל גם במקום חו"ס, וכנ"ל.

ואני טרם אכלה, אמרתי להביא מש"כ הגאון שבט הלוי (חלק ד' סימן קז) והובא בשיעורי שבט הלוי (ס"ב סק"ד ד"ה ובמה), דמחמירים כדעת החוו"ד דלא סמכינן אמוך דחוק בלבד ובעינן גם בדיקת חו"ס קודם לכן, דהמוך דחוק שלנו אינו ממלא כל החלל ועלול לצאת דם מן הצד, וגם דהבד שלנו מתכווץ מאד בפנים ואפילו אם תשים הרבה לא ימלא את הכל. ע"כ. הן אמת שבודאי יש לחוש לכך לכתחילה ולא לסמוך אמוך דחוק בלבד. ומש"כ שאפילו בדיעבד אין לסמוך על זה, הנה גם הגאון הנוב"י דס"ל דמעיקר הדין חו"ס לא מעכב, וסמך ע"ז בשאר בדיקות, לא סמך ע"ז בהפסק טהרה ומצריך חו"ס. אמנם הנה בשיעורי שבט הלוי (ס"ו ס"ק ט') כתב, שאין לסמוך על עיקר דינא דהנוב"י דשאר בדיקות אפילו של יום ראשון די בבדיקה קלה, ומצרף דעת רש"י דספירת לילה שמה ספירה ולכן במוך דחוק נכלל בדיקה של תחילת יום א', שהרי החוו"ד וכל הפוסקים דחו דברי הנוב"י וס"ל דבדיקת יום א' מעכבת ביום דוקא, ורק במקום עיגון שא"א להטהר יש לעשות שאלת חכם. ע"כ. ומבואר דמה שאין רוצה לסמוך על הנוב"י הוא מטעם דבדיקת יום א' מעכבת דבעינן שתהיה ביום דוקא. הנה ע"ז כבר עמד מרן המחבר שליט"א בשו"ת יבי"א ח"ה (חיור"ד סימן טז) וכתב דחזי לאיצטרופי סברת רש"י (פסחים פא.) דספירת לילה הוי ספירה לשאר כל הספיקות שבעיקר הדין. כיעוי"ש. והבאנו דב"ק בקצירת האומר בריש אמיר. ומ"מ גם מדברי הגאון שבט הלוי לכאורה מבואר יוצא דאין לדחות דברי הנוב"י מחמת דליכא בדיקת חו"ס בראשון. ובזה סמכינן ע"ד הנוב"י. אלא דאנן קיימין

לדעת מרן הש"ע דבעינן חו"ס אף ביום א'. ובזה י"ל כדכתיבנא לעיל עפ"י דברי הגאון רעק"א והלחו"ש ומשמעות מרן הש"ע לחד גיסא.

עוד רגע אדבר, דגם מש"כ הגאון שבט הלוי דלא סמכינן אמוך בלתי בדיקות חו"ס כיון דהמוך דחוק שלנו לא ממלא כל החלל וגם דהבד שלנו מתכווץ וכו'. הנה דב"ק הם אליבא דדברי הגאון חוו"ד שהסביר כן ענין המוך דחוק, שצריך שימלא כל חלל הפרוזדור עד שתמלא גם בחו"ס וכו'. וכיון שאין נוהגין כן בזה"ז לא סמכינן אמוך דחוק בלתי בדיקת חו"ס. אבל למה שהסביר הגאון רעק"א דהמוך דחוק הוא בענין שמכנסת המוך בעומק, י"ל דאם עושה בכהאי גוונא בכלל מאתיים מנה ושפיר סמכינן אמוך. אמנם לכתחילה בודאי שאין לסמוך ע"ז בלחוד בלתי בדיקת חו"ס כי גם בדיקת עומק בכה"ג בדיקה קשה היא כמש"כ בב"י (סימן קצו). ועי"ע בספר בדי השלחן (ס"ב. ביאורים ד"ה צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק וכו'). אלא דלענין דיעבד, ובשאר בדיקות שמלבד ההפסק טהרה, וכבנידון דידן י"ל דמלבד כל הספיקות דבעיקר דינא וצירוף שיטת רש"י דספירת לילה הוי ספירה דליחשיב למוך כבדיקת יום ראשון, הנה גם לענין בדיקת חו"ס דבעינן, יש לסמוך על שיטת הגאון רעק"א בביאור ענין המוך דחוק, וי"ל דבכלל מאתיים מנה, וכנ"ל.

סו"ד, דמדברי הגרעק"א והלחו"ש ומשמעות מרן ז"ל (לחד גיסא), מתבאר דסמכינן אמוך דחוק גם במקום בדיקת חו"ס. ואע"ג דלא עבדינן הכי לכתחילה, מ"מ לענין דיעבד, ובשאר בדיקות חוץ מהפס"ט, אפשר שי"ל דבכלל מאתיים מנה וגם בדיקת חו"ס איכא. ואכמ"ל. והיע"א.

קכד. עמוד שה. בהערה. הביא מרן המחבר שליט"א דהגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת קנאת סופרים (בהשמטות לשיורי טהרה סימן מה, דף פא סוף ע"ג) כתב, הנה מרן המחבר בש"ע הביא דעה ראשונה בסתם שבבדיקת יום ראשון או שביעי די, ורק אחר כך הביא דעת המחמירים בשם ויש אומרים, וסיים שאין להקל. ומלשונו שכתב ואין להקל מורה דהוי רק חומרא בעלמא. וכן הוא לשון הסמ"ג שהובא בבית יוסף שיש להחמיר כרבי חנינא, מוכח שאינו אסור מן הדין רק חומרא וכו'.

נ"ב. הנה גם אני הקטן והדל, הסברתי כן זה מכבר בדעת מרן הש"ע ז"ל שמקורו טהור מלשון הסמ"ג שהובא בבית יוסף. וברוך שכיוונתי לדעתו הרחבה של הגר"ש קלוגר הן במשמעות דברי הש"ע והן בדברי הסמ"ג. והיינו דמה שכתב מרן הש"ע אין להקל, הוי מצד חומרא ולא מן הדין. שהרי מקורו טהור מהסמ"ג, ולשון הסמ"ג שהובא בבית יוסף הוא שיש "להחמיר" כרבי חנינא. אמנם מרן המחבר שליט"א כבר דרך קסתו בשו"ת

יביע אומר חלק ה' (חלק יור"ד סימן טז), להסביר דברי מרן הש"ע שאין להקל הוא מדינא ואף בדיעבד אין להקל. וכן הוא בדברי קדשו לקמן בסמוך במשמרת הטהרה (עמוד שו - שז). ומי יבא אחר המלך, מרן המחבר שליט"א. אלא שכדרכה של תורה אמרתי לשאת ולתת בדברי קדשו של מרן המחבר שליט"א. ועוד מזה זמן רב כתבתי להסביר דברי בירחון החשוב אור תורה (תמוז תשמח) וז"ל שם (בתוספת מעט נופך בגוף התשובה. כמו כן ההערות בשולי התשובה נכתבו לאחר זמן, כשזרחו והאירו באור יקרות ספרי טה"ב):

שאלה: אשה שהפסיקה בטהרה ובדקה ביום הראשון או ביום השביעי משבעה ימי הנקיים בלבד. האם מותרת לטבול ולהטהר לבעלה?

תשובה: בפרק תינוקת (נדה סח:) תנן, הזב והזבה שבדקו עצמן ביום הראשון ומצאו טהור, וביום השביעי ומצאו טהור ושאר הימים שבינתיים לא בדקו. ר' אליעזר אומר הרי הן בחזקת טהרה. ר' יהושע אומר אין להם אלא יום הראשון ויום השביעי בלבד. ר' עקיבא אומר אין להם אלא יום שביעי בלבד. ובגמ' איתא: תני ר' יוסי ור' שמעון אמרי נראין דברי ר' אליעזר מדברי ר' יהושע ודברי ר' עקיבא מדברי כולם, אבל הלכה כר' אליעזר. והכי איתא לעיל (ז:). ועוד בגמ' איבעיא להו הזב והזבה שבדקו עצמן יום ראשון ויום שמיני ומצאו טהור ושאר ימים לא בדקו. לר' אליעזר מהו, תחילתן וסופן בעינן והכא תחילתן איכא סופן ליכא, או דילמא תחילתן אע"ג שאין סופן. אמר רב היא היא תחילתן אע"ג שאין סופן. ור' חנינא אמר תחילתן וסופן בעינן, והכא תחילתן איכא סופן ליכא. ושם מבואר דלרב הוא הדין בסופן איכא ותחילתן ליכא. וכל זה מיירי בשהפסיקו בטהרה כמובן [וכמו שפירש רש"י במשנה ע"ש].

והנה הראב"ד (בס' בעלי הנפש שער הספירה והבדיקה), הרא"ש (בפרק י' סימן ה'), הרמב"ם (בפ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה כא וכב), הרשב"א בתה"א (בית ז' שער ה'), ספר חפץ, והסמ"ק פסקו כרב דתחילתן אע"פ שאין סופן או סופן אע"פ שאין תחילתן, והביאם מרן הב"י בסי' קצ"ו ד"ה ומ"ש (דף עט:). ובשו"ת יביע אומר (ח"ה חיו"ד סי' טז) הביא מרן גאון עוזנו מופת הדור רבינו עובדיה יוסף שליט"א להקת ראשונים חבל נביאים שפסקו כרב, הלא המה הרז"ה (עי' בראב"ד הנ"ל), האור זרוע (סי' שמא), הטור (סי' קצו), המאירי (עמוד שו), הרא"ה (בבדק הבית דף קפג ע"ד), ובספר החינוך (מצוה רז), וכן פסק הר"ן (בחידושיו לנדה דף סט), וכן פסק רבינו ירוחם (נתיב כו דף רכא ע"ד), ובצידה לדרך (מאמר ג' כלל ה' פ"ז), ובחידושי הרשב"ץ (נדה דף סט), וכן דעת הר"א ממיץ בספר יראים (סי' קצב), והכי ס"ל להרמב"ן (בהלכות נדה פרק ב' הלכה ד' והלכה ה' והובא בהרשב"א במשמרת הבית דף קפג.), ודלא כמ"ש בהגהמ"י (סוף פרק ו' מהלכות איסורי ביאה) לדעת הרמב"ן. ע"כ מדברי קדשו של

רבינו מאור ישראל שליט"א. ואולם מרן הב"י כתב עוד שם דהסמ"ג כתב דראוי להחמיר וכן העלה הסה"ת כדברי הסמ"ג, והובא בהגהמ"י, ושם כתב דכן ס"ל גם לרבינו שמחה, וכ"כ האגור בשם התוס' פרק קמא דביצה, וסיים דמאחר וכל הני רבוותא מספקא להו אין להקל בדבר שהוא ספק כרת. ע"כ. אלא דאע"ג שנתן טעם לדבריו, מ"מ קשיא לן טובא, דידוע ומפורסם שמרן פוסק כתרי מגו תלתא עמודי ההוראה הלא המה הרי"ף הרמב"ם והרא"ש כמבואר בהקדמתו לב"י, והכא הרמב"ם והרא"ש ס"ל כרב (והרי"ף לא גילה דעתו), וגם הרשב"א שעליו כותב מרן שהוא עמוד ההוראה אשר באורו נראה אור וסומך עליו במקומות הרבה להכריע פסק הלכה, ס"ל כהרמב"ם והרא"ש. ועוד בה, דהכא רוב מנין נמי איכא, וכן מבואר להדיא בבית יוסף (דף פ' ע"ב סוד"ה ומ"ש תחילה ותכניסהו) שכתב וז"ל: שמאחר "שרוב הפוסקים" פשיטא להו דהלכה כרב וכו'. (ומש"כ הכא דמאחר וכל הני רבוותא מספקא להו וכו', ר"ל דישנם רבים וגדולים דמספקא להו, אבל אין לומר שרוב הפוסקים מספקא להו דא"כ הוא סותר את עצמו. וגם דבאמת רוב הפוסקים פשיטא להו כרב. ופשוט).

והנה מרן מופת הדור רבינו עובדיה יוסף שליט"א דכל רז לא אניס ליה העלה בתשובה הנ"ל דמ"ש מרן אין להקל הוא מדינא ואף בדיעבד אין להקל. וכתב ליישב דמכיון שעיקר האיסור יש בו כרת לא מהני ביה ספק ספיקא, אולם הוסיף דקושטא קאי דבעלמא נקטינן להקל כשיש ספק ספיקא אפילו במקום כרת. וקשה דא"כ הדרא קושיא לדוכתה.א

ואנא עבדא בתר דסגידנא קמיה דיקר אורייתיה דרבינו ומאור עינינו, נלע"ד דמ"ש מרן "אין להקל" היינו מצד חומרא, אך לפום דינא פסק כהרמב"ם והרא"ש ודעימייהו. וכן נראה להוכיח בס"ד. דהנה גם הסמ"ג לא פסיקא ליה מילתא דהדין כר' חנינא דבעינן תחילתן וסופן, אלא ספוקי מספקא ליה ואשר על כן לא כתב אלא "שראוי להחמיר" בדבר. ולשון זה מראה באצבע ובבירור על צד חומרא בלבד, שכן ראוי לנהוג לכתחילה. וכמש"כ מרן מלכא בשו"ת יביע אומר ח"ה חיו"ד (סי' יט אות ד') וח"ו אה"ע (סי' ב' אות ג' ואות ו') דמ"ש הרמ"א (לעניינו) שכן ראוי להחמיר אינו עיקר מן הדין, אלא שראוי להחמיר היינו לכתחילה. והביא שם להקת אחרונים דהכי ס"ל, הלא המה הב"ח בתשובותיו החדשות (סי' נז), הברכ"י (או"ח סי' שטז אות ה'), שו"ת כתב סופר, תשובת מהרש"ם שהובאה בשדי חמד פאת השדה (מע' אישות סו"ס טז). וכן כתב מהר"י בן חביב והובא בב"י יו"ד (סי' סד) דממה שכתב הטור שם לענין לובן שבכוליא "ורש"י פסק לחומרא" ולא כתב ורש"י פסק כדברי האוסר, יש לדקדק שכוונתו כאומר המחמיר יפה עושה וכו',

וקרובים דבריו לפסוק עם המיקל. ע"ש. וכתב מרן הב"י שגם שאר הפוסקים שמחמירים - הגהות מיימו' בשם סה"ת ובשם רבינו שמחה (פרט לאגור בשם התוס') - אינם מחמירים אלא מספק. וכתבו כדברי סמ"ג. דהיינו שראוי להחמיר. ועוד בה דאיכא ס"ס בנ"ד שמא הלכה כרב ואת"ל כר' חנינא שמא אינה זבה אלא נדה ולא בעיא ז"נ כלל. ומה גם דלדעת הרא"ש (בתוס' הרא"ש נדה דף סט), ולדעת סה"ת (סי' פח), ור"י, גם המחמירים שפסקו כר' חנינא לא החמירו אלא מדרבנן ואין בזה חשש איסור תורה כמ"ש רבינו בשו"ת יביע אומר ח"ה (סי' טז) בשמם. ע"ש. שכן כל דין ספירת שבעה נקיים בזמנינו אינו אלא מחומרא דר' זירא, דשוינהו כספק זבות לדעת רוב הפוסקים שחולקים על הרמב"ם בענין זה, עי' בב"י (סימן קפג). וכ"כ האחרונים ז"ל. הביאם בשו"ת יביע אומר ח"ה (חיור"ד סימן יז אות א'). ע"ש.ב

ולי הקטן נראה להוכיח כן עוד מדברי מרן בב"י (דף פ' ע"ב) לענין בדיקת ז' נקיים עד המקום שהשמש דש, שכתב שם דמאחר ובדיקה זו קשה וכמעט אי אפשר לעשות כן דיינו לעשות כן בבדיקות המוכרחות שהם בדיקת יום ההפסקה ובדיקה אחת בתוך ז' או בתחילתן או בסופן או באמצען. ועוד כתב שם שרוב הפוסקים פשיטא להו דהלכה כרב. ע"כ. ואי תימא דהרי כתב שם מרן הב"י דהמחמירים לפסוק כר' חנינא דבעינן תחילתן וסופן לא מצריכין בדיקה זו ולכן סגי להו בהכי, בבדיקות המוכרחות. הנה פשוט דכתב כן לרווחא דמילתא, דבזה הוי אף למחמירים. ומ"מ מפורש בלשונו הטהור דהבדיקות המוכרחות הן ראשון או שביעי או אפילו באחד מן האמצעיים (ובזה האחרון יש להאריך ואין כאן מקום), ורוב הפוסקים רוב בנין ורוב מנין הכי ס"ל וכאמור.

ואשר אני אחזה לי עוד לצדד לקולא מסדר הלכה זו בש"ע, שכתב תחילה סברת המקילין בסתם ואח"כ כתב וי"א והוסיף "ואין להקל" (והוא מדברי מרן ולא מדברי האוסרים וכמבואר בב"י להדיא), ואי איתא דדעת מרן לאסור הו"ל לכתוב בסתם סברת האוסרים וביש אומרים סברת המקילין וא"צ להוסיף "ואין להקל", וכדקי"ל בעלמא סתם ויש הלכה כסתם, ומתוך סדר זה שכתב יש לעמוד דלפום דינא הלכה כסתם, אלא דאיקלהקל הוא רק מצד חומרא. ודו"ק. ג

ונראה דאפשר להוכיח כן עוד ממה שכתב מרן בסי' זה סעיף י"ב, דאם טעתה במנין יום א' וטבלה ושמשה צריכה להמתין ו' עונות שלמות ואח"כ תמנה יום אחד נקי ותטבול וכו'. עכ"ל. הא קמן דלא בדקה ביום השביעי ולאחר ו' עונות כשתמנה יום אחד נקי כבר הוי לה יום אחד עשר מהיום הראשון לספירתה. ואף אם תפלוט הזרע כמ"ש שם מרן בסעיף י"ג הוי לה יום שמיני מהיום הראשון לספירתה ואם כן ליכא הכא ראשון ושביעי

כי אם ראשון ואחד עשר, או ראשון ושמיני ומועיל לה. אלא שלכאורה יש עדיין מקום לבעל דין לדחות קצת, די"ל בדוחק דמרן מיירי דבדקה ביום השישי (שחשבתו בטעות ליום השביעי), וא"כ ליכא בין בדיקה לבדיקה יותר מה' ימים ובדיקת יום הששי מצרפת וכמ"ש בנודע ביהודה תנינא חיו"ד סי' קכ"ח (והובא בפתחי תשובה סק"ו). וכמו כן צריך להדחק ולומר שתספור השש עונות מיד למחרת טעותה, שאם נודע לה טעותה, לאחר שעברו חמשה ימים מטבילתה שוב ליכא ראשון ושביעי כמובן, וגם לא הצירוף שכתב הנוב"י. ולדברינו א"צ להדחק כולי האי דבדיעבד סגי בבדיקת יום ראשון בלבד.

וגדולה מזו, דכי דייקת בה שפיר תחזה דמרא דהאי שמעתתא הוא הסמ"ק, והלא הוא פליג על הסמ"ג וסגי ליה בבדיקת ראשון או שביעי בלבד. והא קמן דמרן הביא דבריו על שלחן מלכים וסתם כוותיה.

וגם לרבות, מש"כ מרן בב"י (סימן קצב) לענין ימי חימוד על דברי הגהות מיימוני שכתבו שבטבלה אחר שבעה נקיים אם לא נבעלה צריכה לבדוק בכל יום עד שתבעל. וכתב עליו מרן הב"י ונראה דכל זה לכתחילה אבל בדיעבד בבדיקה אחת תוך שבעה סגי לה, דלא מחמרינן בה בדיעבד יותר מנדה ודאית. ע"ש. והגאון הנאמ"ן שליט"א (שציין לזה בשולי מאמר זה) כתב ברם נראה שזה כתב מרן לפני שהכריע בב"י (סימן קצו) להחמיר בנדה ודאית שצריכה ראשון ושביעי. ע"ש. ותפס כסברת רוב הפוסקים דסגי בבדיקה אחת תוך שבעה בדיעבד ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה. אבל גם לפי הכרעתו שם מודה בז"נ דימי חימוד דסגי בבדיקה אחת כיון דימי חימוד דרבנן. ועי' להש"ך (בסימן קצב סק"ב). עכלה"ט. ואמנם לדברינו אין צריך להידחק לזה ולשוויה למרן הב"י זיע"א תנא הדרנא. דכפי האמור כן הוא עיקר דינא. ובדיעבד סמכינן על עיקר הדין. ודב"ק תואמים יחדיו.

ובר מכל הני טעמי תריצי נראה בס"ד שמן הראוי הוא לעשות כל טצדקי להצדיק את הצדיק מעיקרא עטרת תפארת בית ישראל, אשר כל בית ישראל הולכים לאורו הלא הוא מרן הקדוש זיע"א שקידשוהו שמים. ומי כמרן המחבר שליט"א מחזק את בדק הבית ומפיץ את אור תורתו. לאשר ולקיים פסקי מרן ז"ל. ומורה באצבע לאמר לכו אל יוסף ככל אשר יאמר לכם עשו. ומיוסף עד יוסף לא קם כיוסף, ליישב לאשר ולקיים דב"ק של מרן הב"י. ובפרט דהכא אין צריך כל כך לטצדקי, ואפשר להסביר דב"ק של מרן ז"ל, דמה שכתב ואין להקל, אינו אלא רק מצד חומרא בעלמא, וכנ"ל בדברינו בס"ד. ובזה נסתלקו מעל מרן ז"ל כל מה שהוקשה על דב"ק כנ"ל. וכן תמיהת והשגת האחרונים, דהיאך מרן ז"ל לא פסק כרוב בנין ורוב מנין, דס"ל כרב דסגי בתחילתן או בסופן. ובפרט

שכל ספירת שבעה נקיים בזה"ז דרבנן וכו'. ולפי האמור שמרן ז"ל כתב כן לחומרא בעלמא וכדמוכח מדב"ק בב"י ועוד כנ"ל, אתי שפיר דברי מרן ז"ל, ויבואו דבריו על נכון. בלתי נפתל ועקש. ותשקוט האר"ש. וכן בדין דלא לשוויה לפסק מרן ז"ל בזה כפסק תמוה, וכמש"כ האחרונים לתמוה על דב"ק. וכאמור לדברינו אין כאן שום תימה ע"ד מרן ז"ל. ומצוה ליישב. והיע"א.

מכל האמור נראה דמה שכתב מרן "אין להקל" אינו אלא מטעם חומרא. וכמו שכתב הגאון מהר"ש קלוגר בשו"ת קנאת סופרים (בהשמטות לשיורי טהרה סימן מה, דף פא סוף ע"ג). ולכן אשה שהפסיקה בטהרה ובדקה ביום ראשון או שביעי לשבעת ימי הנקיים בלבד מותרת לטבול להטהר לבעלה. וכן משמע בשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סי' טז), וכ"כ בערוך השלחן (סי' קצו ס"ק כה) שהעיקר להלכה דדי בבדיקה אחת בתוך השבעה נקיים מלבד הבדיקה של הפסק טהרה. ושם (ס"ק כו) כתב שבמקום צורך (כגון שהבדיקות קשות להן מחמת חבורות ופצעים בתוך חדרי בטנם) יש להורות להן כעיקר הדין שתהיה לה בדיקה אחת בתוך שבעה נקיים מלבד ההפסק בטהרה, וכן מורין הלכה למעשה אף לכתחילה. וכ"כ גדולי האחרונים בתשובותיהם. וכתב שם דכן משמע מהסד"ט. ואל תשיבני דמדברי הערוה"ש אין ראיה לנידוננו משום דשעת הדחק עדיפא מדיעבד, ובזה גם מרן המחבר שליט"א ס"ל דסגי בבדיקה אחת בתחילתן או בסופן של השבעה נקיים (מלבד ההפסק טהרה), כמתבאר בדב"ק ביביע אומר (שם), ובטה"ב כאן (עמוד שא), ובמשמרת הטהרה (עמוד שיא - שיב). דהנה אמרנו כבר (בהערה) דכמה תשובות בדבר וי"ל דדיעבד כשעת הדחק דמי. ועוד דדעת שפתי קדשו של הגאון הערוך השלחן ברור מללו שמעיקר הדין די לה בבדיקה אחת בתוך השבעה נקיים מלבד ההפסק בטהרה. ובדיעבד בודאי סמכינן על עיקר הדין. ואכמ"ל. וכ"כ בתשובת חסד לאברהם תאומים (חיו"ד סי' סב) והובא בשו"ת חיים ביד להגאון ר' חיים פלאג'י (סי' מח). דנהי דמרן הב"י סתם להחמיר גם בזה"ז (ע"ש דבזה"ז קיל טפי) להצריך בדיקה בתחילה ובסוף, ואנו צריכים לקבל דבריו באימה, אבל אין בזה רק חומרא בעלמא שהחמיר עלינו. ע"כ. וכ"כ הגאון רבי דוד טעביל בשו"ת בית דוד (סימן ב'). וכתב שם שכ"פ הגאון מהר"ר גדליה בשו"ת שב יעקב והובא בסד"ט. והביאם בשו"ת יביע אומר הנ"ל. ועי"ע שם שכן פסק גם בשו"ת ויען משה שבדיעבד ובשעת הדחק יש להקל. והנה מרן המחבר שליט"א דחאו, וכתב עליו וז"ל: ואם כוונתו לומר דמרן מודה דבדיעבד יש להקל, זה אינו דהא לכתחילה צריך לבדוק בכל יום ובדיעבד סגי כשבדקה ראשון ובשביעי, וממילא אם בדקה רק באחד מהם לא מהני אף בדיעבד. ע"כ. ולענ"ד י"ל דלכתחילה בענין שתבדוק בכל יום ועכ"פ

לפחות תבדוק בראשון ובשביעי. ומעשים בכל יום שכן מורין לכתחילה שתבדוק רק ראשון ובשביעי (מלבד ההפסק טהרה) מחמת צורך כלשהו. ובדיעבד אם בדקה בראשון או בשביעי סגי. כנלע"ד ליישב דב"ק של הרב ויען משה זצ"ל. ובזה נתיישבו גם דב"ק של מרן הב"י זיע"א בלי נפתל ועיקש וכנ"ל בס"ד. ד

ואיך שיהיה נראה דכולי עלמא מודו דיש להקל עכ"פ במקום צורך וכגון לבעלי תשובה וכיו"ב שיש לחוש שיכשלו באיסורים של שז"ל והרהורי עבירה הקשים מעבירה (יומא כט.) והפרת שלום בית ועוד. הנלע"ד כתבתי וד' אלקים יעזור לי. צור ישראל יצילנו משגיאות ומתורתו יראנו נפלאות. ישלח לנו ציר נאמן והכהן על דוכן, ונחזה בבנין אריאל במהרה בימינו אמן. ע"כ מש"כ בנידון בירחון היקר אור תורה. (בתוספת נופך כעת).

וכוונתי פשוטה לפניה, דאיך שלא יהיה, על כל פנים בשעת הדחק וכגון למי שמתחזק בקיום המצוות, ואפילו בעל תשובה גמור אבל לצערנו אין אשתו מוכנה לשמור דיני הטהרה אלא בשידולים ושיכנועים וכיו"ב. או בהיפך שאין הבעל מוכן לכך, ובקושי מסכים לשבעה נקיים. ואם תאמר לו במוצאי יום השביעי לשבעה נקיים שיש עליו לחכות עוד שמונה ימים (הפסק טהרה שלמחרת ועוד שבעה נקיים), יכשל באיסור נדה גמור. וכן להמון העם ששומרים טהרה אך בקושי, וכמעט ברור שיכולים להכשל בחמורות, ובפרט בדור כזה שהפרוץ מרובה על העומד, ובפרט לבחורים שעומדים בתוקף חום מזגם הסוער, ובכל כה"ג מי לא כדאי לסמוך על כל הראשונים, רוב מנין ורוב בנין, וכן מרבותינו האחרונים ז"ל דס"ל דבדיעבד סגי בבדיקת יום ראשון או שביעי מן השבעה נקיים. אתמהה. ועל זה וכיו"ב אני אומר דגם האחרונים שהחמירו בנידון, בכה"ג יודו גם הם להקל. וסברא פשוטה היא למאד. ומה גם דאף לפום דינא בלא צורך ושעת הדחק כנ"ל, גם כן יש פנים רבות להיתר וכמבואר. ומ"מ בשעת הדחק וצורך כנ"ל נראה פשוט שאף המחמירים בזה לפום דינא, יודו שיש להקל על כל פנים בכהאי גוונא. [ואחר זמן מכתבי המאמר הנ"ל נדברתי בזה עם ידי"ן הגאון ר"מ לוי שליט"א, והזכירני דלצורך כזה וכל כה"ג, מלבד האמור עוד יש לומר דגמרא ערוכה היא (סוטה מח:), אמר רב יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא, זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת. למאי נפקא מינה, לבטולי הא מקמי הא. ודו"ק. ודפח"ח.] ובזה נסתלקו עיקרי ההערות על המאמר הנ"ל בירחון אור תורה (תמוז תשמח). ועי"ע בירחון הנ"ל תשרי תשמ"ט, בו הובאו תשובות (אחת לאחת) על כל ההערות על המאמר הנ"ל בתמוז תשמ"ח. ואף שגם שם כתב הרה"ג העורך שליט"א להעיר על דברינו, וכדרכה של תורה, מ"מ לא מצאתי לנכון להמשיך בפולמוס כי אין זה דרכי. וגם איני אומר קבלו דעתי. רק הנלע"ד כתבתי. והמעיין ישר יחזו פנימו. והבוחר יבחר. והיע"א.

קכה. עמוד שו - שז. (משמרת הטהרה). הביא דברי הגאון שואל ונשאל שבחלק א' (חלק יור"ד סימן צז) כתב, דהגם דבעלמא קיימא לן דסתם ויש אומרים הלכה כסתם, מכל מקום כיון שסיים מרן "ויש לחוש לדבריהם" גם לדעת מרן יש לאסור. ודלא כמש"כ בשו"ת ישיב משה שתרוג חלק א' (סימן לז) דגם בזה הלכה כסתם. ודעת הבית יהודה עייאש (חלק אור"ח סימן ו') כדעת הרב ישיב משה אלא שדעת מרן החיד"א בברכי יוסף (סימן ריט ס"ק ח') כדעת השואל ונשאל שבחלק א' הנ"ל. עד כאן מדברי השו"נ. ומרן המחבר שליט"א כתב עליו אך דא עקא שהגאון שואל ונשאל הנ"ל כתב בחלק ג' (סימן שלב) ובחלק ז' (חלק יור"ד סימן קסח), על דברי הש"ע הנ"ל, שהעיקר כהסתם דיש להקל בדיעבד בבדיקת ראשון או שביעי בלבד. ומה שסיים מרן הש"ע ואין להקל אין להוכיח מזה שדעתו כן, כיון שסתם להקל. וכמו שכתב בשו"ת ישיב משה (סימן לז) דכל כי האי גוונא הלכה כסתם. ועוד שכתבו האחרונים דמה שכתב מרן ואין להקל היינו לכתחילה, אבל בדיעבד יש לסמוך להקל כדברי הסתם (וכ"כ בשו"ת ויען משה חלק יור"ד סימן סד בשם האחרונים). עכת"ד. ותמה עליו מרן המחבר שהוא סותר דברי עצמו בשואל ונשאל חלק א' (סימן צז) הנ"ל, ונשאר בצ"ע.

נ"ב. ונראה דיש לומר דמשנה אחרונה עיקר, והדר הסכים לרב ישיב משה הנ"ל.

(והיה נראה לומר שגם הוסיף טעם לשבח במה שהוסיף בתשובותיו האחרונות שכן כתבו האחרונים, דמה שכתב מרן ואין להקל היינו לכתחילה, אבל בדיעבד יש לסמוך להקל כדברי הסתם. והרב ז"ל הסכים לדבריהם ג"כ, ולכן הדר ביה. אלא שבדב"ק של הרב (השו"נ) גופיה לא ראיתי שכתב כן בשם האחרונים כמש"כ מרן המחבר שליט"א משמיה, אלא כתב כן מדיליה בלחוד, ע"ש ודו"ק). ועוד י"ל דהיא הנותנת דהדר הסכים לדברי הרב ישיב משה, דאיהו (הרב ישיב משה ז"ל) ס"ל דאף לכתחילה נקטינן כהסתם, והשו"נ הדר הסכים דעכ"פ לענין דיעבד מיהא נקטינן כדברי הרב ישיב משה. כנלע"ד ליישב דב"ק של הגאון שו"נ זצ"ל. וממוצא דבר הוא גם סיוע בס"ד לדברינו לעיל (אות קכד) בסמוך. ועי"ע מש"כ שם וצרף לכאן.

והנה ס"ל למרן המחבר שליט"א "דאין להקל", וכן מה שנסתייע מרן המחבר שליט"א ממש"כ בשו"ת שואל ונשאל חלק א' (חלק יור"ד סימן צז) הנ"ל על מה שסיים מרן הש"ע "ויש לחוש לדבריהם" דגם לדעת מרן יש לאסור, הוא איסור גמור מן הדין. ואיהו גופיה נקיט בשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק יור"ד סימן יט אות ד'), וכן בחלק ו' (חלק אבן העזר סימן ב' אות ג' ואות ו'), דמה שכתב הרמ"א "שכן ראוי להחמיר" היינו לכתחילה והביא שם להקת פוסקים אחרונים שכן כתבו. ולכאורה נראה דהוא הדין נמי ללשון זה "דאין

להקל" ובפרט למש"כ מרן הש"ע "ויש לחוש לדבריהם". דהיינו לכתחילה דוקא. וצריך לומר לדעת מרן המחבר שליט"א, דשאני לשון "ואין להקל" דחמיר טפי. והיע"א.

קכו. עמוד שיג. (משמרת הטהרה). בענין הנ"ל שבדקה ראשון או שביעי בלבד כתב מרן המחבר שליט"א שנראה שכל זה - והיינו מה שהעלה שבדיקות ראשון ושביעי הן לעיכובא - זהו דוקא בספירת שבעה נקיים לראיית דם בהרגשה, אבל בכתם טמא שהוא בלא הרגשה כיון שאינו אלא מדרבנן אם לא בדקה אלא בראשון או בשביעי, די לה בכך וטובלת ונטהרת לבעלה, מאחר שאין כאן סרך איסור כרת, ולא שייך בזה טעמו של מרן הבית יוסף שהחמיר. ע"כ.

נ"ב. ולכאורה צ"ע. שהרי גם בראתה בהרגשה, נקטינן דהבדיקות על כל פנים מדרבנן, וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד שז ד"ה איברא) והביא שם שכן מבואר בתוספות הרא"ש (נדה סט.), וכן דעת ר"י, וספר התרומה, וכן נראה דעת האו"ז חלק א' (סימן שלח ושמא). ומרן המחבר שליט"א שר המסכים לדבריהם שאין הבדיקות מן התורה. ודלא כהחולקים דהבדיקות מדאורייתא (ע"ש בעמוד שח). וכן כתב בשו"ת בנין עולם שהביאו מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד שט). ושם כתב (בשו"ת בנין עולם) על דברי מרן ז"ל שכתב בבית יוסף שאין להקל בדבר שיש בו ספק כרת, דלאו דוקא הוא אלא כוונתו לומר שכיון שעיקר ושורש איסור נדה הוא כרת, יש להחמיר גם באיסור דרבנן שבו (דהיינו הבדיקות), וכתב על זה דזה דוקא לכתחילה אבל בדיעבד או בשעת הדחק גם מרן ז"ל יודה להקל. יעוי"ש. ויתירה מזאת עי' במשמרת הטהרה לקמן (ריש עמוד תמב) דכל חומרת ספירת שבעה נקיים, ולא רק הבדיקות בלבד, אינה אלא מדרבנן, גם אם ראתה בהרגשה. ע"ש. ועי"ע מזה בשו"ת יביע אומר ח"ה (חיור"ד סימן יז אות א'). שכ"כ רבותינו האחרונים ז"ל. כן מבואר בשו"ת בנין ציון חלק א' (סימן עא), ובשו"ת צמח צדק מליובאוויטש (חלק יור"ד סימן קכג אות ג'), ובשו"ת אבני נזר (חלק יור"ד סימן רנב), ושכן הסביר בשו"ת מחשבות בעצה (סימן ט'), ודלא כהחתם סופר (חלק יור"ד סימן קפג). ע"ש. ולפ"ז אין צריך לומר שהבדיקות הן בודאי מדרבנן.וא"כ ממ"נ דאי ס"ל למרן המחבר שליט"א, דכיון שאין הכתמים אלא מדרבנן ובדיעבד שלא בדקה אלא בראשון או בשביעי יש להקל, הוא הדין גם בראיה ממש דהבדיקות בו מדרבנן, וכנ"ל.

ונראה לומר דהן אמת שגם בראתה בהרגשה נקטינן שהבדיקות הן מדרבנן, אלא שמ"מ לפי מש"כ מרן הב"י שאין להקל בדבר שהוא איסור כרת, ור"ל שיש בו סרך איסור כרת, א"כ גם בבדיקות יש להחמיר (להצריך ראשון ושביעי לעיכובא לדעה זו) אף שהבדיקות מדרבנן. וזהו שדייק מרן המחבר שליט"א בלשה"ט שבכתמים שאין בו סרך איסור כרת

ולא שייך בזה טעמו של מרן הב"י שהחמיר, בדיעבד אם בדקה בראשון או בשביעי סגי. ולא הסתפק במה שכתב כיון שאינו אלא מדרבנן. דגם בבדיקות של ראיה בהרגשה הן מדרבנן כאמור. [ומרן המחבר שליט"א לא ס"ל כדברי הבנין עולם הנ"ל שבדיעבד יש להקל. ואזיל לשיטתו שאין להקל בבדיקות ראשון או שביעי בלבד]. כנלע"ד להסביר דברי קדשו של מרן המחבר שליט"א. והיע"א. ועי"ע מש"כ בזה לקמן (אות קלג) וצרף לכאן. ואעיקרא דדינא עי' מש"כ בזה לעיל (אות קכד).

קכז. עמוד שכג. (משמרת הטהרה). בענין שאין מברכים על ספירת שבעה נקיים. במה שכתב בשו"ת מהר"ם שיק (חלק יור"ד סימן כג), ליישב דברי הרדב"ז חלק ד' (סימן כז), מקושית הגאון פרי חדש (סימן תפט סעיף א'), והחק יעקב (שם ס"ק ו') והכנסת הגדולה יור"ד (סימן קצה הגהות הטור אות ב'). ובשו"ת מהר"ם שיק הנ"ל כתב ליישב, דלכאורה איכא לספוקי לן בפירושא דקרא, דכתיב וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר, אם הפירוש הוא שיש לה מצוה בספירתה, או שמא בא הכתוב לומר שאם תרצה להטהר תספור שבעה נקיים, ואחר תטהר. ולזה כתב הרדב"ז שמכיון שאם אין רצונה להטהר לבעלה, או שאין לה בעל, תוכל להשאר בטומאתה, למאן דאמר טבילה בזמנה לאו מצוה. לפיכך מפרשינן לקרא שאין הכוונה למצוה כלל, אלא בא ללמדנו שאחר ספירת שבעה נקיים ותטבול תהיה טהורה. ולפיכך אינה מברכת על ספירתה, כיון שלא נאמר בה מצוה כלל. מה שאין כן בשחיטה שנאמר וזבחת כאשר צויתיך, בלשון מצוה, וכיון שנאמר בה מצוה צריך לברך. אבל בספירת שבעה נקיים לא נאמר בה מצוה כלל, אלא הודעה בעלמא שאם תספור ותטבול תהיה טהורה. וממילא אין לה לברך על ספירתה. עכת"ד מהר"ם שיק שהביאם מרן המחבר שליט"א (בשינויי לשון קלים מן המקור להקל על הבנת הקורא) וסיים עלה, ולפי זה ניחא גם דברי הרמב"ן הנ"ל.

נ"ב. תחילה נקדים דברי הרדב"ז, וקושית הפר"ח והחק יעקב והכנה"ג הנ"ל. הנה הרדב"ז חלק ד' (סימן כז) נשאל למה אין הנדה מברכת על ספירת נקיים, והשיב, ומה שנראה לי הוא שמצות ספירת העומר היא מצוה הכרחית שאין מנוס ממנה, לפיכך צריכה ברכה וספירה, אבל ספירת שבעה נקיים אינה מצוה הכרחית, שהרי אם לא רצתה להזקק לבעלה או להכנס למקדש ולאכול קדשים אלא להשאר טמאה כל ימיה הרשות בידה, לפיכך אינה מברכת ואינה מוציאה הספירה בפה. ע"כ. והגאון הפרי חדש (סימן תפט סעיף א') הביא דברי הרדב"ז, והקשה על טעמו הנ"ל שהרי מצות שחיטה ועוד כמה מצוות כיוצא בזה שיכול לפטור עצמו מהן ואי בעי עביד ואי בעי לא עביד,

ואף על פי כן תקנו ברכה. וכן הקשה החק יעקב (סימן תפט ס"ק ו') וכן הקשה גם הכנסת הגדולה יור"ד (סימן קצה הגהות הטור אות ב') על דברי הרדב"ז הנ"ל.

אלא שיש לסייע טעמו של הרדב"ז מדברי הרמב"ן פרשת אמור, שג"כ כתב לחלק בין ספירת העומר לספירת שבעה נקיים כמו שכתב הרדב"ז, שהזב והזבה אע"פ שגם בהם כתוב וספר לו וספרה לה, הרי אם רצו עומדים בטומאתם. ובאמת שהגאון מהר"ש בתשובת נודע ביהודה (תנינא חלק יור"ד סימן קכד) בהגהות מבן המחבר, הקשה על דברי הרמב"ן, שלפי דבריו גם הטבילה אינה הכרחית, ואם כן כשם שמברכת על הטבילה כך תברך על הספירה וכו'. ויוצא איפוא שקושית הכנסת הגדולה והפרי חדש והחק יעקב תחול גם על הרמב"ן הנ"ל, ואם כן לא על הרדב"ז תלונותיהם כי אם על הרמב"ן. אלא שבשו"ת מהר"ם שיק (חלק יורה סימן כג), הביא קושית הכנה"ג על הרדב"ז וכתב ליישב, כנ"ל. ועל דברי המהר"ם שיק נכתב בצדו, ולכאורה ק"ק דכיון דתלי טעמא במה שאין רצונה להטהר לבעלה, או שאין לה בעל, תוכל להשאר בטומאתה וכו', ולפיכך מפרשינן לקרא שאין הכוונה למצוה כלל אלא הודעה בעלמא שאם תספור ותטבול תהיה טהורה ולפיכך אין לה לברך על ספירתה. א"כ חזרנו לקושית המהר"ש בשו"ת נודע ביהודה הנ"ל שלפי זה גם הטבילה אינה הכרחית שהרי אם רצתה לעמוד בטומאתה הרשות בידה, וכשם שמברכת על הטבילה כך תברך על הספירה וכו'. והדרא קושיא לדוכתא. וכשאני לעצמי, עני ודל, נראה לענ"ד דלא מברכינן על ספירת שבעה נקיים משום דאין זה גמר המצוה אלא תהליך והכנה הקודמת למצות הטבילה. דהיינו שאף שמבלי שבעה נקיים לא יכולה לקיים מצות הטבילה, אבל עם כל זה אינה מצוה בפני עצמה אלא הכנה למצוה, ואינה גמר מצוה, ולכן לא מברכת עליה. ונראה שכן יש להעמיד גם בכוונת המהר"ם שיק בהסבר דברי הרדב"ז, שמה שכתב שמכיון שאם אין רצונה להטהר לבעלה או שאין לה בעל תוכל להשאר בטומאתה, הוא גילוי שהספירה אינה מצוה אלא הודעה שאם תרצה להטהר צריכה לענין זה של ספירת שבעה נקיים. ר"ל שהוא מכשירי מצוה אבל לא מצוה גופה. וממילא גם לא הוי גמר המצוה. מה שאין כן לענין הטבילה שהיא בודאי מצוה, שהרי לית מאן דפליג דהוי מצוה. רק הוא מחלוקת אם טבילה בזמנה מצוה אם לאו. אבל מ"מ הטבילה גופה מצוה היא בודאי. כנלע"ד להסביר דברי המהר"ם שיק בדיבוק חברים. והיע"א. (ומה שכתב מרן המחבר שליט"א מדברי המהר"ם שיק בהסבר דברי הרדב"ז, בפירושא דקרא דהוא הודעה שאם "תספור ותטבול" תהיה טהורה, ונקט לספירה ולטבילה בחדא מחתא, וסיים וממילא אין לה לברך על ספירתה. ולפ"ז לכאורה ה"ה גם שאין לה לברך על טבילתה. הנה במקור הדברים במהר"ם שיק לא נקט לטבילה בהדי ספירה, אלא כתב שאם תספור

תהיה טהורה. ומרן שליט"א הוסיף "ותטבול", ונראה שכתב כן כדי למנוע מכשול או טעות ואי הבנה, ולכן הוסיף הסבר שהכוונה פשוטה שגם תטבול לאחר הספירה, ופשוט).

ובעמדי בזה האיר ה' עיני וראיתי לפרי מגדים במשבצות זהב (סימן תפט ס"ק א'), שציין לדברי הר"ן (סוף פרק ערבי פסחים) שהובאו בט"ז (ס"ק א'), דכתב הר"ן דאע"ג דגבי יובל כתיב ג"כ וספרת לך וכן בזבה כתיב וספרה, רבנן גמירי להו דהאי וספרת דגבי עומר הוא מנין ממש, משא"כ באינך ספירות. ע"כ. וציין גם לתוס' מנחות (סה:) ד"ה וספרתם, שכתבו דבית דין ביובל סופרים ומברכים וזבה שמא תראה ותסתור (ולכן לא מברכת). ע"ש. וזה כדברי התוס' כתובות (עב.) שכתבו ג"כ שמא תראה ותסתור. (וכן ציין לזה בנר מצוה בשולי הגליון במנחות שם). וראה עוד בפרמ"ג. ואח"כ הביא תירוץ הרדב"ז הנ"ל, דאין הכרחי שאם לא תזקוק לבעלה לא תספור שבעה נקיים, והביא גם קושית החק יעקב (ס"ק ו') הנ"ל, שאם כן איך מברכת על הטבילה. ותירץ הפרמ"ג ליישב דברי הרדב"ז, וז"ל: וי"ל ספירת שבעה נקיים אין גמר מצוה ולא הכרחיי משא"כ טבילה וספירת עומר הכרחיי הוא, וכל שכן דכל לילה מצוה בפני עצמה לחד מאן דאמר. ע"כ. הנה מה שכתב אין גמר מצוה (וכן מש"כ לענין ספירת העומר דכל שכן דכל לילה מצוה בפ"ע לחד מ"ד, דר"ל שהוא גמר המצוה) הוא כדברינו בס"ד, והרי שכתב כן בהסבר דברי הרדב"ז, וכן יש להסביר את דברי הרדב"ז גם לדעת המהר"ם שיק וכנ"ל (דאפושי פלוגתא לא מפשינן). ואכמ"ל בזה. והיע"א.

והן עתה (תמוז תשנז) אחר שנים מכותבי את הנ"ל, נתכבדתי בספר הנפלא ליקוטי שושנים (שכלו אומר כבוד בליקוט טעמים על אותם מצוות שלא תקנו חז"ל ברכה עליהם. להאי גברא רבה ויקירא אבן יקרה בעיה"ק ב"ב, הרה"ג מנשה כהן שליט"א. השי"ת ימלא משאלות לבו לטובה ולברכה בנחת ובשלוה לעבודתו יתברך אמן), וראיתי לו (עמוד שעז - שפו) שהאריך הרחיב בזה כיד ד' הטובה עליו בפ"י, והביא תירוצים רבים מרבותינו הראשונים והאחרונים זיע"א, ובכללותם חמשה טעמים, לנדו"ד דאין מברכין על ספירת שבעה נקיים. ע"ש באורך. (ושם עמוד שפד הביא דברי הפרמ"ג והמהר"ם שיק ע"ד הרדב"ז). ע"ש.

קכח. עמוד שכו. (משמרת הטהרה). לאחר שמרן המחבר שליט"א נו"נ כיד ה' הטובה עליו והעלה בענין הסופרת שבעה נקיים שאינה צריכה ספירה בפה לומר היום כך וכך לנקיים וכו', שכן דעת רוב רבותינו הראשונים והאחרונים (ע"ש עמוד שכא - שכו) ודלא כהשל"ה, וכתב שכן כתב הגרי"ח בספר בן איש חי (פרשת צו אות יז) וזו לשונו: אף על פי שכתוב וספרה לה שבעת ימים, והאגודה והשל"ה סבירא להו שצריכה לספור בפה,

מכל מקום רבו הפוסקים שחולקים על זה, וסוברים "שבמחשבה בלבד די" וכן עמא דבר. ע"כ. ועוד כתב מרן המחבר שליט"א שגם בשו"ת מהר"י שטייף (סימן רפא) כתב גם כן שכוונת הפסוק וספרה לה, "שתזהר ותשגיח שלא תשכח מנין הימים באיזה יום היא עומדת", אבל לא שתהיה צריכה לספור בפה וכו'. וסיים מרן המחבר שליט"א שכן עיקר ושאין לחדש דין נגד רוב ככל הפוסקים "ודי שתתן דעתה על ימי הספירה", ובבדיקה כראוי כדי שלא תבא לידי טעות במספר הימים. ותו לא מידי. ע"כ.

נ"ב. מלשון מרן הגרי"ח זצ"ל "שבמחשבה בלבד סגי", וכן ממה שסיים מרן המחבר שליט"א "ודי שתתן דעתה על ימי הספירה", משמע דאף שאינה צריכה לספור בפה, מכל מקום במחשבה מיהא בעי שתדע באיזה יום משבעת הנקיים עומדת. ובפרט כן הוא לפי המבואר בדברי מהר"י שטייף, שכתב במפורש שתזהר ותשגיח שלא תשכח מנין הימים "באיזה יום היא עומדת". ואולם פוק חזי דרבות בנות אינן יודעות בדיוק אם היום הוא יום השלישי למנין הנקיים או הרביעי וכיו"ב, רק יודעות דצריכות לטבול ביום פלוני לשבוע הבא, שכיון שהפסיקה בטהרה ביום א' למשל יודעת דצריכה לטבול בליל ב' (מוצאי ליל א') שבשבוע הבא, שבו כלים שבעת ימי הנקיים וכל כיו"ב. ונראה דאע"פ שאינה נותנת דעתה אם היום יום ג' או יום ד' למשל, לשבעת ימי הנקיים, מ"מ שפיר דמי, כיון שבזה שיודעת דצריכה לטבול ביום פלוני לשבוע הבא כבר לא תבא לידי טעות. ולפי מסקנת הדברים שאינה צריכה להוציא מספר הימים בפה, מה שצריכה לדעת באיזה יום משבעת ימי הנקיים עומדת הוא כדי שלא תטעה בזמן טבילתה, ולכן אף שאינה יודעת בדיוק איזה יום היום לשבעת ימי הנקיים מ"מ כל שיודעת מתי צריכה לטבול, כבר אין מקום לטעות ושפיר דמי. וכמו שכתב האשכול (סימן מד עמוד קז) וז"ל: ומה שאמרה התורה וספרה לה שבעה ימים, לאו למימרא דבעיא ספירה בפה כדין עומר ויובל, אלא חשבון בעלמא "כדי שתדע מתי תטבול" ותחוש שיהיו שבעה נקיים. ע"כ. והובאו דבריו במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שכא), והסכים להם מרן המחבר שליט"א כמבואר במשמרת הטהרה (עמוד שכה). וכן משמע ממה שסיים מרן המחבר שליט"א ודי שתתן דעתה על ימי הספירה ובבדיקה כראוי, "כדי שלא תבא לידי טעות במספר הימים". וגם מה שכתב בספר החינוך (מצוה של): שכן מנהגן של בנות ישראל בכל מקום שאין הנדות סופרות הימים של שבעה נקיים, ואם אינם נביאים בני נביאים הם. ע"כ. וכתבו הסדרי טהרה (סימן קצו ס"ק יח), והלחם ושמלה (שם לחם ס"ק טז), ובשו"ת יהודה יעלה אסאד (חלק יור"ד סימן רלא), ועוד אחרונים שהביאם מרן המחבר שליט"א לעיל, שמדברי החינוך הנ"ל מתבאר שאינה צריכה לספור בפה. ונראה עוד מדברי החינוך

הנ"ל שכתב "שאין הנדות סופרות הימים של שבעה נקיים" דלא רק בפה קאמר שאין סופרות, אלא אינן סופרות אפילו במחשבה שהיום כך וכך לספירת שבעה נקיים (שהרי לא כתב שאינן סופרות בפה הימים של שבעה נקיים, אלא כתב בסתמא שאינן סופרות) אלא די בזה שיודעות מתי צריכות לטבול. שכאמור העיקר הוא שלא תבא לידי טעות במספר הימים. ועל כל פנים מיהא ברגליו אעבורה במש"כ שכן מנהגן של ישראל ואם אינם נביאים בני נביאים הם. וה"ה לנידון דידן שאף אם לא סופרות אפילו במחשבה רק שיודעות מתי צריכות לטבול הנח להן שכן מנהגן של ישראל ואם אינם נביאים בני נביאים הם. כנלע"ד. והיע"א.

ואכן ב"ה אחר זמן האיר ה' עיני, וראיתי בספר לחם ושמלה (סימן קצו, שמלה ז') שהביא מה שנתקשה בספר מעיל צדקה (סימן סג), דאמאי לא מהני בדיקת יום שמיני כשלא בדקה בשביעי כיון שעכ"פ הוחזקה בטהרה, ומה יגרע לה שהמתינה עוד יום אחד אחר שביעי. וכן הקשה בסדרי טהרה (ס"ק יח) והוסיף בקושיא זו, כיעוי"ש. והביא בלחו"ש הנ"ל מש"כ בזה האחרונים הנ"ל, יעוי"ש. והנצרך לענייננו, דמדברי המעיל צדקה והסדרי טהרה עולה דאכן צריכה לכוון בדעתה באותן ימים למספר הנקיים, (וכפי שביאר דבריהם בלחו"ש שם). אלא שהגאון לחם ושמלה דחה דבריהם בטוב טעם ודעת שאם כוונה בכל השבעה ימים שיהיו לה לנקיים, רק שאירע לה מקרה שלא היתה יכולה לבדוק ביום שביעי והיא רוצה גם יום שמיני לנקי ותבדוק בו אמאי לא תועיל (והיינו ששני יחשב לראשון וממילא שמיני הוי לשביעי), וכי היכן מצינו שלא תוכל לשנות מחשבתה משני לראשון וכן כולהו מאחר דעכ"פ חשבתם לנקיים (ועי' לקמן סעיף יב). וכתב דלכן נראה דהלשון ספורים שכתבו הפוסקים בזה עיקרא דמילתא כך הוא, מאחר דכתוב וספרה צריכה היא לספור את הימים (במחשבתה) ואמנם א"צ לבדוק ולספור כל יום ויום בפ"ע אלא סגי אם סופרתן כולן בבת אחת, רק שצריכה יום אחד קבוע נקי בבירור ע"י בדיקה אשר ממנו תתחיל המספר (או כמש"כ בסד"ט דמדכתיב לה לעצמה מוכח דהספירה היא ע"י בדיקה), אם בתחלתן דהיינו שתבדוק ביום הראשון ומאחר שהיא יודעת שהוא נקי "תספור אח"כ מתי הוא יום השביעי ותטהר אפילו לא נזכרה כלל עד יום השביעי ועתה היא סופרת שזו היא יום השביעי אז תטהר", אם בסופן דהיינו אם לא בדקה מתחלה כלל "וגם לא כוונה בהם והיא בודקת עתה והיא טהורה וסופרת למפרע ונמצא הוא יום השביעי לאחר כלות זיבתה סגי לה ותטהר". ע"כ. וזה אמור כמובן לסתם מרן דסגי בבדיקת ראשון או שביעי למ"ד תחילתן או סופן בעינן. (ולנידונו שם תירץ בזה למה בדיקת יום שמיני בלחוד לא סגי לה כיון שיהיו מופלגים מהפסק טהרה שלה ולא אמרינן סופן

מוכיח על תחילתן אלא בצירוף ההפסק טהרה ביום הקודם. ע"ש). **ובתירוץ שני כתב** ועוד נ"ל דלשון ספורים שכתבו הפוסקים אין הכוונה שהיא חייבת לסופרן דוקא אלא לישנא דקרא נקטי וקרא לא אתא לחייבה בספירה דוקא אלא לחייבה שתשב שבעה נקיים וממילא שהיא סופרת אותן "למען דעת מתי יכלו" וכו'. ע"ש.

אתה הראת לדעת, לשני תירוצי הלחם ושמלה, דאינה צריכה לדעת בדוקא באיזה יום משבעת ימי הנקיים היא. וכדכתיבנא בס"ד. ויש לסייע דברי קדשו של הלחו"ש מדברי האשכול הנ"ל שכתב להדיא דמה שאמרה תורה וספרה לה שבעה ימים אינו אלא חשבון בעלמא "כדי שתדע מתי תטבול" ע"כ. וברור שלכתחילה עדיף שתדע בכל יום מימי הנקיים באיזה יום היא עומדת. דהרי יש מצריכים שאף תוציא בפה ותאמר היום כך וכך ימים לשבעת הקיים וכמו שכתבו האגודה והשל"ה. ומ"מ אנן קיימין במי שלא יודעת באיזה יום מימי שבעת הנקיים עומדת, רק יודעת שצריכה לטבול ביום פלוני. ולא מיבעיא דלא סופרת בפה (היום כך וכך לשבעת הנקיים) דאין צריך לזה מדינא, ואף במחשבה אינה סופרת, אלא אפילו אינה יודעת כלל איזה יום הוא משבעת הנקיים, עכ"ז שפיר דמי דהעיקר דיודעת מתי זמן טבילתה, וכנ"ל. כנלע"ד ברור בס"ד.

קכט. עמוד של. (**משמרת הטהרה**). **בענין היסח הדעת בספירת שבעה נקיים. כתב מרן המחבר שליט"א דאיכא למידק על חידושו של המעיל צדקה שהיסח הדעת פוסל בספירת שבעה נקיים, מדתנן בנדה** (**יג:**) **החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן, והן אוכלות בתרומה. וכן פסקו הרמב"ם** (**פרק ח' מהלכות איסורי ביאה הלכה טו**), **והטור והש"ע** (**סימן קצו סעיף ח'**). **ואם איתא שצריכה כוונה ומחשבה לספירה מאי מהני תיקון הפקחות. וכן הקשה הלחם ושמלה** (**ס"ק יג**).

נ"ב. לכאורה שתי תשובות בדבר. חדא דשאני שוטה דאי אפשר באחרת, ועל כן לא בעינן בה מחשבה. ועוד, דיש לומר דמחשבה של הפקחת במקום מחשבת השוטה עומדת, מה שאין כן הכא דלא היתה מחשבה כלל אלא היסח הדעת. ושוב ראיתי שכדחיה השניה שאמרנו הביא מרן המחבר שליט"א בסמוך משו"ת שם אריה, שהוכיח מהגמרא חולין (**לא:**) דכוונה דחבירתה כוונה מעליא היא. וכן שוב ראיתי שכדחיה הראשונה שכתבנו הביא מרן המחבר שליט"א לקמן (עמוד שלב) משו"ת אבני צדק. ואולם מרן המחבר שליט"א דחאו באמת הבנין שבידו. יעוי"ש.

קל. עמוד שמז. (**משמרת הטהרה**). **הביא מרן המחבר שליט"א דברי שו"ת אבני נזר** (**חלק יור"ד סימן רנה אות ג'**) **שכתב, בנידון אשה שאינה רואה יותר משבעה ימים,**

שהואיל ומן התורה אינה צריכה שבעה נקיים אלא מחומרא של בנות ישראל, יש לסמוך בזה על הראב"ד שלבעלה אינה צריכה בדיקת חורים וסדקים. וכבר האריך הנודע ביהודה להוכיח שעמודי הוראה עומדים בשיטה זו, לכן בנידון דידן שאי אפשר לה בהפסק בטהרה בבדיקת חורים וסדקים, יש לסמוך על זה להקל, הואיל והוחזקה שאינה רואה יותר משבעה ימים, אמרינן שגם עכשיו לא ראתה. ע"כ.

נ"ב. ודי לה בבדיקה רגילה עד כמה שאפשר לה בלבד. ומרן המחבר שליט"א הסכים לזה להלכה ולמעשה לקמן (עמוד שמט). וכמו שכתב בשו"ת זכרון יוסף, והובא בסדרי טהרה (סימן קצו ס"ק כג). וכן כתב בשו"ת חלקת יואב (חלק יור"ד סימן ל'). וכבר עמד בזה מרן המחבר שליט"א בארוכה לעיל (עמוד רלד - רנג) והסכים לדברי הזכרון יוסף שכתב כנ"ל. וכן כתב הגאון אור שמח להסכים לדברי הזכרון יוסף. ושם הובאו ג"כ דברי האבני נזר הנ"ל שהסכים לדברי הזכרון יוסף. יעוי"ש. (ובעיקר בעמוד רנג). וכן כתב הגאון החזון איש יור"ד (סימן קפא ד"ה אמנם היכא). וע"ש עוד (עמוד רנד) שאם אי אפשר לה להטהר על ידי הפסק בטהרה בעד בדוק בחורים ובסדקים מפני המכה שיש לה, יש לנהוג כדברי הנודע ביהודה (חלק יור"ד סימן נט), והאבני מילואים (סימן כג), שבדיקת הפסק בטהרה תהיה באופן שתסיח דעתה מכל מחשבה, ותתן דעתה אם תרגיש שיוצא ממנה דם מן המקור. ואם אינה מרגישה כן מקרי שפיר הפסק בטהרה. ולכן גם כשלא חיתה המכה אפשר לה להפסיק בטהרה באופן שתתן דעתה אם תרגיש שיוצא ממנה דם מן המקור. וכל שלא הרגישה כן שפיר נחשב הפסק בטהרה ובדיקת שבעה נקיים. ע"ש. וכן הסכים הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת קמא (סימן רצח דף קטו ע"ד) לדברי האבני מילואים וכו'. ע"ש.

קלא. עמוד שמט. (משמרת הטהרה). בענין הנ"ל באשה שאי אפשר לה לעשות בדיקה בחורים וסדקים וכו'. בד"ה ולענין הלכה שיטה יג. וכבר הארכתי בזה לעיל, והבאתי שכן הסכים הגאון אור שמח ועוד אחרונים.

נ"ב. עי' לעיל במשמרת הטהרה בעמוד רכט - רנד. (ובעיקר בעמוד רנג).

ואין להקשות דהנה ביאר כבר מרן המחבר שליט"א לעיל במשמרת הטהרה (עמוד שז) ד"ה איברא, דהבדיקות מדרבנן. ושם (ריש עמוד שח) הביא שכן מבואר בתוספות הרא"ש (נדה סט.), וכן דעת ר"י, וספר התרומה, וכן נראה דעת האו"ז חלק א' (סימן שלח ושמא). ומרן המחבר שליט"א שר המסכים לדבריהם. ודלא כהחולקים דהבדיקות מדאורייתא (ע"ש בעמ' שח). וכ"כ בשו"ת בנין עולם (שם עמ' שט) דהבדיקות מדרבנן. ועי"ע במשמרת הטהרה לקמן (ריש עמ' תמב) ובשו"ת יביע אומר ח"ה (חלק יור"ד סימן יז אות א'), דכל

ספירת שבעה נקיים בזה"ז אינה אלא מדרבנן. כ"כ רבותינו האחרונים ז"ל. ע"ש. [וציינתי להם לעיל (אות קכו) לענין האמור שם]. ואם כן למה לא הביאם מרן המחבר שליט"א הכא (עמ' שמט) ולעיל (עמ' רנג ושמו) כשדן אם ההפסק בטהרה ובדיקת חו"ס מדאורייתא או מדרבנן. ופלפל בזה בדברי הסד"ט (סימן קצו ס"ק כג) ועוד. הלא לכאורה בכלל מאתיים מנה. דגם בדיקות חו"ס בכלל הבדיקות והוו מדרבנן. ברם בקושטא אין כאן קושיא, וכאמור אין להקשות כן. דכל מאי דאמרינן לדעת הפוסקים הנ"ל שהבדיקות מדרבנן (והכי נקטינן), הנה בדבריהם מבואר שאמרו כן לענין בדיקות שבעה נקיים. אבל לענין בדיקת הפסק טהרה לא דיברו מזה. דהנה תוספות הרא"ש (נדה סט.) ור"י וספר התרומה והאור זרוע הנ"ל דבריהם שנויים בהא דמחלוקת רב ורבי חנינא (בענין בדיקות ראשון ושביעי), שאף לרבי חנינא דתחילתן וסופן בענין אין זה אלא מדרבנן. וכן גם מש"כ בשו"ת בנין עולם הנ"ל הוא בענין בדיקות ראשון ושביעי. כיעוי"ש. ויש לומר שלאחר ההפסק בטהרה יצאה מחזקת טומאה לחזקת טהרה וכמו שכתב הרמב"ן (נדה ה.). וכ"כ הר"ן שם. וכן מבואר בחידושי הרשב"א (נדה ב:) בד"ה והא. וכ"כ עוד הרשב"א בתורת הבית, והביאו בבית יוסף (סימן קצ) בד"ה בדקה חלוקה והשאילתו לישראלית. ע"ש. וכ"כ האחרונים (עי' בטה"ב ח"א במשמרת הטהרה עמ' שצט. ועי' במשמרת הטהרה לעיל עמוד שז). בזה י"ל שבדיקות שבעה נקיים אינם אלא מדרבנן. וכמש"כ בשו"ת בנין עולם הנ"ל לחזק דבריו שבדיקות שבעה נקיים מדרבנן וכתב, שגם כל שהפסיקה בטהרה קודם ספירת שבעה נקיים כבר היא בחזקת מסולקת דמים וכו'. אבל מענין בדיקות הפסק טהרה שעדיין לא יצאה מחזקת טומאה לחזקת טהרה לא דיברו. ולכן כשנשא ונתן מרן המחבר שליט"א בענין בדיקת חו"ס של הפסק טהרה לא הביא דברי הפוסקים הנ"ל זיע"א שכתבו דהבדיקות מדרבנן. והוצרך לפלפל בדברי הסד"ט ועוד אם בדיקת הפסק בטהרה מדאורייתא או מדרבנן. והביא מש"כ הסד"ט להשיג על דברי הזכרון יוסף שכתב דסמכינן על רוב נשים שאינן רואות יותר, ולכן ביש לה מכה ואינה יכולה להפסיק בטהרה יש לה לסמוך על הרוב שלא ראתה יותר מההרגל, אם אינה רגילה לראות יותר משבעה ימים. והסד"ט השיגו מההיא דנדה (סח.) שנדה שלא הפסיקה בטהרה היא ספק זבה, ולא מחשבינן שפסקה אפילו אם אינה רגילה לראות יותר משבעה ימים. אבל מ"מ הסד"ט עצמו כתב שאפשר שאין זה אלא מדרבנן. וא"כ יש לסמוך בזה על הראב"ד ודעימיה. שאין צורך בבדיקות חו"ס לבעלה. וברור, דאף דבעינן בדיקת חו"ס גם בבדיקות של שבעה נקיים ולפחות בבדיקה של א' מימי השבעה נקיים כמבואר בב"י ובש"ע (סימן קצו סעיף ו') ובהגהת מור"ם ז"ל שם. [ועי' מש"כ בזה לעיל (אות

קכג) ובקצירת האומר לקמן בסמוך (אות קלב) ע"ש.]. זה בכלל מה דקי"ל דבדיקות שבעה נקיים מדרבנן. ופשוט.

סו"ד, הגם דנקטינן דהפסק טהרה ובדיקת חו"ס של הפסק טהרה מדרבנן, אי אפשר ללמוד כן מהפוסקים דס"ל שבדיקות שבעה נקיים מדרבנן, כיון דאינהו לא מיירי בבדיקת הפסק טהרה, וכמבואר. ואכמ"ל.

קלב. עמוד שנב. (**משמרת הטהרה**). **בענין שבדיקת הפסק בטהרה ובדיקה אחת מבדיקות השבעה נקיים תהיה באופן שתכניסנו לאותו מקום בעומק הרחם לחורים ולסדקים עד מקום שהשמש דש. ובמשמרת הטהרה** (**עמוד שנא**) **הביא מה שנו"נ בזה מרן הב"י על קושי הבדיקה. וסו"ד העלה בבית יוסף שמלבד בדיקת ההפסק בטהרה יש לייחד יום אחד בתוך השבעה נקיים שיהיה מיוחד לבדיקה זו, והיום היותר ראוי לייחד לבדיקה זו הוא היום "השני" לשבעה נקיים. ואולם בש"ע** (ס"ו) **כתב שתעשה בדיקה זו לפחות בבדיקת הפסק בטהרה ובדיקת יום "ראשון" מהשבעה נקיים. ובמשמרת הטהרה כאן** (**עמוד שנב**) **הביא דברי רבותינו האחרונים ז"ל מה שכתבו בזה. כיעוי"ש. ומשם בארה. וסו"ד העלה מרן המחבר שליט"א דמ"מ נראה שהואיל ומרן בש"ע כתב שהיום הראשון הוא היותר ראוי לבדיקה זו, הכי נקטינן.**

נ"ב. ולדעה ראשונה שהובאה בסעיף ד' דסגי בתחילתן או בסופן, צ"ל שאם בדקה בשביעי בלבד, הרי שעשתה הבדיקה בעומק כראוי. והנה אף שאין כאן בדיקה החמורה בעומק, לא ביום ראשון כדפסק בש"ע ולא ביום שני כדכתב בב"י, מ"מ פשוט דמהני. משום דזה שכתבו הפוסקים ז"ל אי יום ראשון עדיפא אי ביום שני אינו אלא רק לכתחילה ומשום שאם תשכח מלבדוק בו בענין זה, יהיו לפניה ימים הרבה לתשלומין בעודה בתוך שבעה נקיים וכדכתב כן להדיא בב"י. ופשוט. ועי"ע מש"כ בזה לעיל (אות קכג) ושם הבאנו גם דברי הגאון נאמ"ן בכל דבריו שליט"א מש"כ בענין בדיקת חו"ס. וכתבנו ע"ד קדשו הנראה לענ"ד הדלה כדרכה של תורה. ואמנם דבריו יבואו על נכון לענין בדיקה העמוקה, ובפרט מש"כ ולולא דמסתפינא אמינא שטעות סופר נפל בלשון מרן שם, וצריך לומר לפחות בדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום "אחד" מהשבעה וכו', (במקום ראשון הנדפס). והיה כתוב יום א' והמדפיס הבין יום ראשון ואינו אלא יום אחד ובזה אין צריך להגהת מור"ם שם, שכבר היא כלולה בדברי מרן. ע"כ. ודפח"ח.

קלג. עמוד שסב. (**משמרת הטהרה**). **בדין חרשת אילמת שאינה נאמנת בכל הנוגע לטומאתה ולטהרתה ולכן צריכה אשה פקחת שתבדוק אותה או שתשגיח עליה**

בשעת בדיקתה וכן בשעת טבילתה. וכתב עוד מרן המחבר שליט"א לדון בענין חרשת אילמת שלמדה בבית הספר לחרשים אילמים ויודעת ומבינה כיצד עליה לנהוג. והביא דברי רבותינו האחרונים זיע"א שדיברו בזה, ומהם שכתבו שדינה כפקחת ויש שכתבו שדינה בכל זאת עדיין כחרשת אילמת. וסוף דבר כתב מרן המחבר שליט"א שעל כל פנים מידי פלוגתא דרבוותא לא יצאנו, ובשל תורה יש להחמיר, ולפיכך יש להצריכה בבדיקה על ידי חברותיה הן בהפסק בטהרה, והן בבדיקות ראשון ושביעי של שבעה נקיים. (**דבכהאי גוונא סגי לה בבדיקת הפסק בטהרה וראשון ושביעי בלבד, לכתחילה**) **וכן יש להחמיר בדין טבילה. ע"כ.**

נ"ב. מה שכתב מרן המחבר שליט"א להחמיר משום שהוא ספק של תורה, לכאורה קשה שהרי כתב הסדרי טהרה (סימן קצו ס"ק כג ד"ה מיהו) שאפילו הסוברים שצריכה בדיקת חורים וסדקים אף לבעלה אין בזה אלא "חומרא מדרבנן", אבל מדאורייתא אין צריך בדיקות חורים וסדקים, וסגי לה בבדיקה קלה דמהניא מדאורייתא. ע"ש שהוכיח כן מדין בדיקות כלה הבתולה שפתחה נעול. וכ"כ הגאון החזון איש (סימן צב אות כא). וכ"כ עוד אחרונים. ומרן המחבר שליט"א הביא דבריהם בחלק א' (עמ' קמז) ובחלק ב' לעיל (עמ' שמו). ומעתה דבדיקת חורים וסדקים אינה מן התורה דנימא דבשל תורה יש להחמיר, אלא הוי חומרא מדרבנן, א"כ הוי ספיקא דרבנן, וספק דרבנן לקולא. ומה דבעינן מדאורייתא אינו אלא בדיקה קלה, וברור שבדיקה קלה לא חמיר כבדיקת חו"ס, ולכן י"ל דבהני נשי שלמדו בבית ספר ויודעות ומבינות כיצד עליהן לנהוג, דבבדיקה קלה מיהא יש לסמוך עליהן. [ואין צריך לומר שכן הוא לדעת הראב"ד שמיקל בזה וס"ל דמה שצריך בדיקות חו"ס הוא לטהרות דוקא אבל לבעלה אין צריך בדיקות חו"ס כלל. ואף דס"ל דצריכה בדיקה בבית החיצון וכתב בסדרי טהרה (ריש ס"ק כג) הנ"ל, שהוא עד מקום שהשמש דש, הנה מכל מקום אין זה אלא מדרבנן. ומכל שכן הוא מדעת הפוסקים דסבירא להו דבעינן חו"ס ואמרינן דאינו אלא חומרא מדרבנן. וכן מוכח מדין בתולה שתבעוה להנשא דאין יכולה לבדוק את עצמה בעוד שפתחה נעול שאי אפשר שתבדוק את עצמה בחורין ובסדקין, ומכש"כ בבדיקה עד מקום שהשמש דש שהוא מן הנמנע. כן כתב בסדרי טהרה הנ"ל (ד"ה ובהכי) להוכיח שחומרא זו אינה אלא מדרבנן, ואף הם לא החמירו אלא היכא דאפשר, מה שאין כן באי אפשר סגי לה בבדיקה קלה שהיא סגיא מן התורה. ע"ש].

ובר מן דין הנה ידוע ומפורסם בשער בת רבים דאיכא פלוגתא דרבוותא אי בדיקות הפסק טהרה ושבעה נקיים לבעלה הוי מדאורייתא או מדרבנן. עי' מש"כ בזה מרן

המחבר שליט"א לעיל (עמ' שז - שי), ומשם בארה. כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים. והעלה שהעיקר להלכה שהבדיקות דרבנן. וכדעת תוספות הרא"ש (נדה סט.) ור"י וספר התרומה ועוד. ויתרא מזאת כתב במשמרת הטהרה לקמן (ריש עמ' תמב) דכל חומרת ספירת שבעה נקיים, ולא רק הבדיקות בלבד, אינה אלא מדרבנן. ושם הביא מרבותינו האחרונים שכתבו כן. ע"ש. ועי"ע מזה בשו"ת יביע אומר ח"ה (חלק יור"ד סימן יז אות א'). וכבר כתבנו מענין זה לעיל (אות קכו) על כיו"ב. ע"ש. ולפ"ז שכל הבדיקות דרבנן, נמצא שאפילו מה שכתב הסד"ט הנ"ל דבדיקת חו"ס סגי לה מדאורייתא בבדיקה קלה, ואמרנו שלזה י"ל דהני נשי שלמדו בבית הספר ויודעות ומבינות כיצד עליהן לנהוג, דבבדיקה קלה מיהא יש לסמוך עליהן. הנה לפי האמור שכל ספירת שבעה נקיים מדרבנן, וכ"ש בדיקותיהן וכנ"ל, אפילו לזה דבבדיקה קלה יש לסמוך עליהן אין אנו צריכים. דאין כאן חשש של תורה כלל אפילו לא לבדיקה קלה. אלא הוי ספיקא דרבנן. וספיקא דרבנן לקולא. ויש לסמוך על בדיקותיהן של הני נשי דיודעות ומבינות וכו', ואינן צריכות להבדק ע"י חברותיהן. ומה גם דאיכא כיסופא דהני נשי, דהא יודעות ומבינות הן. וגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת שבתורה (ברכות יט:, וש"נ), ואוקמוה אלאו דלא תסור. והיינו שכבוד הבריות דוחה איסורי דרבנן. ואם כנים אנו בזה ה"נ אין הבדיקות אלא מדרבנן. וקיל טפי שהוא ספק דרבנן. וגדול כבוד הבריות דוחה איסור ודאי דרבנן, והכא אינו אלא ספק, דגם מבלי כבוד הבריות אמרינן ספק דרבנן לקולא. ומכש"כ דאיכא נמי כבוד הבריות. וגם לרבות דבכה"ג ולצורך כזה (שמלבד הכיסופא שבדבר, גם יש תלות גדולה באחרים, והבדיקות הן עניין תדירי ומעמסה גדולה וכו'), יש לומר דמלבד דספיקא דרבנן לקולא, ושמא תבדוק כראוי וכנכון שיודעות ומבינות הן וכו'. עוד י"ל דבזה"ז שלובשות בגד הסמוך לבשר הדוק ונדחק לאותו מקום, הוי כבדיקה תמידית. ולא מבעיא דאי נימא דכל הבדיקות מדרבנן וסד"ר לקולא, א"צ גם לזה אלא לרווחא דמילתא ולציורף נוסף לחזק ההיתר שיכולות לבדוק בעצמן. אלא אף למאי דאמרינן לעיל לדברי הסד"ט דמדאורייתא בעינן בדיקה קלה, ה"נ לחומר הענין י"ל דסגי בזה כבדיקה קלה. וכמש"כ בכיו"ב (לענין בדיקה לאחר הרגשת פתיחת פי המקור) בשו"ת תפארת צבי ח"ב (סימן א') והובא בדרכי תשובה (סימן קצ ס"ק כא). והביאו מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה אשר בטה"ב ח"א (עמוד שנג). וכ"כ בספר בדי השלחן (סימן קפח ס"ק כב). ע"ש. ואת"ל דשאני התם דנידון הרגשת פתיחת פי המקור בפלוגתא שניא, ה"נ הדין דנידון דידן בחרשת אילמת שלמדה ויודעת וכו', נמי בפלוגתא שניא. ואכמ"ל.

ונראה להסביר שכוונת מרן המחבר שליט"א שעיקרו מדאורייתא וכמו שכתב מרן הבית יוסף (סימן קצו) לענין בדיקות ראשון ושביעי. ועי"ע מש"כ לעיל (אות קכו). והיע"א.

קלד. עמוד שפ - שפא. (משמרת הטהרה). בענין אם תולין בשלשה ימים הראשונים לספירת שבעה נקיים בבעלת כתם. והביא מרן המחבר שליט"א דברי הבית שמואל (סימן סג ס"ק ג'), ומה שכתב לדייק מדברי התרומת הדשן (סימן רמט) דסבירא ליה שבשלשה ימים ראשונים יש להחמיר אף בבעלת הכתם כמו שראתה דם. וחיליה ממה שכתב התרומת הדשן שכתם פחות מכגריס תולים בו אף בשלשה ימים ראשונים לספירתה. שאם לא כן אין שום אשה יכולה להטהר לבעלה, שאין לך סדין שאין עליו טיפת דם מאכולת. ואם איתא שיש להקל בבעלת הכתם, איך כתב שאין לך אשה שיכולה להטהר, והרי בפעם השניה שיושבת שבעה נקיים היא בעלת כתם ויכולה לתלות במאכולת, אלא ודאי דסבירא ליה שבשלשה ימים ראשונים יש להחמיר אף בבעלת הכתם כמו באשה שראתה דם. ואח"כ כתב לדחות די"ל שדוקא בראתה דם פעם אחת והתחילה לספור שבעה נקיים, ומצאה כתם בתוך שלשה ימים, וחזרה לספור שבעה נקיים מחדש ומצאה כתם בתוך שלשה ימים, בזה הדין הוא שאין תולים כיון שבתחילה היה דם מן המקור. ע"ש.

נ"ב. תחילה נזכיר שלדעת מרן הש"ע אין חילוק כלל בין שלשה ימים הראשונים לספירת שבעה נקיים לשאר הימים, וכדעת הרמב"ן הרשב"א והר"ן והאשכול וחבל אחרונים ז"ל. וכל שיכולה לתלות הכתם בימי טהרתה תולה בו בימי ספירתה, וכמו שביאר כן מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שעב - שעט). וזה אפילו בספירת שבעה נקיים בראתה דם ממש, ומכל שכן בסופרת שבעה נקיים על ראיית כתם. ובזה האחרון, בסופרת שבעה נקיים על ראיית כתם, דינא הכי הוי אף לאחינו האשכנזים היוצאים ביד רמ"א, וכפי שביאר כן מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד שפ - שפד). ולגופו של ענין, מלבד מש"כ הבית שמואל הנ"ל לדחות כנ"ל, נ"ב, עוד נלע"ד בכוונת התרומת הדשן שאין לך אשה שיכולה להטהר מיד, לאחר ראיה גמורה קאמר. ולא דיבר מענין בעלת כתם כלל. ודו"ק. ושו"ר שכן כתב בשו"ת ר' ידידיה טיאה וייל שהביא מרן המחבר שליט"א לקמן בסמוך (לקראת סוף עמוד שפא). וכ"כ הגאון בעל שבט הלוי והביאו מרן המחבר שליט"א לקמן (סוף עמוד שפב). וברוך שכיונתי.

קלה. עמוד שפג. (משמרת הטהרה) בריש אמיר. בענין הנ"ל (אות הקודם). הביא מרן המחבר שליט"א דברי הצמח צדק מליובאוויטש בפסקי דינים (סעיף כ') שגם הוא סובר כדברי הבית מאיר לחלק בכתם שמצאה בג' ימים ראשונים לספירת שבעה

נקיים. שאם נמצא כן לאחר שתחילת ספירת שבעה נקיים שלה היתה בשביל ראיית דם יש להחמיר. ואפילו אם נתקלקלה על ידי כתמים בכל פעם בתוך שלשה ימים כמה פעמים, סותרת ספירתה וכמו שכתב הבית שמואל ודלא כמנחת יעקב שמיקל בזה. ואילו אם תחילת טומאתה היא על ידי כתם שאפשר שלא נפתח מקורה מעולם ומעלמא אתי אין להחמיר אם חזרה ומצאה כתם בתוך שלשה ימים הראשונים לספירתה כשיכולה לתלות בדבר אחר.

נ"ב. ואין להקשות על דברי הצמח צדק מליובאוויטש זצ"ל, שהרי כתב (בסימן סה) שהמיקל בעיקר דין זה להקל אפילו בטעם כל דהו לתלות גם בג' ימים ראשונים לא הפסיד. כיון שחומרא זו של ג' ימים הראשונים אינה מדין הש"ס אלא חומרת האחרונים. והובאו דברי קדשו במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שפא, וכן בעמוד שפד), וכן הביאו מרן המחבר שליט"א לקמן (עמוד שפה, וכן בעמוד שפז). ולפי זה לכאורה צ"ע למה נטה קו להחמיר בדין המנחת יעקב הנ"ל. כאמור אין להקשות כן, דהצמח צדק מליובאוויטש לחוד, והצמח צדק (סימן סה) לחוד. ואמנם שני הגאונים הנ"ל זיע"א שם קדשם מנחם מנדל, והוא עולה בגימטריא צמח צדק. אלא שהצמח צדק מליובאוויטש הוא נכד בעל התניא והצמח צדק השני הוא אחר, ופשוט הוא. אלא שראיתי למי שנשתבש בזה. וכאמור אינה קושיה.

קלו. עמוד שפה. (משמרת הטהרה). עוד בענין הנ"ל. אם תולים בשלשה ימים ראשונים לספירת שבעה נקיים. הביא מרן המחבר שליט"א מחלוקת הרמ"א (סימן קצו סעיף י') והש"ך (שם. ס"ק יג), בענין אשה שיש לה מכה בגופה שדרכה להוציא דם שלדעת הרמ"א יש להקל ולתלות במכה אף בשלשת הימים הראשונים לספירת שבעה נקיים, והש"ך האריך להשיג על דברי הרמ"א ולהחמיר בזה שאפילו אם יש לה מכה שמוציאה דם אינה תולה בה בשלשת הימים הראשונים. וכן הביא דברי שאר הפוסקים בזה. ובין היתר הביא דברי המנחת יעקב (שם. ס"ק יד) שמיקל בזה כדברי הרמ"א הנ"ל, ונסתייע גם מדברי הצמח צדק (סימן סה) שהמיקל בעיקר דין זה אפילו בטעם כל דהו לא הפסיד ולקראת סוף העמוד הביא דברי הצמח צדק בפסקי דינים (סעיף כה) שכתב שיש להחמיר בזה כהש"ך.

נ"ב. גם בזה אין להקשות על דברי הצמח צדק דנימא שהרי ס"ל לצמח צדק להקל בעיקר הדין, וא"כ צ"ע למה החמיר בנידון דידן. דכאמור תרי צמח צדק נינהו, וכנ"ל בשולי הגיליון (עמוד שפג) הובא באות הקודם. ע"ש וצרף לכאן.

קלז. עמוד שצט. (משמרת הטהרה). בענין שהפולטת שכבת זרע סותרת שבעה נקיים.

נ"ב. ואף דאיכא תלתא ספיקי בהכי, שמא כהראב"ד והרשב"א והר"ן והמאירי ודעימייהו (ועי"ע במשמרת הטהרה סוף עמוד שצח) שאין דין פליטת שכבת זרע רק לטהרות. ושמא כהרמב"ן בהלכות נדה (פרק ב' הלכה ט') שבהלכה ברגליה אין לחוש יותר לפליטת שכבת זרע. ושמא כר"ת [הובא ברשב"א ובריטב"א (נדה מב.) ובאשכול (סימן מו, עמוד קי) ובבית יוסף (סימן קצו)] שדין פולטת שכבת זרע אינו אלא רק אם נבעלה לזב. מכל מקום מרן ז"ל פסק להחמיר ואין אחר דברי מרן ז"ל ולא כלום. אלא שעל כל פנים צריך להבין הטעם למה בכל זאת נקט מרן ז"ל להחמיר. ונראה דכיון דאפשר לחוש לזה בקל, שכן פסק מרן ז"ל (סימן קצו סעיף יג), דמהני לה שטיפה או קינוח בעומק כדי שתפסוק בטהרה לאלתר, (ומה טוב לעשות גם קינוח וגם שטיפה דאפשר לעשות כן בנקל לרווחא דמילתא), לכן תפס מרן הש"ע לחוש לדיעות המחמירים אע"ג דאיכא תלתא ספיקי. כנלע"ד. והיע"א. ומ"מ מכל הלין ספיקי תבין היטב כמה יש לסמוך לכתחילה על קינוח ושטיפה לאחר דם בתולים כדי שתפסוק בטהרה לאלתר. ודו"ק. ועי"ע לקמן במשמרת הטהרה (עמוד תב) שכיו"ב כתב מרן המחבר שליט"א לענין שדי להמתין ארבעה ימים קודם ספירת שבעה נקיים. שכיון שרבו בו הספקות להקל, ואף שבודאי אין לנו לזוז מפסק מרן הש"ע שצריכה על כל פנים להמתין ארבעה ימים קודם ספירת שבעה נקיים, מכל מקום הבו דלא להוסיף עלה להוסיף עוד ימים על ארבעת הימים, לדידן שקבלנו עלינו הוראות מרן. ודון מינה ואוקי באתרין דה"ה בענייננו. ועי' עוד במה שכתבנו בזה בהרחבה בס"ד לעיל אות סא (על טהרת הבית חלק א' עמוד תקח).

קלח. עמוד תא. משמרת הטהרה. בענין שיש להחמיר בפליטת שכבת זרע להמתין שש עונות.

נ"ב. וצריך ביאור למה נקט מרן ז"ל (סימן קצו סעיף יא) להחמיר בכך שאינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה שש עונות שלמות. דלכאורה היה נראה לפום דינא שיש להקל בזה כדעת הרמב"ם (פרק ה' מהלכות אבות הטומאות הלכה יא) דדי בשלש עונות (ויעוי"ש בנו"כ). כי לבד מכך שכן סברת עמוד ההוראה רבינו הרמב"ם וכן פסקו גם המאירי והאור זרוע והאשכול והרע"ב, וכ"כ הגר"א לגירסת הגאונים. וכמו שכתב כל זה מרן המחבר שליט"א לעיל בסמוך (סוף עמוד שצט וריש עמוד ת'). עוד בה דהא איכא עוד תלתא ספיקי בדין זה (וכנ"ל אות הקודם), שמא כהראב"ד והרשב"א והר"ן והמאירי ודעימייהו (ועי"ע במשמרת הטהרה לעיל סוף עמוד שצח) שאין דין פליטת שכבת זרע רק לטהרות. ושמא כהרמב"ן בהלכות נדה (פרק ב' הלכה ט') שבהלכה ברגליה אין לחוש יותר לפליטת שכבת זרע. ושמא כר"ת שדין פולטת שכבת זרע אינו אלא רק אם נבעלה

לזב. ואם כן היה לן למימר דדי בשלש עונות והבו דלא להוסיף עלה. אמנם גם בזה נראה (כנ"ל אות הקודם) דכיון דאפשר לחוש לזה בקל, כיון שפסק מרן ז"ל (סימן קצו סעיף יג) דמהני לה שטיפה או קינוח בעומק כדי שתפסוק בטהרה לאלתר (ומה טוב לעשות גם קינוח וגם שטיפה דאפשר לעשות כן בנקל לרווחא דמילתא), לכן כתב מרן הש"ע לחוש לדיעות המחמירים. כנלע"ד. והיע"א.

קלט. עמוד תד. (משמרת הטהרה). הביא מה שכתב הגאון מהר"י פראג'י בשו"ת מהרי"ף (סימן נט דף נד.) שבמקום שיש להם רב מרא דאתרא שנהגו לסמוך עליו בדיני התורה להקל ולהחמיר דברי אותו הרב שנתקבל עליהם הוקבעו כחובה גמורה על אנשי המקום ההוא, כאילו דבריו הלכה למשה מסיני שאין בה מחלוקת כלל. ואפילו אם יש רבים שחולקים עליו. וכל הנוטה מדבריו אפילו מקולא לחומרא, הרי הוא כאילו נוטה מדברי תורה ומזלזל בכבוד רבו שלימדו תורה. ע"כ לשון מהר"י פראג'י. והביאו מרן המחבר שליט"א בענין מה שפסק מרן הש"ע (סימן קצו סעיף יא) שיש להמתין לפני ההפסק בטהרה וספירת השבעה נקיים ארבעה ימים בלבד. והוסיף כל שכן בנידון דידן שמרן שהוא מרא דאתרא פסק כדעת רוב הפוסקים להמתין ארבעה ימים בלבד, ואף המחמירים אין זה מן הדין אלא מתורת מנהג ומשום חומרא וגזירה של בין השמשות שהיא גזירה וחומרא רחוקה.

נ"ב. מה שהביא מרן המחבר שליט"א דברי המהר"י פראג'י הנ"ל שכל הנוטה מדברי המרא דאתרא אפילו מקולא לחומרא הרי הוא כאילו נוטה מדברי תורה ומזלזל בכבוד רבו שלימדו תורה. הנה הדברים אמורים באופן כללי ובכל ענין ולאו דוקא בענייננו, כמובן. [ובשו"ת מהר"י פראג'י הנ"ל כתב כן במה שדן בענין אם יש לסמוך על מה שכתבו קצת רבוואתה דאין לנו בזמן הזה רשות הרבים לענין שבת דבעינן ששים רבוא בוקעין בו בכל יום. ע"ש.]. ונראה דזהו דוקא להורות כן, אבל אם רוצה להחמיר לעצמו בלבד באיזה ענין או באיזו הנהגה אין בזה בית מיחוש כלל, ואדרבה המחמיר לעצמו תע"ב. וכפי ששמענו מפי קדשו של מרן המחבר שליט"א שהמליץ על כך את הפסוק בתהלים (פרק קא פסוק ב') "אתהלך בתום לבבי בקרב ביתי". בקרב ביתי דוקא אפשר לעשות חומרות וכיו"ב כאשר תאוה נפשו, אך להורות לאחרים אין רשאי. ואולם גם בזה שמחמיר לעצמו הוא אך ורק באופן דידע בנפשיה שאין זו חומרא המביאה לידי קולא ולא יצא שכרו בהפסדו חלילה ולא תהא לו לפוקה ולמכשול. וכיו"ב כתב מרן החיד"א בספר מורה באצבע (סימן ח' אות רמו) וז"ל: זה עיקר העבודה לשמור העיקרים ולהוסיף ולא לזלזל בעיקר ולקיים התוספת. ע"כ. והחכם עיניו בראשו. וברור ופשוט ביותר שכן גם דעת מרן המחבר

שליט"א דדוקא להורות נתן לאסור לנטות מדברי המרא דאתרא אפילו מקולא לחומרא וכפי שסיים בסוף דברי קדשו שיש "להורות" כדעת מרן ולא "להנהיג" חומרא המביאה לידי קולא. אבל להחמיר לעצמו שפיר דמי, ובתנאי שאם יחמיר לעצמו לא יבא לידי מכשול ויצא שכרו בהפסדו, וכנ"ל. ושוב נזכרתי שכ"כ מרן המחבר שליט"א להדיא בספרו הנפלא חזון עובדיה ח"ב, הלכות מצרכי מזון הכשרים לפסח (עמוד סג. ובמקורות אות כו), בדין חוזר וניעור, ועוד כמה פרטי דינים בהלכות הפסח שלדעת מרן הש"ע זיע"א, יש להקל בהם.

וכתב מרן המחבר שליט"א, ואחינו האשכנזים נוהגים להחמיר בכמה פרטי דינים הנ"ל. אבל לנו הספרדים שהולכים אחר הוראות מרן יש להקל. ואין המורה רשאי להחמיר (לספרדי) נגד פסקי מרן, ורק לעצמו רשאי להחמיר. ע"כ. ובמקורות (אות כו) ציין לפוסקים ז"ל שדברו בזה. ולחיבת הקדש, ולרוב חשיבות הענין אעתיק לשונו הטהור כדי שירוץ בו הקורא. וז"ל: עי' להחיד"א במחב"ר (סימן תסז סק"ה) שאף שכל אחד מחמיר לעצמו בהלכות פסח כאשר תאוה נפשו, את צנועים חכמה להחמיר בביתו ובחומותיו, וכל מה שיוכל יתחמק מלגלות מסתריו לבני אדם. "ואם הגיע להוראה יורה על פי הדין דוקא". ובספר חכמה ומוסר (אות צג) כתב, שיותר טוב שלא לנהוג כסברת חוזר וניעור, ועל זה אמרו אל תהי צדיק הרבה, שעי"ז ינצל מכמה מכשולות. ובשאר דברים שנחלקו הפוסקים ראוי להחמיר על עצמו ולהקל לאחרים. ע"כ. ובשו"ת חקרי לב חחו"מ מהדורא בתרא (דק"פ סע"ז), כתב, ולדידי חזי לי דדוקא ת"ח בביתו רשאי להחמיר על עצמו נגד מרן, אבל דיין ומו"צ אינו רשאי להורות נגד דעת מרן ע"כ. [ועי' בארחות חיים (הל' חו"מ סימן מג), בדין נטל"פ בפסח, שמהר"ם היה מחמיר על עצמו, משום דהוי פלוגתא דרבוותא, ומתיר לאחרים. וכ"כ בשמו בתשב"ץ קטן (סימן צד). ובהגמ"י (פרק א' מהחו"מ אות ו'). ע"ש]. וכ"כ בשו"ת ישיב משה שתרוג (סימן קפח), שקבלנו, שבכ"מ שמהר"י טאייב בערך השלחן הכריע להחמיר נגד מרן, רק לעצמו היה מחמיר, ולאחרים היה מורה כדעת מרן. ע"ש. והן אמת כי בזכור לאברהם (ריש הלכות פסח) כתב, שאנו מחמירין כהרמ"א בדין חו"נ בממשו, וכן לאסור התבשיל בחטה שלא נתבקעה, ובכל דיני פסח, "באופן שלענין פסח אנו אשכנזים". כן אמר לי הרב עט"ר מר רב"י. ע"כ. ועפ"ז ראיתי איזה חכמים פעה"ק ת"ו שמרבים להחמיר לרבים בדיני פסח, היפך דברי מרן הש"ע, ולא מן השם הוא זה.

והעיקר ככל דברי האחרונים הנ"ל. והמחמיר לאחרים ענוש יענש בידי שמים שמאבד ממונם של ישראל. (ולדעת כמה גדולים דינו כעובר על עבירות שבין אדם לחבירו שאין יוהכ"פ מכפר ח"ו, ושגגת תלמוד כזאת בודאי שעולה זדון). ובפרט במקומותינו דהוי אתרא דמרן

ז"ל. וכבר כתב הגאון מהרי"ף (סימן נט), שהזז מדברי מרן הש"ע במקומות אלו שקבלו הוראותיו, אפילו מקולא לחומרא, ואפילו יש רבים שחולקים עליו, הרי הוא כאילו זז מדברי תורה, ומזלזל בכבוד רבם אשר על פיו יחנו ועל פיו יסעו. ע"ש. וכ"כ הגאון מהר"ש לניאדו בשו"ת כסא שלמה (ריש סימן ז') שאנו קבלנו הוראות מרן ככל אשר יאמר כי הוא זה בכל מקצועות שבתורה. ע"ש. וכ"כ הגאון מהר"א ישראל בספר שני אליהו (ד"ז סע"א). ועוד. וראיתי בכף החיים (סימן תמז ס"ק עו ורכ"ח, וסימן תסז ס"ק קיז, ובכ"ד) שסמיכה בכל כחו על שיחתו של הזכל"א הנ"ל, וכתב שהמנהג בכמה מקומות אצל הספרדים ג"כ להורות דיני פסח כהרמ"א וכו'. ע"ש. (ועי' בכה"ח סימן תסח ס"ק נח). וליתא, שהעיקר כמש"כ לעיל. ולא מן השם הוא זה לאבד ממונם של ישראל ולהעמיס עליהם חומרות שלא קבלו לא הם ולא אבותיהם, כי אנן בדידן נקטינן כהוראות מרן בכל דבריו, וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים. ולא ביש ליה לומר על מותר אסור שסופו לומר על אסור מותר, כפי שראו עינינו ושמעו אזנינו מכמה ת"ח שלא שימשו כל צרכם. ועי' בתשובות הרא"ש (כלל ב' סימן יז): "ועל האוסר להביא ראיה ברורה וחזקה שהתורה חסה על ממונם של ישראל". ובב"ח יורה דעה (סימן קפז) כתב, אדם חשוב רשאי להחמיר על עצמו בלבד, אבל לא ניתן להכתב בספר להורות לאחרים בלי ראיות תלמודיות. וכבר אמרו (בביצה כא:) מה נעשה לבית אביך (בית אביו של ר"ג) שהיו מחמירים על עצמם ומקילים לכל ישראל. וכמש"כ לעיל. וע"ע בשו"ת יביע אומר חלק א' (חיו"ד ס"ס ג'). ויש להאריך בזה. ואין הפנאי מסכים לעת הלום. וכל המורה כדעת מרן הקדוש יורה יורה. ועליו יערה, רוח הבורא. עכלה"ט. ישמע חכם ויוסף לקח.

ואמנם ראיתי להגאון רבי חיים בנימין פונטרימולי בספרו העצום פתח הדביר אורח חיים (סימן קמו אות ג'. ס"ד). שדן באורך במה שכתב מרן ז"ל בשוה"ט (שם), שאין צריך לעמוד מעומד בעת שקורין בתורה. ע"כ. ויש מי שרוצה להחמיר על עצמו ולעמוד הגם שכל העם יושבין. ומשיב שעמידתו לצורך דבר אחר ואינו אומר שעושה כן משום חומרא ופרישות, אם מחזי כיוהרא או לא. והעלה דכיון דאיכא מרבוותא דס"ל דצריך לעמוד מדינא בשעת קריאת ס"ת, אע"פ שלדעת מרן הש"ע ז"ל א"צ לכך, עם כל זה ליכא בזה יוהרא. ואדרבה תע"ב. ע"ש באורך. אלא שמנע מלעשות כן כיון שעפ"י קבלת האר"י זלה"ה, שכתב מהרח"ו בשמו בספר הכוונות דרוש א' לענין ס"ת (דף קנז ע"א) אין צריך לעמוד, וכתב שכן עיקר דקי"ל במחלוקת הפוסקים ז"ל כדברי האר"י ז"ל, דהקבלה תכריע ולפניו נגלו תעלומות חכמה. א"כ נמצא דהמחמיר לקום לא עביד כהכרעת הקבלה שהיא העיקר. ע"כ.

הנה מש"כ שהכרעת הקבלה היא העיקר, אינו מוסכם כידוע. ועי' מש"כ בזה מרן המחבר שליט"א בשו"ת יביע אומר חלק ב' חלק אורח חיים (סימן כה אות יב), ושם בחלק ו' חלק אורח חיים (סימן ח' אות ב'). דאנן נקטינן כל בתר איפכא. ע"ש. ובר מן דין, הנוגע לענייננו, אף שאין זו ממש הוראה להחמיר נגד מרן הש"ע ז"ל, אלא שכתב דאריך למיעבד הכי, הנה מדב"ק נראה דעכ"פ אפשר להחמיר נגד מרן הש"ע ז"ל אף ברבים, (כיון דיש מחמירים כן). מ"מ העיקר כנ"ל, וכדעת כל הני רבוותא דלעיל שהביאם מרן המחבר שליט"א (בקיצור) בחזון עובדיה הנ"ל. ואכמ"ל.

קמ. עמוד תיד. (משמרת הטהרה). הביא דברי הגאון מהר"י פראג'י בשו"ת מהרי"ף (סימן נט), שבמקומות אלה שנוהגים על פי מרן הש"ע שהוא מרא דאתרא, הרי דבריו הוקבעו כהלכה למשה מסיני שאין בה מחלוקת כלל, וכל הנוטה מדבריו אפילו מקולא לחומרא הרי הוא כאילו נוטה מדברי התורה ומזלזל בכבוד רבותיו. ע"כ. והביאו מרן המחבר שליט"א בענין שיש להמתין ארבעה ימים בלבד קודם ההפסק בטהרה וספירת שבעה נקיים שאפילו אם כל אנשי אותה עדה נהגו בעודם בחוץ לארץ להחמיר, ופשט מנהגם בכל תושבי העיר, הרי מיד כשעלו ארצה על מנת שלא לחזור לחוץ לארץ רשאים לבטל מנהגם בלי שום התרה ולנהוג כמנהג ארץ ישראל, וכמבואר ביורה דעה (סימן ריד סעיף ב') ועוד. ע"ש.

נ"ב. עי' מה שכתבנו בזה לעיל (עמוד תד) בשולי הגיליון, והוא בסמוך באות הקודם (אות קלט), וצרף לכאן.

קמא. עמוד תיד. (משמרת הטהרה). בענין הנ"ל. בדבר אם חייבים הבנים לנהוג בחומרות שנהגו בהם אבותיהם. [לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א שאפילו אם כל אנשי אותה עדה נהגו בעודם בחוץ לארץ להחמיר, ופשט מנהגם בכל תושבי העיר, הרי מיד כשעלו ארצה על מנת שלא לחזור לחוץ לארץ, והיו רשאים לבטל מנהגם בלי שום התרה ולנהוג כמנהג ארץ ישראל להקל, וכמבואר בש"ע יורה דעה (סימן ריד סעיף ב') ובשו"ת אבקת רוכל (סימן ריב) ועוד. לכן אף אם כמה משפחות מן העולים לארץ ישראל המשיכו במנהגם להחמיר גם בארץ ישראל, כיון שרוב התושבים נוהגים כדעת מרן הש"ע שהוא מרא דאתרא אין בניהם ובנותיהם חייבים לנהוג כמנהג משפחותיהם. ובפרט לפי מה שכתב הגאון רבי יעקב פראג'י בשו"ת מהרי"ף (סימן נט), שבמקומות אלו שנוהגים על פי מרן שהוא מרא דאתרא, הרי דבריו הוקבעו כהלכה למשה מסיני שאין בה מחלוקת כלל, וכל הנוטה מדבריו אפילו מקולא לחומרא הרי הוא כאילו נוטה מדברי תורה ומזלזל בכבוד רבותיו, וכו'.]. כתב עוד מרן

המחבר שליט"א שיש לצרף עוד לזה מה שכתב בשו"ת זכרון יוסף שטיינהארט (חלק יורה דעה סימן יד), **שבודאי אין הסברא נותנת שיהיו הבנים חייבים לנהוג חומרות אבותיהם אלא אם כן הבנים עצמם נהגו כן אחר שעמדו על דעתם וכו'. מה שאין כן אם לא התחילו הבנים להתנהג במנהג הטוב של אבותיהם, הדבר ברור כשמש שאין הבנים חייבים לנהוג כמנהג אבותיהם להחמיר וכו'**.

נ"ב. ומשמע מדברי הגאון זכרון יוסף הנ"ל דאפילו נהגו כן כל בני העיר וגם הבנים נמצאים באותה העיר, ולא שעברו דוקא לעיר אחרת ששם אין מחמירים באותה חומרה, אעפ"כ כל שלא התחילו הבנים להחמיר במנהג האבות אין חייבים לנהוג כמנהג אבותיהם להחמיר. והתבוננתי במקור הדברים בגוף התשובה הנ"ל, ואכן מבואר שם דהכי ס"ל להגאון הנ"ל, דאין לחלק דדוקא אם עברו לעיר אחרת ששם אין מחמירים באותה חומרה שנהגו אבותיהם דוקא אז אין מחוייבים לקיימה, אלא הכל תלוי אם הבנים המשיכו מנהגם הטוב של אבותיהם אחר שעמדו על דעתם, אם לאו. ואפילו באותה העיר, ואפילו שבני העיר נהגו באותה חומרה, הבנים אינם חייבים להמשיך לנהוג באותה חומרה. ושו"ר לפתחי תשובה (סימן ריד ס"ק ה') שהביא דברי הזכרון יוסף, שהעלה דאין הבן מחוייב להתנהג בהנהגת אביו, זולת מה שהתנהג גם הבן מאז שהגדיל שהרגילוהו אבותיו ללכת בדרכיהם ועל אופן זה מיירי נמי המחבר שכתב קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם. דהיינו שכבר נהגו כן יושבי העיר וזרעם והוי כנדרו גם לזרעם, ולהכי חייבים לעשות כתקנתן. משא"כ אם הבן לא התחיל להתנהג מעולם כמנהג הטוב של אביו, אין הבן מחוייב להתנהג בפרישות ההוא. ע"כ. ובזה מובן מה שכתב מרן המחבר שליט"א בדקדוק לשונו הטהור "ויש לצרף" עוד לזה מש"כ בשו"ת זכרון יוסף וכו'. דהיינו כיון שהזכרון יוסף סבירא ליה כנ"ל (שאף באותה העיר אינם חייבים להמשיך במנהג אבותיהם), והעמיד גם דעת מרן הש"ע בכהאי גוונא. אלא שאין כן דעת שאר הפוסקים אלא אדרבה אינהו ס"ל דהעיקר בזה הוא שאם מנהג כל בני העיר כן להתנהג באותה פרישות וחומרא, אזי מחוייבים הבנים לנהוג כמנהג אבותיהם. וכפי שהביא מרן המחבר שליט"א לעיל מיניה בסמוך [שכן כתב בשו"ת הריב"ש (סימן שצט) לחלק שדוקא אם נהגו כן כל בני העיר ועדיין הם באותה העיר חלה הקבלה עליהם ועל זרעם, הא לאו הכי אין בניהם חייבים להחמיר לנהוג במנהגם. וכן העלה הפרי חדש (סימן תצו סעיף ז') וכן כתב בספר משא מלך. ע"ש. וכן העלה בשו"ת בית דוד חלק אורח חיים (סימן ריד). וכן כתב בספר חמדת ימים. וכן מוכח בשו"ת מהר"ם אל אשקר (סימן מט). ע"ש. וכן העלה הגאון רבי משה אמריליו בשו"ת דבר משה (חלק יורה דעה סימן לב). וכן כתב הגאון רבי יעקב שאול בספר קול יעקב (דרוש טו דף מו סוף עמוד ב'). וכן

פסק הגאון רבי מרדכי אשיאו בשו"ת הגיד מרדכי (בליקוטים שבסוף הספר דף ב'.). וכן העלה הגאון רבנו יוסף חיים בשו"ת רב פעלים (חלק יורה דעה סימן כג בד"ה ברם, וחלק ד' חלק יורה דעה סימן יח ובסוף סימן כ') ועוד. ע"ש]. ולכן כתב מרן המחבר שליט"א דעת הזכרון יוסף כצירוף, דבלאו הכי נמי אתי שפיר בנידון דידן. שהרי בעלו ארצה לארץ הקדש, אפילו כל בני העיר נהגו להחמיר בחוץ לארץ, רשאים הם לבטל מנהגם בלי שום התרה. כמו שפסק מרן הש"ע ביורה דעה (סימן ריד סעיף ב'), ובשו"ת אבקת רוכל (סימן ריב). ואין בניהם ובנותיהם חייבים לנהוג במנהג משפחותיהם. וזה כדעת כל הפוסקים הנ"ל. ובפרט לפי מה שכתב מהר"י פראג'י בשו"ת מהרי"ף (סימן נט) הנ"ל, שהובא בתחילת דברינו כאן. ואחר כל זאת יש לצרף גם שיטת הזכרון יוסף הנ"ל.

קמב. עמוד תמז. (משמרת הטהרה). בענין אם טבילה בזמנה מצוה. הביא מרן המחבר שליט"א דברי מרן הבית יוסף (סימן קצז), דמכל מקום אם בעלה בעיר מצוה עליה לטבול בזמנה שלא לבטל ממצות פריה ורביה אפילו לילה אחד. וכתב הט"ז דאפילו למאן דאמר טבילה בזמנה אינה מצוה, מכל מקום משום מצות פריה ורביה ודאי שמצוה היא. ע"כ. וכתב מרן המחבר שליט"א שגם במעוברת או מניקה או זקינה שאינה ראויה ללדת צריכה לטבול בזמנה משום מצות עונה. ע"ש. והביא עוד מה שכתב מרן הבית יוסף שאם היא מתאחרת מלטבול כדי לצער את בעלה עבירה היא בידה. ושכתוב בזוהר הקדוש פרשת משפטים (דף קיא עמוד א') שאשה שעושה כן גורמת רעות רבות בעולם, בר אי איהו לא חייש ולא אשגח לדין. ע"כ.

נ"ב. ובספר הזוהר עם פירוש הסולם, בשינויי נוסחאות הביא עוד גירסא אחרת גם כן. ולפי אותה גירסא משמע אפילו איהו לא חייש וכו'. וכמובן יש בזה נפקא מינה רבה שאפילו הבעל מסכים ולא חייש, גם כן יש איסור בדחיית הטבילה. וזה היפך מהגירסא המקובלת. ומכל מקום העיקר כהגירסא המקובלת דהכי רווחא שמעתתא, וכן מוכח מהגמרא נדה (לח.) בחסידים הראשונים שלא היו משמשין מטותיהן אלא מרביעי בשבת ואילך מחשש שלא יבואו נשותיהן לידי חילול שבת בלידתן. ע"ש. ובשו"ת רב פעלים חלק ב' (חלק יורה דעה סימן לד) הוכיח מכאן דמותר לדחות טבילת מצוה בשביל איזה מצוה שאינה חובה עליו אלא ממידת חסידות, ובלבד שיעשה כן ברצון אשתו. ע"ש. וה"ה בכל כה"ג דיש צורך בדבר. ומוכח דברצון שניהם שרי.

קמג. עמוד תמח - תמט. (משמרת הטהרה). בענין הנ"ל, של טבילה בזמנה מצוה, כשאי אפשר להם לשמש משום חוסר בריאות וכיוצא בזה, אם צריכה לטבול משום קריבות והיתר נגיעה. כתב שכן ראוי לנהוג שתטבול גם בכהאי גוונא שכן משמע

מהש"ך ס"ק ג' (בסימן קצז). וכן כתב בספר שבט הלוי (עמוד שה אות ג'). ובשו"ת שבט הלוי (חלק יורה סימן קא). והוסיף דמיהו מדברי הזוהר הקדוש שהביא מרן הבית יוסף מוכח שבהסכמת הבעל והאשה מותר לדחות הטבילה לאיזה ימים כשיש איזה סיבה לכך, ושכן כתב בשו"ת רב פעלים חלק ב' (חלק יורה דעה סימן לד).

נ"ב. עי' מש"כ לעיל (עמוד תמז) בשולי הגליון, והוא בסמוך באות הקודם (אות קמב), וצרף לכאן.

קמד. עמוד תנא. (משמרת הטהרה). בענין אשה שהגיע זמנה לטבול ואין בעלה בעיר אם תטבול בכל זאת או לא. הנה מרן המחבר שליט"א נשא ונתן בזה כיד ה' הטובה עליו שיש מתירים בזה בפשיטות וכדתנן נדה (טו.) הבאים מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה וכו'. וכן הוא בגמרא שבת (קכט.) ממעשה רב באשתו של רבא שטבלה אף על פי שלא היה בעלה בעיר. וכן כתב בשו"ת תורה לשמה (סימן רטז). וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג'י בספר רוח חיים אורח חיים (סימן רמ ס"ק א') אודות אשה שהגיע זמנה לטבול ובעלה עדיין תשוש כח מחמת חוליו אחר שנתרפא, אם תטבול כדי לשמשו מבלי שיוכל לקיים מצות עונה והשיב שבשו"ת אדמת קודש מתבאר שאפשר לאשה לטבול אף על פי שאין בעלה עמה לקיים מצות עונה. וכן כתב בשו"ת זבחי צדק החדשות (סימן עב), שהדבר פשוט שיכולה לעשות כן, רק שתניח אצלה סכין או תינוק, ושכן המנהג בעירו. ואמנם בשו"ת שבות יעקב חלק ג' (סימן עז) כתב שכיון שהעיקר להלכה כדברי הפוסקים שטבילה בזמנה אינה מצוה, אין לנו לזוז מדבריהם. ואם יאמר האומר מה בכך אם תרצה להחמיר ולטבול בזמנה גם כשאין בעלה בעיר, זה אינו כיון שיש חשש סכנה כשטובלת ואין בעלה בעיר, משום חשש דיבוק רוח טומאה ומזיקים. ומטעם זה מניחים אצלה בליל טבילתה תינוק וסכין תחת מראשותיה. וקיימא לן חמירא סכנתא מאיסורא ופירוקא לסכנתא לא עבדינן וכבר שמענו שאירע כן כמה פעמים. ע"כ. ומרן המחבר שליט"א כתב על כך דיש לדחות דלא אמרינן חמירא סכנתא מאיסורא אלא בסכנה טבעית כארס נחש וכיוצא בזה, אבל לא בסכנה סגולית. והביא שכן כתבו הפוסקים. ע"ש. וסיים ומכל מקום למיחש מיהא בעי. ולאפוקי ממה שכתב התפארת צבי (סימן קפד ס"ק יג) לתמוה על מנהג הנשים שאם בעליהן בדרך רחוקה אינן טובלות. וכיוצא בזה כתב במסגרת השלחן על יורה דעה (דף קלה סוף עמוד ב'). ולפי האמור יש למנהג הזה שלא טובלות על מה לסמוך, וכדברי מרן הבית יוסף שטבילה בזמנה לאו מצוה.

נ"ב. ומכל מקום נראה לי פשוט שאם מסתפקת שאולי בעלה יבא מן הדרך או ממילואים וכיוצא בזה. וכן אף אם לא יבא היום אבל בודאי יבא מחר, ורוצה להיות טהורה כשיבוא וכל כיוצא בזה, עדיף שתטבול. וכדי שתינצל מחשש דיבוק או רוח טומאה ומזיקין תניח סכין מראשותיה, ולרווחא דמילתא תניח עליה גם בגד של בעלה. דבזה שיש ספק שמא יבא הבעל, אם לא תטבול ובאמת יבא הבעל איכא צערא רבה, וגם חשש מכשול להרהור או ביטול שלום בית (שיטעון הבעל כנגדה מדוע לא טבלה). ובפרט שיש בזה גם צד מצוה וכמו שכתב בשו"ת חוות יאיר (סוף סימן קפד). ע"ש. ודו"ק. וגם אם יבא הבעל רק מחר ויכולה היום לטבול יותר בנקל, נראה שבמקום צורך כזה יכולה לטבול היום. וכן באופן שיש חשש שיקדים לבא ביום, או אפילו אם יבא למחרת בלילה וצריכה להקביל פניו וכיו"ב ותהיה עסוקה, יכולה לטבול לילה קודם, וכן כל כיוצא בזה. דלא מיבעיא לדעת כל הפוסקים הנ"ל שאין שום חשש בדבר, אלא גם לחשש של דיבוק רוח טומאה ומזיקים הלא יש תקנה לדבר. כנלע"ד פשוט. וביותר יש להקל בזה בנידונו של הגאון רבי חיים פלאג'י בספר רוח חיים הנ"ל, בדבר האשה שהגיע זמנה לטבול ובעלה עדיין תשוש כח מחמת חולי וכו', דפרט להאמור עוד בה מה שכתב הגאון רבינו יוסף חיים זצ"ל בבא"ח ש"ש (פרשת שמיני סעיף כ') להסתפק אם החששא בזה הוא גם אם בעלה בעיר ורק באותו לילה ישן בבית אחר (או דוקא אם בעלה מחוץ לעיר). ולא מיבעיא ליה כלל אם הוא באותו בית, ומשמע דפשיטא ליה דבהכי לית ביה שום חשש. ע"ש.

קמה. עמוד תנו. (בסופו). הביא דברי הפחד יצחק (ערך טבילה בליל שבת) שכתב, ובאתי להודיע כאן כי בעירנו פירארא אין מנהג קבוע בזה כלל, שיש מחמירות ויש מקילות בדבר, ואדרבה כמה אנשי מעשה ומביני מדע מסדרים לנשותיהם להמתין ולאחר טבילתן עד ליל שבת לקיים מצוות נדה חלה והדלקת הנר בפעם אחת. וכו'.

נ"ב. לא זכיתי להבין דברי הקדוש הגאון פחד יצחק הנ"ל, מה מעלה יש בזה. דהנה אף על פי דקיימא לן טבילה בזמנה לאו מצוה, מכל מקום הא איכא מצות פריה ורביה ומצות עונה על כל פנים, וכמו שכתב כבר כן מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד תמח, עמוד תנד). ובגמרא עירובין (סג:) לא נענש יהושע אלא בשביל שביטל את ישראל לילה אחת מפריה ורביה יעוי"ש. ואף שכאן אינו ענין אלא לעצמו בלבד הנה כבר אמרו הזריז נשכר לדבר מצוה (רמ"א סימן קצו סעיף יג). וצ"ע. והיע"א.

קמו. עמוד תעז. (בסופו ממש). בענין מי שעברה וטבלה בשביעי ביום. כתב מרן המחבר שליט"א ואף כאן אין להחמיר כלל אלא היכא דאפשר בלא טורח גדול, וכמו שכתב הערוך השלחן. ע"כ.

נ"ב. ופשוט דהיינו לדידהו, למה שכתב החכמת אדם (כלל קיח סימן ו') שהביא מה שכתב הש"ך (סוף סימן קצז) שטוב להחמיר היכא דאפשר, וכתב על זה החכמת אדם שזהו דוקא כשלא באה לביתה עד שחשכה, אבל אם באה לביתה קודם שתחשך צריכה טבילה שנית, שבזה יש חשש קרוב שבעלה יבא עליה. ע"כ. ועל זה כתב מרן המחבר שליט"א שאף כאן אין להחמיר אלא היכא דאפשר בלא טורח גדול, שמסתמות דברי הפוסקים ומרן הש"ע מוכח שבכל אופן עלתה לה טבילה. ושו"ר שכן כתב מרן המחבר שליט"א להדיא (בעמוד שאחריו עמוד תעח) דכל זה לדידהו אבל לדידן אנו אין לנו אלא דברי מרן הש"ע שפסק להקל בדיעבד וכו'. ע"ש.

קמז. עמוד תפב. בענין זמן הטבילה ביום השביעי. לאחר שהביא מרן המחבר שליט"א מחלוקת ר"ת ורשב"ם (הובאה מחלוקתם בפסקי הרא"ש סוף נדה סימן לו. ודעת ר"ת הובא גם בתוס' נדה סז:), דרשב"ם מחמיר שלא תטבול עד שתחשך דוקא, ור"ת היה אומר שאין צריך להחמיר כל כך, אלא רק שתטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משחשיכה ואז ליכא למיחש לסרך בתה. הביא עוד דברי מרן הבית יוסף דמה שכתבו התוספות בשם רבינו תם שטובלת סמוך לחשיכה ותבוא לביתה משתחשך, לאו דוקא סמוך לחשכה, אלא גם קודם לכן יכולה לטבול כל שאינה באה לביתה עד שתחשך, וכו'. והביא השגת הב"ח על דברי מרן הבית יוסף הנ"ל שהרי מוכח בתוספות דדוקא אם תטבול סמוך לחשיכה ליכא למיחש שתטבול בתה בעוד היום גדול, אבל אין להתיר שתטבול בעוד יום אף שתשוב לביתה בלילה. ע"ש. וגם דחה מה שכתב בספר חכמת בצלאל (פתחי נדה עמוד תש) ליישב דברי מרן הבית יוסף. דאם איתא לדברי מרן הבית יוסף היה אפשר להתיר טבילה גם בשביעי מבעוד יום ותשהה בבית שכנתה עד שתחשך ואחר כך תבא לביתה והביא דברי הגאון בית מאיר (דף סו עמוד ג'), שבודאי מוכח מתקנת האמוראים הנ"ל שאין להתיר טבילה מבעוד יום על ידי שתשהה בבית חבירתה, שאם לא כן למה ביטלו עונת ליל שמיני, היה להם לתקן שתטבול בשביעי ותשהה בבית שכנתה עד שתחשך. אלא ודאי שזה אינו כלום, שעדיין יש לחוש פן תצטרך להקדים לשוב לביתה מבעוד יום לאיזה צורך, ותבוא לידי ספק שתשמש ותראה בלילה, ומשום הסיבות הנ"ל של אריוותא צינה וגנבי הוצרכו לדחות הטבילה ליום שמיני וזה ברור. ע"כ. ושכן כתב החתם סופר (חלק יורה דעה סימן קצז). ועפ"י זה דחה מה שכתב בשו"ת דברי יעקב שור (סימן פג דף עה סוף עמוד ב') ושו"ת יפה נוף (סימן קנז), שגם ר"ת לא התיר לטבול סמוך לחשכה באופן שתשוב לביתה בלילה אלא ביום השמיני אבל בשביעי אין להתיר כלל, דזה אינו. ע"ש.

נ"ב. שפתיים ישק משיב דברים נכוחים. אלא שלכאורה נראה דעל כל פנים דברי מרן הבית יוסף ז"ל נשארו מוקשים במה שכתב שלדעת ר"ת שטובלת סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך, לאו דוקא סמוך לחשיכה אלא גם קודם לכן יכולה לטבול כל שאינה באה לביתה עד שתחשך. והדברים אמורים הן להשגת הב"ח והן במה שכתב מרן המחבר שליט"א לנכון לדחות דברי ספר חכמת בצלאל ליישב דברי מרן הבית יוסף וכנ"ל. אולם באמת זה אינו. ודברי מרן הבית יוסף יש ליישבם על פי מה שכתב הגאון בית מאיר (דף סו ע"ג), שהביא מרן המחבר שליט"א, דלא התיר מרן הבית יוסף טבילה בשביעי מבעוד יום אלא באופן שהיא באה מבית הטבילה מיד לביתה. אבל אין להתיר טבילה מבעוד יום על ידי שתשהה בבית חבירתה. וביתר ביאור ראיתי עוד בתשובת הגאון בית מאיר הנ"ל גופיה (דף סו ע"ב), שנשא ונתן בדברי מרן הבית יוסף כיעוי"ש, וסוף דבר כתב וז"ל: ובע"כ לדחוק מאד בלשונו (של מרן הבית יוסף) ורצוננו לומר דלאו דוקא הטבילה צריך להיות סמוך לחשיכה, אלא אף אם הטבילה היא מבעוד יום אלא שהיא סמוכה לחשיכה כל כך עד שאי אפשר לה לבא מבית הטבילה לביתה אלא משחשיכה אז שריא אף בלי אונס. אבל אם טובלת מבעוד יום בעוד שאפשר לה לשוב לביתה מבעוד יום, אלא שמתאחרת בתר הטבילה מלשוב לביתה עד שתחשך זה מודה (מרן הבית יוסף ז"ל) דאסור מדינא אף ביום ח' משום סרך בתה [ר"ל היכא דליכא אונס כגון שיראה לטבול בלילה מחמת צינה או פחד גנבים וכיוצא בו או שסוגרין שערי העיר, שבזה הרי יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום כמבואר בסימן קצז סעיף ד'] שתראה אמה יוצאת מביתה לבית הטבילה מבעוד יום סברה ודאי שכשירה ביום ומה שתראה אותה מתאחרת מלשוב עד שתחשך סברה איזה סבה נזדמן לה בדרך, וכל זה דחוק. עכ"ל. ויעוי"ש עוד מה שהביא מפירוש הערוך שכתב בלשון זה אבולא, פירוש סוגרין המבואות בלילה ולא היה יכולת לצאת בלילה מבית הטבילה. וכתב עליו הגאון בית מאיר ונראה דזה נמי כוונת מרן הבית יוסף בפירושו מה שכתב שוערי העיר שהיו סוגרים הדלתות בתחילת הלילה, אין ר"ל דלתות שערי העיר שנכנסים ויוצאים בו, אלא דלתות כל המבואות באופן שהיו מוכרחים אף לשוב לביתם מבעוד יום, דאילו מתחילת הלילה שוב אי אפשר לצאת ולבא ממבוי למבוי. ואם כן מחלוקת רשב"ם ור"ת אך בסברא פליגי. ע"כ. ולפי האמור בדברי הגאון בית מאיר הנ"ל ירווח לן דיתיישבו דברי מרן הבית יוסף, דמה שכתב להתיר לה לטבול מבעוד יום וסמוך לחשיכה דנקט ר"ת לאו דוקא, הוא באופן שהטבילה היא אמנם מבעוד יום אלא שהיא באופן עד שאי אפשר לה לבא מבית הטבילה לביתה אלא משחשיכה (ובלשון הגאון בית מאיר, דלאו דוקא הטבילה צריך להיות סמוך לחשיכה, אלא אף אם

הטבילה היא מבעוד יום אלא שהיא סמוכה לחשיכה כל כך עד שאי אפשר לה לבא מבית הטבילה לביתה אלא משתחשך), ואז שריא אף בלי אונס. וכדברי הבית מאיר הנ"ל. ועל אף שסיים שהוא דוחק, מכל מקום זה עדיף כדי ליישב דברי קדשו של מרן הבית יוסף זיע"א. ובאמת שכן כתב בשו"ת חתם סופר חלק יורה דעה (סימן קצז) שהביאו מרן המחבר שליט"א שצריכה להתעכב בהליכתה מבית הטבילה לביתה עד הלילה, אבל לא תועיל במה שתלך לבית חבירתה שבאותה העיר ותשהה שם עד שתחשך, כי מה לי בית זה או אחר. ע"כ. וכן יש לומר בכוונת מרן הבית יוסף.

ואגב אורחא, מש"כ הגאון בית מאיר שבמה שתראה את אמה יוצאת מביתה לבית הטבילה מבעוד יום סברה ודאי שכשירה ביום, ומה שתראה אותה מתאחרת מלשוב עד שתחשך סברה איזה סבה נזדמן לה. הנה מבואר מדב"ק דבכלל גזירת סרך בתה שייכא גם מה שיוצאת מביתה מבעוד יום. ונראה דבאמת לא קי"ל הכי. עי' מש"כ בזה בס"ד לקמן (אות קנב) ד"ה ואל תשיבני, דמה שיוצאת מביתה מבעוד יום לא הוי בכלל גזירת סרך בתה. ע"ש וצרף לכאן.

קמח. עמוד תפז. (משמרת הטהרה). לענין כלה הטובלת ביום השביעי מבעוד יום. הביא דברי הגאון האבני נזר (חלק יורה דעה סימן רנ) שגם כלה לא תטבול בשביעי מבעוד יום. ומרן המחבר שליט"א דחה דבריו. ע"ש. וכתב עליו עוד, גם מה שכתב עוד האבני נזר שם, ומלבד זה נראה לי שאסורה לטבול בשביעי כיון שאי אפשר לה לברך על הטבילה, שמא תראה ותסתור, וכמו שכתבו התוספות כתובות (עב.) בד"ה וספרה לה לעצמה, ואם תאמר אמאי אין הזבה מברכת על ספירתה, כמו שמברכים על ספירת העומר, דהא כתיב וספרה לה, ויש לומר שבזה שאם תראה תסתור אין לה למנות. עכ"ל (התוספות). ואם כן הכא נמי אי אפשר לברך על טבילתה בשביעי שמא תראה ותסתור, וזה ברור. ע"כ לשון האבני נזר. וכתב עליו מרן המחבר שליט"א דלא קשה מידי דלגבי ברכת הטבילה לא חיישינן כלל לשמא תראה ותסתור משום דאיכא ספק ספיקא לקולא, שמא לא תראה ושמא נדה היא שאינה סותרת למפרע, דלדעת רבים מגדולי האחרונים שפיר סמכינן לברך על פי ספק ספיקא (ע"ש מי ומי הפוסקים הסוברים כן זיע"א). ואפילו לדעת הסוברים דלא מהני ספק ספיקא בברכות (ע"ש מי ומי הפוסקים הסוברים כן זיע"א) והכי הוי סוגיאן דעלמא, מכל מקום שאני הכא שכבר עברו עליה שבעה נקיים, והוחזקה במעין סתום, וכמו שכתבו הרמב"ן והרשב"א נדה (סז:), ועל פי הרוב שבא מכח חזקה, דהוי רוב במציאות, שפיר סמכינן לברך וכדקיימא לן בש"ע אורח חיים (סימן תרפח) בדין עיירות המסופקות אם היו

מוקפות חומה מימות יהושע בן נון שקוראים ב-י"ד בברכה וכמו רוב העולם, אלמא דסמכינן על רוב במציאות לענין ברכה, וכמבואר בארוכה בזה בשו"ת יביע אומר חלק ו' (חלק יורה דעה סימן יב) ובמילואים שם (עמוד שפו). ואם כן בנידון דידן שמלבד הספק ספיקא יש רוב הבא מכח חזקה שלא תראה, אין לחוש לשמא תראה, דהוה ליה כמיעוטא דמיעוטא דלכולי עלמא לא חיישינן ליה. ורק לענין איסור כרת שמא תשמש ואחר כך תראה ותסתור, חששו אף בזמן הזה לנשים דעלמא. אבל לגבי כלה שאינה מתייחדת עם החתן עד הלילה לא חששו כלל.

נ"ב. ואין להקשות דהא בעלמא סבירא ליה למרן המחבר שליט"א דעבדינן ספק ספיקא גם באיסורי כרת, עי' למשל במשמרת הטהרה אשר בטהרת הבית חלק א' (עמוד ג ד"ה ודע), ומאי שנא הכא דלא סמכינן אספק ספיקא שמא לא תראה, ושמא נדה היא שאינה סותרת למפרע. ומה גם שמלבד הספק ספיקא יש רוב הבא מכח חזקה שלא תראה. ואם כן לכאורה לשמא תראה ותסתור נמי לא ניחוש, ויהיו מותרים גם בתשמיש. כאמור אין להקשות כן דיש לומר שבמקום שהחמירו חכמים בפירוש כי הא דבנידון דידן שהחשש הוא שמא תראה ותסתור כמבואר בגמ' נדה (סז:) ונפסק בש"ע (סימן קצז סעיפים ג' - ד'), לא רצו לסמוך על ספק ספיקא. וכענין איסור כתמים דאף על גב דאית ביה ספק ספיקא, שמא מגופה שמא מעלמא. ואם תמצא לומר מגופה שמא מן העליה בא, אף על פי כן החמירו בו חכמים כמבואר בכסף משנה (פרק ט' מהלכות איסורי ביאה הלכה א') ולעיל במשמרת הטהרה אשר בטהרת הבית חלק א' (עמוד א - ד). ומה גם שבכתמים שומעים להקל דוקא, ועי' עוד מש"כ לעיל (אות א'). ואף על פי כן לא עבדינן ביה ספק ספיקא. ומכל שכן בענייננו. וגם אין להקשות לאידך גיסא דנקטינן דתברך, דהא קיימא לן דלא עבדינן ספק ספיקא בברכות ואפילו בכמה ספיקות, שכן כתב מרן המחבר שליט"א פעמים רבות. עי' למשל בספר חזון עובדיה חלק א' (סימן מט), ובשו"ת יביע אומר חלק א' (חלק אורח חיים סימן יב אות ט'), ובשו"ת יחוה דעת חלק ה' (סימן כא בהערה). ועי' עוד בספר איסור והיתר (עמוד שיג) למר בריה דרבינא הרה"ג יצחק יוסף שליט"א שציין לעוד הרבה מקומות. ע"ש. מכל מקום כבר ביאר מרן המחבר שליט"א בדברי קדשו דשאני הכא דהוא רוב הבא מכח חזקה, דהוי רוב במציאות דשפיר סמכינן לברך בכהאי גוונא. ופשוט. ואגב יוצא לנו שכאן הוא פרט היוצא מן הכלל בתרתי. חדא דלא עבדינן הכא ספק ספיקא, אף דבעלמא בשאר איסורי נדה עבדינן ספק ספיקא. ועוד דברוכי מברכינן על סמך ספק ספיקא מה דלא עבדינן הכי בעלמא וכנ"ל. וא"כ יוצא איפוא דבנידון דידן איסור כרת חמיר טפי מדין ברכה. דאע"פ דאיכא ספק ספיקא עם רוב הבא מכח חזקה

וסמכינן עלה לענין ברכה, מכל מקום לענין איסור כרת לא סמכינן עלה. ברם בעלמא לא נקטינן הכי אלא איפכא דבאיסורי כרת עבדינן ספק ספיקא ובברכה לא עבדינן ספק ספיקא וכנ"ל.

קמט. עמוד תצ. (משמרת הטהרה). בדין כלה הנישאת בערב שבת, והוא יום שביעי לספירתה, וטובלת בעוד היום גדול, אף שהחופה נערכת ביום מכל מקום הייחוד הגמור נעשה בלילה. והעיר מרן המחבר שליט"א שלדעת הרמב"ם (פרק י' מהלכות אישות הלכה א' והלכה ב') שהחופה היא הייחוד של החתן והכלה, ומשתכנס לחופה היא נקראת נשואה לכל דבר, ובלבד שתהיה ראויה לביאה וכו', וכן כתבו עוד פוסקים. יעוי"ש. וכן פסק מרן בש"ע אבן העזר (סימן נה סעיף א'). ולפי זה אם לא תתייחד הכלה עם החתן בערב שבת מבעוד יום, נמצא שכאשר יתייחד עמה בליל שבת, שרק אז תהא נחשבת כנשואה אליו, הרי הוא כקונה קנין בשבת שמבואר דינו לאסור בירושלמי (ריש כתובות), והובא בתוספות ביצה (לו:). וע"ש עוד שכן כתבו עוד פוסקים. ובהמשך הביא דברי הגאון בעל שואל ומשיב בספר דבר שאול בהשמטות (דף קנב עמוד ב') שנשאל בדין זה והשיב שנראה שבכלות מעולם לא גזרו משום סרך בתה, שהרי כשהיא נישאת בשאר ימות החול לא שייך החשש בכלות, כיון שאינה באה אצל החתן עד הלילה, ואם כן לא גזרו בה חז"ל מעולם, ולא שייך לא פלוג בזה כיון שמעולם לא גזרו חז"ל בכלות וכו'. והעיר עליו מרן המחבר שליט"א כי מה שתפס לשון "סרך בתה" לאו דוקא, שהרי בשביעי יש חשש יותר רציני שמא יבואו לידי ספק, וצריך לומר דסבירא ליה שגם גזירה זו לאו שייכא לגבי כלות, משום שעדיין החתן לא גיס בה וכו'. וסיים עלה דאכתי לא איפרק מחולשא, הילכך נראה ליישב על פי מה שכתב הפני יהושע בתשובה (חלק אבן העזר סימן ג') שבדין בתולה אינה צריכה יחוד הראוי לביאה במקום צנוע, ורק באלמנה שאין לה חיבת חופה צריך יחוד במקום צנוע הראוי לביאה. וכן כתבו עוד פוסקים. ע"ש מי ומי הפוסקים הסוברים כן זיע"א. ונמצא שיש אפשרות לייחדם על ידי שמירה כדי שלא יבואו לידי ספק. וע"ש עוד מה שנשא ונתן עוד בזה.

נ"ב. אבל לאלמנה או גרושה (מן הנישואין. עי' פת"ש אבהע"ז סימן ס"ד ס"ק ח') בעי יחוד גמור הראוי לביאה, או לכל הפחות בעינן מסירתה והולכתה ע"י בעלה לבית הנישואין. (ויש מצריכים ביאה ממש, אלא שהעיקר דסגי ביחוד הראוי לביאה). וכן מבואר בש"ע אבן העזר (סימן ס"ד סעיף ה') ובנו"כ. ע"ש. ועי"ע בש"ע אורח חיים (סימן שלט ס"ה) ובנו"כ. ובשו"ת יביע אומר חלק ה' (חלק אבהע"ז סימן ט'). ויחוד גמור כזה הראוי לביאה, לא אפשר בכלה

אלמנה או גרושה, הנישאת בערב שבת, והוא יום שביעי לספירתה, דשמא תבא לידי ספק. ולית לה תקנתא. דאין להתיר בכהאי גוונא - ביחוד שאינו ראוי לביאה, דנכנסים ויוצאים שם אנשים - רק לבתולה. ואכן כן הוא גם לפי דברי הגאון פני יהושע הנ"ל. ולכן בכלה בתולה דאינה צריכה יחוד גמור הראוי לביאה אתי שפיר טפי דברי הפני יהושע מדברי השואל ומשיב. ברם לכאורה לדברי הגאון בעל שואל ומשיב הנ"ל, ולפי מה שכתב מרן המחבר שליט"א להסביר דבריו, שצריך לומר דסבירא ליה שגם גזירת שמא תשמש ותראה ותסתור לא שייכא לגבי כלות משום שעדיין החתן לא גיס בה כולי האי ובזיז מינה, ולא חיישינן שמא יבא עליה ביום החופה, ואין לגזור שמא יבאו לידי ספק וכמו שכתב הגאון רבי שלמה קלוגר בספר מי נדה (בקונטרס אחרון סימן קצז דף לט עמוד ד'). אם כן לכאורה גם בכלה אלמנה יש לומר כן, ואית לה תקנתא ביחוד מבעוד יום. אלא שכתב מרן המחבר שליט"א דדברי הגאון שואל ומשיב לא איפרק מחולשא. ונראה כוונתו דמלבד שצריך להעמיס ולפרש בדברי הגאון השואל ומשיב שצריך לומר שסבירא ליה שגם הגזירה שמא יבואו לידי ספק לא שייכא לגבי כלות, עוד בה דגם מה שכתב הגאון רבי שלמה קלוגר דהחתן לא גיס בה ובזיז מינה לא אמר כן בלחוד, אלא בצירוף שעל פי הרוב מצויים אצלם הרבה בני אדם עד שעת הלילה ואי אפשר לחתן לבוא עליה ביום ולכן אין לגזור שמא יבואו לידי ספק. וכ"כ בשו"ת חבלים בנעימים חלק ב' (חלק יורה דעה סוף סימן נה), ובספר טהרת המים (שיורי טהרה מערכת כ' אות לח) להגאון רבי אברהם הכהן מסלוניקי, טעם כעיקר להתיר היחוד לחתן ולכלה מבעוד יום ולא חיישינן לשמא תראה ותסתור, משום שרבים נכנסים ויוצאים משעת החופה עד הערב, וכנ"ל במשמרת הטהרה (עמוד תפח). ע"ש. ויחוד כזה לא שייך בכלה אלמנה, דכאמור באלמנה לא מיקרי יחוד רק ביחוד גמור. אלא מחוורתא גם לדברי הגאון שואל ומשיב כדשנינן בדברי הפני יהושע ודעימיה, דבכלה אלמנה לית לה תקנתא להתייחד מבעוד יום, ולא יעשו החופה בערב שבת, כשהוא יום השביעי לספירתה ולא נטהרה עדיין. ובלאו הכי נמי פשוט שהדין כן, מהמבואר בש"ע ונו"כ הנ"ל בענין חופת אלמנה או גרושה. (אלא שמטעם ההיתר שכתב השואל ומשיב בדין היחוד לכלה בתולה לכאורה היה אפשר לאומרו גם באלמנה או גרושה. אבל זה אינו, וכאמור).

וגם אין לומר שלפי מה שכתב מרן המחבר שליט"א בהמשך דברי קדשו, בדין היתר החופה לכלה בתולה, דאיכא ביה כעין ספק ספיקא. שמא יחוד על ידי שמירה חשיב שפיר חופה (דיש חולקים בזה וכדמוכח מדברי הר"ן בריש כתובות), ושמא אין הלכה כהירושלמי שחושש משום קונה קנין בשבת [כדכתב הרמ"א (סימן קכה), שעצם דברי

הירושלמי לאסור בכיוצא בזה משום דהוי כקונה קנין בשבת, שנויים במחלוקת. ומבואר להדיא בסמ"ג דסבירא ליה שהתלמוד שלנו חולק על הירושלמי בזה, ונראה שלכן הרי"ף והרא"ש השמיטו דברי הירושלמי, וכן הטור אורח חיים (סימן שלט) לא הביאו, משום דבודאי קיימא לן כגמרא דידן נגד הירושלמי בזה וכו'. ע"ש. וכן כתבו עוד פוסקים ע"ש בדברי מרן המחבר שליט"א]. ועוד שצירף מרן המחבר שליט"א ספק נוסף דשמא הלכה כדעת הפוסקים דסבירא להו שהחופה היא הסודר שחופין על ראשיהן באפיריון בשעת הנישואין וכמו שכתבו בעל העיטור (בדיני ברכת חתנים שער ב') והמנהיג (דף צא ע"ב), והארחות חיים חלק ב' (דף סד ע"א), ועוד. ולפי שמצינו צד היתר לחופה לכלה בתולה ע"י ספק ספיקא זה, לכאורה נימא נמי ספק ספיקא בהאי דינא דכלה אלמנה או גרושה. דאף דהספק הראשון שמא יחוד על ידי שמירה חשיב שפיר חופה ליכא הכא, דהא אמרינן דבאלמנה לא מיקרי יחוד רק ביחוד גמור וכנ"ל, מכל מקום לכאורה נימא דאיכא הכא תרי ספיקי אחריתי, חדא שמא אין הלכה כהירושלמי שחושש בזה משום קונה קנין בשבת, ושמא הלכה כדעת הפוסקים דסבירא להו שהחופה היא הסודר שחופין על ראשיהן באפיריון בשעת ברכות הנישואין. ואם כן בהא נמי איכא כעין ספק ספיקא ולפי זה יוכלו לעשות החופה בערב שבת שלא ביחוד גמור אלא על ידי שמירה וכדין כלה בתולה. פשוט שאין לומר כן. דמה שכתבו הפוסקים הנ"ל, שהחופה היא הסודר שחופין על ראשיהן באפיריון בשעת ברכות הנישואין, גם זה לא אמור אלא בבתולה אבל באלמנה או גרושה כבר אמרנו דבעינן יחוד גמור ולא סגי בזה. ופשוט. (וכתבתי כל זה מפני "ששואלים" הלכו בו).

קנ. עמוד תצח. (משמרת הטהרה). כתב מרן המחבר שליט"א דנראה שאף על פי שלא התירו טבילה ביום השמיני אלא אם כן במקום אונס, כל שיש צורך קצת ויש סיבה כלשהי, אע"פ שאין שם אונס גמור, מותר לאשה לטבול ביום השמיני לספירתה סמוך לשקיעת החמה, ותשהה קצת בבית הטבילה, באופן שתשוב לביתה עם צאת הכוכבים, שיש לסמוך על דעת רבינו תם שהובא בתוספות (נדה סז:), שכל שהיא שבה לביתה אחר חשיכה שפיר דמי, וליכא בהכי משום סרך בתה. ואף שהרשב"ם חולק עליו כבר הבאנו לעיל שכן כתב גם רש"י בספר פרדס הגדול ובספר האורה, וכן במחזור ויטרי. וכן כתב בספר הרוקח (סימן שיח). שטובלת קודם שקיעת החמה. ואף האגור כתב שהמנהג באשכנז לטבול סמוך לחשכה, ומוכח דנקטינן כסברת רבינו תם. ולכן כל שיש סיבה כל שהיא יכולה לטבול סמוך לשקיעה ותשוב לביתה משחשיכה. וכן כתב בשו"ת דברי מלכיאל חלק ב' (סוף סימן נז). [ובהמשך דברי קדשו, כתב מרן המחבר שליט"א עוד, שגדולה מזו נראה שאפילו אם תטבול בשמיני מבעוד יום גדול

ותשהה בבית חבירתה או שכנתה באופן שאינה חוזרת לביתה אלא בלילה שפיר דמי כל שיש צורך קצת בדבר. ע"ש טעם כעיקר].

נ"ב. ובפרט שרבים מן הפוסקים הסבירו דעת רבינו תם להתיר אף ביום השביעי סמוך לשקיעה. שכן כתב הגאון מהרא"י בהגהות שערי דורא (הלכות נדה סוף סימן א' דף עז סוף ע"ד) בשם מהרי"ל. וכן מוכח באור זרוע חלק א' (סימן שלח). וכן כתב בשיבולי הלקט חלק ב' (עמוד קסג). וכן כתב בספר שערי דורא (הלכות נדה סימן כ'). וכן כתב הגאון החכם צבי בתשובה (סימן יא). הביאם מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד תפ). ושם (עמוד תעט) דייק מרן המחבר שליט"א מלשון התוספות (נדה סז:) שכן הוא גם דעתם ז"ל. יעוי"ש. ושם (עמוד תפא) הביא שכן כתבו גם בסדרי טהרה (ס"ק ט') והבית מאיר (דף סו ע"ב) בדעת התוס' הנ"ל. וגם לדעת רש"י ז"ל בספר פרדס הגדול ובספר האורה ובמחזור ויטרי, והאגור (סימן אלף ושפ"ב), שהביאם מרן המחבר שליט"א כאן לענין היתר טבילה ביום השמיני סמוך לשקיעת החמה, וכתב מרן המחבר שליט"א שהביא לעיל שכן כתבו. כן כתב מרן המחבר שליט"א לעיל (עמוד תפ). אמנם גדולה מזו כתב שם. דשם כתב שכן הוא לדעתם אף לענין טבילה ביום השביעי סמוך לשקיעת החמה. יעוי"ש. ואם כן אין צריך לומר שכן הוא לדעתם בנידון דידן לענין טבילה ביום השמיני סמוך לשקיעת החמה. ומינה יתר שאת ויתר עז לפסק מרן המחבר שליט"א. ולכאורה קצת פלא הוא שמרן המחבר שליט"א לא הביא דעת כל הני רבוותא בנידונו כאן, לענין הטובלת בשמיני, וכן לא ציין להם שכבר הביאם לעיל (עמוד תפ) שכן דעתם אף לטבילה ביום השביעי, לחיזוק ההיתר שבמקום צורך יכולה לטבול סמוך לשקיעת החמה בשמיני ותשהה קצת בבית הטבילה וכו'. דהלא דברים קל וחומר, דלדעת הני רבוותא אף בשביעי מישרא שרי לדעת ר"ת, ומרן המחבר שליט"א סמך כאן סמיכה רבתי על דעת ר"ת כמבואר לעיל בדברי קדשו. וצריך לומר (בדוחק קצת) דמרן המחבר שליט"א סמך על מה שכתב לעיל. אף ששם דיבר בענין אחר (בענין טבילת כלה ביום השביעי) והכא מיירי בטבילה ביום השמיני במקום צורך קצת. ודוחק. וצע"ק. והיע"א.

קנא. עמוד תצט. הביא מרן המחבר שליט"א מה שכתב בפתחי תשובה (סימן קצז ס"ק ג') בשם חמודי דניאל, "היוצא לדרך אפשר שמותר לאשתו לטבול ביום שמיני". וכתב עליו מרן המחבר שליט"א דנראה דמיירי ביוצא לדרך בתחילת הלילה, ואם תטבול בלילה לא תהיה לו שהות לפוקדה בתשמיש קודם נסיעתו, ובא להשמיענו שמכיון שהתירו חכמים טבילה ביום שמיני במקום אונס, והואיל והיוצא לדרך מצוה לפקוד

את אשתו, וכדאיתא ביבמות (סב:) ובש"ע (סימן קפד סעיף י'), חשיב הדבר כאונס ויכולה לטבול בשמיני. אבל לא תשמש עד הלילה. וע"ש עוד.

נ"ב. לכאורה קשה מדוע לא תשמש עד הלילה. דהא מרן ז"ל בבית יוסף (סימן קצז) דחה דברי האגור שכתב (בסימן אלף ושפ"ד) שהנשים שטובלות ביום צריכות להסתיר טבילתן מבעליהן שלא ישמשו עמהם ביום ויבאו לידי ספק דאורייתא. וכתב עליו מרן הבית יוסף, איני יודע מאי קאמר, דהא נשי דידן יושבות שבעה נקיים, ואם טובלות ביום השמיני מפני אונס, אי אפשר להן לבא לידי ספיקא דאורייתא, ועל כרחך צריך לומר דבטובלות ביום שביעי מיירי וכו', ומיהו אפשר שאף בטובלת בשמיני קאמר, ומשום דבטובלת בשביעי היה אפשר לבוא לידי ספיקא דאורייתא, חיישנין אף בשמיני. ואם זאת היתה כוונתו, חומרא יתירה היא. עכ"ל מרן הבית יוסף. וגם מרן המחבר שליט"א הביא דברי קדשו של מרן הבית יוסף הנ"ל לעיל (עמוד תצו - תצז) והסכים להם. ודחה דברי הרמ"א בהגה (סימן קצז סעיף ה') ודעימיה שכתבו להחמיר בזה. ע"ש, אשר מפי קדשו לפידים יהלוכו, דודאי תיסגי לן בחומרות שהחמירו חז"ל בגזירה לגזירה משום חומר איסור כרת, והבו דלא להוסיף עלה בגזירות חדשות אשר לא שערום רבותינו. ע"ש. וממילא מותרים לשמש ביום, ואין לאסור עליהם שלא תשמש עד הלילה. ואי נימא דלא תשמש עד הלילה משום מה שאמרו בגמרא נדה (יז.) ישראל קדושים שאינם משמשים מטותיהם ביום, הלא לעיל (עמוד תצו - תצז, הנ"ל) מבואר יוצא דלא חיישינן להכי. ועוד שאין בזה איסור כשמשמש בבית אפל, ואפילו לכל אדם. ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי, (ואפילו שלא בבית אפל). וכן נפסק בש"ע אורח חיים (סימן רמ סעיף יב). ובפרט בנידון דידן שיוצא לדרך ואית ביה מצוה. ואין לומר דלדעת מרן ז"ל להסתיר טבילתה אין צריך, אבל בתשמיש אסורים על כל פנים, דבזה מיהא חיישינן שמא תחליף בשביעי. וכן אין לומר שלא ישמשו ביום מטעמי צניעות ומהיות טוב. חדא, דכל זה דחוק ביותר (ועי"ע מש"כ לעיל אות פ לענין תשמיש ביום). ועוד דהלא בבית יוסף הנ"ל מוכח דאין לחלק בכך, דהא לדעת מרן הבית יוסף ז"ל לא חיישינן בשמיני משום דבטובלת בשביעי היה אפשר לבא לידי ספיקא דאורייתא, וזה לא שייך לבא לידי ספק דאורייתא אלא בתשמיש. וא"כ מוכח דלא חיישנין לזה בשמיני ומינה דמותרים בתשמיש בשמיני, ופשוט. ועל כן נראה דמה שכתב כאן מרן המחבר שליט"א "אבל לא תשמש עד הלילה" הוא לדעת הפתחי תשובה דוקא וליה לא ס"ל, וכפי שביאר דבריו לעיל (עמוד תצו - תצז). ומה גם שלדעת הגר"א (סימן קצז ס"ק יג) מותרת בתשמיש ביום שמיני שטבלה בו בכל אופן. ע"ש. כנלע"ד ברור ולפי האמור יש להעיר אחהמ"ר כראוי להדר"ג של מר

בריה דרבינא, עמש"כ בטהרת הבית הקצר (סימן יד סעיף טו) דבנידון דידן דמותרת לטבול בשמיני אסורה בתשמיש עד הלילה. וכאמור זה אינו. וכן יש להעיר על מה שכתב שם סעיף יז, בענין אשה שטבלה ביום השמיני מבעוד יום, כגון במקום אונס, ונודע לבעלה דבר טבילתה, "אף על פי שאסורה לשמש עמו עד חשכה", מכל מקום מותרים בשאר קריבות וכו', ומקורו (בדין זה האחרון) על פי האמור במשמרת הטהרה לקמן (עמוד תקו). וגם שם אין כן דעת מרן המחבר שליט"א. ולא אמרה אלא לדעת הב"ח והרמ"א. ועי' מש"כ בזה לקמן (אות קנה) וכן לקמן בבירורים על טהרת הבית הקצר (אות קסה. ואות קסו).

קנב. עמוד תצט. בסוף ד"ה כתב בפתחי תשובה. כתב מרן המחבר שליט"א שכל שיש דוחק וצער לאשה לטבול בלילה, יש מקום להקל שתטבול בשמיני. וסיים ונכון שבכל זה תשהה מחוץ לביתה עד שתחשך, ואחר כך תשוב לביתה. ע"כ.

נ"ב. ובזה נראה דאין להקשות כנ"ל בסמוך (אות קנא) מדוע לא תשמש עד הלילה. דכאן אין אונס גמור, דכי היכי דליהוי הדין דלא גזרינן משום סרך בתה וכדקיימא לן בש"ע (סימן קצז סעיף ד'). דאין כאן אלא דוחק וצער בלבד, ועל אף דמתירים לה לטבול משום כך ביום השמיני, מכל מקום נכון שתשהה מחוץ לביתה עד שתחשך כדי לחוש לגזירת סרך בתה. וכיוצא בזה מבואר לעיל בסמוך במשמרת הטהרה (עמוד תצח). כנלע"ד. והיע"א. ואל תשיבני דגזירת סרך בתה שייכא כבר במה שיוצאת מביתה מבעוד יום. ואם כן מה התועלת בזה שנכון שתשהה מחוץ לביתה עד שתחשך ואחר כך תשוב לביתה. קושטא, דמה שיוצאת מבעוד יום מביתה לא הוי בכלל גזירת סרך בתה. דהנה לא מיבעיא לדעת ר"ת (הובא בתוס' נדה סז: ד"ה משום סרך בתה) שיכולה לטבול מבעוד יום סמוך לחשיכה, ורק שתחזור לביתה משחשיכה, דבודאי יכולה לצאת לבית הטבילה מבעוד יום, אלא אף לדעת רשב"ם (הובא בפסקי הרא"ש, סוף מסכת נדה. פרק לו) שמצריך שתטבול משחשיכה דוקא, הנה לצאת מביתה מבעוד יום משמע מלשון הרא"ש (הנ"ל) דשרי. דלא קפיד רשב"ם רק שתטבול משחשיכה, שכתב הרא"ש וז"ל: רשב"ם היה מחמיר שלא תטבול עד שתחשך ור"ת היה אומר שאין צריך להחמיר כל כך רק שתטבול סמוך לחשיכה ואז תבא לביתה משחשיכה ואז ליכא למיחש לסרך בתה. עכ"ל. ואף שבבית יוסף (סימן קצז דף פב: ד"ה ומ"ש רבינו). הביא דברי המרדכי (בפרק ב' דשבועות) שרשב"ם היה מצריך ללכת לטבול לאחר חשיכה. וכתב מרן הבית יוסף שכן כתב גם סמ"ג. וכתב עוד שנראה מדבריהם שצריך שלא תצא מביתה ללכת לבית הטבילה עד שתחשך וכו', יעוי"ש. מ"מ הא קי"ל דהעיקר בדין זה של סרך בתה כר"ת. וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לעיל (עמוד תפ). ולדעת רבים מן הפוסקים, ראשונים ואחרונים ז"ל,

הא דאמר ר"ת הוא אף בשביעי. כיעוי"ש. וכן מוכח ממה שכתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד תצח), שיש לסמוך בכיוצא בזה על דעת ר"ת. ע"ש ומינה דאין לחוש לגזירת סרך בתה במה שיוצאת מביתה מבעוד יום. וזה ברור בס"ד. ואכמ"ל.

קנג. עמוד תקד. בענין טבילה ביום השביעי באופן שאינה באה לביתה עד הלילה, כשאי אפשר לה לטבול בלילה. עי' במשמרת הטהרה (עמוד תקא - תקד) במה שהאריך הרחיב בזה מרן המחבר שליט"א. ובסוף דבריו (עמוד תקד בסופו) כתב וז"ל: ולפי מה שכתבו התוספות והאור זרוע בדעת רבינו תם שאף בשביעי הדין כן, גם בשביעי יסבור מרן הבית יוסף להקל גם כשטבלה בעוד היום גדול שאינה באה לביתה עד הלילה. ע"ש.

נ"ב. ודוקא שאינה באה לביתה עד הלילה מבית הטבילה. אבל לא תועיל במה שתלך לבית חבירתה ותשהה שם עד שתחשך. וכמו שכתבו הגאון בית מאיר (דף סו ע"ג) והגאון חתם סופר בשו"ת חת"ס (חלק יורה דעה סימן קצז), ועי' עוד בזה במשמרת הטהרה לעיל (עמוד תפא - תפב) ובמש"כ על זה לעיל (אות קמז). ומדברי הגאון בית מאיר והגאון חתם סופר הנ"ל מתבאר דזה שרי אף שלא במקום צורך מיוחד לדעת מרן הבית יוסף, לדברי ר"ת דכוותיה ס"ל. ואם כן כל שכן הוא בנידון דידן שאין לה אפשרות לטבול בלילה. וכ"כ עוד פוסקים. כ"כ בשו"ת חכם צבי (סימן יא). והערוך השלחן (ס"ק יג). ובשו"ת ערוגת הבושם (חלק יורה דעה סימן קפד). דכן הוא לדעת רבינו תם הביאם מרן המחבר שליט"א כאן. וברור שזה אף שלא בשעת הדחק. ולכן כל שכן הוא בענייננו וכאמור.

קנד. עמוד תקה. (משמרת הטהרה). ד"ה ודע. כתב מרן המחבר שליט"א הואיל והמנהג פשוט בארץ ישראל כדברי הגאונים שמיד בשקיעת החמה שנתכסית מעינינו מתחיל זמן בין השמשות, ואחר שיעור שלשת רבעי מיל, שהוא כרבע שעה נחשב לילה ודאי, והביא להקת פוסקים דס"ל הכי, כיעוי"ש. וכתב שלפי זה גם בנידון דידן כשטובלת בשביעי מבעוד יום במקום אונס די שתמתין מלשוב לביתה לאחר כרבע שעה מהשקיעה, ואינה צריכה להחמיר בזה כדעת ר"ת שסובר שהלילה הוא אחר שיעור מהלך ארבע מילין, שהוא שעה וחומש אחר השקיעה שלנו, שהואיל ואין זה אלא מדרבנן, אין להחמיר להמתין כל כך בדרבנן ורק בדאורייתא נכון להחמיר כרבינו תם אף לדידן, וכו'.

נ"ב. ודע דמה דנכון להחמיר כרבינו תם רק בדאורייתא הוא לא רק באיסורי דאורייתא דאית בהו ענוש כרת או סקילה רח"ל, וכגון במוצאי שבת ובמוצאי יום הכיפורים וכיו"ב. אלא ה"ה דנכון להחמיר כרבינו תם בכל איסורי דאורייתא, וכפי דמשמע מסתימת דברי

מרן המחבר שליט"א כאן דבדאורייתא יש להחמיר כרבינו תם, ולא חילק בין דאורייתא דאית ביה כרת או סקילה לבין שאר דאורייתא. ואף שבשו"ת יביע אומר חלק ב' חלק אורח חיים (סימן כא) הנידון הוא גבי מוצאי שבת אם יש להחמיר בו כר"ת, ושם (אותיות יא - יב) כתב שצריכים לחוש יותר לאיסור סקילה ושצריכים להחמיר באיסור סקילה, אין ר"ל שבאיסור תורה שאין בו איסור סקילה א"צ להחמיר. אלא כתב כן לחזק ביתר שאת וביתר עוז את הדין דמוצאי שבת שיש להחמיר בו כר"ת. דמלבד דכן הוא בכל איסורי תורה הכא במוצאי שבת יש בו נמי חשש סקילה רח"ל. דהנה כתב מרן המחבר שליט"א בספרו היקר חזון עובדיה חלק ב' (עמוד קיט, סוף אות ב') וז"ל: ודע דאף החוששים לדעת ר"ת ודעימיה במוצאי שבת שאינו חשוב צאת הכוכבים עד שעה וחומש משקיעת החמה לא יחמירו בקידוש דליל פסח להמתין כל כך, דהויא קולא, שבינתיים יישנו התינוקות ויבטל מצות עשה של והגדת לבנך, ולכן צריך לקדש מיד אחר צאת הכוכבים וכו'. ע"ש. ומשמע דאי לאו האי חששא דיישנו התינוקות ויבטל מצות עשה של והגדת לבנך צריך לקדש בזמן ר"ת, ועל אף דלית ביה איסור סקילה או כרת. וכזאת כתב בילקוט יוסף חלק ה' (עמוד קלח סעיף ב') בדיני ישיבה בסוכה, שהכזית פת שאוכל בסוכה יהיה אחר צאת הכוכבים, וטוב לחזור ולאכול כזית פת כעבור שעה וחומש מהשקיעה לצאת ידי חובה לפי דעת ר"ת. (וע"ש בעיקר הדבר שצריך לאכול הכזית פת בצאת הכוכבים מגזירה שוה דמצה דכתיב ביה בערב תאכלו מצות. ע"ש.). ומה דלא מקפידים לקרות ק"ש בתפילת ערבית מצאת הכוכבים לר"ת הוא משום דלא להטריח על הציבור להמתין כל כך. ולכן נכון לכוין על זה בק"ש שעל המטה לצאת ידי חובת ק"ש דאורייתא של הערב, [ובזה שכבר קרא ק"ש בזמן הגאונים על כל פנים, לא אמרינן דלא יסמוך לכתחילה על ק"ש שעל המטה, וכדאמרינן במי שקרא ק"ש בתפילת ערבית מבעוד יום, וכמ"ש המגן אברהם (בסימן רלה ס"ק ב') והכה"ח סופר (שם ס"ק ח'). דהא הכא איכא ספק ספיקא דשמא לא יחטף בשנתו ויאמר ק"ש שעל המטה ושמא הלכה כהגאונים, ואכמ"ל].

קנה. עמוד תקו. (משמרת הטהרה). דן מרן המחבר שליט"א במי שטבלה ביום השמיני מבעוד יום כגון במקום אונס. וכתב שאע"פ שכתב הרמ"א בהגה בסוף הסימן שאסור לה לשמש עד הלילה ותסתיר טבילתה, עכ"פ אם נודע לבעלה שטבלה אין לאסור להם מן הדין חיבוק ונישוק. ומה עוד שבעצם הדין שכתבו הרמ"א והב"ח שגם בטבלה ביום שמיני אסורה בתשמיש עד הלילה, חולק הגר"א בביאוריו (ס"ק יג) וסובר שמותרת בתשמיש באותו יום שמיני. והבו דלא להוסיף עלה לאסור חיבוק ונישוק לאחר שטבלה וכו'.

נ"ב. עי' מה שכתבנו לעיל (אות קנא על הא דעמוד תצט) וצרף לכאן. והנלע"ד דדברי מרן המחבר שליט"א כאן הם אליבא דהרמ"א והב"ח וכן לעיל (עמוד תצט), אבל לדברי מרן ז"ל אין צריך לכל זה, שהרי כתב בב"י דבשמיני אין לחוש לשמא תראה ותסתור, וכן דחה דברי האגור. ע"ש.

קנו. עמוד תקיט. (משמרת הטהרה). בענין שיש לאשה לברך קודם הטבילה דוקא. לאחר שעמד ופלפל מרן המחבר שליט"א (בעמודים תקטו - תקיט) בדין הטובל במקוה מתי נטהר, אם בהוצאת ראשו או אחד משאר איבריו מן המים, או דוקא כשיצא כל גופו מן המים, אשרי עין ראתה כל אלה, העלה שיש להורות לכל הנשים מכל עדות המזרח שעליהן לברך על הטבילה קודם הטבילה וכפסק מרן הש"ע שקבלנו הוראותיו, וכדעת רוב ככל הפוסקים, וחלילה לזוז מהוראת מרן הש"ע. ושגם אשה שנהגה עד כה לברך אחר טבילה ראשונה קודם טבילה שניה, עליה לבטל מנהגה אף בלא התרה, ותנהג מכאן ולהבא כפסק מרן הש"ע לברך קודם הטבילה, ומה' תשא ברכה.

נ"ב. וכל זה מטעם עובר לעשייתן. ולכן כתב מרן המחבר שליט"א שיש להורות לכל הנשים מעדות המזרח דוקא שעליהן לברך על הטבילה קודם הטבילה וכפסק מרן הש"ע שקבלנו הוראותיו, וחלילה לזוז מהוראת מרן הש"ע. ושגם אשה שנהגה עד כה לברך אחר טבילה ראשונה קודם טבילה שניה, עליה לבטל מנהגה אף בלא התרה, ותנהג מכאן ולהבא כפסק מרן הש"ע לברך קודם הטבילה. מה שאין כן לבנות אשכנז ההולכים על פי דעת הרמ"א, שכתב בהגהה (סימן ר' סעיף א') שיש אומרים שלא תברך עד אחר טבילה, וכן נוהגים, שלאחר טבילה בעודה עומדת בתוך המים, מכסה עצמה בבגד או בחלוקה ומברכת. ע"כ. וטעמייהו דכיון דבטבילת גר אין שייך שיברך קודם הטבילה, דעדיין עובד כוכבים הוא, לא חילקו חכמים בין הטבילות. עי' ט"ז (סק"ב). ואמנם גם הרמ"א מודה שאם בירכה קודם טבילה, אינה צריכה לחזור ולברך, כיון שכן דעת רוב ככל הראשונים. וכמו שכתב במשמרת הטהרה לעיל (עמוד תקט). ושם כתב עוד מרן המחבר שליט"א שבאמת נראה שהרמ"א לא רצה לשנות המנהג שנהגו במדינתו לברך אחר הטבילה, מכיון שיש קצת פוסקים שסוברים כן. ואין הכי נמי שאלמלא נהגו כן בודאי שהיה פוסק כדעת רוב ככל הראשונים לברך קודם טבילה. ועל כל פנים מנהג בנות אשכנז לברך אחר טבילה ראשונה, קודם טבילה שניה.

אלא שלמעשה גם נשים מבנות אשכנז צריכות לברך קודם טבילתן. והוא מטעם שכל המקוואות שלנו בזמנינו מחוממים ונפיש הבלייהו ורבה הזוהמה. ולכן גם הן אין להן לברך במקוה, אלא צריכות לברך מחוץ למקוה קודם טבילתן, ותברך על הטבילה בחדר

הסמוך למקוה בעודה לבושה בחלוקה הסמוך לגופה, ומיד בסיום הברכה תפשוט חלוקה ותכנס ישר למקוה ותטבול, באין אומר ואין דברים. וכפי שביאר זאת מרן המחבר שליט"א לקמן (עמוד תקכב - תקלד). ע"ש. ועי"ע בהערה (עמוד תקלג - תקלד). ופשוט.

קנז. עמוד ט. טהרת הבית הקצר. סימן יב סעיף ה' (עמוד ט'). בדיני הרחקות בענין שלא יושיט מידו לידה וכן לא יקבל דבר מידה לידו שמא יגע בבשרה, כתב הגאון מר בריה דרבינא שליט"א שאפילו במקום שנמצאים שם אנשים ואינם רוצים שידעו שהאשה אינה טהורה, אין להקל למסור חפץ מידו לידה או מידה לידו, אלא יניחנו על השלחן או הספסל והיא תקחנו משם.

נ"ב. ומ"מ יעשו באופן צנוע עד כמה שאפשר, כדי שלא ירגישו שאר האנשים הנמצאים שם. ושו"ר שכ"כ בשיעורי שבט הלוי (סימן קצה ס"ק ג'. עמ' רנח).

ואעיקרא דדינא יש לעי' דלכאורה יש מקום רב להקל בכהאי גוונא דמסירה מיד ליד בפני רבים. דהנה לא מבעיא לדעת הרמב"ם (פרק כא מהלכות אישות הלכה ח') שאין איסור מסירה מידו לידה וכן ההיפך, רק במוזגת את הכוס שאינה נותנת אותו בידו כדרכה תמיד, אלא מנחת אותו על הארץ או על הכלי או על השלחן והוא נוטלו. וכפי שהסביר המגיד משנה שם שנראה דעת הרמב"ם ששאר דברים יכולה היא להושיט מידה לידו. וכן כתב הר"ן בכתובות (סא.) שדעת הרמב"ם להקל בהושטה מיד ליד. וכן הוא לדעת רבנו אליעזר ממיץ בספר יראים השלם (סימן כו). וכן דעת הסמ"ג בהלכות נדה (לא תעשה קיא דף כג רע"א). וספר התרומה (סימן פט) בשם רבו. וכן הוא לדעת הרא"ה בחידושיו לכתובות (סא.) מעיקר הדין. וכן כתב המאירי כתובות (ד:). וכפי שהביא כל זה מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד פט - צ'). הנה לדעת כל הני רבוותא זיע"א אין איסור במסירה מיד ליד כלל חוץ ממזיגת הכוס. ואפי' שלא בפני רבים מותרים למסור מיד ליד. ואף לדעת הפוסקים האוסרים הושטה מיד ליד בכל דבר, יעוי"ש מי ומי הפוסקים הסוברים כן זיע"א, ברור שאין זה אסור אלא מדרבנן. והא קי"ל (ברכות יט:) גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה, ואוקמוה בלא תסור. והיינו שכבוד הבריות דוחה איסורי דרבנן. וה"נ בנדו"ד שנמצאים במקום שיש שם אנשים ורוצים למסור מיד ליד ואינם רוצים שידעו כולם מזה שהאשה אינה טהורה, דשרי למסור מיד ליד. ומה גם שיש בזה פגיעה בגדרי הצניעות. ובפרט שמעיקר הדין היה מקום להקל גם שלא במקום צורך גדול כזה אלא אפילו בלי צורך כלל כשהם לבדם. דהא קמן רבים מן הראשונים דס"ל להקל בזה מעיקר הדין והו"ל ספיקא דרבנן, וסד"ר לקולא. אלא שנקטינן להחמיר, וכמ"ש מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד צ') דהואיל ולאו מילתא דטריחא

כולי האי להזהר שלא להושיט מיד ליד, ראוי להחמיר אף בספיקא דרבנן, וכמו שכתב כיו"ב הר"ן בפסחים (קח.).

וגם מרן ז"ל (סימן קצה סעיף ב') לא כתבה בלשון איסור אלא "לא יושיט מידו לידה" והיינו דרך סייג וגדר והרחקה. וכתב עוד מרן המחבר שליט"א שם (עמוד צא) דנפקא מינה שבמקום שיש טורח בדבר כגון הורדת עגלת תינוק מקומה גבוהה אל רחוב העיר, וכן העלאת עגלת תינוק אל דירה שבקומה גבוהה, והוא הדין להורדת העגלה מהאוטובוס לרחוב, וכן העלאתה לאוטובוס, שבכל כיוצא בזה צריכה האשה עזר וסיוע, וכל כהאי גוונא יש לסמוך על דעת הרמב"ם וסיעתו להקל. וע"ש עוד. ולכאורה ה"ה בנידון דידן, ואף שיש לחלק ביניהם דשאני התם דבדבר ארוך קיל טפי דאין חשש נגיעה כמו במסירה מיד ליד, אך אולי לאידך גיסא י"ל דאדרבה כיון שנמצאים בין אנשים ואם לא ימסרו מיד ליד יוודע הדבר שהאשה אינה טהורה וכדי בזיון וחוסר צניעות וכו', וחמיר טפי ממקום שיש רק טורח בדבר, ועל כל פנים לא גרע מזה. ומלבד האמור, ולכאורה גם קצת ראיה לצדד להיתר מדין כלה שפירסה נדה שאף על פי כן מותר לחתן לענוד באצבעה את טבעת הקידושין. וכתב בספר עיקרי הד"ט (חלק יורה דעה סימן כא אות ד') שהמנהג פשוט שהחתן נותן בעצמו את טבעת הקידושין לכלה על ידי תחיבתה באצבע הכלה, ואין מחלקים בזה אם הכלה טהורה או איננה טהורה, וזאת כדי שלא לפרסם הדבר בעיני הנצבים אם טהורה היא אם לאו, ומכיון שעדיין אינה אשתו מותר. ע"כ. וכן כתבו עוד פוסקים. עי' במשמרת הטהרה (עמוד צב). ומשם בארה. ע"ש. וכן כתב מרן המחבר שליט"א שם ע"ד האור זרוע חלק א' (סוף סימן שמא) שכתב להתיר בנידון הכלה הנ"ל, שכיון שלא נתקדשה לו לית לן בה. והוסיף מרן המחבר שליט"א ומה גם שהקידושין נעשים בפני רבים והנתינה בשעה מועטת רגע כמימריה. והביא ראיה לזה מדין מנחת סוטה שאמרו בירושלמי (פרק ג' דסוטה הלכה א') שכהן מניח ידו תחתיה ומניפה. ע"ש. ולכאורה מבואר שמשום כיסופא וכבוד הבריות שלא לפרסם הדבר לרבים שרי למסור מיד ליד. אמנם נראה יותר שיש לחלק דשאני התם דעיקר הטעם להיתר הוא כיון שעדיין אינה אשתו. וההיתר שנעשה בפני רבים אינו אלא לצירוף לחזק ההיתר לנתינת הטבעת מיד החתן לאצבע הכלה. ומה גם שנעשה פ"א בשעת החופה בלבד. משא"כ בנידון דידן שהיא אשתו והיתר מסירה מיד ליד בפני רבים מצוי תדיר.

ומ"מ כיון שמעיקר הדין היה מקום להקל דסד"ר לקולא, אלא שנקטינן להחמיר משום דלאו מלתא דטריחא כולי האי להזהר שלא להושיט מיד ליד. ועל כן מקילים במקום טורח, וכנ"ל. לכאורה ה"ה דיש להקל במקום צורך וכבוד הבריות במסירה מיד ליד

בפני רבים. וכדקי"ל שגדול כבוד הבריות שדוחה איסורי דרבנן. וכל שכן שדוחה ספק דרבנן, וכנ"ל.

אלא שאנכי הרואה להגאון הר"מ פיינשטין זצ"ל בשו"ת אגרות משה יור"ד חלק ב' (סימן עז) שדן בזה. ועיקר דבריו נסבו בענין אכילה על שלחן אחד עם שאר בני אדם או בלתם, ושיטת הב"ח והש"ך (ס"ק יז) בזה. ומינה כתב ללמוד לאסור מסירה מיד ליד בפני רבים. כיעוי"ש. ובין השאר כתב שמטעם שהוא כבזיון לה ויש בזה משום כבוד הבריות לא חששו, משום שאין בזה בזיון כל כך דידוע שכל הנשים הן נדות י"ב יום בכל חדש כשאינן זקנות ולא מעוברות וצריכין להתרחק מבעליהן באיזה דברים וכו'. ע"ש. וק"ק דעינינו הרואות דיש בזה משום כיסופא, ועכ"פ יש בזה חוסר צניעות. וגם דכן נראה מחופת נדה כמש"כ בעיקרי הד"ט הנ"ל שהמנהג פשוט שהחתן נותן בעצמו את הטבעת הקידושין לכלה, ואין מחלקים בזה בין אם הכלה טהורה או איננה טהורה, וזאת "כדי שלא לפרסם בעיני הנצבים אם טהורה היא אם לאו". ובחפשי מצאתי שגם בספר בדי השלחן (סימן קצה ס"ק כב) כתב לאסור בזה. (ושם ס"ק יח כתב להקל בחופת נדה ונראה דיש לחלק בזה כמש"כ לעיל) וציין שכ"כ לאסור בבית יצחק (סימן יח) והגר"מ פיינשטין הנ"ל. וראיתי להגאון בית יצחק בתשובתו שם, שדן בענין מסירת גט כריתות מידו לידה בזמן שהיא נדה. וכתב דשרי מכמה טעמים, האחד דלרחוקה קאתי, וכמה דאיתא בפסחים (יא.) הוא עצמו מחזיר עליו לשורפו מיכל קאכיל מיניה. ועוד דלא אסרו מסירה מיד ליד רק בעודה אשתו אבל באשה שנתגרשה לא אסרו חכמים להושיט. וא"כ ה"ה בגט כיון שע"י כן תתגרש לא אסרו חז"ל. וע"ש עוד. ושם (אות ג') כתב וז"ל: עוד נ"ל דהאי טעמא דנותן גט לידה ואין מדקדקין אם היא נדה, דכיון דגט בעשרה לא חיישינן להרגל עבירה כעין דאמרינן בשבת (דף קמו) דעשרה בני אדם מסתפגין באלונטית ומביאין אותן בידן ולא חיישינן, כיון דרבים מדכרי אהדדי. ואף דבודאי אסור להושיט לידה מיד ליד אף ברבים, שם ההושטה זו אפשר ביחיד ולא חלקו, משא"כ הושטת הגט אי אפשר רק ברבים. וכ"כ שם עוד לענין היתר נתינת טבעת הקידושין מידו לידה בחופת נדה. (וע"ש מש"כ על דברי המהרי"ל שהובאו בבאה"ט אבן העזר (סימן סא). וכן על דברי הבאה"ט גופיה. ע"ש.).

הנה מבואר מדב"ק דרק בגט ובקידושין הותרה מסירה מיד ליד (גם כשהיא נדה) כיון דאי אפשר רק ברבים, מה שא"כ במסירה אחרת בפני רבים אין להתיר כיון שאפשר למסירה כזו בעלמא גם ביחיד. ולא פלוג. ולכאורה ק"ק דהא כאמור כל האיסור דמסירה מיד ליד הוא מצד חומרא, ומעיקר הדין הוי ספיקא דרבנן דשרי וכנ"ל, ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה. דעצם איסור מסירה מיד ליד מלבד שהוא חומרא, גם אינו אלא משום גזירה

דשמא יגע בבשרה וכמש"כ מרן בשלחנו הטהור (סימן קצה סעיף ב'). ואי אמרינן דלא פלוג משום דאפשר למסירה ביחיד, הוי גזירה לגזירה בחומרא דרבנן, במקום דאיכא כיסופא ודוחק. ולכאורה נראה דהוא חומרא יתירה ובפרט דיש מקום לומר בזה דחומרו קולו בפירסומי מילתא דהאשה נדה והוי פגיעה בגדרי הצניעות כנ"ל.

ברם מה אעשה דלא מצאתי בזה עזר כנגדי. ומרן המחבר שליט"א לא גילה דעתו בזה. (ואמנם מתוך מש"כ שנקטינן להחמיר בזה משום דלאו מלתא דטריחא כולי האי וכו', נראה ללמוד דיש מקום להקל בנידו"ד במסירה מיד ליד בפני רבים, כנ"ל). ומאידך גיסא הגר"מ פיינשטיין, והגאון בית יצחק פסקו לאסור. ועל פי דבריהם כתב לאסור גם בספר בדי השלחן. וכן כתבו להחמיר בשיעורי שבט הלוי והגאון רבי דוד בן מרן המחבר שליט"א (בטה"ב הקצר כאן). ובשו"ת בית יהודה עייאש (חלק אבן העזר סימן לג), הגדיל לאסור בזה אפילו בכלה (בחופת נדה), ויעץ להושיט לה טבעת הקידושין ע"י אחר [ואמנם רבותינו האחרונים דחו דבריו בנידון הכלה. עי' במשמרת הטהרה לעיל (עמ' צב), ועי"ע בשו"ת בית יצחק הנ"ל בסופו ממש]. וגם המהרי"ל כתב בנידון הכלה שאם איננה טהורה אינו מגיע בה בטבעת הקידושין, אלא מניח מעצמה ליפול באצבעה. ע"כ. [וגם דבריו נדחו להלכה ולמעשה. יעוי' בבאר היטב (סוף סימן סא), ובכנסת הגדולה (סימן סב. הגהות הטור אות יד), ובספר עיקרי הד"ט (חלק יור"ד סימן כא אות ד'), ועוד. ועל צבאם האור זרוע חלק א' (סימן שמא). יעוי' במשמרת הטהרה הנ"ל. ע"ש.].

הנה כי כן, רבו המחמירים בענין זה של מסירה מיד ליד בפני רבים (ואפילו בנידון הכלה שהמחמירים בעלמא הקילו בה, אף בה יש שמחמירין. ומכל שכן שלדעתם יש להחמיר בזה במסירה מיד ליד בעלמא. ואע"פ שנדחו דבריהם להלכה כנ"ל בנידון הכלה, מ"מ במסירה מיד ליד בעלמא לא נדחו. ופשוט). על כן אף שלהלכה נראה לענ"ד להקל וכמ"ש בס"ד לעיל, מ"מ למעשה הריני מבטל דעתי הדלה מפני דעתם הרחבה. ומ"מ יעשו באופן צנוע עד כמה שאפשר כדי שלא ירגישו שאר האנשים הנמצאים שם. וכ"כ בשיעורי שבט הלוי, וכנ"ל בריש אמיר. והיע"א.

וכתב עוד בשיעורי שבט הלוי הנ"ל (שם. ד"ה ואם) דאם מושיט לה בפני אחרים ובושה לומר שהיא נדה, יכולה לומר איזה טעם שאינה יכולה לקחת, כגון שצריכה ללכת וכדומה. ע"כ. ונראה דבזה שכבר הושיט הבעל לאשתו בפני רבים או בהיפך שהושיטה כבר האשה לבעלה (כגון ששכחה היא או ששכח הוא), אם לא מתאפשר לה לומר איזה טעם שאינה יכולה לקחת (או שלא מתאפשר לו) כהצעת הגאון שבט הלוי, נראה לענ"ד דקיל טפי ויכולים לקבל זה מזה בזהירות ובכובד ראש. דלפי האמור יש מקום רב להקל

בזה למסור מיד ליד בפני רבים, ונהי דלמעשה כתבתי לחוש להחמיר כפסק רבותינו הגדולים, מ"מ היכא דכבר הגישו זל"ז בפני רבים ולא מתאפשר לומר איזה טעם שאינה יכולה לקחת קיל טפי. והיע"א. ובחפשי שו"ר שאכן כ"כ בספר דרכי טהרה (עמוד מב). ע"ש.

קנח. עמוד טו. טהרת הבית הקצר. סימן יב סעיף לד (עמוד טו). אם האשה איננה בעיר, מותר לבעלה לשבת על המטה המיוחדת לה וכו'.

נ"ב. עי' מה שכתבנו בזה לעיל (אות פח) על דברי מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד קלד).

קנט. עמוד טו. טהרת הבית הקצר. סימן יב סעיף לה (עמוד טו). ספה כפולה שבה שני מזרונים המונחים זה על גבי זה, ובלילה נפתחת לשתי מטות, וכל אחד ישן במטתו וביום נסגרת ומציעים על המטה העליונה מצעות נאים, מותר לבעל לשבת על מטה זו אפילו אם אשתו רגילה לשכב בלילה על מזרון העליון. שמאחר שנשתנית צורתה, ופנים חדשות באו לכאן, אין זה בכלל מטה המיוחדת לה. ע"כ.

נ"ב. מה שכתב הגאון מר בריה דרבינו שליט"א שמותר לבעל לשבת בכה"ג על מטה זו, לאו דוקא לשבת הוא דמותר, אלא ה"ה דמותר לשכב על מטה זו. וכמו שכתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (סוף עמוד קלד וריש עמוד קלה). ע"ש.

קס. עמוד טז. טהרת הבית הקצר. סימן יב סעיף מ' (עמוד טז). שמנהג, האשכנזים להחמיר בישיבה עם אשתו נדה על ספסל המתנדנד ומטה המתנדנדת. אלא אם כן יש אדם נוסף שמפסיק ביניהם.

נ"ב. עי' מש"כ בזה לעיל (אות פט) על דברי מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד קלח), דנראה שהאדם המפסיק ביניהם אינו זר, אלא אביה או בנה או אחותו או אמו וכיו"ב. דאם לא כן אין זה מדרכי הצניעות. ובפרט אם המקום צר, כמו במכונית, שבהכרח נוגעים זה בזה. ולענ"ד ה"ה גם אם יושבים מרווחים, ואין נוגעים זה בזה. אלא שבזה האחרון מיקל באגרות משה. ע"ש.

קסא. עמוד יט. טהרת הבית הקצר. סימן יב סעיף מט (עמוד יט). מותר לאיש להביט ולהסתכל ביופיה של אשתו נדה. אף על פי שיש לו הנאת לב ממנה בראייתו, ואף על פי שאשתו נדה אסורה עליו בביאה, ואסורה איסור כרת, מכל מקום כיון שעתידה להיות מותרת לו לאחר ספירת שבעה נקיים וטבילה אין חשש שיבואו לידי מכשול. אולם יש להחמיר שלא יסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה. ומכל שכן שאסור מן הדין להסתכל באותו מקום, ואפילו באשתו שאינה נדה יש להחמיר בזה. ומכל

מקום אין לאסור להסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה אלא כשעושה כן דרך התבוננות מתוך כוונה ליהנות בראייתו, אבל ראיה בעלמא מותרת. ע"כ.

נ"ב. מה שכתב הרה"ג שליט"א שיש להחמיר שלא יסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה, ברור הוא מדבריו שמעיקר הדין שרי, וכמבואר במשמרת הטהרה (עמוד קנו - קס). ואולם מה שכתב בהמשך דבריו ומכל שכן שאסור להסתכל באותו מקום, ואפילו באשתו שאינה נדה יש "להחמיר" בזה. אין זו חומרא בלבד, אלא גם באשתו שאינה נדה הוא איסור גמור להסתכל באותו מקום, וכמו שפסקו הטור ומרן הש"ע (סימן רמ סעיף ד') שאסור להסתכל באותו מקום אפילו באשתו טהורה. ויעוי"ע במשמרת הטהרה (עמוד קס) במה שתמה על הגאון רבי רפאל בירדוגו בספר תורת אמת (דף כו ע"ד) בענין זה. שהגאון הנ"ל כתב שאין איסור להסתכל אפילו במקום התורף. ומרן המחבר שליט"א כתב לתמוה עליו שהרי הטור והש"ע באורח חיים (סימן רמ סעיף ד') פסקו להדיא שאסור להסתכל באותו מקום אפילו באשתו טהורה. ובבית יוסף שם הביא דברי הראב"ד בבעלי הנפש שער הקדושה, שאמרו בנדרים (כ.) ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, זו הקדושה, שהבושה מביאה לידי יראת חטא, ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. ועוד דקא מגרי יצר הרע בנפשיה. ע"ש. ולכן צריך לומר ואפילו באשתו שאינה נדה יש "לאסור" בזה.

ומה שכתב עוד, ומכל מקום אין "לאסור" להסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה אלא כשעושה כן דרך התבוננות מתוך כוונה ליהנות בראייתו, אבל ראיה בעלמא מותרת. ע"כ. הנה כן כתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (סוף עמוד קס - קסד), שכן הוא אף לדעת האוסרים להסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה. שאף הם לא אסרו להסתכל במקומות המכוסים שבה, אלא כשמסתכל ומתבונן כדי ליהנות מראייתו, אבל ראיה בעלמא אף הם מודו דמותרת. ע"ש. איברא דכתב מרן המחבר שליט"א, דלדינא נקטינן כדעת הרמב"ם, והרב המגיד, והריב"ש, והרוקח, שמן הדין מותר להסתכל במקומות המכוסים שבה. ושכן נראה דעת מרן הש"ע אבה"ע (סימן כא). וכ"כ עוד במשמרת הטהרה לקמן (עמוד קע). וכ"כ בעיקר ההלכה בטהרת הבית (עמוד קנו. סימן יב סעיף כו) וז"ל: ומכל מקום יש "להחמיר" שלא יסתכל בה במקומות המכוסים, ועליו תבא ברכת טוב. ע"כ. וכבר כתבנו שכן מבואר במשמרת הטהרה (עמוד קנו - קס), וגם הרה"ג מר בריה דרבינא שליט"א כתב כן בריש הסעיף שיש "להחמיר" שלא להסתכל במקומות המכוסים שבה. הנה כי כן דמה שכתב כאן אינו אלא לדעת האוסרים דוקא. וכיון שלדעת מרן המחבר שליט"א לא קי"ל כדברי הפוסקים האוסרים, אלא

מעיקר הדין שרי, ורק שיש להחמיר בכך. לכן צריך לומר, ומכל מקום אין "להחמיר" להסתכל במקומות המכוסים של אשתו נדה אלא כשעושה כן דרך התבוננות מתוך כוונה ליהנות בראייתו, אבל ראיה בעלמא מותרת. ע"כ. (אלא אם כן נימא בדוחק דקאי על הפוסקים האוסרים בזה מן הדין. וכוונתו לומר שגם לדעת הפוסקים הסוברים שלהסתכל במקומות המכוסים שבה הוא איסור גמור מן הדין, כמבואר במשמרת הטהרה הנ"ל ובעיקר בעמוד קנח ששם הובאו דעות הפוסקים דס"ל שזה אסור מן הדין כיעוי"ש, מכל מקום גם לדעתם אין זה אסור אלא כשמסתכל דרך התבוננות וכו'. וכ"ה במשמרת הטהרה (עמוד קס) שכתב, ודע שגם לדעות האוסרים הסתכלות במקומות המכוסים באשתו נדה אין לאסור אלא כשמסתכל ומתבונן בה בכוונה כדי ליהנות מראייתו, אבל ראיה בעלמא מותרת וכו'. ברם זה דחוק ונראה דאי אפשר להעמיס כן בכוונת דברי הגאון בן מרן המחבר שליט"א כיון דאינו מביא כאן הדעות השונות בפוסקים, אלא רק מאי דנקטינן להלכה. ואכמ"ל יותר בזה). אמנם ראה עוד מה שכתבנו בענין זה לעיל (אות צב) על דברי מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד קסז). ושם כתבנו ליישב קצת לשון איסור דנקט בענייננו. ע"ש וצרף לכאן.

קסב. עמוד לא. טהרת הבית הקצר. סימן יג סעיף יח (עמוד לא). לאחר שהביא דין האשה שהתקינו לה הרופאים טבעת ברחמה שיכולה לעשות בדיקות הפסק בטהרה ושבעה נקיים. כתב אבל אשה שיש לה מכסה גומי בפנים הרחם למניעת הריון ודרכה להכניסו ולהוציאו בעצמה, צריכה להוציאו קודם בדיקות הפסק בטהרה ושבעה נקיים. ומכל מקום בדיעבד אם שכחה להוציאו וכבר ספרה שבעה נקיים וטבלה, אינה צריכה לחזור ולהפסיק בטהרה ולספור שבעה נקיים ולטבול, אבל כל עוד לא טבלה תחזור ותפסיק בטהרה ותספור שבעה נקיים ותטבול.

נ"ב. הנה במשמרת הטהרה (עמוד שנח) מבואר דדעת מרן המחבר שליט"א דמה שאינה צריכה לחזור ולהפסיק בטהרה ולספור שבעה נקיים ולטבול הוא דוקא אם לנתה אצל בעלה, ולא די בטבלה בלבד. ולכן אף אם טבלה, כל עוד לא לנתה עם בעלה, ונזכרה במכסה הגומי שהיה בפנים הרחם צריכה לחזור ולפסוק בטהרה ולספור שבעה נקיים ולטבול. ע"ש.

קסג. עמוד מז. טהרת הבית הקצר סימן יג סעיף עד (עמוד מז). כתב לענין חרשת אילמת שאינה נאמנת בכל הנוגע לטומאתה ולטהרתה, ולכן צריכה אשה פקחת שתבדוק אותה או שתשגיח עליה בשעת בדיקתה, וכן בשעת טבילתה. וכתב עוד שאפילו חרשת אילמת שלמדה בבית ספר לחרשים אילמים ויודעת ומבינה כיצד עליה לנהוג, לא יצאה מכלל ספק לענין זה וצריכה אשה פקחת שתשגיח עליה בכל הנוגע בענייני טומאתה וטהרתה.

נ"ב. הנה כן הוא מסקנת מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד שסב) לאחר שנו"נ והביא דברי רבותינו האחרונים זיע"א בדין חרשת אילמת שלמדה בבית ספר לחרשים. ויעוי"ש שיש פוסקים שכתבו שדינה כפקחת ויש שכתבו שדינם עדיין כחרשים אילמים. ומרן המחבר שליט"א סיים עלה דעל כל פנים מידי פלוגתא דרבוותא לא יצאנו ובשל תורה יש להחמיר לפיכך יש להצריכה בדיקה על ידי חברותיה הן בהפסק בטהרה והן בבדיקות ראשון ושביעי של שבעה נקיים, וכן יש להחמיר בדין הטבילה. ע"כ. ואולם עי' מה שכתבנו לעיל (אות קלג) בבירור הענין המובא במשמרת הטהרה הנ"ל (עמוד שסב), דלכאורה קשה שכן בדיקות חו"ס ועד מקום שהשמש דש אינן אלא מדרבנן כמבואר בסדרי טהרה (סימן קצו ס"ק כג), ומדאורייתא סגי בבדיקה כל דהו. ובזה י"ל דהני נשים שלמדו בבית ספר ויודעות ומבינות כיצד עליהן לנהוג, בבדיקה כל דהו יש לסמוך עליהם. ויתירה מזאת י"ל, לפי מה דקי"ל שהעיקר להלכה דבדיקות הפסק טהרה ושבעה נקיים אינם אלא מדרבנן, כמבואר במשמרת הטהרה לעיל (עמוד שז - שי). ובפרט שאם אינה רואה יותר משבעה ימים, וכן מצוי אצל רוב נשים, אזי לכו"ע א"צ שבעה נקיים ובדיקות רק מחומרת בנות ישראל וכמו שכתב בשו"ת אבני נזר (חלק יורה דעה סימן רנה אות ג'), ועי"ע במשמרת הטהרה (ריש עמ' תמב). הנה אין כאן חשש של תורה כלל אפילו לא לבדיקה קלה. וא"כ הוי ספק בדרבנן ולא ספק של תורה, וסד"ר לקולא, ואפשר לסמוך על בדיקות של חרשת אילמת שלמדה בבית ספר לחרשים אילמים ויודעת ומבינה כיצד עליה לנהוג. ונראה להסביר דב"ק של מרן המחבר שליט"א דס"ל שעיקרן מדאורייתא וכמו שכתב מרן הב"י (סימן קצו) לענין בדיקות ראשון ושביעי. וע"ש עוד (באות קלג) וצרף לכאן. והיע"א.

קסד. עמוד מח-מט. טהרת הבית הקצר. סימן יד סעיף ג' (עמוד מח - מט). בענין אשה שהגיע זמנה לטבול ואין בעלה נמצא בעיר שאינה צריכה לטבול, ויש אומרים שכל שאין בעלה בעיר לא תטבול משום חשש סכנה. והוסיף שהוא הדין כשבעלה נמצא בעיר אלא שאינם יכולים לשמש מחמת סיבה כל שהיא כגון שהוא חולה שאין לה לטבול וראוי לחוש לזה אם אפשר. ע"כ.

נ"ב. עי' מה שכתבנו בזה לעיל (אות קמד) על מה שכתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה לעיל (עמוד תנא), לענין אם מסתפקת שמא יבא בעלה, או שנוח לה לטבול בכל זאת על אף שבעלה לא נמצא כעת מסיבות שונות וכיו"ב דרשאית לעשות כן. ותניח סכין מראשותיה, ולרווחא דמילתא תניח עליה גם בגד מבגדי בעלה. ע"ש וצרף לכאן. אך מה שכתב כאן הרה"ג בן מרן המחבר שליט"א שהוא הדין כשבעלה נמצא בעיר, אלא שאינם

יכולים לשמש מחמת סיבה כל שהיא כגון שהוא חולה, שראוי לחוש לדיעות שיש בזה חשש סכנה ולא תטבול. הנה לא כתב כן מרן המחבר שליט"א דלמיחש מיהא בעי, אלא כשאין בעלה בעיר דוקא כמבואר במשמרת הטהרה (עמוד תנא). דלאחר שהביא דעות הפוסקים דמתירים בזה שיכולה לטבול גם אם אין בעלה בעיר על פי הגמרא שבת (קכט.) ונדה (טו.), ושכן כתבו בתורה לשמה (סימן רטז). וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג'י בספר רוח חיים (סימן רמ ס"ק א'). והביא עוד שכן כתב להתיר בשו"ת אדמת קדש. וכן כתב בזבחי צדק החדשות (סימן עב). ובשו"ת רב פעלים חלק ב' (חלק יורה דעה סימן לד). עם כל זה, ורק כדי לאפוקי ממש"כ בתפארת צבי (סימן קפד ס"ק יג) על מנהג הנשים שאם בעליהן בדרך רחוקה אינן טובלות ושעל בעלי הוראה למחות בנוהגות המנהג הרע הזה, כתב מרן המחבר שליט"א דיש למנהג זה על מה שיסמוך שכן כתב הבית יוסף (סימן קצז) דסוגיאן דעלמא הכי הוי שאין הנשים נוהגות לטבול כשאין בעליהן בעיר. וכן דלמיחש מיהא בעי למה שכתב השבות יעקב דאיכא סכנתא דחשש דיבוק רוח רעה ומזיקים, וחמירא סכנתא מאיסורא ולא עבדינן פירוקא לסכנתא. ואע"פ דלא אמרינן הכי דחמירא סכנתא מאיסורא אלא בסכנה טבעית כארס נחש וכיו"ב, אבל לא בסכנה סגולית, מכל מקום למיחש מיהא בעי. ע"ש. אולם לענין חולה כבר כתב מרן המחבר שליט"א לעיל מיניה (עמוד תמח) דאדרבה ראוי שתטבול. דהנה הביא שם דברי הגאון בעל שבט הלוי שאפילו אי אפשר להם לשמש משום חוסר בריאות וכיוצא בזה צריכה לטבול משום קריבות והיתר נגיעה, כי נראה שהיא משועבדת לבעלה גם כשאי אפשר בתשמיש ממש, דכן משמע מהש"ך (ס"ק ג'). וסיים הגאון בעל שבט הלוי וכן קבלתי מרבותי שצריכה לטבול מיד כשתוכל להיטהר. וכתב עלה מרן המחבר שליט"א "וכן ראוי לנהוג". ובפרט לפי מה שמבואר בזוהר הקדוש וכו'. ע"ש. ולכן בודאי שראוי שתטבול גם אם בעלה חולה. ובפרט כן הוא לפי מש"כ הגאון רבינו יוסף חיים זיע"א בבן איש חי שנה שניה (פרשת שמיני סעיף כ') שנסתפק אם החששא בזה הוא גם אם בעלה בעיר ורק באותה לילה ישן בבית אחר, או דוקא אם בעלה מחוץ לעיר. ולא מיבעיא ליה כלל אם הוא באותו בית. ומשמע דפשיטא ליה דבהכי לית בה שום חשש. ע"ש. ומה עוד דאית ליה תקנתא על כל פנים להניח סכין או בגד וכו'. ועוד בה, שכן יקל עליה לשמשו בכל הנצרך לו. ועי"ע במה שכתבנו לעיל (אות קמד) וצרף לכאן. ואכמ"ל.

קסה. עמוד נב. טהרת הבית הקצר. סימן יד סעיף טו (עמוד נב). שאם דחתה טבילתה ליום השמיני, והבעל יוצא לדרך במוצאי היום השמיני ואם תשהה האשה מלטבול עד

הלילה לא תהיה לו שהות מספקת לפוקדה, שמותרת לטבול מבעוד יום ביום השמיני באופן שלא תשוב לביתה עד לאחר חשיכה, אבל אסורה לשמש קודם חשכה. ע"כ.

נ"ב. עי' מה שכתבנו לעיל (אות קנא) על מה שכתב מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד תצט), דדברי הפתחי תשובה (סימן קצז ס"ק ג') שהם מקור הדברים לא נאמרו אלא אליבא דהב"ח והרמ"א (סימן קצז) דוקא. דהלא מרן המחבר שליט"א דרך קסתו לעיל מיניה (עמוד תצו - תצז) לבאר דעת מרן הבית יוסף (סימן קצז) דלא ס"ל חומרא זו שמקורה מדברי האגור. כיעוי"ש. ועי' מה שכתבנו בזה לעיל (אות קנא הנ"ל) וצרף לכאן.

ומסקנת הדברים שמותרים בתשמיש ביום השמיני לדעת מרן הבית יוסף, וכן לדעת מרן המחבר שליט"א. כיעוי"ש. ומ"מ מה שכתב כאן הרה"ג שליט"א בסעיף יד (הקודם לסעיף זה) שאם רוצה לטבול ביום השמיני מבעוד יום מחמת איזו סיבה כל שהיא, יכולה להקל. רק שתזהר לא לחזור לביתה עד הלילה וכו', נראה דבכה"ג דאין הסיבה נחשבת לאונס, רק סיבה כל שהיא, י"ל דבזה גם לדעת מרן הבית יוסף תשהה לאחר טבילתה בבית חבירתה עד חשיכה ומשום סרך בתה. דהא לא הותרה טבילה ביום שמיני אלא במקום אונס, וכן כתב מרן הבית יוסף. והיכא דליכא אונס, רק סיבה כל שהיא, יש לחוש לסרך בתה. ועי"ע מש"כ בזה לעיל (אות קנב), וצרף לכאן.

קסו. עמוד נב. טהרת הבית הקצר. סימן יד סעיף יז (עמוד נב). באשה שטבלה ביום השמיני מבעוד יום, כגון במקום אונס וכנ"ל ונודע לבעלה דבר טבילתה, אע"פ שאסורה לשמש עמו עד חשכה, מכל מקום מותרים בשאר קריבות וכו'.

נ"ב. עי' מה שכתבנו בזה לעיל (אות קנה) על דברי מרן המחבר שליט"א במשמרת הטהרה (עמוד תקו), דדברי קדשו הם אליבא דהרמ"א והב"ח דוקא. אבל לא לדעת מרן הב"י. ועיקרי הדברים מבוארים לעיל (אות קנא), בענין מי שטבלה ביום השמיני מפאת אונס, דדעת מרן הבית יוסף (סימן קצז) דלא ס"ל כחומרת האגור, ואינה צריכה להסתיר טבילתה עד הלילה. ומעיקר הדין מותרים בתשמיש ביום השמיני. ומדין תשמיש ביום מותרים לשמש בבית אפל, ואפילו לכל אדם. ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושרי, וכמו שפסק מרן הש"ע אורח חיים (סימן רמ סעיף יב). ועי"ע שם (אות קנא), וכן לעיל בסמוך (אות קסה), וצרף לכאן.

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כאן.

טעויות דפוס בספר טהרת הבית

חלק א

* עמוד ב'. שורה ששית . ... "פרשת מרדכי" וכו'.

נ"ב. זהו טעות דפוס ואין זה מקומו אלא בעמוד ג' לאחר השורה הששית. וצ"ל שם בעמוד ג' , וכ"כ בשו"ת פרשת מרדכי וכו'.

* עמוד קסד. משמרת הטהרה ס"ו. לאחר השיטה השמינית.

נ"ב. טעות דפוס חסרה שורה והוא בעמוד קס"ה שיטה שביעית מלמטה: "מעשה כל כך ללבוש בגדי נדה וכו'.

* (עמוד שמב. משמרת הטהרה שיטת עשרים, הביא דברי התוספות רי"ד (נדה כב.) שכתב וזה לשונו : "מקור מקורו טמא", וכו'. נ"ב. צ"ל מקומו טמא וכו'. והוא ט"ד ופשוט).

* עמוד שמט. (משמרת הטהרה). דן בעניין איסור דאורייתא שנפל בו ספק שקול ויש חזקת היתר אי אמרינן ביה ספק דאורייתא לחומרא, או כיון שיש חזקת היתר סמכינן להקל על חזקת היתר. והעלה שהעיקר כדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים שאפילו באיסורא דאורייתא מוקמינן לה בחזקת היתר. יעוי"ש. ובשיטה כ"ז שם הביא שכן דעת רש"י ותוס' (פסחים ט: וכתובות ט.) ומרן הש"ע אור"ח (סימן עז סעיף ז').

נ"ב. נפלה כאן ט"ד (טעות דפוס), וצריך לומר ומרן הש"ע אורח חיים (סימן עו סעיף ז'). יעוי"ש.

* עמוד שסג. משמרת הטהרה (אות א' שיטה ח') ... וכן פסקו הטור והש"ע (סימן קצ סעיף נב) וכו'.

נ"ב. צריך לומר סימן קצ סעיף מב. והוא טעות דפוס.

* עמוד תט. משמרת הטהרה (שיטה טו). ... בדי השולחן (סימן קצ ס"ק קח).

נ"ב. צריך לומר (סימן קצ ס"ק קז) והוא טעות דפוס.

* עמוד תמח. משמרת הטהרה (שיטה כ' מאות כז).

נ"ב. והרא"ה בבדק הבית שם כתב ליישב דברי הרמב"ן, כצ"ל (ומה שנכתב רמב"ם הוא טעות דפוס). והוא בענין מהו עד הבדוק. יעוי"ש.

* (עמוד תנו. משמרת הטהרה. שיטה רביעית. ... נ"ב. כמו שנתבאר (כצ,ל) לעיל סעיף ה'. עי"ש).

*(עמוד תקד. (משמרת הטהרה). שיטה חי. ... נ"ב ושמא היה דם וחיפהו שכבת "זרע" וכו', כצ"ל).

חלק ב'

* עמוד צז. (משמרת הטהרה). שיטה תשיעית ... וכן בסימן קנז סק"א.

נ"ב. צריך לומר וכן בסימן קנז ס"ק י'.

* (עמוד קנט. (משמרת הטהרה). שיטה לב, נ"ב. כתב בפשיטות וכו', כצ"ל).
* עמוד קס. (משמרת הטהרה). שיטה יב, הטור והש"ע באורח חיים (סימן רמה סעיף ד') פסקו וכו'.
נ"ב. צריך לומר (סימן רמ סעיף ד') פסקו וכו'.
* עמוד קסט. שיטה כב. ועיין עוד באגרות משה (חלק אורח חיים סימן כו) וכו'.
נ"ב. חלק אור"ח חלק א' סימן כו.
* עמוד רלד. (משמרת הטהרה). שיטה יג. ... הרמ"א בהגה יורה דעה (סימן שטז סעיף ד').
נ"ב. צריך לומר (סימן שטז סעיף ג').
* (עמוד רמט. בהערה. שיטה שמינית. ... נ"ב אלא מדברי סופרים כצ"ל).
* (עמוד שי. (משמרת הטהרה). שיטה יא. נ"ב ועם כל (כצ"ל) זאת נטה הבית יוסף וכו').